

0155:1K581x

E3

M 192056

हैं पुस्तक पुर्ण येथें, आर्यभूषण छापखान्यांत रा. अनंत विनायक
पटवर्धन याणीं छापिलें व रा. विनायक लक्ष्मण
भावे याणीं ठाणें येथें प्रसिद्ध केलें.

आलें देवाचिया मना ।
तेथें कोणाचें चालेना ॥

तुकोबा

विज्ञप्ती.

पुढें छापलेली श्रीतुकाराम महाराजांचे अभंगांची संहिता, संताजी तेली (सोनवणी) जगनाडे, चाकणकर याच्या हातच्या वहीवरून घेतली आहे. संताजी जगनाडे हा तुकोबांच्या चौदा टाळ-कऱ्यांपैकीं एक असून, त्यांचा जिवलग मैत्र होता, हें प्रसिद्ध आहे. या संताजीनें तुकाराम बुवांचे अभंग आपल्या हातानें लिहून ठेवलेले आहेत. तुकारामाच्या अभंगांना नीटनेटके नागर स्वरूप रामेश्वर-भट्टानें दिलें, व मग त्या स्वरूपांत त्यांचा प्रसार सर्वत्र झाला अशी एक आख्यायिका महाराष्ट्रांत ऐकूं येते. ही रामेश्वरभट्टाची झिलई चढण्यापूर्वीचें अस्सल रूप आपणास या जगनाडी संहितेंत पाहण्यास सांपडेल. तुकाराम महाराजांच्या मुखांतून या बहुमोल अभंगांची वाणी कोणत्या स्वरूपांत प्रगट होई याचाही अंदाज बांधण्यास या पासून मदत होईल.

या गाथेस “ तुकाराम बुवांचा अस्सल गाथा ” असें म्हटलें आहे. अस्सल ग्रंथ तीन प्रकारचे असूं शकतील. (१) प्रत्यक्ष कवीनें स्वहस्ते लिहिलेले ग्रंथ; (२) कवि स्वमुखानें बोलत असतां ते शब्द उतरून घेऊन तयार केलेले ग्रंथ; व (३) दुसरे कोणीं केलेली ग्रंथाची प्रत कवीचे नजरेखालून गेलेली आणि त्यानें दुरुस्त केलेली असे ग्रंथ. या तिहीं पैकीं या गाथेचें अस्सलपण दुसऱ्या प्रकारचें असण्याचा संभव आहे. कारण ज्या वहीवरून हे अभंग नकल केले ती वही संताजी जगनाडे याचे हातची आहे. संताजीच्या मार्गे त्याच्या वहांच्या वाटण्या झाल्या. त्यांत ही वही एका भाऊवंदाचे वाढ्यांत आली आणि पुढें परंपरेनें ही वही संताजीचे हल्लींचे एक वंशज, ‘ रघुनाथ लक्ष्मण जनगाडे तेली ’ याचे मालकीची झाली. ती त्यानें मजला दिली व त्यावरून नकल करून ही प्रत मीं छापिली. वही अस्सलबरहुकुम कसोशीनें तपासून छापिली आहे. क्षेपक म्हणून जे कित्येक अभंग आज भाविक जनांत रूढ आहेत त्यांतलेही कांहीं अभंग या अस्सल वहीत आहेत ही विचार करण्यासारखी

गोट आहे. या वहीप्रमाणेच दुसरीही एक संताजीच्या हातची वही तळेगांव-दाभाडे जवळच्या साळुंबे या गांवांत संताजीच्या वंशजाजवळ आहे. इ. स. १९०२ सालीं केसरी वर्तमान पत्रांत व नंतर १९०८ सालीं विश्ववृत्त मासिक पुस्तकांत या वहीची माहिती प्रसिद्ध झाली होती. या पुढे १९१४ मध्ये भा. इ. सं. मंडळाच्या शके १८३४ च्या वृत्तामध्ये रा. पोतदार यांनी त्या वही संबंधीं आणखी माहिती देऊन त्यांतील कांहीं अभंगही छापिले होते. ती वही ज्या वही-वरून मीं हे पुढील अभंग घेतले त्याहून भिन्न होय हें उघड आहे. ती दुसरी वही व हातीं आल्यास आणखी एक तिसरी वही यांतील अभंग पुढे केव्हां तरी छापून या पुस्तकास पुस्ती जोडावी असा विचार आहे.

हे पुढील अभंग छापतांना फिरवाफिरव किंवा बदल केला नाही. मात्र मुळांत शब्द तोडलेले नाहीत ते येथें तोडले आहेत. मुळांत प्रत्येक अभंगाचे डोक्यावर 'वीटल' असे लिहिलेले आहे, येथें तसें न करतां त्या जागीं मीं क्रमांक घातले आहेत. या शिवाय दुसरा फरक केला नाही. तुकाराम महाराजांच्या सर्व प्रचलित गाथांपेक्षां ही गाथा सर्व भाविकांना वंद्य वाटलीच पाहिजे.

थोडे दिवसां पूर्वी श्री तुकाराम महाराजांच्या प्रत्यक्ष दर्शना साठीं हा लोक सोडून गेलेला माझा लाडका लेक अनंत ऊर्फ सोनू याचे तर्फे ही तुकाराम महाराजांच्या अभंगवाणीची अस्सल गाथा या अशा स्वरूपांत मी महाराष्ट्राच्या चरणावर वाहतों; आणि हिचा स्वीकार होऊन हा तुकाराम महाराजांच्या अद्भुत वाणीचा गोड प्रसाद महाराष्ट्रांत सर्वांच्या घरांघर पोंचेल अशी भावना धरतों.

महाराजांचा हा निर्मळ प्रसाद सर्वांच्या मुखीं पाडावा, व माझ्या या मुलाच्या डोक्यावर तुकोबानीं कृपाळूपणें आपला हात ठेवावा, अशी रदनदली तुकोबांच्या चरणीं साधुसंतांनीं करावी, येवढीच त्यांस विनंती करितों.

निबस्थान ऊर्फ ठाणें.
कार्तिक शु. १ शके १८४१.

विनायक लक्ष्मण भावे.

तुकारामबुवांचा अस्सल गाथा प्रस्तावना

तुकारामाच्या अभंगांचे लहान सहान वेचे दिवा कांहीं स्वतंत्र स्फुट प्रकरणें सोडलीं तर सुमारे दहाबारा गाथा आजपर्यंत प्रसिद्ध झाल्या आढळतात. त्यांचें एक साधारण टांचण येथें देतों.

अ. नं.	प्रसिद्धीसाल	ठिकाण	छापखाना	संपादक	अभंगसंख्या
१	१८६७	मुंबई	ग. रुष्णाजी	गणपत रु.	४५००
२	१८६९	मुंबई	इंदुप्रकाश	शंकर पांडुरंग	४६२१
३	१८८६	"	निर्णयसागर	रा. वि. मांडगांवकर	४६४५
४	१८८९	"	सुबोधप्रकाश	तुकारामतात्या	८४४१
५	१९०१	पुण	इंदिरा	जोग व गुळवे	४५७५
६	१९०३	मुंबई	पूर्ण चंद्रोदय व इंदुप्रकाश	काशीबाई हेरलेकर	४४७६
७	१९०९	"	जगद्धितेच्छु	विष्णुबुवा जोग	४१४१
८	१९१२	"	निर्णयसागर	वा. ल. पणसीकर	४५०५
९	१९१३	पुणे	आर्यभूषण	द्रविड	४०९२
१०	१९१३	"	जगद्धितेच्छु	वि. ना. गोडबोले	४४९९

यां शिवाय कदाचित् आणखी हि आवृत्त्या प्रसिद्ध झाल्या असतील. पण त्या माझे पाहण्यांत आलेल्या नाहींत. बरील आवृत्त्यांपैकीं अ. नं. १, २, ७, ९ व १० या पांच गाथा जरा महत्वाच्या आहेत. बाकी राहिलेल्या पांच गाथा कोणत्या हि लेखी बद्दीवरून न छापतां पूर्वीच्या छापिल प्रतीवरून च छापलेल्या दिसतात. यांपैकीं बहुतेकांनीं सन १८६९ मध्ये सरकारच्या आश्रया सालीं प्रसिद्ध झालेली विष्णु शास्त्री पंडित यांची च प्रत प्रायः आधार म्हणून घेतलेली आहे. सन १८८९ मध्ये छापलेली तुकाराम तात्या पडवळांचो आवृत्ति सर्वांत मोठी व व्यापक अशी झाली आहे. जगद्धितेच्छूमध्ये छापलेल्या नामदेवाच्या गाथे-प्रमाणेच ही तुकारामाची गाथा अगदीं अव्यवस्थित आहे. इह्मीं कै. तुकारामतात्यांचे चिरंजीव रा. राजाराम तुकाराम हे हि गाथा छापण्याच्या तजविजींत आहेत असें ऐकतों. तरी त्यांनीं कोणा तज्ज्ञाच्या साहाय्येन हें काम उरकलें असतां बरें होईल. आतां बाकी राहिलेल्या म्हणजे अ. नं. १, २, ७, ९ व १० या आवृत्त्यांपैकीं नं. १ म्हणजे मुंबई येथें गणपत रुष्णाजींनीं १८६७ मध्ये छापिलेली आवृत्ती ही

सर्वांत जुनी होय. ही पंढरपूर येथील एका वारकऱ्याच्या वहीवरून उतरून घेऊन छापली आहे. हा वारकरी कोण होता व याचा अधिकार काय होता हा खुलासा या गाथेत केलेला नाही. पण हा कोणी विशेष लक्षांत घेण्यासारखा सर्वमान्य वारकरी असेल असे वाटत नाही.

नं. ७ म्हणजे ह. भ. प. विष्णुबुवा जोग यांनी संपादिलेला गाथा. हा एके दृष्टीने फार महत्त्वाचा आहे. विष्णुबुवा हे स्वतः वारकरी असून थोर अधिकारी होते. त्यांना कोणत्या हि मठांतील लेखी वही पाहण्याची सवड होती; व अभंगांच्या लेखी प्रतीची नीट छाननी करण्याचें ज्ञान व बुद्धी हि त्यांना होती. पण हल्लीं लौकिकांत व वारकरी मंडळींचे प्रचारांत कोणता पाठ आहे व त्यांना काय आवडेल यांवर त्यांची नजर असल्यामुळे तुकोबाच्या अस्सल कवित्वाचा सुगावा काढण्याकडे त्यांचें लक्ष्य जावें तितकें गेलें नाहीं. सर्व अभंगांचा सांप्रदायिक अर्थ करून सांगण्याकडे या आवृत्तींत मुख्य लक्ष्य होतें; अस्सल संहितेची छाननी करण्याकडे नव्हतें. याशिवाय त्यांचा जो स्वतंत्र फड होता त्याचा अभिमान त्यांस विशेष होता. या कारणामुळे योग्य छाननी त्यांचे हातून झाली नाहीं. जगनाडी संहिता प्रसिद्ध करण्यापूर्वी मूळ वहा बुवांनी पाहिल्या होत्या. वही संताजी बुवाची म्हणून बुवांनी आपले गळ्यांतील माळ काढून वहीवर ठेविली आणि वहीस नमस्कार केला. म्हणजे हें मूळ लिखाण संताजीचेच अशी बुवांची साजरी पटली. नंतर क्षेपक म्हणून त्यांचे गाथांत दिलेले कांहीं अभंग या वहीत आहेत असे त्यांस दाखविलें व क्षेपकत्वाचा दंडक काय मानावा असें हि त्यांस विचारलें. यावर बुवा म्हणाले “दंडक असा कांहीं सांगता येणार नाही. हा अभिमानाचा प्रश्न आहे. आमच्या फडांत हे अभंग आम्ही क्षेपक मानतां.” बुवांच्या या उत्तरांत सर्व कांहीं येतें. यावर जास्त लिहिण्याचें कारण नाहीं, हें उघड आहे.

नं. ९ ही गाथा प्रसिद्ध कादंबरीकार कै. रा. हरिभाऊ आपटे यांच्या सहचरानें रा. द्रविड यांनी आर्थभूषणमध्यें छापिली आहे. ही प्रत पंढरपूर येथील प्रल्हादबुवा बडध्यांच्या वहीप्रमाणें संपादली आहे. हिला ह. भ. प. गंगुतात्या शिरवळकरांच्या पोथीचा आधार घेतला आहे. ही गंगुतात्यांची म्हणजेच पंढरपूरची प्रत किंवा हिची एक नकल इंदुप्रकाशच्या सरकारी प्रतीच्या संपादकांनी पाहिलेली होती असें दिसतें. या संबंधें ते म्हणतात कीं “It is very recent; and the original Abhangas are here and there found modernized in it. It is in general less accurate &c. &c.” हें ज्यावरून ही प्रत तयार केली त्यासंबंधें शलें. अर्थात् या मूळ प्रतीला आधार काय याचा खुलासा कोठें हि नाहीं. तुकारामबुवांच्या आदि उगमाच्या दिशेकडे कोठपर्यंत या प्रतीची परंपरा जाऊन मिडते याचा शोध करण्याची आवश्यकता रा. द्रविड किंवा रा.

आपटे चापैकीं कोणास हि वाटलेली दिसत नाही; व ह. भ. प. गंगुतात्या शिरवळकरांच्या वहीपलिकडे ते गेले नाहीत. ही वही फार तर दोनशें वर्षांची जुनी असावी असे म्हणतात. नं १० ची म्हणजे रा. रा. गोडबोले यांनी संपादिलेली व जगद्विजेच्छामध्ये छापलेली गाथा. ही ह. भ. प. देहूकर महाराज भागवतबुवा बेलापूरकर व वासकर यांच्या फडांतील वारकरी सांप्रदायिक गाथा यांच्या आधारें छापली आहे. ही ज्या वहीवरून छापली तीस माझ्यांची वही असें म्हणतात. ही गाथा मूळ लेखी पोथीप्रमाणेच छापली असेल तर ती मूळलेखी प्रत फार जुनी आहे असें दिसत नाही, व हिची हि परंपरा कोठपर्यंत पोचते हें प्रकाशकांनी दिलेलें नाही. मात्र वर उल्लेखिलेली 'बडव्यांची वही' व ही 'माझ्यांची वही' या दोन्ही हि वहा वारकऱ्यांस मान्य आहेत, आणि त्यांचे पाठ या वहाप्रमाणेच म्हणण्याचा परिपाठ आहे.

आतांपर्यंत वर उल्लेखिलेल्या सर्व गाथा थोड्या फार सुधारून छापल्या आहेत. मूळ लिखाण जसेंच्या तसेंच छपावे ही दृष्टि चापैकीं कोणाची हि नव्हती. आपण ज्या आधारानें गाथा तयार करतो आहों त्या आधाराची योग्यता काय, त्याचा आदि उगम कोठें, वगैरे गोष्टीकडे कोणाहि संपादकानें चाणाक्षपणानें पाहिलें नाही; व तसें पाहण्याची कल्पना हि कोणाला शिवलेली दिसत नाही. अर्थात् जी दृष्टि च नाही व ज्या दृष्टीची आवश्यकता व कल्पना हि संपादकांना आली नाही त्या दृष्टीनं या सर्व प्रकाशनाची मूळी कारशी राखली गेली नाही हें साहजिक च झालें. आतां राहतां राहिली सरकारी इंदुप्रकाशी गाथा. हिचा विचार थोड्या विस्तारानें करणें अवश्य आहे.

नं. २ ही मुंबई सरकारच्या आश्रयानें 'इंदुप्रकाश'च्या माजी मालकांनी इ. स. १८६९ मध्ये म्हणजे शके १७९१ मध्ये छापली. हिजकरतां सरकारनें चोवीस हजार रुपये खर्च केले असें म्हणतात. ही तुकारामाच्या अभंगांची आवृत्ति त्या काळच्या पुस्तकप्रकाशनाचा उत्तम मासला आहे. अव्वल इंग्रजीतल्या प्रकाशकांच्या मामुली रिवाजाप्रमाणें प्रथम इंग्रजी व नंतर पुन्हां मराठी अशीं दोन मुलपृष्ठे व असे च दोन भाषांतील दोन प्रारंभाचे लेख आणि 'एसाया बड्या इंग्रजी अधिकाऱ्याला अर्पणपत्रिका हे तत्कालीन प्रकार या पुस्तकांत आहेत; आणि एकंदरीच्या मानानें फार मेहनतीनं, काळजीपूर्वक निरनिराळे पाठभेद देऊन हा ग्रंथ तयार केला आहे. या प्रतीला प्रायः इंदुप्रकाशची प्रत किंवा रा. ब. शंकर पांडुरंग पंडितांची प्रत असें म्हणतात. पण रा. ब. शंकररावांचें ही प्रत तयार करण्यांत केवळ देखरेखीपलिकडे कांहीं विशेष अंग असेल असें या ग्रंथावरून दिसत नाही. ही प्रत वास्तविक पाहतां कै. चिण्णु परशुराम शास्त्री पंडित यांनीं शं. पां. पंडितांच्या 'साक्षानें

शुद्ध करून छापण्याकरतां तयार केली^१ " असें हिच्या मुखपृष्ठावरच म्हटलें आहे; आणि हिला रा. व. गाडगिळांनो एक तुकारामाचें चरित्र इंग्रजीत लिहून जोडलें आहे. दुसरें एक मराठी चरित्र हि दिलें आहे. तें इंग्रजी चरित्राचें भाषांतर नाहीं व तें कोणी लिहिलें आहे हें हि यांत दिलें नाहीं. पण आज ज्या दृष्टीनें ही प्रत आपण पहात आहों त्या दृष्टीनें, या दोन्ही चरित्रांपेक्षां विशेष महत्त्वाची अशी छुमारे दंड पृष्ठांची अशी एक गुणदोषविवेचनात्मक इंग्रजी प्रस्तावना- critical preface- याला प्रारंभी जोडली आहे. ही कोणी लिहिली याचा हि खुलासा यांत कोठें नाहीं. या प्रस्तावनेत ही प्रत तयार करण्याकरतां कोणकोणत्या हस्तलिखित प्रती गोळा केल्या होत्या व त्या प्रत्येक हस्तलिखित प्रतीची, संपादकांचे दृष्टीनें, किंमत काय वगैरे फार महत्त्वाच्या बाबींचा यांत खुलासा केला आहे.

ही प्रत तयार करतांना एक देहू येथील, दुसरी तळेगांव येथील, तिसरी पंढरपूर येथील व चौथी कडुस येथील कोणा मवाळ नांवाच्या ब्राह्मण कुटुंबांनाल, अशा चार हस्तलिखित प्रती मिळविल्या होत्या. दुर्दैवानें लांबी, रुंदी, आकार, ओळी वगैरे देऊन या चौहोपैकी एका हि प्रतीचें वर्णन संपादकांनीं दिलें नाहीं. किंवा पुढें या प्रतीचें काय केलें हें हि ते सांगत नाहींत. तसें केलें असतें तर हल्लीं यांनीं उपयोगांत आणिलेल्या प्रती हुडकून काढण्यास आपणास ठीक पडलें असतें. तसेंच या प्रस्तावनेच्या शेवटच्या वाक्यांत उल्लेखिलेल्या सरकारी सूचनेची म्हणजे faithfully to reproduce the text of Tukaram and not to leave out any word or verse, even when it appeared indecent या इशाराची खोब या संपादकांच्या मुळीच लक्षांत आलेली दिसत नाहीं. शक्य तो यत्न करून तुकारामाच्या कवनाचें अस्तित्व वळण, तें कसें हि असलें तरी, तसेंच कायम ठेवावयाचें, ही महत्त्वाची बाब लक्षांत न घेतां, हातीं आलेल्या प्रती आपल्या अकले-प्रमाणें मसलाशी लढवून 'शुद्ध करण्याच्या' मानगडींत हे संपादक पडले आहेत. या करण्यानें अस्तित्त्वपणाच्या दृष्टीनें हा ग्रंथ किती कवडीमोल झाला आहे, हें ज्याला शिवकालीन मराठी हस्तलेखांचा थोडासा तरी परिचय आहे त्याच्या सहज लक्षांत येईल. इतकेंच नव्हे तर आपल्या हातीं आलेल्या हस्तलिखित प्रतींपैकी कोणती प्रत जास्त महत्त्वाची आहे हें हि या विद्वान् संपादकांच्या व्यानांत आलेलें दिसत नाहीं. या हस्तलिखित प्रतींपैकी पहिली प्रत देहू येथील. संपादक लिहितात, ही प्रत महादेवबावांच्या हातची आहे असें म्हणतात, व यावरून ही दोनशें वर्षा-

१ असें मराठी मुखपृष्ठावर आहे. इंग्रजी मुखपृष्ठावर 'साक्षानें' याबद्दल under the supervision of असें म्हटलें आहे.

पूर्वीची असावी असें वाटते. 'महादेव बोवाच्या हातची' या लोकवाते पलिकडे या प्रतीचा काल ठरविणारा दुसरा कोणता हि पुरावा संपादक या ठिकाणी देत नाहीत. !

क्षणभर असें मानूं कीं, ही प्रत महादेवबावाचे हातची होती. तरी देखील काय झालें ! महादेव बावा हे कधी जन्मले तो शक नव्ही मला माहीत नाही. पण तुकोबांच्या देहावसानकालीं महादेव बावाचें वय फार तर सतरा अठरा वर्षांचें असलें पाहिजे. शिवाय ह्या मुलाचा विशेष ओढा भक्तिमार्गाकडे होता असें दिसत नाही. तेव्हां यानें अभंग उतरून घेतले असले तरी ते तुकोबांच्या मरणानंतर घेतले असले पाहिजेत. या देहू-प्रतीसंबंधें संपादक आणखी असें लिहितात कीं, ही प्रत एकाच हस्ताक्षरानें लिहिलेली नसून तीत एकापेक्षां जास्त अशीं भिन्न भिन्न हस्ताक्षरें आढळतात. शिवाय या प्रतीतल शब्द तोडलेले आहेत (words have been separated by spaces) आणि हिचें लिखाण शुद्धलेखनाच्या (इ. सन १८६९ मधील !) सर्वमान्य नियमांप्रमाणें बिनचूक आहे. मला वाटतें कीं, या वर लिहिलेल्या बाबी ही वही अगदीं अलिकडली आहे हें निश्चांतपणें सिद्ध करण्यास पुरेशा आहेत. पण आधुनिकत्व, अर्वाचीनत्व दर्शविणारे हे पुरावे संपादकांच्या मुळीच लक्षांत आलेले नाहीत; व या प्रतीचें जुनाटपण ठरविण्यासारखा इतर कोणता हि पुरावा संपादक देत नाहीत. म्हणजे अक्षरांचें बळण, शब्दांचीं रूपें, लेखनपद्धती वगैरे अनेक लक्षणांपैकीं एक हि प्राचीनत्व सिद्ध करणारे लक्षण संपादकांच्या डोळ्यांस दिसलें नाही. किंवा या लक्षणांची ओळख या संपादकास मुळीच नसावी असें हि म्हणण्यास हरकत नाही. एकंदर मराठी हस्तलिखित ग्रंथ अशुद्ध व निष्काळजीपणानें लिहिलेले असल्याचा, जो एक सरसकट शेर या प्रस्तावनेत मारला आहे त्यावरून तर चांगले मराठी चालबोध लेख या संपादकांच्या नजरे-खालून गेलेले हि दिसत नाहीत.

पंढरपुरास जनाबाईची खाट व घोंगडी तेथील पुजारी भाविक वारकऱ्यांस नेहमीं दाखवितात. त्या वस्तूंत जसें बारवार जुनेनवें होतें त्याच प्रकारचें जुनेनवें देहूस दाखविल्या जाणाऱ्या तुकोबांच्या वस्त्रांत होत असावें असें दिसतें. यामुळे ही विविक्षित प्रत प्रत्यक्ष पुढें असल्याशिवाय हिजबद्दल कोणतें हि विधान निश्चयानें करणें नीट नाही. महादेवबावानें तुकोबाचे अभंग लिहिलेले असते तर महिपतीला ही गोष्ट खास कळली असती; व तो तसा उल्लेख आपले ग्रंथांत अवश्य करता. क्षणभर महादेवबावानां अभंग लिहिले असें हि थरलें तरी ते तुकाराम महाराजांचे हयातीतच लिहिले किंवा त्यांच्या पश्चात् कोणा एखाद्याच्या वहीवरून किंवा स्मरणावरून लिहिले हें कळण्यास मार्ग नाही. एकंदरीत ही देहूची हस्तलिखित प्रत एक-ह्रतानें लिहिलेली नसून तीत एकापेक्षां जास्त बळणें आहेत, असें संपादक लिहितात. शिवाय, या प्रतीत दुरस्या हि केलेल्या आहेत. म्हणजे मूळ प्रत अगदीं

निर्भळ अस्सल व शुद्ध नसून तींत दुरुस्ती करणें हें त्या लेखकास अवश्य वाटलें होतें. या अशा अंतस्थ बाबींवरून या गाथेच्या संपादकांस देहू येथें मिळालेली प्रत बावनकशी नसून फार कमी दर्जाची होती हें उघड दिसतें.

दुसरी प्रत तळेगांवची. ही कोणा त्रिंशक कासार नांवाच्या एका वारकऱ्याने लिहून ठेविलेली प्रत होय. यानें चाळीस वर्षे हे अभंग मिळविण्यांत, क्रमवार लावण्यांत व लिहिण्यांत घालविलीं. अर्थात् अभंग मिळाले तसे उतरून न घेतां त्रिंशकानें आपल्यास योग्य वाटली तशी दबळाढवळ करून ही प्रत तयार केली. हिजवर १७०९ हा शक एका पृष्ठावर दिला आहे. अर्थात् ही प्रत अगदींच अलि-कडली आहे हें उघड आहे. त्रिंशक कासारानें मेहनत घेऊन ही नीटनेटकी लिहिली असल्यामुळे हिचाच मुख्यत्वेकरून उपयोग करणें छापील गाथेच्या संपादकांस फार सोयीचें, कमी मेहनतीचें व साधारणपणें सोपें असें वाटलें; आणि याच प्रतीवर सर्वांत जास्त भिस्त ठेवून त्यांनीं मुख्यत्वेकरून हिचाच अनुवाद केला. मात्र बादग्रस्त ठिकाणीं देहू येथील प्रतीस जास्त महत्त्व दिलें असें ते आपल्या प्रस्तावनेंत म्हणतात.

तिसरी प्रत पंढरपूरची. ही गंगुतात्यांनीं दुरुस्त केलेली आहे. म्हणजे ही अस्सल बरहुकुम नाही. गंगुतात्यांनीं आपल्या मठांतील वारकऱ्यांच्या मताप्रमाणें दुरुस्ती किंवा फेरबदल करून ही प्रत तयार केली; आणि ही इतर मठांतून हि 'दुरुस्त' केली गेली. या सर्वांनीं प्रत शुद्ध करण्याच्या मिशनें भोळेपणानें व आपआपल्या फडांतील सांप्रदायाच्या अभिमानानें काय काय प्रकार केले असतील याची कल्पना सहज होण्यासारखी आहे. शिवाय ही प्रत म्हणजे पंढरपूर येथील गाथ्याची एक अलिकडील नकल आहे. या प्रतीबद्दल प्रस्तावनेच्या पहिल्या पृष्ठाचे शेवटीं स्पष्ट म्हटलें आहे कीं, यांतील अभंग 'अर्वाचीन केलेले' (modernized) आहेत; व ही प्रत दुसऱ्या दोन्ही प्रतींच्या मानानें पाहतां कमी शुद्ध आहे. या प्रतीचा उल्लेख वर नं. ९ ची छापिल गाथा वर्णन करतांना त्यांत आलाच आहे. अस्सलपणाच्या दृष्टीनें तरी या प्रतीची किंमत फार अल्प आहे हें उघड आहे. हाबद्दल आतां आणखी लिहिण्याचें कारण दिसत नाही.

चौथी म्हणजे कडूस येथील प्रत. ही चौदा ठाळकऱ्यांपैकी गंगारामबुवा मवाळ यांचे येथील प्रत होय. प्रत म्हणण्यापेक्षा 'एक वही' असें म्हणणें सत्वाला जास्त धरून होईल. कारण, संपादकांना सर्व वहा न मिळतां मवाळाकडून एकच वही, आणि ती हि काहीं दिवस मिळालेली दिसते. हिचा भाग १ पृ. ७२२ अभंग २२४७ या छापिल गाथ्याच्या दोन्ही भागांत मिळून पृ. १२९ ते पृ. ३२४ म्हणजे सुमारे दोनशें पृष्ठांपरताच अधून अधून काहीं पाठभेद दाखल करण्यापुरतां उपयोग केलेला दिसतो. पण संपादकांच्या म्हणण्याप्रमाणें त्यांना मिळालेल्या कडूस

चेथील वहीतील अक्षराचें वळण सर्वभर येथून तेथून एक नसून कांहीं ठिकाणीं भिन्न भिन्न आहे. म्हणजे ही हि प्रत सर्व गंगारामबुवा मवाळ यांचेच हातची अस्सल असेल असें दिसत नाहीं. मवाळांच्या येथें असलेल्या वहीला अजून हि ते ओवळ्यानें शिवून देत नाहीत. तेव्हां त्यावेळीं तरी त्यांनीं त्यांच्या चेथील अस्सल प्रत या संपादकांचे स्वाधीन केली असेल असें मुर्खीच वाटत नाहीं. फार तर एखादी नकळ त्यांनीं यांना कांहीं दिवस दिली असावी. कोणी सरकारी नोकरीमार्फत हस्तलेख मिळवण्याचा यत्न केला असतां महाराष्ट्रांत काय काय प्रकार घडतात याचा अनुभव संशोधकांना आहे च. मवाळांच्या प्रतीसंबंधें पुढें थोडे लिहावयाचें आहे च; तेव्हां तूर्त इतकेच म्हणून ठेवतो कीं, मवाळांकडील अस्सल प्रत या गाथेच्या संपादकांस मिळालेली दिसत नाहीं; आणि कदाचित् ती मिळाली असली तरी तिचें महत्त्व त्यांचे मनांत नीटसें उतरलें नाहीं, व तिचा योग्य उपयोग त्यांनीं करून हि घेतला नाहीं.

हे सर्व ज्या लेखी प्रतीवरून ही गाथा तयार केली त्यांबद्दल झालें. यावरून तुकोबाची अस्सल प्रत या गाथेच्या संपादकांच्या पुढें नव्हती हें उघड आहे. आतां ही गाथा ज्या रूपांत छापली गेली आहे त्याबद्दल इतकें च म्हणावयाचें आहे कीं, यांतील शब्द व शब्दांचीं रूपे पार पालटून अर्वाचीन केलीं गेलीं आहेत. तसें च या प्रतीच्या प्रकाशकांनीं मूळ अमंगाचें लेखन हि आपले समजुतीप्रमाणें सुधारून व दुरुस्त करून शुद्ध केले आहे.

या सरकारी इंदुप्रकाशमुद्रित गाथेसंबंधें च नव्हेतर मीं छापिलेल्या गाथेशिवाय करून एकंदर सर्व छपील गाथांसंबंधें असें विचार करणें अवश्य आहे कीं, तुकारामाच्या वेळचे अस्सल शब्द व शब्दांचीं त्या वेळचीं अस्सल रूपे हीं मिळवून कायम ठेवण्याकडे एका हि संपादकानें नीट नजर ठेविली नाही. मृत भाषा व जिवंत भाषा यांच्या व्याकरणांत व शुद्धाशुद्धतेत नेहमीं फरक असतो. जिवंत भाषेचें व्याकरण हें काल आणि स्थल यांनीं परिच्छिन्न व नियमित असतें. जो शब्द आज आपण जसा लिहिणें शुद्ध समजतो तसा तो पूर्वीं हि समजला जात असेल असें नाहीं. उदाहरणार्थ, तंव हा शब्द शिवकालीन कोणत्या हि पोथींत तंव म्हणजे दोन्ही अक्षरांवर अनुस्वार देऊनच लिहिलेला आढळेल. तसा तो ज्या पोथींत आढळणार नाहीं ती पोथी शिवकालीन नाहीं असें खास समजावें. ही एक बाब झाली. अशा लहान लहान अनेक बाबी सांगतां येण्यासारख्या आहेत. यांचें ठिपण येथें देण्यापेक्षां मराठी भाषेच्या व्याकरणाचा व लेखनाचा इतिहास लिहितांना च देणें योग्य आहे. कोणी विद्वानानें गेल्या सात आठ शतकांचा हा असा इतिहास लिहिल्यास तो एक वाचण्याजोगा व मनन करण्याजोगा ग्रंथ होईल. असो.

तसें च एकाच नदीचें पाणी ती निरनिराळ्या प्रांतांतून वाहात जात असतां थोडेंसें निराळें दिसतें; त्याप्रमाणें एकाच शब्दाचे उच्चार वेगवेगळे केलेले ऐकूं

चेतात. हवा, पाणी व भोंवतालची स्थिति यांचा मनुष्याच्या आवाजावर अथवा बोलण्यावर म्हणजे च उच्चारारवर अवश्य परिणाम होतो. कोंकणांतलीं कुटुंबे घाटावर गेलीं म्हणजे त्यांचे अनुनासिक उच्चार कमी कमी होऊं लागतात हा नेहमींचा अनुभव आहे. म्हणजे च निरनिराळ्या प्रांतांतलें शुद्धलेखन निरनिराळें असतें आणि तें त्या त्या प्रांतांतील शिष्ट लोकांच्या लिखाणावरून ठरवावयाचें असतें. हे च म्हणणें लौकिक भाषेत लोक 'बारा कोसांवर भाषा बदलते' या वाक्यानें म्हणतात. अर्थात् तुकोबाची अस्सल संहिता, तुकोबाच्या काळच्या व तुकोबाच्या प्रांतांतल्या म्हणजे चाकणच्याशीतल्या शुद्धलेखनानुसार अवश्य असली पाहिजे हें उघड आहे.

येथपर्यंत तुकाराम महाराजांच्या छापील ग्रंथांसंबंधी जें कांहीं सांगण्यासारखें होतें तें सांगितलें. आतां त्यांच्या अमंगांच्या हस्तलिखित प्रतींच्या संबंधें थोडेंसें सांगतों.

तुकाराम महाराजांच्या घरीं म्हणजे देहूस तुकाराम महाराजांच्या स्वद-स्तुरच्या वया त्यांचे वंशज भाविक वारकऱ्यांस दाखवितात; व पाण्यांत अठरा दिवसांनीं तरून वर आल्या त्या याच वया असें ते सांगतात. पण या वया तुकारामाच्या हातच्या असल्याचा कोणता हि पुरावा सदहू वयांत नाही; व थोड्या चौकशीनें तपासल्या असतां या वया तुकारामबुवांच्या हातच्या नसाऱ्यात असें च वाटूं लागतें. साधारणपणें इतर वारकरी लोकांना दाखवितात त्यांपेक्षां अगदीं भिन्न अशी एक वही देहूस तुकारामाच्या वंशजांकडे आहे, असें रा. पांगारकर यांनीं मला सांगितलें. या वहीतील एका पृष्ठाचा फोटो हि त्यांनीं आपले तुकाराम-चरित्रांत देला आहे. हें अक्षर तुकारामकालीन असावें असें तो फोटो पाहून माझे मत क्षालें आहे. पण तेवढ्यावरून ती वही तुकारामानें च आपल्या हातानें लिहिलेली आहे असें मात्र मानतां येत नाही. मजजवळील तुकारामाच्या हस्ताक्षराचें वळण व सा वहीतील अक्षराचें वळण निराळें आहे. तुकारामास लिहितां येत होतें हें अगदीं निःसंशय आहे. परंतु स्वतःचेंच कवित्व तो लिहून ठेवीत असेल असें वाटत नाही. तो कीर्तनांत उभा राहिला म्हणजे तेथल्या तेथें च अमंग रचून म्हणें व ते टाळकरी पाठ करीत किंवा मागाहून लिहून ठेवीत; असा क्रम असावा. म्हणजे तुकारामानें स्वहस्ते लिहून ठेविलेल्या

१ बालबोध अक्षरें लिहावी पाहिी । हा मागें अभ्यास नव्हता कांहीं । कोऱ्या कागदांची करानि वही । स्वमती लिही आपुल्या ॥

२ याच्या उलट 'वे गे बाईले लिहिलें' इ. अमंग आहेत.

त्याच्या अभंगांच्या वद्दा तेव्हां नव्हत्या व हल्लीं हि त्या उपलब्ध नाहीत; आणि पुढें हि त्या तथा उपलब्ध होण्याचा संभव दिसत नाही. अर्थात् तुकारामाच्या अभंगांची अस्सल संहिता त्याच्या कोणा ना कोणा तरी तत्कालीन लेखकाचे हातची च असली पाहिजे हें उघड आहे.

तुकाराम बोवांच्या कवित्वलेखनाचें काम रामेश्वरभट व गंगाराम मवाळ किंवा संताजी तेली यांपैकी कोणी तरी एकानें किंवा या सर्वांनीं केलें असावे असें म्हणतात. या तिघांशिवाय अंबाजी लोहगांवकराचा ओसरता उल्लेख कचेश्वरानें आपल्या चरित्रांत केलेंला आहे. तो म्हणतो, 'खेटक ग्रामी-खेड येथें-अंबाजीच्या घरी तुकोबाच्या वद्दा आहेत. तेथें जाऊन त्या वाचाव्या असें मला नारायणानें सांगितलें.' कचेश्वर हा शके १५६३ मध्ये वारला; तो नुसतें अंबाजी इतकेंच म्हणतो. येवढ्यावरून हा अंबाजी लोहगांवकर च असावा असें म्हणतां येत नाही. कारण तुकारामशिष्य अंबाजी लोहगांवकराचें घर खेड येथें कधीं असल्याची माहिती मिळत नाही; व क्षणभर अंबाजी म्हणजे आंबाजी लोहगांवकर असें हि मानलें तरी या वेळीं अंबाजी स्वतः ह्यात होता असें हि म्हटलेलें नाही. फार तर त्याचे कोणी वंशज असतील. आणि तसें हि असलें तरी त्या वद्दा अंबाजीच्या हातच्या च होत्या अथवा इतर कोणी तरी नकळ करून ठेवलेल्या होत्या याचा खुलासा कचेश्वर करित नाही. तेव्हां अंबाजी लोहगांवकराच्या पदरीं कोणत्या हि पुराव्याच्या अभावीं लेखकत्व बळेंच बांधणें अशक्य आहे. हल्लीं खेड येथें ह. भ. प. चंडिरामबुवांचा मठ असून तेथील मठाधिपति थोर, विद्वान् व शोधक गृहस्थ आहेत. अशा वद्दा त्या गांवांत असल्या तर या मठाधिपतीस त्यांची माहिती अवश्य असती. पण ती त्यांना नाही. मी स्वतः खेड येथें जाऊन तपास केला व मागाहून आणखी कर-विला. पण या वद्दांबद्दलची कोणती हि माहिती तेथें उपलब्ध नाही.

आतां बाकी राहिलेल्या व मागें उल्लेखिलेल्या तिघांपैकी रामेश्वरभटानें तुकारामाचे अभंगांस नीटनेटकें रूप दिलें अशी एक आख्यायिका सर्वत्र प्रसिद्ध आहे. पण रामेश्वरभटानें हे अभंग लिहून ठेविल्याचा पत्ता कोठें हि लागत नाही. रामेश्वरभटाचे विद्यमान वंशज बहुळ व बावोली येथें आहेत. यांपैकी कोणाकडे हि तुकारामबुवांच्या अभंगांच्या वद्दा नाहीत. रामेश्वरभटाची समाधी बावोलीस आहे. पण तेथील

१ भा. इ. सं. मं. वार्षिक इतिवृत्त पृ. २४४ पहा. २ खेड येथें हल्लीं लोहगांवकरांचीं दोन घरे आहेत. पण यांचा तुकारामशिष्य अंबाजी लोहगांवकर याच्याशी संबंध नाही. या लोहगांवकरांचें मूळ उपनांव पाठक असें होतें. त्याचे येथें तुकारामाच्या अभंगांच्या वद्दा नाहीत.

शास्त्रेकडे हि तुकोबाच्या वद्दा नाहीत, किंवा रामेश्वरभटाच्या हातच्या वद्दा असल्याचें हि हल्लींचे वंशज सांगत नाहीत.

गंगाधर मवाळ व संताजी तेली जगनाडे या दोघांबद्दल मात्र त्यांनीं अभंग लिहिले असल्याबद्दलचे स्पष्ट उल्लेख अनेक ठिकाणीं आढळतात. महिपतीबाबा ताहराबादकर म्हणतात—“गंगाधर मवाळ साचार । कडुसांत होता तो द्विजवर । जो तुक्याचा लेखक निरंतर । प्रासादिक उत्तर लिहितसे ॥ दुसरा संताजी तेली जाण । उपनाम जगनाडे त्या कारण । चाकणांत होता बहुत दिन । तुकोबासी शरण मग आला ॥ ऐसे दोघे उभयतां । सद्भाव शरण वैष्णव भक्ता । सोडोनि संसाराची आस्था । लिहित कविता निजांगें ॥” (भक्तलीलामृत अ. १०).

या जोडी पैकीं मवाळाचे वंशज अजून हि कडुस येथें राहतात. हल्लीं दोन भाऊ विष्णूपंत व महादेवबाबा हे हयात आहेत. यां पैकीं रा. विष्णूपंत हे मी कडुस येथें गेलों होतो त्या वेळीं तेथें नव्हते. रा. महादेवबुवा हे मला तेथें भेटले पण त्यांचे घरीं वद्दा वगैरे कांहीं एक नव्हतें. मवाळाचे घराजवळ एक मोठा चौक असून तेथें उत्सव होतो. चौकाजवळ घरांत एक लहानसें देऊळ आहे. येथील विठोबाची मूर्त तुकारामबुवांनीं च बसविली असे रा. मवाळ सांगतात. विठोबाच्या मूर्तीचे खालचे बाजूस गंगाधर मवाळाची पाषाणमय मूर्ति दाखवतात. या खेरीज नोंद करण्या सारखें असें कांहीं तेथें दिसलें नाहीं रा. महादेवबुवांच्या सांगण्यावरून गंगाधरबुवांच्या वेळची तुकोबांच्या अभंगाची वही रा. विष्णूपंत यांजवळ असल्याचें कळलें व नंतर या वहीचा हि शोध केला. ही वही म्हणजे तुकोबांनीं बुडविलेली व पाण्यांत अठरा दिवसांनीं तरून वर आलेली वही असें रा. मवाळ सांगतात.

ही वही पूर्तकाली पांढऱ्या कागदावर लिहिलेली आहे. कागदांत वाटरलाइन्स, स्पष्टपणें दिसतात. ही वही पूर्वीं लांबट होती ती मध्यें फाडून हल्लीं बुकाप्रमाणें शिवून बांधिली आहे. वहीचीं पानें ६९९ आहेत व अभंग अदमासें १३७६ आहेत. यांत बेगळालीं अक्षरें आहेत. अभंगानां मथळे उर्फ ‘हेडिंगें’ आहेत. चांपैकीं कांहीं अभंगांवर ‘रुजु’ पाहिल्याच्या खुणा आहेत, व कांहींवर ‘दुबार’ असा शेरा आहे. कांहीं अभंग सोडलेले आहेत. हिची भाषा जुनी नाहीं. पण हींतील कांहीं कांहीं पाठ चांगले आहेत. हल्लींचे मालक ही वही दाखविण्यास कबूल आहेत. मात्र ती सोबळें नेसूनच पाहिली पाहिजे अशी त्यांची इच्छा आहे. हिची नकळ करूं देण्यास त्यांचें मन बळविलें पाहिजे. या वहीत ‘आतां हे विनवणी प्रधान अष्टका प्रभुसी विवेक समजावा’ हा व ‘दिवट्या छेत्री घोडे इ.’ हे अभंग आहेत. आणखी एक मुख्य गोष्ट अशी कीं ‘मुख्य महा विष्णु’ इ. नऊ कडव्यांचा महिपतीचा अभंग यांत आरंभों आहे. ही वही पाहून पाहणाराचे मनांत असें येतें कीं, जुन्या एखाद्या वहीवरून, महिपतीचे

वेळीं किंवा लगेच नंतर ही नकललेली असावी. मला वाटते की या असल्या सर्व जुन्या नकला तुकारामबुवांनीं अभंग कोणत्या क्रमानें राबिले असावेत तो क्रम किंवा निरनिराळे अभंग मनाच्या कोणत्या परिस्थितींत राबिले असावे ती परिस्थिति, यांसंबंधीं तर्क बांधण्यास फार उपयोगी आहेत.

आतां ज्या वद्यांवरून मीं हे अभंग छापले त्यां संबंधें सांगण्याचें राहिलें, ते सांगतां. संताजीच्या हातच्या अशा दोन वद्या मला उपलब्ध झाल्या. या दोन्ही वद्यांतील लेखनाचा प्रकार अगदीं एकसारखाच आहे. वद्या सतावणीप्रमाणें उभ्या लिहिलेल्या असून मध्यें शिवलेल्या आहेत. दर एक पृष्ठावर सरासरीनें चाळीस ओळी आल्या आहेत. प्रारंभीचीं व शेवटचीं पानें फाटून गेलीं आहेत. या दोन्ही वद्यांतील अक्षर चांगलें सुटें व सुवाच्य आहे. संताजी 'इ' हें अक्षर मोडीप्रमाणेंच नेहमीं लिहितो व 'ण', 'अ', 'स' वगैरे अक्षरें देखील कोठें मोडी लिपीचीं लिहितो. यावरून मोडी लिहिण्याचा सराव संताजीला होता असें वाटते. 'ल' च्या जागीं 'ळ', 'ळ' च्या जागीं 'ल', 'ख' च्या जागीं 'घ' वगैरे शिवकालीन प्रकार या दोन्ही वद्यांत आहेत. या वद्यांचीं पानें सुमारे ६ इंच रुंद व ७ इंच लांब अशीं आहेत.

या वद्या संताजीनें कशा लिहिल्या हें कळण्यास साधन नाही. तुकारामाचे तोंडून कर्तानांत अभंग ऐकतां च घरीं येऊन संताजीनें ते या वद्यांवर लिहिले असतील असें वाटत नाही. आपल्या कच्च्या टिपणांवरून किंवा आपल्या स्मरणानें हे अभंग संताजीनें लिहिले असावेत. किंवा तुकारामबुवा एकसारखे सांगत जाऊन त्यानें हें उतरून घेतले असले पाहिजेत. वद्यांच्या एकटाकी लिहिण्यावरून हा असा तर्क बांधण्याकडे मनाची प्रवृत्ति होते. वद्यांत काहीं काहीं अभंगांची पुनरावृत्ति झालेली आहे यावरून या तर्काला थोडी बळकटी हि येते. पण हा तर्क सरा धरला असतां वद्यांत कोठें कोठें कोरी जागा कां सुटली आहे याचा खुलासा होत नाही. कदाचित् हे सर्व अभंग एका अनुक्रमानें निव्वशः म्हणण्याचा परिपाठ असला, व आयते वेळीं एसादा अभंग नीट न आठवला तर अशी जागा सोडून ठेवणें संभवनीय आहे. या वद्या कशा लिहिल्या गेल्या हें मला कळलें नाही इतकेंच पुनः एकदां म्हणून ठेवतो. मीं वर सुचविलेले केवळ तर्क आहेत. त्यांस आधार नाही. इतकें मात्र खरें दिसतें कीं केव्हां तरी एकदम, थोडेच दिवसांचे मुदतींत, आणि तुकारामबुवांच्या मरणापूर्वीं सुमारे तीनचार वर्षेच अगोदर या वद्या संताजीनें लिहिल्या असाव्यात.

मीं हल्लीं प्रसिद्ध केलेल्या संताजी जगनाड्याच्या वद्या, पूर्वीं छापलेल्या तुकारामाच्या अभंगांच्या कोणत्या हि प्रतीच्या संपादकांनें पाहिलेल्या नव्हत्या. सरकारी गाथेच्या संपादकांपुढें तर संताजीची एक हि वही नव्हती. कारण सरकारी गाथेच्या संपादकांनीं दीपांत बारीकसारीक तेंपिल पाळ दिलेले आहेत, पण तीं संताजीच्या वही-

तले महत्त्वाचे पाठभेद हि आढळत नाहीत. या वरून त्यास संताजीची एक हि वही मिळाली नव्हती असें च म्हणावें लागतें. ती त्यास मिळाली असती तर तींतील पाठभेद देऊन शिवाय त्या वहीचा उल्लेख हि त्यांनीं आपल्या प्रस्तावनेत सास केला असता.

संताजीनें एकंदर चार वहा लिहिल्या होत्या असें त्याचे वंशज सांगतात, आणि तें खरें दिसतें. यापैकीं दोन वहा मात्र हल्लीं उपलब्ध आहेत. बाकी दोहोंचा अद्याप नीटसा पत्ता लागत नाही. उपलब्ध असलेल्या वहापैकीं हल्लीं मागाहून छापलेली वही ही बहुतकरून संताजीनें लिहिलेली शेवटची म्हणजे चौथी वही असावी.

असें दिसतें कीं, संताजी हा तुकारामाच्या सेवेंत राहूं लागला तेव्हां याचें वय वीस पंचविशींच्या सुमारांत होतें, व तुकारामाचे मरणापूर्वीं चार पांच वर्षे यानें तुकोबाचें कवित्व लिहिण्याचें काम केलें. पनवेलच्या-म्हणजे जीवरून पहिला भाग छापला-त्या वर्षींत संताजीच्याशिवाय अन्यलिखित मजकूर नाही. आणि या वहीच्या प्रमाणेंच हल्लीं अनुपलब्ध असलेल्या दोन वहांत हि संताजीच्या शिवाय अन्यलिखित मजकूर नसेल असें वाटतें. उपलब्ध असलेल्या दोन्ही वहांतील संताजीचें अक्षर एकतरखें व घोंसदार असून चांगलें घटलेंलें असें आहे. अक्षरावरून पाहतां संताजी ह्या हुशार व चुणचुणीत मुलगा असून चाला लिहिण्याचा सराव चांगला असावा; आणि म्हणून च तुकोबाच्या कवित्वाची लेखी प्रत करण्याची कामगिरी याचेकडे आली असावी. पहिल्या तीन वहा लिहून झाल्या-नंतर संताजीनें ही चौथी वही लिहिण्यास सुरुवात केली; व या वहीचीं शंभर सवार्शे पानें लिहून झाल्यावर त्यास उपलब्ध असें तुकोबाचें कवित्व संपलें. व ही वही बाकी कोरीच राहिली. तेव्हां हीं कोरीं पानें फुकट जाऊं न देतां यांजवर जुन्या काळच्या इतर साधुपुरुषांचें कवित्व लिहून ठेवण्याचें संताजीनें योजिलें. परंतु तुकोबारायाचें आणखी कांहीं अमंग उपलब्ध झाल्यास किंवा तुकोबानीं आणखी कांहीं कवित्व केल्यास तें एकाच ठिकाणीं एका ओळीनें लिहिण्याची सवड राहावी म्हणून वहीचीं ११५ पानांपुढील ४०।४५ पानें तशींच कोरीं सोडून नंतर पुढील पानांवर ज्ञानदेवादिकांच्या आरत्या वेगरे लिहिण्यास त्यानें सुरुवात केली, व १७५ व्या पानावर 'आरतीया सोळा ज्ञानदेवाच्या' असा मथळा घालून या आरत्या लिहिल्या. १८४ वे पानापर्यंत या सोळा आरत्या लिहून झाल्यावर तेथें पुढील प्रमाणें शेरा लिहिला आहे:

१ वहा भा. इ. सं. मं. ग्रंथमाला पुस्तक २० पान ७८. २ या आरत्या पुढील प्रमाणें आहेत- १ चांगदेव, २ मुकाबाई, ३ ज्ञानदेव, ४ सोपानदेव, ५ निउती (निवृत्ती), ६ नामदेव, ७ खेचर, ८ सोपानदेव, ९ पेचरविता, १० चांगदेव, ११ मुकाबाई, १२ ज्ञानदेव, १३ निवृत्तीदेव, १४ नामदेव, १५, प्रसो भागीवंत, १६ नामदेव.

नीववीतः नीवगुनमागुतेः पूर्णसजीतः ते
 सेअतजीयेनीबोयेः हेसाधिसंतः पजी
 सागजाअतजीयेनवर्णवेमुकः ॥ ३ ॥
 तेयेअनुपम्येः आई कीजेइब्दायीजय
 नाः हेजाणतेनोजाणाः अमृतछुनाः हेरत
 कीमानकः ॥ ४ ॥ असेअनुमानाः तेपानबुझिया
 प्रसोआकाधिकेः नीधानः ॥ ५ ॥ आदुधायपी
 कसापेः वजीसाधरमेकावनीः ॥ ६ ॥ जैसीजी
 काकोधिकीः मद्याकागुनीः तेभीकगोव
 ताः तेरहुस्यकागकेः ध्यानीः ॥ ७ ॥ प्रसोआकाध
 केः येजामुर्षाकुलवनीः ॥ ८ ॥ आतातकेको
 होतेपेसोपीयेकेजीवनः तेसेनीवाकेअं
 तजीः ॥ ९ ॥ आपेआपणः पजसासागीयतः हास
 ककायेजीवनः बीस्पुदासुनामाः सायेय
 जणीयेजुजेणुः ॥ १० ॥ गायगावदासोकाआर
 सासंपुणीकीहीकयाहस्तअभरसंतुतेकी
 कसबेयाकणः सके ॥ ११ ॥ ६६ प्रायीयनाम
 सवचरेअसीनसुधपुणीमातेदीवसीस
 मासाः ॥ १२ ॥ १३ ॥ १४ ॥ १५ ॥ १६ ॥

हस्तअभरसतागुपी

तेकीजागनाडा

॥ छ ॥ सोळा आर । त्या संपूर्ण ळीहीळ्या हस्त अक्षर संतु तेळी । कसवे चाकण : सके १५६८ पार्थिव नाम । सवळरे अस्वीन सुध पुर्णीमा ते दावसी स । मासा : ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

हस्त अक्षर संताजी तेळी जगनाडे : ॥

या १८४ व्या पानानंतर संताजीने कान्होपाठक, जगमैत्रनागा, नामदेव, चांगदेव, खेचरविसा, बहिरोपिसा, सच्चिदानंद, जोगापरमानंद, धोंगडा, वछरा, भानुदास वगैरे कवींचीं कवनें लिहून ठेविली आहेत. यांत सात आठ ठिकाणीं संताजी-शिवाय इतर कोणीं तरी लिहिलेलें अक्षर आढळतें. असो. येथें विशेष लक्षांत ठेवण्याजोगी गोष्ट ही कीं या आरत्यानंतरचा लेख शके १५६८ तला आहे. म्हणजे तुकारामाचे मरणापूर्वी तीन चार वर्षे हा भाग लिहून झाला होता, असें झालें.

यानंतर बरेच वर्षांनीं या वहींतील मध्यें सोडून दिलेल्या चाळीस पंचेचाळीस पानांवर कांहीं मजकूर लिहिण्याची इच्छा झाली. प्रथम कोणीं 'ज्ञानेश्वराची आदी' लिहिली, व मग संताजीनें त्यापुढें इतर मजकूर लिहिण्यास सुरवात करून १६४ व्या पानावर 'तीर्थावळीचे अभंग' पुरे केले. या पानावर पुढील प्रमाणें शेर आहे.

१ हा शक व संवत्सर गत आहे. यावरून संताजी हा शक व संवत्सर गत किंवा चालू दोन्ही तऱ्हेनीं लिहीत असे, असें दिसतें. तळेगांव येथील वद्दांत संताजीच्या खेरीज आपणखी तीन वद्दा आहेत. या शके १६५३।१६५४ मध्यें लिहिल्या गेल्या यांत मूळ संताजीच्या लिखाणाची फार काळजीनें नकल केली आहे. कदाचित् पुढें भावाबंदाच्या वांटण्या झाल्या असाव्या व त्या वेळीं या नकला करण्यांत आल्या असाव्या. हें कसें हि असो. पण नकलकारांनीं नकला फारच जपून, काळजीपूर्वक अस्सलबरोडकुम केल्या आहेत. यांत तुकोबाचा प्रयाणकाळ शके १५७२ विक्रती नाम संवत्सर फाल्गुन वद्य २ असा दिला आहे, आणि तो बरोबर आहे. मात्र यांतील शक व संवत्सर गत आहेत. संताजी हा संवत्सर गत व चालू दोन्ही तऱ्हेनें लिही. तुकोबाचे वेळीं शक व संवत्सर गत लिहिण्याचा प्रचार बराच होता. केव्हां केव्हां हे दोन्ही गत लिहीत असे केव्हां केव्हां यापैकीं एकच गत लिहीत. राजवाडे म. इ. सा. खंड २० मध्यें लेखांक २३९ चा शक १५७० विरोधी संवत्सर असा आहे. यांत शक गत व संवत्सर चालू आहे. शिवाजीच्या महाबळेश्वर येथील गोपाळ भटास दिलेल्या सनदेत हि शके १५७४ नंदन संवत्सर दिला आहे. हा हि गत आहे. संताजीनें हि आपल्या वहींत शके १५६८ पार्थिव संवत्सर असें लिहिलें आहे. म्हणजे येथें शक चालू व संवत्सर गत लिहिला आहे. तेव्हां आतां आपणास असें निश्चयानें म्हणतां येतें कीं तुकोबा शके १५७२ गत म्हणजे १५७३ मध्यें हा लोक सोडून गेले.

‘अभंग संतावन : संपूर्ण तीर्थावळीचे : ॥ सके १६१० वीभव नाम सवळरे
पौश वदी ३० अमावास्या वार सुकुरवा ते दीनी समासा हस्त अक्षर
संताजी तेळी जगनाडे याची पोथी कसबे चाकण’ : शुभं भवतु
या वद्वन असें होतें कीं तुकोबा मेल्यानंतर सुमारे सदतीस वर्षांनीं संताजीनें
ही तीर्थावळी लिहिली. या शिवाय या वहीत आणखी एक ठिकाणीं संताजीनें आपली
सही लिहिली आहे.

ज्ञानदेवी ब्राह्मण धरणे बैसळा होता : दीवस ४२ ॥ बेताळीस : या
कारणें तुकाबा गोसावीं याणी अभंग केळें येकतीस ३१ हें वीही
सही : ॥ हस्त अक्षर : संताजी तेळी जगनाडे : कसबे चाकण *

संताजीनें तुकारामाच्या हयातींत च तुकारामाचें कवित्व लिहून पुरें केलें असें
संताजीच्या वहीतील यांपैकीं १५६८ तल्या उताऱ्यावरून म्हणतां येतें; व हें लिहिल्या नंतर
तुकारामाच्या पश्चात् चाळीस बेचाळीस वर्षांच्या अवधींत तुकारामाचे या पेशां आणखी
अभंग त्यास मिळाले नाहींत. कारण जर मिळाले असते तर ते त्यानें या कोऱ्या पानांवर
लिहून ठेविले असते. एक मन असें हि वाटतें कीं ‘श्रीनारायण गरुडावर बसून आले’
त्या संबंधाचे व तसलेच इतर बालिश अभंग तुकारामानें म्हटलेले नसून मागाहून
इतर कोणा माविक भकानें तुकारामाचे तोंडांत भरविलेले असावेत. किंबहुना आपले
वयाचे शेवटीं एक दोन वर्षे तुकोबाचें सर्व लक्ष ईश्वरचितनीं वेधून जाऊन त्यानीं
नवीन कवित्व हि बहुशा केलें नसावें. एकंदरीनें विचार करतां तुकोबाचे सर्व मिळून साडे-
तीन ते चार हजार अभंग असावेत. यां पेशां जास्त अभंग त्यानीं केले नसतील.
पण पुढें कोणता हि चांगला अभंग दिसला कीं तो तुकारामाचा च असला पाहिजे
अशी समजूत करून घेऊन माविकांनीं शेवटीं ‘तुका म्हणे’ अशीं अक्षरे घालून तो
तुकोबाचा म्हणून चालू केला, आणि यामुळे ‘तुकोबाच्या अभंगांची’ संख्या
दिवसेंदिवस सारखी फुगत च चालली. चांगली आर्या आढळली कीं ती मोरो-
पंताची, किंवा चांगला श्लोक असला म्हणजे तो वामनाचा, हा प्रकार आपल्या
चांगला परिचयाचा आहे, आणि हा च प्रकार तुकोबाचे संबंधीं हि झाला असावा.

संताजीनें आपल्या वया तुकारामाच्या मरणापूर्वीं च लिहिल्या होत्या हें वर
आलें च आहे. आणि संताजी हा तुकारामाच्या प्रीतीतला, त्याचा आवडता
टाळकरी, नेहमीं त्याचे जवळ निकट सहवासांत असणारा, यामुळे या वया
तुकारामबुवांच्या नजरेसालून हि गेल्या असल्या पाहिजेत हें उघड आहे. इतर
टाळकऱ्यांनीं हि त्या निःसंशय पाहिल्या असल्या च पाहिजेत. आणि म्हणून च
तुकोबाच्या सदस्तुरच्या लेखाच्या अभावीं या प्रतीस मीं ‘तुकारामबुवांची अस्सल

गाथा' असें म्हटलें आहे. तुकारामाच्या आवडत्या शिष्यानें तुकारामाच्या ह्यातीत, तुकारामाच्या निकट सांनिध्यांत असतांना लिहून ठेविलेल्या या गाथ्यास 'अस्सल' न म्हणावें तर काय 'कम अस्सल' म्हणावें! आणि कदाचित् मीं असें म्हटलें तरी कोणता सुज्ञ हें असलें म्हणणें शहाणपणाचें मानील !

आतां गंगाजी मवाळ किंवा इतर कोणा टाळकऱ्याच्या हातचा गाथा सांपडल्यास तो हि या गाथ्याच्या तोलाचा च प्रमाण समजला पाहिजे. कदाचित् पुढें मागे खुद्द तुकारामाच्या च हातचा गाथा सांपडल्यास तो मात्र निःसंशय यांदून वरच्या दर्जाचा अस्सल होय, हें निर्विवाद आहे. पण तसा गाथा आयाप उपलब्ध नसल्यामुळे अस्सलपणाचा मान मीं या गाथ्यास दिला आहे. परंतु या संहितेस 'अस्सल' म्हणणें कोणास दुःसह वाटल्यास त्यानें खुशाल त्या ठिकाणीं दुसरा शब्द योजावा; किंवा तो मुळीं च गाळावा. त्यांत माझा आग्रह नाही. तुकोबाचा टाळकरी संताजी तेली यानें अस्सल मानिलेली ही तुकारामाची संहिता आहे, इतकें च सुचविण्याचा माझा इरादा आहे. आणि हें स्पष्टपणें वाचकांस समजाविल्यावर मग आणखी नांवांत तें काय आहे! देहशुद्धीसाठीं प्रायश्चित्त म्हणून घ्यावयाचें त्याला 'पंचगव्य' म्हणा कीं गायीच्या 'दहीतुपांतलें शेणामुताचें मिश्रण' म्हणा. त्याचा पवित्रपणा सारखा च.

या 'तुकारामाच्या अस्सल गाथ्याचा' पहिला भाग छापून प्रसिद्ध केला त्या वेळीं माझे इच्छे विरुद्ध, काहीं मित्रांच्या आग्रहावरून, 'बावीस तेवीस प्रती' निरनिराळ्या पत्रांच्या व मासिकांच्या संपादकांस अभिप्रायार्थ पाठविल्या होत्या. या अशा पाठविण्यांत माझ्या मित्रांचा हेतु असा कीं या विद्वानांना ही एक कौतुकास्पद भेट होईल, व यावर त्यांचे विचार प्रगट झाल्यानें इतर कवींचे ग्रंथ त्यांच्या मूळ स्वरूपांत छापण्याचे प्रयत्न होऊं लागतील. पण अनुभवा अंतीं ही त्यांची आशा खोटी ठरली. बावीसपैकीं चार पांच च संपादकांनीं यांची पांच दिली व दोघा तिघांनीं चार दोन ओळींचे अभिप्राय दिले. बाकीच्यांना नाहक तंसदी मात्र दिल्यासारखें झालें. आलेलें बुक-पोस्ट फोडण्याची, कव्हर फाडून आंतोळ मजकुरावर क्षण मात्र नजर फिरवून तें दूर ठेवण्याची तसदी मात्र त्यांस विनाकरण पडली. पण मला हें एक बरें शालें कीं 'तुम्ही आपलीं पुस्तकें अभिप्रायार्थ वर्तमानपत्र कर्त्यांना व मासिकवाल्यांना कां पाठवीत नाही' याचें उत्तर या माझे मित्रांस परस्पर मिळालें. या पुढें तरी, हीं आपलीं खुळें आपले जवळच ठेवावीं, आणि मुद्दाम कोणीं आवतणें दिल्या शिवाय महाराष्ट्रविद्वानांच्या पेढेंत तीं डोक्यावर घेऊन मिरवूं नये, हा गोड धडा हे स्नेही शिकतील असा भरंवसा आहे.

ज्या विद्वानांनीं या गाथ्यासंबंधें कांहीं मजकूर लिहिला त्या सर्वांत सुबोध-पत्रिकाकारांनीं मात्र बराच विचार करून व तसदी घेऊन आपला अभिप्राय दिला

आहे. यांच्या खेरीज बाकीच्यांचे अभिप्राय प्रायः एकसारखेच आहेत. त्या सर्वांनी थोड्या व अटपसर शब्दांत आपली नापसंती दर्शविली आहे. यांत हि महाराष्ट्रांतले जुने, कसलेले, मार्मिक व चमचमिंत टीकाकार 'महाराष्ट्रभाषाचित्र-मयूर' अशी कसलीशी पदवी दिलेले लेखक रा. कृ. ना. आठल्ये यांनी हे पुस्तक पाहून अगदीच नाक मुरडले आहे. त्यांच्या मते राजवाड्या सारख्या मनुष्याला प्राचीन कालच्या लेखनकलेचा तमुना म्हणून कल्पनांच्या भराऱ्या मारावयाला, किंवा मूळ म्हणून भक्तिभावने पूजा करून देव्हऱ्यांत देशावयाला मात्र या ग्रंथाचा उपयोग होईल. बाकी कोणाला हि यागसून काडी इतका हि उपयोग होण्या सारखा नाही. लेखकवर्य आठलयांचे हे म्हणणे मला अगदी तंतोतंत पटले. कारण ते अगदी अक्षरशः सरे आहेत. असल्या यत्नाची चव जाणण्याला व ही संताजीने जतन करून ठेविलेली मुकाफळे चाखून आनंदाने ढेकर देण्याला तसलाच मानससरोवरांत बथेच्छ क्रीडा करणारा राजहंस च पाहिजे. येर गबाळांचे ते काम नाही. आणि या माझ्या यत्नां एकट्या राजवाड्यांत थोडासा जरी आनंद झाला तरी तेवढ्यानेच त्या वया मिळविण्याकरतां घेतलेले श्रम, आणि लहान सहान माणसांच्या केलेल्या विनवण्या सार्थकी लागल्या व ते नकल करून छापण्या करतां खर्च केलेले शेकडों रुपये शतगुणित मिळाले असेच मला वाटे. अगदी लहानपणांत विद्यार्थी दुसरे असतांना च काव्यग्रंथांचे यथामति संशोधन करून त्यांचा मी ओबडधोबड इतिहास लिहिला. तो वाचून रा. राजवाड्यांना कौतुक वाटले, व त्यांचे हि मन काव्यग्रंथांच्या संशोधनाकडे वळले हे ऐकून मला जसा आनंद वाटला, त्याप्रमाणेच आतां पन्नाशीच्या घरांत पोचल्यावरचे हे माझे वसल्या वसल्या केलेले असले यत्न पाहून त्या विशाल बुद्धीच्या, असेड उद्योगी पंडिताला थोडेंसे जरी बरे वाटले आणि आपल्या नित्यस्वभावानुसार या प्रयत्ना संबंधें चार दोन आंसडे ओढण्या इतके जर त्यास याचे महत्त्व वाटले तर त्यापासून मला खरोखरच संतोष वाटे. पण रा. आठलयांनी उल्लेखिलेली जीं दुसरीं भाविक सुळसठें त्यांनी हा ग्रंथ देव्हऱ्यांत ठेविला काय किंवा आपल्या रांगल्या मुलांच्या कामी लाविला काय, दोन्ही मला एकच. पशूनां आणि दगडांना देव मानणाऱ्या भाविक भिक्षुकांच्या स्तुतीपेक्षा क्रात्यांचे खरमरीत शब्द विशेष आनंद देतात याची साक्ष कोणी हि देईल.

आतां रा. रा. सुबोधपत्रिकाकर्त्यांच्या लेखासंबंधी दोन शब्द लिहितो. यांत च इतर टीकाकारांच्या आक्षेपाचे उत्तर हि त्यांस सांपडेल च. सुबोधपत्रिकाकारांना ही वही संताजीने लिहिलेली आहे, व त्या बरदुकुम ही प्रत छापली आहे हे मान्य आहे. पण या प्रतीत विशेष महत्त्व देण्यास ते कबूल नाहीत. यासंबंधे सुबोधपत्रिकाकारांच्या मते (संताजीच्या संहितेसुद्धा) सर्व प्रतीत १८६९ त छापलेली सरकारच्या आग्रहाने प्रसिद्ध झालेली प्रत सर्वांमध्ये अधिक विम्वसनीय होय. अनेक पदवी.

धरांनीं मेहनतीनें तयार केलेली, अनेक शास्त्रयांनीं संपादिलेली, अनेक रावबहादुरांच्या देखरेखी खालीं प्रसिद्ध झालेली, अनेक सहस्र रुपये खर्ची घालून छापिलेली, आणि प्रत्यक्ष सरकारच्या आश्रयाखालीं अवतरलेली व सर. एच० बी० ई० फ्रीयर सारख्या एतद्देशीय भाषाभिमानीच्या चरणीं वाहिलेली ही प्रत फार कौतुकास्पद व अनेक तऱ्हेनीं उपयोगी आहे असें कोणी हि म्हणेल. परंतु तुकोबांच्या अस्सल वाणीची ओळख करून देणारी व सर्वथैव प्रमाणभूत अशी ही प्रत मानतां येणार नाही. हिच्यावर आमच्या तुकोबारायाचें शिक्षा मोर्तब आहे असें केव्हां हि म्हणतां येणार नाही. या प्रतीसंबंधे मला काय वाटतें हें मी पूर्वी सांगितलें च आहे. तेव्हां त्यासंबंधे पुन्हां कांहीं लिहिण्याचें आतां कारण नाही.

या हल्लीं छापलेल्या 'अस्सल गाथे' संबंधें सुबोधपत्रिकाकार म्हणतात कीं:-

१ या वहीस 'अस्सल' म्हणण्यास आम्ही तयार नाही.

२ या वहीत अशुद्धें फार आहेत सचच ही वाणी तुकोबांची असें मानण्यास हि आम्ही तयार नाही.

यां पैकीं पहिल्या आक्षेपासंबंधें ते म्हणतात कीं इतर टाळकऱ्यांच्या हातच्या वया सांपडल्या तर त्यांची वाट काय ? त्या अस्सल मानावयाच्या कीं नाही ? यचें उत्तर मागे आलें च आहे. प्रत्यक्ष तुकोबांच्या हातचें लिखाण हें पहिल्या प्रतीचें अस्सल. पण त्याच्या अभावीं कोणा हि टाळकऱ्यांच्या हातच्या वया 'अस्सलच' समजल्या पाहिजेत. मात्र त्यांसंबंधाची इतर परिस्थिति लक्षांत आणून त्यांच्या अस्सलपणाची आणवारी लावावी लागेल.

एखाद्या वर्गातील मुलांची परीक्षां घेऊन परीक्षकानें एकास 'पहिला नंबर' म्हटल्यावर कोणी वाहेरून येऊन विचारलें कीं, 'अहो याच्याहून दुसरा मुलगा या वर्गात आल्यास या पहिल्या नंबरची वाट काय ? याला उत्तर कशाचें ! असा कोणी आणखी दुसरा मुलगा आल्यावर तो पहिला होईल आणि हा दुसरा होईल. पण तो येई पर्यंत हा नंबर पहिलाच. आतां दुसरा आक्षेप अशुद्धत्वाचा. या संबंधें मुख्य गोष्ट अशी आहे कीं 'शुद्ध' किंवा 'अशुद्ध' हें आजच्या आपल्या कल्पनेनें ठरवावयाचें नसून, त्या कालीं व त्या प्रांतांत कोणता प्रचार रूढ होता हें लक्षांत आणून ठरविलें पाहिजे. रा. राजवाडे यांनीं संपादिलेली ज्ञानेश्वरी, रा. देवानां छापिलेला दासबोध, 'महाराष्ट्र-कवी'त प्रसिद्ध झालेला दासोपताचा गीतार्णव वगैरे ग्रंथांत ज्यांस आपण हल्लीं अशुद्ध म्हणूं अशीं अनेक रूपें व पुष्कळ शब्द सांपडतील. तसें च महिपती, श्रीधर, जयराम-स्वामी वगैरे सर्वमान्य कवींच्या मूळ पोथ्यांत हि असें च सध्यां 'अशुद्ध' म्हणून समजले जाणारे प्रकार शेंकड्यांनीं मोजण्या इतके आढळतील. पण हे सर्व शब्द किंवा हीं रूपें चिलकूल अशुद्ध नसून पूर्णपणें शुद्ध च समजलीं पाहिजेत. कारण त्या त्या

काळचे व त्या प्रांतांतले शिष्ट लोक तीं तशींच योजीत व सर्वमान्य लेखक हि तीं तशींच लिहितात.

सुबोधपत्रिकाकारांनीं अशुद्धतेचीं अशीं निवडून पांच उदाहरणें पुढीलप्रमाणें दिलीं आहेत—

- १ मुष्य आधीं वींशये त्याग
- २ धाई अंतरीच्या सुपें : काये वडवड वाचाळी मुषे
- ३ आंबुताची फळें अंबुताची वली
- ४ असो सटपट, क्षीणक्षीणा हाची करावा दीक्षा
- ५ अवध्या जेस्टा दंवी कोण पुजणाचा ठाव

यांत 'स' च्या ऐवजीं 'ष' योजिल्याचें पहिलें अशुद्ध आहे. [हा च दोष रा. आठव्ये यांनीं व इतरांनीं हि दाखविला आहे. पण हा दोष किंवा हें अशुद्ध नसून पूर्णपणें शुद्ध आहे. तत्कालीन अनेक मराठी लेखांत 'स' हा उच्चार 'ष' या च चिन्हांनें दाखविला जातो. 'स' हा उच्चार 'ष' या चिन्हांनें दाखविण्याची वहिवाट फार जुनी व शिष्टसंमत आहे. ज्ञानेश्वर, विसाखेचर, नामदेव, चक्रधर वगैरे अनेक कवींच्या पोथ्यांत हा प्रकार आढळतो. 'महाराष्ट्रासारस्वतांत' उतरून घेतलेल्या अनेक उताऱ्यांत हा प्रकार नजरेस पडेल. ळ, ळळ वगैरेसंबंधीं हि असा च खुलासा आहे.

वींशये त्याग, काये वडवड वगैरे ठिकाणीं 'य' वर दिलेल्या मात्रेसंबंधीं आक्षेप आहे. पण हा हि प्रकार वरीलप्रमाणें च जाणावा. रामदास, महिपती सारखे ब्राह्मण कवी हि असें च लिहितात. महिपतीच्या सर्व लिखाणांत 'य' च्या ऐवजीं 'ये' नेहमीं आढळतो. 'य'कार किंवा 'य'कारासारखा उच्चार असला तरी हि मराठी लेखक त्याला 'ए'कार लावतात. चरण, चेरण; दक्ष, दक्षे; देह, देहे; इ. इ. याचप्रमाणें पुजणाचा. यांत 'न'चे ऐवजीं ण, तसें च 'वली' यांत 'ल'चे ऐवजीं 'ल' हे प्रकार हि तत्कालीन समजाप्रमाणें शुद्ध च होत. इतर लेखकांच्या लेखांत तर राहो च पण खुद्द तुकाराम महाराजांच्या हस्ताक्षराच्या प्रसिद्ध फोटोंत हि वर उल्लेखिलेले सर्व प्रकार पाहण्यास सांपडतील. प्रत्यक्ष तुकोबांच्या हातच्या लेखांत हि हे प्रकार जर आहेत तर संताजींच्या वयांत ते असल्याचें नवल काय ! 'अंबुत' या शब्दांत 'म्ब' ऐवजीं 'म्ब' आहे. हा हि प्रकार कांहीं नवा किंवा किंवा अशिष्ट नाही. शके १०० मधील चालुक्यांच्या ताम्रपटांत हा मराठी शब्द आला आहे, व तेथें हा 'ब'कारयुक्त च लिहिला आहे; आणि तेव्हांपासून पुढे अनेक ठिकाणीं हा 'म' चे ऐवजीं 'ब' वारंवार नजरेस पडतो. न्हस्वदीर्घा संबंधीचे

प्रकार हि कांहीं चुक म्हणतां येणार नाहीत. वीशय, वीचार वगैरे शब्दांत दीर्घ इकार आहे. पण या दीर्घ इकाराची लकव मराठ्यांचे लिहिण्यांत फार जुनी व शिष्टसंमत आहे. 'महाराष्ट्र सारस्वतांत' शके ११०९ व शके ११२८ च्या छायारूपानें दिलेल्या उतान्यांत 'सकुटुंबी', 'वीसोवा', 'दीन्हरी' वगैरे अनेक शब्द दीर्घ इकारान्त लिहिलेले आढळतील. या दीर्घ इकारा संबंधें असें दिसतें कीं ज्यांचें संकृत भाषेचें ज्ञान गाढें आहे असे कांहीं कांहीं लेखक वगळले तर बाकी येथून तेथून सर्व मराठी लेखकांची प्रवृत्ती दीर्घाकडे निःसंशय फार दिसते. रामदास तर बहुतकरून सर्व भर दीर्घ इकार च जोजतो. रामदासाचा उत्तम लेखकानें लिहिलेला दासबोध मूळा प्रमाणेंच छापिलेला आहे. त्यांतलें चुकी, उसीणें, विदेसी, येढलोक, क्षमा (क्षमा), वगैरे शेकडें रूपें लक्षांत घेतलीं म्हणजे संताजीच्या संहितेला अशुद्ध म्हणण्यास फारसा अवकाश राहणार नाही. महिपतीबाबा ताहराबादकर, विठोबादादा, विश्वंभर-बाबा, रुष्णदयार्णवाचे परंपरेंतील शिष्यमंडळी, वगैरे सारख्या आजन्म लेखन-व्यवसायांत गर्क असलेल्या अनेक नामांकित लेखकांच्या पोथ्या व लेख मजजवळ आहेत. त्या सर्वांत हे लेखनाचे प्रकार वर प्रमाणेंच आढळतात. तेव्हां हे प्रकार अशुद्ध कसे मानावे? आणि संताजीला च तेवढा दोष कोणत्या तोंडांनं द्यावा? तेव्हां संताजीच्या लेखनांतले हे प्रकार शुद्धच मानले पाहिजेत. तुकारामाचे इतर टाळकरी व शिष्यमंडळ हे लिखाण 'अशुद्ध' समजत नसले पाहिजेत. पंढरीच्या सर्व वारकऱ्यानां तर हें पूर्णपणें मान्य होतें. व अजून हि ह्यांना हें मान्य व पूज्य आहे.

संताजीच्या शुद्धलेखनापेक्षां तुकारामाचें लिखाण कांहीं विशेष निराळें असेल असें मला वाटत नाही. अनेक वर्षे तुकारामाच्या निकट सानिध्यांत भक्ति-प्रमाणें राहिल्यावर या चुणचुणित तरुण मुलानें आपल्या गुरूजीची प्रत्येक गोष्ट पूर्णपणें उचलली असली पाहिजे. आणि हें असें नसेल तर यांत शिष्याच्या शिष्यपणा-प्रमाणेंच गुरूच्या गुरुपणाला हि थोडेंसें कमीपण येईल.

ही छापिलेली 'अस्सल गाथा' तुकोबांच्या प्रत्यक्ष वाणीची ओळख पटवून देणारी आहे असें मानण्यास कांहीं लोक तयार नाहीत, याचें कारण पुढील प्रमाणें आहे. तुकाराम कसा असला पाहिजे याची कल्पना बांधून, या लोकांनीं एक सर्वगुणसंपन्न, सर्व तन्हेच्या ज्ञानाची पूर्ण, सर्वांगसुंदर असा मानसपुरुष निर्माण केलेला असतो. त्यांच्या मताप्रमाणें जें जें म्हणून न्यून वाटेल किंवा चुकीचें दिसेल तें कांहीं हि त्याच्या ठिकाणीं शक्य मानण्यास हे कबूल नसतात; व आपलें कल्पनामय चित्र यांकिंचित् तरी चुकलेलें असण्याचा संभव आहे, ही कल्पना हि करण्याची ताकद त्यांचे बुद्धीला उरलेली नसते. पुष्कळ वर्षे एकाच विचाराची संवय झाल्यामुळें ती बुद्धी दुसरा विचार ग्रहण करू शकत नाही. व बुद्धीला एक तन्हेचें जडत्व येऊन खऱ्या वस्तुस्थितीचें आकलन त्या मंडळीला चट-

कन् होत नाही. कदाचित् कांहीं प्रयासांनीं तें झालें च तर तें खरें मानण्यास व आपण निव्वळ कल्पनेनें पूर्वी काढलेंलें चित्र खोड त्वांचें मन धरत नाही.

वास्तविक पाहतां ' माझीया मीपणां वरी पडो पाशाण ' (अस्सल गाथा पृ. ६५ अ. ३५६) या अभंगांतील ' काया वाचा मनें अघटीत करनै : चर्मचक्षु हात पायें : नींदा द्वेश घात : विस्वासी वांभचार : लक्ष्मीमद मात घडले माहां दोश : पत्नी दोन भेदाभेद : पीयूषचनी घडली अवढ्या : आवीचार : कुटळ कुचरवादी नींदा : वीषवी लंपट हीणा : , इत्यादि स्वतःसंबंधीच्या उल्लेखांवरून तुकोचा पूर्ववयांत थोडेसे वाहवलेले असावे, अशा कल्पना कोणाच्या हि मनांत यावी, व ' परस्त्री आतां मज माते समान ' (अस्सल गाथा पृ. ११९ अ. ६३८) या अभंगांतील शब्दांची खोच लक्षांत येऊन ती कल्पना दृढ व्हावी; आणि मनुष्य कोणत्या हि वृत्तीचा असला तरी पश्चात्तापाच्या धगधगीत ज्वालांनीं त्याच्यांतील सर्व हिणकस भाग जळून जाऊन तो पूर्णपणें शुद्ध होऊं शकतो, व सर्व जगाला वंद्य ठरून, अत्युच्च पदाला जाऊन पोचूं शकतो, हा उत्तम धडा मनानें शिकावा. पण असें कांहींच होत नाही. भक्तीच्या प्रेमाश्रूंनीं भरून गेलेल्या डोळ्यांना या अभंगांत कांहीं च दिसू शकत नाही. आणि मन च अभंगांपासून हा धडा पटूं जाणत नाही.

भक्तीच्या आणि श्रद्धेच्या परंपरेनें मन एका चकारांत खिळून गेलें व त्यानें चिकित्साबुद्धीला एकदां रजा दिली, म्हणजे काय प्रकार घडूं शकतात याचें हें एक मी उदाहरण दिलें, इतकेंच; पण या माझे लिहिण्याचा भलताच अभिप्राय घेऊन, तुकारामांत कांहीं अवगूण होते, किंवा त्याचें साधुत्व कमी दर्जाचें होतें असें मला वाटतें असा कोणी हि आपला समज करून घेऊं नये. तुकारामाची बुद्धि कुशाल होती, त्याची भक्ती व श्रद्धा अलौकिक होती, त्याचे वाणींत प्रसाद होता, व तो निःसंशय श्रेष्ठ दर्जाचा कवि होता, आणि आपणां सर्वांपेक्षां तो सहस्रपटींनीं अनेक बाबींत वरच्या पायरीचा होता याबद्दल मला कधी हि लवमात्र शंका नव्हती व नाही. इतकेंच नव्हे तर त्याच्या अनेक अलौकिक गुणां बद्दल अत्यंत आदर वाटत असल्यामुळेच त्याची प्रेमळ व गोड मुक्ताफळे मी शवरीप्रमाणे अत्यंत मेहनतीनें व प्रेमानें मिळवून महाराष्ट्राच्या आत्मारामा पुढें ठेवांत आहे. पण हें गोड काम करीत असतानां, ज्यांच्या ज्यांच्या शब्दांमुळे महाराष्ट्रांतील लोक सुदैवानें अथवा दुर्दैवानें प्रयत्नाच्या वाटेवरून मुरडून दैवाकडे वळले व अंध भक्तीत गडून जाऊन कार्यविमुख झाले त्या सर्वांत तुकारामाचे शब्द या कार्मी जास्त लागू पडले असें मला वारंवार वाटलें. चांगल्या चांगल्या शहाण्या, व पूर्वी राखोळी शिवाय कोठें हि वावरू देण्यास हरकत नाही अशा लोकांचीं मनें, कोणी हि मनुष्य वा जडदेहानिशीं आपल्या टाळगोषडी सुद्धां उडून जाऊन

अदृश्य होऊं शकतो हें मानण्या इतकीं दुवळीं कशीं झालीं याचें मला पुन्हां पुन्हां नवल वाटलें. पोरी लहानपणीं बाहुल्या करतात, आणि त्यांना कोणी नांवें ठेविलीं किंवा हंसलें म्हणजे त्या मोडून कुसकून टाकतात व मुरकुंडी मारून बसतात, त्याप्रमाणेंच जरा कोणी वाचाटानें व ह्मटल्या बरोबर तुकारामानें आपल्या वस्त्रा पाण्यांत बुडवीत सुटवें व खाणेंपिणें टाकून दगडावर मुरकुंडी मारून निजून रहावें, हें एक त्याच्या हळुवार स्वभावामुळें होऊं शकेल; पण असें होतांच—अजून तुकारामाचें साधुत्व पिकून तयार व्हावयाचें होतें तोंच—सृष्टिक्रम उरफाटा करून त्या वस्त्रा तारून ईश्वरानें याची समजूत घातली हें अजून हि हे लोक बुद्धीला व कल्पनेला विशेष त्रास न पडूं देतां खरें मानूं शकतात याचें आश्चर्य वाटलें. आणि लोकांच्यापेक्षां तुकाराम स्वतःच हें खरें मानी व आपल्याकरतां सृष्टी हि आपला क्रम बदलते अशी भावना करून घेई हें तर फारच गमतीचें वाटेल. जें प्रत्यक्ष अभिमन्यूकरितां श्रीभगवान् रुष्णाला करतां आलें नाहीं तें करून तुकाराम मेलेंलें मूल सहज जिवंत करूं शकतो, व जो आपली सर्व चीजवस्त दारच्या मागणेकऱ्याला सहज देऊं शकतो त्याला, आपले चार दोन अभंग बदलून सालोमालोनें त्यांत आपलें नांव घातल्याचा इतका राग यावा याचा तर मला कधीं च उलगडा झाला नाहीं. तुकारामासारख्या परदुःखानें विव्छळ होऊन जाणाऱ्या प्रेमळ मनाच्या पुरुषाला, सभोवतीं लोकांची बुद्धी उडालेली पाहून, अनेक तऱ्हेच्या संकटतापानें जग गादलेलें दिसत असतां त्यांतून काहीं मार्ग-उपाय काढण्याकडे त्याचे कुशाय व विशाल बुद्धीनें वळूं देखील नये, व लाज राखण्यापुरती कंबरेंला लंगोटी लावून कदान्न खावें व त्यांत च समाधान मानावें हें च तो लोकांना शिकवीत सुटला याचें फार आश्चर्य वाटे. अशा अडचणीच्या काळीं हि उद्योगधंदी न करतां, आपल्या पोटाचा भार हि शेजाऱ्यावर च टाकावा ही त्याची शिकवण लोकांना पटलेली पाहून त्याच्या वाणीचा जोर मात्र नजरेस पडतो. खेड, चाकण, कडूस वगैरे प्रांतांतील वैष्णवभक्त वाहिले व पंढरीस अनेक कष्ट सोसून जाणाऱ्या लक्षावधि वारकऱ्यांच्या झुंडी पाहिल्या म्हणजे ईश्वरानें कोणा एकाच्याच्या अंगांत कांहीं विशेष गुण दिले असतां त्यांच्या योगानें आपल्या देशांतील लोकांचें बरें किंवा वाईट करणें हें ते गुण अर्गीं असणाऱ्या मनुष्याच्यां योजनेवर किती अवलंबून राहते, हें मनांत येऊन मन चकित होऊन जातें. आणि जो जो एका च दिशेनें जास्त जास्त विचार करावा तो तो असें वाटूं लागतें कीं आपण यःकश्चित् सामान्य मानवी प्राणी या विभूतीच्या कृत्यांचें चिकित्सक बुद्धीनें नीटसें आकलन करण्याला केवळ अनधिकारी आहों. आपली दृष्टि यांच्या चरित्राकडे अशी लावणें हें अयोग्य आहे. व साधारण कसोटीनें या विभूतींचें मापन करूं जाणें केवळ गैर आहे. शेवटीं मनाचा असा सिद्धांत ठरतो कीं अशा विचारांनीं बुद्धी चळून देतां,

त्यांची आपल्या हातून होईल तेवढी सेवा चाकरी च तूर्त निमूटपणे करावी हें च श्रेयस्कर आहे. आणि असें शांत चित्तानें सदैव करीत राहिल्यास त्यांच्या चरित्राचें रहस्य आपणास त्यांच्या च रूपेणें हळूहळू नटि कळू लागेल. आणि हे च विचार मनांत आणून आगस्ती खोल पाण्यांत मन वाहून न देतां तुकोबांचे शब्द आदिउगमाच्या दिशेकडे धुंडीत जाऊन जितके निर्भळ मिळवितां आले तितके मिळवून ते आज महाराष्ट्राच्या चरणीं मो सादर करतो. डाळिंबाची तुरट साल तेवढ्यापुरती काढून वाजूला ठेवून आंतील गोड दाणे जसे आपण आनंदानें घेतों, त्याप्रमाणें च ही प्रस्तावना आतां दूर ठेवून आपण 'या पुस्तकांतील गोड अभंगांचा आस्वाद आनंदानें घ्यावा. एखादे वेळीं ही तुरट साल गुणकारक असते हें खरें असले तरी डाळिंब देणाराचा हेतु साल देण्याचा नसून आंतील दाणे खावयास देण्याचा असतो हें जाणलें पाहिजे.

विनायक लक्ष्मण भावे.

तुकारामबुवांचा अस्सल गाथा.

वीठल १

++ गारा : सीधसामग्री : अ + टणत्कारी दी + + + +
सांगावें तें काई : सांगावें तें काई : वी + + + अनुभउ तो : ॥ छ ॥ अ
+ सांगो येतें + + + + व : करुनी उपावा घेउं होवा : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे + + ले जीवनी जीवन : तेथें कोण कोण नाव ठेवी ॥ ३ ॥ छ ॥

२

(बा) लाचे जीवन : माता जाणे भुक तांन : ॥ १ ॥ धृ ॥ का
(य करुं) वीनवणी : असो मस्तक चरनी : ॥ छ ॥ (ठेविली) ये ठाई :
चीत ठेउनी आसें पाई : ॥ २ ॥ करीतो (हे से) वा : चीतन सर्व ठाई
देवा : ॥ ३ ॥ नीउन्ये ते पुरे : (घ्या) वें करुनी दातारें : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे बुधी : आल्प असे अपराधी : ॥ ५ ॥ छ ॥

३

++ वाचं बांधलें जवळी ते वसें : प्रकासी प्र + सर्वकाळ : ॥ १ ॥
अंतरी वसावी उत्तम + + उ काहीं तुटी नसे केवी : ॥ छ ॥ ब्रह्मड कव +
ने साटी : धरावा तो पोटीं भाव बरा : तुका म्हणे लाभ घरीचीया घरीं : प्रेम-
तंतु दा + तां : ॥ ३ ॥ छ ॥

४

दुषवलें चीत आजीच्या प्रसंगें ॥ बहु पीडा जगे (के) ली देवा : ॥ १ ॥
धृ ॥ कधी हा समंध तोडीसी तें ने (णे) : (आ) ठउनी मनें पाये असे :
॥ छ ॥ आणीकांची येती (अंत) रा अंतरे : सुषडुष बरें वाईट तीं : ॥ २ ॥
तुका म्हणे (घडे) येकांताचा वास : तरी च या नास समंधाचा : ॥ ३ ॥

५

काये दीनकरा : कोवड्याने केला घरा : ॥ १ ॥ धृ ॥ का (हो येसा)
संत ठेवा : भार माझे माथां देवा : ॥ छ ॥ आडवीलें दासीं : तरी कां मरती
उपवासी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे हाती : कळा सकळ अनंती : ॥ ३ ॥ छ ॥

६

+टे ये ची ठाई : बहु पाई संताचे : ॥ १ ॥ धृ ॥ + + + नीवारली
चींता हे ॥ २ ॥ तुका म्हणे + + + लागती :

७

पदोपदी दील्ले आंग : जालें सांग कारण : ॥ १ ॥ धृ ॥ रुघउनी ठेलो
ठाव : जगा वाव सकळ : ॥ छ ॥ पुढती + + + +

८

देउं कपाट : कीं कोण काळ राघो वाट : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये होईल
ते सीरीं : अज्ञा धरुनीयां करी : ॥ छ ॥ करुं कळे यैसी मात : किंवा राखावा
येकांत : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जागो कींवा कोणहां नेडुं वागो : ॥ ३ ॥

९

+ णों तों समये : परी मत कामा नये : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुम्हीं + गावें
तें बरें : देवा सकळ वीचारें : ॥ छ ॥ फुकाची + + पुसी : चींता नाही
होते अैसी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे + + : धर पाये मज साहे : ॥ ३ ॥ छ ॥

१०

द्वारपाळ विनती करी : उभे द्वारीं राउळा : ॥ १ ॥ धृ ॥ (आ)
पुलीया शरणांगता : वाहों चींता नेंदावी : ॥ छ ॥ (वचनां) चीत धावें :
असो ठांवे पायासी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कृपासींधु : दीनबंधु केशवा : ॥ छ ॥

११

+ दोही बांहीं आम्हां वास : आसों कास घालुनी : ॥ + + बोलो
उमयेतां : स्वामीसता सेवेचें : ॥ छ ॥ + + + अज्ञा केली : असों च + +
ते नीती : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जो हारी तों : आहें + तों ते ठाई ॥ ३ ॥

१२

आईकाजी देवा माझी वीनवणी : मस्तक चरणी ठेवीतसे : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ सनीध पातोलों सांडुनीयां संका : सन्मुख ची येकायेकी पुढें : ॥ छ ॥
जाणवीले कोठें पावे पायांपासीं : केली या जीवासी साटी म्हुण ॥ २ ॥
तुका म्हणे माझे हातीं दया उधार : करी कर (कर) म्हणउनी : ॥ ३ ॥ छ ॥

१३

मायेबापापुढें लेकराची आळी : आणीक हे पाळी कोण लळे : ॥ १ ॥ धृ ॥
सांभाळाजी माझी वीशमें अनंतां : जवळी आसतां अवेहेरु कां : ॥ छ ॥ आणी-

कांची चालें सता आम्हावरीं : तुमची ते थोरी काये मग : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
आलो दुरुनी जवळी : आतां टाळाटाळी करु नये ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१४

बैसोलें तों कडीये वरी : नव्हें दुरी वेगळा : ॥ १ ॥ धृ ॥ घडलें हें
बव्हा दीसा : आतां ईछा पुरवीन : ॥ छ ॥ बहु होता जाला सीन : नाही
क्षीण वीसांवां ॥ २ ॥ दुषी केलें नेणेंपणें : जवळी नेणें होतें तें : ॥ ३ ॥
पाहात + + + + +

१५

तुझें नाम मुषी तयासी वीपती : अस्चीर हें चीती वाटतसें : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ काये जाणो काये होसील नीजेला : नेणोजी वीठला मायेबापा :
॥ छ ॥ भवबंधनाचें तुटतील फांसें : तें कां येथें असें अन्हेरीले : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे माझें दचकलें मन : वाटे वायां वीण स्रम केला : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१६

सेवकें करावें सांगीतले काम : सीक्याचा तो धर्म स्वामी राषे : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ काये देवा नेणो आलें गाढेंपणं : तुम्ही शक्तीहीण जाले दीसा :
॥ छ ॥ वीस्पुदास आम्ही नीर्भर ज्यां बळें : ते दीसे या काळे अन्हेनलें : ॥ २ ॥
तुका म्हणे मुळ पाठवा लोकरी : कीवा करुही काये सांगा ॥ ३ ॥ छ ॥ छ १०० ॥

१७

तुम्ही बैसलेती नीर्गुणाचे षोळें आम्हां कां हे ढोळे कान दील्हे :
॥ १ ॥ धृ ॥ नाईकवे तुझी अपकीर्त देवा : अन्हेरली सेवा नेदषवे : ॥ छ ॥
आपलें पोटीं तो राषीयेला वाव : आम्हांसी का भाव अल्प दील्हा : ॥ २ ॥
तुका म्हणे दुषी असेल कळों दया : पुढीलीया धंधा : मन नेघे : ॥ ३ ॥

१८

असें कां जालें ते मजन कळे : कीर्तनाचें रळेपळे जर्गी : ॥ १ ॥ धृ ॥
कैसें तुम्हां देवा वाटतसे बरें : संतांची उत्तरें लाजवीली : ॥ छ ॥ भांवीकां
कंटक करीताती पीडा : हा तवं रोकडा : अनुभव : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
नाम नीर्वाणीचा बान : याचा आभीमान नाही तुम्हा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१९

धीग जीणें ज्याचा स्वामी हीनवर : मरणें तें वर भलें मग : ॥ १ ॥ धृ ॥
आईकाजी देवा असी अहे नीत : काये ते उचीत साभाळवें : ॥ छ ॥

देसोदेसीं धाक जयाच्या उतरें : तथाचे कुतरें परी भलें : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे का हे सुचलें उतरें : जाणोनी अंतर वोळषावें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ।

२०

षेळतां नीभावें समर्थाच्या बळें : तथाच्या सकळें संतेषालीं : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ तरी लेववीला शोभे अलंकार : नाहींतरी भार मानावीन : ॥ छ ॥ अव-
धी च दीसा असाई मोकळी : मायेबाप बळी म्हणउनी : ॥ २ ॥ अईसे आहे
जी देवा : म्हणउनी सेवा समर्पीली : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

२१

पुसावेंसे हे वाटें : जें जें भेटे तथासी : ॥ १ ॥ धृ ॥ देव कृपा करील
मज : काये लाज राखेल : ॥ छ ॥ अवधीयांचा वीसर जाला : हो राहीला
उद्देग : ॥ २ ॥ तुका म्हणे चींतां वाटे : कोण भेटें सांगसैं : ॥ ३ ॥ छ ॥

२२

नीरांजनी येकटवाणें : सांग नेणे दुसरा : ॥ १ ॥ धृ ॥ पाहा चाळवीले
कैसैं : लाउनी पीसे गोवळे : लपलें आंगें आंग : दील्हा संग होता तो : ॥ २ ॥
तुका म्हणे नव्हेंतें ठावें : जालें भावें वाटोळें : ॥ ३ ॥ छ ॥ १०६ ॥

२३

नव्हती भेटी तो ची बरें : होतां चोरें नाडीलें : ॥ १ ॥ धृ ॥ आवधी-
यांचा केला झाडा : रिता वाढा षोंकर : ॥ छ ॥ चींतनाचें मुळ चीत : नेलें
वीत हरुनी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मुळा अले : होतें केले तैसें ची : ॥ ३ ॥ छ ॥

२४

जये ठाई आवडी ठेली : मज ते बोली न सडें : ॥ १ ॥ धृ ॥ पुरवावें
जीवीचें कोड : भेटी गोड तुज मज ॥ छ ॥ आणीलें तें येथेंवर : रुप दुरी न
करावें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नारायेणा : सेवाहीणा धीग वृती : ॥ ३ ॥ छ ॥

२५

सरलीयाचा सोस मनी : लाजोनीयां राहीलों : ॥ १ ॥ धृ ॥ आवडीनें
बोलावीतों : येथें तें तों लपावें : ॥ छ ॥ माझें ते ची मज धावें : होतें भावें
जोडीलें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे वीस्वभरा : आळीकरा बुझावा ॥ ३ ॥

२६

नाचावेंसें वाटे मना : छद् गुणाआधीन : ॥ १ ॥ वेस्टवीली माझीं
गात्रें : सतासूत्रें हालती : नामे रूपे रंगा आली : तें ची चाली स्वभावें :
॥ २ ॥ तुका म्हणे पांडुरंगें : अंगसंगें कवळीलें : ॥ ३ ॥ छ ॥

२७

षेळोतों तो षेळ पांयांच्या प्रसादें : नव्हेती ही छेदें नासीवेंतें : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ माझा मायेबाप उभा ईंटेवरी : कवतुकें करी कुपादान ॥ छ ॥
प्रसादाची वाणी वदें तें उतरें : नाहीं मतांतरे जोडीयेलीं : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
रस वाढातीया आंगे : छाया पांडुरंगें केलीवरी : ॥ ३ ॥ छ ॥

२८

सेवट तों भला : माझा बहु गोड जाला : ॥ १ ॥ धृ ॥ आलों निजांच्या
माहेरा : भेटीं खुमाईच्या वरा : ॥ छ ॥ परींहरु जाला अवध्या दुषाचा
मागील : ॥ तुका म्हणे वाणी : गेली आतां वेउं धणी : ॥ ३ ॥ छ ॥

२९

अषंड मुडतर : सासुरवास करकर : ॥ १ ॥ धृ ॥ याची जाली बोळ-
वण : आतां नेदषों तो सीण : ॥ छ ॥ बहुतांचीं दासी : तये घरी सासुर-
वासीं : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मुळें : षंड जाला येका वेळे : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

३०

धरीली जी होती : चीती डोळां ती दीसती : ॥ १ ॥ धृ ॥ आले
आवडीस फळ : जालें कारण सकळ : ॥ छ ॥ घेईन भातुकें : मागोणीयां
कवतुकें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे लाड : वीठोबा पुरवील कोड : ॥ ३ ॥
॥ छ ॥ ११४

३१

बहुतां दीसांची आजी जाली भेटी : जाली होती तुटी काळगती :
॥ १ ॥ धृ ॥ येथे सावकासें घेईन ते धनी : गेली आडचनी उगवोणी : ॥ छ ॥
बहु दुष दील्ले होते घरी कामें : वाढला हा स्रमें श्रम होता : ॥ २ ॥ बहु दीस
होता पाहीला मारग : क्लेशांचा त्या त्याग आजी जाला : ॥ ३ ॥ बहु होती
केली सोंगसंपादणी : लोकीकापासुनी नीर्गमलें : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे येथें
जालें अवसान : परमानंदी मन वीसांवलें : ॥ ५ ॥ छ ॥

३२

जेवीतां ही धरी : नाक हागतयां परी : ॥ १ ॥ धृ ॥ येसीयाचा करी
चाळा : आपली च अवकळा : ॥ छ ॥ सांडावें मांडावें : काये अैसें नाही
ठांबें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे करी : ताका दुधा येकी सरी : ॥ ३ ॥ छ ॥

३३

सोंगे छंदे काहीं : देव जोडे असा नाही : ॥ १ ॥ धृ ॥ सारा अवघे
गाबाळ : डोळ्या अडुनी पडळ : ॥ छ ॥ शुध भावावीण : केला तो तो होये
सीण : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कळे : परी होतील अंधळे : ॥ ३ ॥ छ ॥

३४

अवघी मुते साम्यां आली : देषीली म्या कै होती ॥ १ ॥ धृ ॥
वीस्वास तो घरा मग : पांडुरंगकृपेचा ॥ छ ॥ माझी कोन्ही न धरी संकां :
अैसें हों कां नीर्द्वद : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जें जें भेट : तें मी वाटे हो अैसें ॥ ३ ॥ छ ॥

३५

अवघा भार वाटे देवा : संतसेवा न घडतां : ॥ १ ॥ धृ ॥ कसोटी
हे असें हातीं : सत्य मुर्ती भगवंत : ॥ छ ॥ चुकळोंसा दीस पंथ : गेलें संत
तो असा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सोग वायां : कारण या अनुभवे : ॥ ३ ॥ छ ॥

३६

सत्य सकल्पाचा दाता नारायेन : सर्व करी पुर्ण मनोरथ : ॥ १ ॥ धृ ॥
येथें अळंकार सोभती सकल : भावबळें फळ ईछेचे तें : ॥ छ ॥ अंतरीचें
बीज जाणें कळवळ : व्यापक सकळ ब्रम्हाडाचा : ॥ २ ॥ तुका म्हण
नाही चालत तातडी : प्राप्तकाळ घडी आल्यावीण : ॥ ३ ॥ छ ॥

३७

अंतरेची गोड : राहे आवडीचें कोड : ॥ १ ॥ धृ ॥ संघटणे येती
आंगा : गुण दोश मनभंगा : ॥ छ ॥ उचीताच्या कळा : नाही कळती
सकळा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे अभावणा : भावी मुळ तें पतना : ॥ ३ ॥

३८

सीळा जयां देव : तैसा फळे त्यांचा भाव : ॥ १ ॥ धृ ॥ होये जतन
ते गोड : अंतराये येती नाड : ॥ छ ॥ देव जोडे भावे : ईछेचें तें प्रेम घ्यावे :
॥ २ ॥ तुका म्हणे मोड दावी : तैसी फळें आली व्होवी : ॥ ३ ॥ १२३ ॥

३९

करावें जीतन : ते ची बरे नेमेटोन : ॥ १ ॥ धृ ॥ बरवा आगी राहे
भाव : तो गे तो ची जवळी देव : ॥ छ ॥ दर्शनाची उरी : अवस्था ची आंग धरी :
॥ २ ॥ तुका म्हणे मन : तेथें सकळ कारण : ॥ ३ ॥ छ ॥

४०

कासयाजी अैसा माझे माथां ठेवा : भार तुम्ही देवा संतजन : ॥ १ ॥ धृ ॥
वीचीत्र वीदाणी नाना कळा षेळे : नाचवी पुतळे नारायेन : ॥ छ ॥ काये
वाणराचें आंगीची ते शगती : उदकां तरती वरी सीळा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
करी नीमीत्य ची आढ : चेस्टउनी जड दावी पुढें : ॥ ३ ॥ छ ॥

४१

पायां पढवें हे माझे भांडवळ : सरती हे बोळ कोठे पाई : ॥ १ ॥
धृ ॥ तरी हें सळगी कवतुक केलें : लडीवाळ धाकुलें : असें बाळ : ॥ छ ॥
काये उने तुम्हां संताचीये घरी : वीदीत यापरी सकळ ही : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे माझे उचीत ते सेवा : नये करू ठेवाठेवी कांही ॥ ३ ॥ छ ॥

४२

वदवावी वाणी माझी कृपावंता वागपुस्ते संतां समर्पीसी : ॥ १ ॥ धृ ॥
सर्व संकटाचा तुम्हां परीहार : घालावा म्यां भार : पांडुरंगा : ॥ छ ॥ येकसरें
चीत ठेउनीयां पाई : जालों उतराई होतें तेणे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे येथें
जालें अवसान : कायावाचामन वेचुनीयां : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

४३

नमावे पाये हे माझे उचीत : असीर्वादे हीत तुमचीया : १ ॥ कृपेचा
वोरस न समाये ची पोटी : म्हणउनी उफराटी : वचने हीं : ॥ २ ॥ तुमची
उस्तावळी ते माझे भोजन : झाडावें आंगण केरपुंजें : ॥ ३ ॥ परी अैसें पुन्ये
नाही माझे गाठी : जेणे पडे मीठी पायांसवे : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे राहे
आठवण चीतीं : कृपा अैसी संती केली तुम्हीं : ॥ ५ ॥ छ ॥

४४

काये नाहीं माता गौरवीत बाळा : काये नाही लळा पाळीत तो : १ ॥
काये नाही त्याची करीत ते सेवा : काये नाही जीवा गोमटे तें : ॥ २ ॥
अमंगळपणें कंटाळा न धरी : उचुलुनी करी कंठी लावी : ॥ ३ ॥ लेववी
आपलें आंगी अळकार : संतोशावें फार देषोनीयां : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे स्तुती
योग्य नाही परी : तुम्हां लाज थोरी अंकीताची : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

४५

काये वाणु आतां न पुरे हें वाणी : मस्तक चरणी आसो माझा :
॥ १ ॥ थोरीव सांडीली अपली परीसैं : नेणें सीवो कैसें लोषंडासी : ॥ २ ॥

जगाच्या कल्याणा संताच्या वीभुती : देहे कस्टवीती उपकरें : ॥ ३ ॥
 मुतांची दया हे भांडवल संता : आपल्या मंमंता नाही देही : ॥ ४ ॥ तुका
 म्हणे सुष परावीया सुषे : अब्रुत हे मुषे स्रवतसे : ॥ ५ ॥ छ ॥ १२९

४६

जन्मा आंलों त्याचें : आजी फळ जालें साचें : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुम्ही
 सांभाळीलो संती : भये निरसली घंती : ॥ छ ॥ कुत्याकुत्य जालो : ईछा
 केली ते पावलों : ॥ २ ॥ तुका म्हणे काळ : आंतां करूं न सके
 बळ : ॥ ३ ॥ छ ॥

४७

काये पुन्यरासी : गेल्या भेडुनी आकासी : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुम्ही जालेती
 कुपाळ : माझा केला जी साभाळ : काये उळले संचीत : असें नेणवे
 अगणीत : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नेणें : काये केले नारायेणे : ॥ ३ ॥ छ ॥

४८

असें यथीचीया दीन : भाग्यहीन सकळा : ॥ १ ॥ धृ ॥ भाडवल
 येव्हेदे गांठी : नाम कंठी धरयिलें ॥ छ ॥ आणीक तें दुजे कांहीं : मज नाहीं
 यावरी ॥ २ ॥ छ ॥ तुका म्हणे केला कोणे : येव्हा नेणें लोकीक : ॥ ३ ॥

४९

आतां तुम्ही कुपावंत : साधु संत जीवलग : ॥ १ ॥ धृ ॥ गोमटें तें
 करा माझें : भार वोझें तुम्हांसी : छ ॥ वंचीलें तें पायांपासी : नाहीं यासी
 वेगळें ॥ २ ॥ तुका म्हणे सोडिल्या गांठी : दीलही मीठी पायांसी ॥ ३ ॥ छ

५०

सुष वाटे परी वर्म : धर्माधर्म न कळें : ॥ १ ॥ धृ ॥ गायेनाचें येव्हाडें
 जाणें : वीठल म्हणे नीलज : ॥ छ ॥ अवघें माझें येव्हाडें धन : साधन हीं
 सकळ : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पायां पडें : तुमच्या कोडें संतांच्या : ॥ ३ ॥

५१

सेवटी हे वीनवनी : संतजनी परीसांवी : ॥ १ ॥ धृ ॥ वीसरु तो न
 पडावा : माझा देवा तुम्हांसी : ॥ छ ॥ पुढें फार बोलो काई : अवघें पाई
 वीदीत : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पडीलों पायां : करा छाया कुपेची : ॥ ३ ॥ छ

५२

पुत्र जाला चोर : मायेबापा हरुश थोर : ॥ १ ॥ धृ ॥ अतां काशा-
साटी जोडी : हाट घाटें गुडगें घडी : ॥ छ ॥ अईतें अपाहार : आपुनीयां
भरी घर : ॥ २ ॥ मानीली नीस्चीतीं : नका ज्याया उभयेती : ॥ ३ ॥
झोडाझोडगीचे पोटीं : फळे वीजाती कंरटी : ॥ ४ ॥ तुका म्हणें बेट्याः
भाडवल न लगें षट्या : ॥ ५ ॥ छ ॥ १३५

५३

येवढी अपकीर्ती : आईकोणीयां फजीतीं : ॥ १ ॥ धृ ॥ जरी दावील
वदन : थुंका थुका तो देशोन : ॥ छ ॥ काळीमेचे जीणे : जेउनीयां राहे सुणे :
॥ २ ॥ तुका म्हणे गुण : दुरुशणे अपशकुण : ॥ ३ ॥ छ ॥

५४

हो का पुत्र पत्नी बंधु : त्याचा तोडावा समंधु ॥ धृ ॥ कळो आलें
षट्याळसें : सीवो नये लीपो दोशें ॥ छ ॥ फोडावे मडकें : मेले लेषी घाये यकें :
॥ २ ॥ तुका म्हणे त्यागें : वीण चुकीजेणा भोगें : ॥ ३ ॥ छ ॥

नाट ५५

बरवा जाला वेवसाव : पावलें चीतींला ची ठाव : द्रुढ पाई राहीला
ये भाव : पावला जीव : वीश्रांती : ॥ १ ॥ बरवे फळले शकुण : अवघां
मीवारला सीण : तुमचें जालीयां दुरुशन : जन्ममरण नाहीं आतां : ॥ २ ॥
बरवें जालें आलो या ठाया : होतें संचित ठाईचा पाया : देहेभाव पालटली
काया : पडीली छाया ब्रम्हीची : ॥ ३ ॥ जोडलें न सरे हें धन : अवीनाश
अनंदघन : अमूर्तमुर्ती मदशुदन : समचरण देशियेला : ॥ ४ ॥ जुनाट
जुगादीचें नाणें : बहुतां काळाचें ठेवणें : लोपलें होतें पारीषेपणे : ठावचळनें
चुकवीला ॥ ५ ॥ आतां या जीवाचीये साटी : न सोडी पडीलीयां मीठी
तुका म्हणे सीणलों जगजेठी : न लगो दीठी दुसऱ्याची : ॥ ६ ॥ छ ॥

नाट ५६

[व.पृ. २५] आतां पावैन सकळ सुषें : षादलें कदा ते नवें : अवघें सरलें
पारीषें : सकळ देशें माहीयेर : ॥ १ ॥ जवळी वीठलरुषमाई : बहीणी बंधु बाप आई :
सकळ गोताची च साई : पारीषें काई : अैसे नेणीजे : ॥ २ ॥ जगदाकारी
जाली सता : वारोनी गो प्राधीनतां : अवघें आपुले ची आतां : लाज आणी
चीतां दुरावली : ॥ ३ ॥ वावरें ईछा वसे घरी : आपुले सतेंचे माहेरी : करवी

तैसें आपण करी : भीड न धरी चुकल्यांची : ॥ ४ ॥ सोसीला होता सासुर-
वास : बहुतांचा बहु दीवस : बहु कामें पुरवीला सोस : आतां उदास आपु-
ल्यात : ॥ ५ ॥ करीती कवतुक लाडें : मज बोलवीती कोडें : माये बापे
उतरे गोडे : बोले बोवडें पुडें तुका : ॥ ६ ॥ छ ॥ १४९

नाट ५७

सर्व सुषाचीया असा जन्म गेला : क्षीण येक नाही मुरतीयत्न कैला :
हीडतां दीसा सीण पावला : माया वेवस्टीला जीव माझा ॥ १ ॥ माझें स्वहीत
नेणती कोन्ही : कांही न करीतां मजवांचुनी : सजनें तव सुषमाडनी :
नेणती कोन्ही अदीअंत : ॥ २ ॥ काये सांगो गर्भीची यातना : मज भोगी-
तां नारायेना : मांउंस मळ मुत्र जाणा : तुज क्षीणक्षीणा : ध्यातु असे :
॥ ३ ॥ मज चालतां प्रयानकाळी : असती न दीसैं जवळी : मृतीके मृती-
का कवळी : येकला मेळीं संचीताचीये : ॥ ४ ॥ आतां मज यैसें करी गा
देवा : कांही घडे तुझी चरणसेवा : तुका वीनवीतसें केशवा : चालवी दावा :
संवसारेसी : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ १४४ १४१

नाट ५८

आगा ये सावळ्या सगुणा : गुननीधी नारायेना : आमची परीसावी
वीजापणा : सांमाळा दीना अपुलीया : ॥ १ ॥ बहु या उदराचे कस्ट :
आम्हांसी केलें कर्मभ्रस्ट : तुमची चुकवी वाट : करी वटवट : या च नीमी-
त्यें : ॥ २ ॥ जालो या पांगीला जनासी : संवसाराची अंदनी दासी :
न कळें कधीं सोडवीसी : बहुत फांसी : द्रुढ बांधलो : ॥ ३ ॥ येथे तो न ये
आठवों कांहीं : वीसांवां क्षीण तो ही नाही : पडीलो आणीकीये वाही : हीत तों
काहीं दीसचना : ॥ ४ ॥ जीवीत्व वेचलें वीथीगें : हीडतां प्रवासी वाउगे : कांही
या व्याधी पीडारोगे : केली या भोगें तडातोडी : ॥ ५ ॥ माझा मी च जालो
आपना शत्रु : कैची पुत्र दाराकैचे मीत्रु : कासया घातला पसरु : आहो जलगुरु :
तुका म्हणे : ॥ ६ ॥ छ ॥

नाट ५९

[व.पृ. २६] आतां मज घरवावी सुधी : येथुनी परतवावी बुधी : ध्यावें
सोडउनी कृपानीधी : सांपडलों मधी : काळचर्की : ॥ १ ॥ करीसील तरी नव्हे काई :
राईचा डोंगर परवत राई : अपलें करुणेची साई : करी वो आई मजवरी :
॥ २ ॥ मागील काळ आज्यांनपणे : सरला स्वभावें त्या गुणे : नेणें आयुस्य

जालें तें उणें : पुढील पेणे : अंतरलें : ॥ ३ ॥ आतां मज वाटतसे भये : दीवसें दीवस चालत जाये : येथे म्यां येउनी केलें काये : नाही तुझें पाये आठवीलें : ॥ ४ ॥ करुनी अपराधक्षेभा : होतील केले पुरुशोत्तमा : आपुला नामीं द्यावा प्रेमा : सोडवीं समा : पासुनीयां : ॥ ५ ॥ च्छुदये वसो तुमच्या गुणी : ठाव हा पांयांपे चरणी : करुं हा रस सेवण वाणी : फीटें तो धणी तुका म्हणे : ॥ ६ ॥ छ ॥ छ ॥ १४५

नाट ६०

चांगल तरी तु पुर्णकाम : गोड तें तरी तुमचें नाम : दयाळु तरी अवघा धर्म : भला दासां श्रम होउं नेंदी : ॥ १ ॥ उदार तरी लक्ष्मिंसीं : जुझार तरी कळी-काळासी : चतुर तरी गुणाची च रासी : जाणता त्यासी : तो ची येकु : ॥ २ ॥ जुनाट तरी हा बहुत काळा : न कळे तरी याची च लीळा : नेणतां गोवळी गोवळां लाघवी अबळाभुलवणा : ॥ ३ ॥ षेळु तो येणे ची षेळावा : नटु तो येणें ची अवगावा : लपोनी जीवी न कळे जीवा : धरीतां देवा : नातुडसी : ॥ ४ ॥ गांढ्या तरी भावाचा अंकीत : बराडी उचीस्टाची प्रीत : वोगळ वोंगळ कुबीजिंसी रत : भ्याड आनंत : बहु पापा : ॥ ५ ॥ उंच तरी तुं बहुत उंच : नीच तरी बहुत नीच : तुका म्हणे बोलीलो हे साच : नाहीं आहाच पुजा केली : ॥ ६ ॥ छ ॥

नाट ६१

जेणें हा जीव दील्ला दान : त्याचें करीनं चिंतन : जगजीवण नारायेन : गाईन गुण त्याचे : ॥ १ ॥ जो ये उभा भीमरेचा तीरीं : कट धरुनीयां करीं : पाउलें सम ची साजीरीं : अंतरी धरुण राहेन ती : ॥ २ ॥ जो या असुरांचा काळ : भग्नजनप्रतीपाळ : षेळ ही लाघवें सकळ : त्याच्या भाळ पांयांवरी : ॥ ३ ॥ जो या गोपाळांचा मेळी : षेळु षेळें वनमाळी : रसांतळा नेला बळी : राहे पाळीं स्वामी माझा : ॥ ४ ॥ जो हा लावन्येपुतळा : त्याचें आंगी सकळ कळा : जयाचें गळा वैनअंती माळा : त्या वेळोवेळा दडवत : ॥ ५ ॥ जयाचे नाम पाप नासी : लक्ष्मी यैसी जयाची दासी : [व. पृ. २७] जो (हा) तेजपुजरासी : सर्व भावें त्यासी तुका शरण : ॥ ६ ॥

नाट ६२

कै देशता होईन ये डोळी : सकळां भूर्ती मुर्ती सांवळी : जीवा नोंवें भुमंडळीं : जळीं स्थळी : कास्टी पास्याणी : ॥ १ ॥ औसी कुपा करील

नारायेण : जीव या जगाचा होईन : प्रेमसागरीं बुडईल मन : होईल स्तान
 अनुतापी : ॥ २ ॥ असा कई येन दैवांस : दुस्ये नासोनी जाईल आस :
 सदा संतचरणी द्याहाचा वास : सेवीन शेश धणीवरी : ॥ ३ ॥ कै नवसा
 येती अंकुर : सुषा नाहीसा होईल पार : अमृतें पृथ्वीवीजळ सागर : वाहाती
 पुर अनंदाचें : ॥ ४ ॥ प्रसन दया क्षेमा शांती : कै नववीधा होईल भगती :
 भोगीन वैराग्येसंपती : मनोरथ कळती : तई पुरलें : ॥ ५ ॥ तुकयाबंधु
 म्हणे सांग : णव्हे तुजवीण नीरसेना पांग : म्हणंउनी घातलें सास्टांग :
 पांडुरंगावरी चरणां : ॥ ६ ॥ छ ॥ छ ॥

नाट ६३

तु बळी बळीयां सीरोमणी : आहेसी माजीये त्रीभुवनी : रीघालों पाठी तुझी
 म्हणउनी : आतां करी मनी आसैल ते : ॥ १ ॥ तुं देवा प्रताप-
 दीनकर : सुरअसुरांचा सुर : माहा वीरां वीर धनोर्धर : मी तो पामर :
 काये तेथें : ॥ २ ॥ २ ॥ ऋपासींधु दीनवछळ : फोडीली देवांची बंदूसाळ :
 राक्षेसदळ सव्हांरुणी : ॥ ३ ॥ उपकर्म करावा बहुत : तरी तुं जाणसी धर्मनीत :
 उचीत कये तें अनुचीत : राष सरनागत आलों आतां : ॥ ४ ॥ कीती म्यां
 काये वीनवावें : तुकयाबंधु म्हणे करवें : क्षेम आघवें येणे काळें : ॥ ५ ॥ छ ॥

नाट ६४

देवा मीं चांडाळ चाडाळ : म्हणतां लागोतो हे वेळ : नसें पाहातां
 भुमंडळ : असा अमगळ : षळ दुसरा : ॥ १ ॥ जन्म उपजलीयापासुनी :
 असते कर्म ते अझुनी : सते आचरण नेणे स्वप्नी : नीषळ षाणी आवगुणाची :
 ॥ २ ॥ भगती दया अथवा कथा : कानी न साये हे वारता : अषड
 वीशयांची वेथा : अधम पुरता अधमाहुनी : ॥ ३ ॥ कामक्रोधडंबअहंकार :
 गर्वताठामदमछर : यांचें तरी माहेरघर : परउपकार : वैरी तैसा ॥ ४ ॥
 नांदा द्वेश घात वीस्वास [व. पृ. २८] : वारीतां नाही केला अळस : करूं
 नये ते केले संतउपहास : अभक्ष भक्ष तें ही भलें : ॥ ५ ॥ पाळिलें नाही
 पत्रुवचन : सदा परद्वारी परधनी ध्यान : बोलों नये घडलें असें अनोवीन :
 दासीगमन अदीकरुनी ॥ ६ ॥ : कायामनवाचाईद्रीयांसी : सकळ पापाची
 च रासी : तुकयाबंधु म्हणे असीयासी : आलो रुसीकेशी : तुज शरण : ॥ ७ ॥

नाट ६५

येक मागणे आहे रुसीकेशी : चीत सांगोतो दें या वचनासी : मज अतर तुझ्या चरनासी : न पडे ऐसी कृपा करीं : ॥ १ ॥ न लगे दुजें काही आणीक : रीधीसीधी परलोक : स्वामी तेथे तु मी सेवक : घंडणा नको करूं येसी : ॥ २ ॥ येईल मना जन्म तो देई : भलते याती भलते ठाई : न्हुदई-हुनी परी न वजे : ॥ ३ ॥ ईतुले हे करी भतीयपरी : भलतीया भावें तुझीये द्वारी : राहें दासी होउनी कामारी : वदे वैषरी नीत राम ॥ ४ ॥ नको वीचरुं दुसरें आतां : सरन अलो जी पंढरीनाथा : तुकयाबंधु म्हणे कृपावंता : आहेसी दाता दानसुर : ॥ ५ ॥ छ ॥

नाट ६६

काये काये करीतों या मना : परी नाईके नारायेणा : करुं नये त्याची करी वेवंचणा : पतना नेंऊं आदरीलें : ॥ १ ॥ भलती सवा धावें सईराट : वाट अढवांट दरे दरकुट : न वीचारी कडे काहीं कृपाट : घात बळकट : मांडीयेला : ॥ २ ॥ नुपरती भ्रमना दाही दीसा : सहीत पाताळा आकाशा : घाली उडी बळें ची देशोनी फांसा : केलो या देस पाहुणां : ॥ ३ ॥ चेतउनी ईंदीये सकळ : आसा त्रुणा कल्पना काम क्रोध काळ : दुरावीली सुध बुधी केली राळ : येसैं चांडाळ : अनीवार हें : ॥ ४ ॥ आतां काय कैसें करावें यासी : बहु जाचीलों केलो कासावीसी : तुकयाबंधु म्हणे रुसीकेशी : धावं मज येसी परी जाली : ॥ ५ ॥ छ ॥

धुर्वक ६७

समर्थासी नाहीं वर्णावर्णभेद : सामग्री ते सीध सर्व घरी : ॥ १ ॥ आदराचें ठाई बहु च अदर : मागीतलें फार तेथे वाढी : ॥ २ ॥ न म्हणे सुहृद सोईरा अवसेक : राजा आणी रंक सारीषे ची : ॥ ३ ॥ [व० पृ० २९] भाव देश तेथे करील बडबड : जडा राषे जड : नीराळें ची : ॥ ४ ॥ कोन्हा न वीसंभे याचकाचा ठाव : × उनीया देव संकां फेडी : ॥ ५ ॥ तुका म्हणे पोट भरोनी उरवी : आले येसैं दावी अनुभवा : ॥ ६ ॥ छ ॥

६८

आणुनीयां मना : अवघें धांडोळीलें घुणा : देशीला तो राणा : पंढर-पुरनीवासी : ॥ १ ॥ धृ ॥ त्यासी अनुसरलें काये : घडे येसैं वायां जाये : देशीलें ते पाये : सम जीवी राहाती : ॥ २ ॥ तो देशावा तो वीध : चीतन तें

कार्ये सीधः आणीकां समधः नाही पर्वकाळासीः ॥२॥ तुका म्हणे घळः होती
क्षीणें ची निर्मळः जाउनीयां मळः वाळवंटी नांचतीः ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

६९

पुंडलीक भक्तराजः तेणें साधीयेले हें काजः वैकुंठीचें नीज परब्रह्म
आणीलें ॥ १ ॥ धृ ॥ पांडुरंग बाळमुर्तीः गाई गोपाळां संगतीः येउनीयां
प्रीतीः उभें समची राहीलेः ॥ छ ॥ येका आगळें अक्षरेंः वैकुंठ ची दुसरेः
म्हणवीती येरेंः परी ती यैसी नव्हेतीः ॥ २ ॥ पाप पंचक्रोसीमधीः येउं न
सके ची ना आधीः कैची तेंथें वीधीः नीशधाची वसतीः ॥ ३ ॥ पुराणें वदती
यैसेंः चतुर्भुज तें माणुसेंः शुद्धसेनवसेः रीग न घडे कल्पातीः ॥ ४ ॥
मांहां क्षेत्र हें पंढरीः अनुउपम्यं याची थोरीः धन्ये वारकरीः तुका म्हणें
तेथीचेंः ॥ ५ ॥ छ ॥

७०

धरीतां ये पंढरीची वाटः नाही संकट मुगतीचेंः ॥ १ ॥ धृ ॥ वंदु येती
देव पदेः त्या आनंदें उछायेंः ॥ छ ॥ नृते छंदें उडती रजः जे सहज
चालतांः ॥ २ ॥ तुका म्हणे गरुड टकेः वैष्णव नीके सभ्रमः ॥ ३ ॥ छ ॥

७१

वीचारीलें आधीं आपल्या मनासीः वांचों येंथें कैसीः कोन्या द्वारेंः
॥ १ ॥ धृ ॥ तंव जाला साहे ऋदयेनीवासीः बुधी दील्ही यैसी नास नाहीः
॥ छ ॥ उद्वेगाचें होतों पंडीलो समुद्रीः कोणे रीती तीरी पांवीजैल ॥ २ ॥
तुका म्हणे दुर्बे जाल अयुर्भावः जाला बहु जीवः कासावीसः ॥ ३ ॥ छ ॥

७२

[व. पृ. ३०] रवीचा प्रकांस तो ची नीसी घडें नासः जल्या बहुवस तरी
त्या दीपीकाः ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां हा ची वसों जीवीः माझें अंतरीं गोसावींः
होउं येती ठांवींः काये वर्मे याच्यानीः ॥ छ ॥ सर्वे असतां धणीः आढ
येउं न सके कोन्हीः न लगे वीनवनीः प्रुथकाची कराईः ॥ २ ॥ जन्मा-
चीया गर्तीः येने अवघ्या घुटतीः कारण ते प्रीती तुका म्हणे जवळीः ॥ ३ ॥

७३

आपले वेचुनी षोडा घाली पावः यैसेचीये भाव हीनबुधीचेः ॥ १ ॥
ध ॥ वीश्यांच्या संगे आयुस्याचा नासः पडीयेलें वोस स्वहीताचेंः ॥ छ ॥

भुलल्याचें आंग आपन्यां पारीषें : छदाच सारीषें व्रततसें : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे दुष उमटे परीनामी : लंपटासी कामी : रातलीयां : ॥ ३ ॥ छ ॥

७४

केलें सकुनें प्रयाण : आतां मागे फीरे कोण : ॥ १ ॥ धृ ॥ होये तैसें
होये आतां : देहे बळी काये चीतां : ॥ छ ॥ पडीलें पालवी : त्याचा धाक
वाहें जीवीं : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जीणें : देवा काये हीणपणें : ॥ ३ ॥

७५

दाउनीयां माड : पुरें न करी तें भांड ॥ १ ॥ धृ ॥ जळो जळो तैसें
जीणें : फटमर लाजीरवाणें ॥ छ ॥ घेतलें तें सोंग : बरवे सपादावे साग :
॥ २ ॥ तुका म्हणे धीरें : देव नुपेक्षील घरे ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

७६

आळनी यैसें कळो आलें : त्यासी भलें मौने ची ॥ १ ॥ धृ ॥ नये काही
वेचु वाणी : वेढे घाणी सांगातें ॥ छ ॥ वेगळें तें देहभावा : भ्रम जीवा
भाजीरा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कवतुक केलें : कींवा भलें दवडीतां : ॥ ३ ॥ छ ॥

७७

चीताचा चाळक : त्याचें उमये झुत्र येक : ॥ १ ॥ धृ ॥ नाचवीतें
नाचें छंदें : सुषें अपल्या विनोदे : ॥ छ ॥ चंद्र कंमळनी : नाहीं धाडीत
सांगोनी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे उठी : लोहो चुंबकाचें हुस्ती ॥ ३ ॥

७८

करीतां तडातोडी : वछा मातें साई वोढी ॥ १ ॥ धृ ॥ करी त्याचा अग्रहो
उरें : येक येकासाठी झुरे ॥ छ ॥ भुक ईछी अनं : तें हीं त्यासाठी निर्मान :
॥ २ ॥ [व. पृ. ३१] तुका म्हणे जाती : येक येकांचीयें चीतीं : ॥ ३ ॥ छ ॥

७९

न पालटें जाती जीवाचीये साटी : बाहे ते ची पोटी दावी वरी :
॥ १ ॥ धृ ॥ अंतरीं सबाही सारीषा ची रंग : वीट आणी भंग नाहीं रसा :
॥ छ ॥ घणांचीया घायें पोटी सीरे हीरा : सांडु नेणें धीरा : आपुलीया : ॥ २ ॥
तुका म्हणे कढे करावी सीतळ : यैसें जातीबळ चंदनाचें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

८०

करुनी संध्या स्नान : वारी षाउनीयां अनं : ॥ १ ॥ धृ ॥ त्यासी

लभ नाही हाणी : आदा वेचाचीये मानी : ॥ छ ॥ मजुराचें धन : वीळा
दोग ची जतन : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नाही : देवा अधारापें काहीं : ॥ ३ ॥

८१

देवावरी भार : वृती आयाचीत सार : ॥ १ ॥ धृ ॥ देहे देवाचे साभाळी :
मार योजे येथा काळी ॥ छ ॥ वीस्वासी नीर्धार : वीस्वासल वीस्वंबर : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे ह्यांचें : वळ येक ची जाणावें ॥ ३ ॥ छ ॥

८२

दीर्घा मान तही नेघावी श्रुची : शरण आलें त्यासी : जतन
जावें : ॥ १ ॥ धृ ॥ समर्थासी असे वीचाराची आण : मली पापपुन्ये
वीचारावें : ॥ छ ॥ काकुळतीसाठी सत्याचा वीसर : पडीलें अतर
न पाहीजे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे येश कीर्ती आणी मान : करीतां जतन
देव जोडे ॥ ३ ॥ छ ॥

८३

देहे मृत्याचें भातुकें : कळो आला कवतुकें : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये मानीयेलें
सार : हें ची वाटातें अस्वीर : ॥ छ ॥ नाणा भागांची संचीतें : करुण
उशीलें अईने : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कोडी : उगडं न सकती बापुडी : ॥ ३ ॥

८४

त्यामों भोग माझ्या येतील अतरा : मग मी दातारा : काये करूं :
॥ १ ॥ धृ ॥ आतां असो तुझे पाई हें मोटळे : ईंद्रीयें सकळें काया मन :
॥ छ ॥ सांडीमांडी बीधीनीसेघाचा ठाव : न कळतां भाव : जाईल वायां :
॥ २ ॥ तुका म्हणे आतां नको उजगरा : लपवी दातार आंगी मज : ॥ ३ ॥

८५

आमचीया भावें तुज देवपण : हे कां वीसरोण : राहीलासी :
॥ १ ॥ धृ ॥ समर्थासी नाही उपकारस्मरण [व. पृ. ३२] दील्ल्या आठवण
कापुनीया ॥ छ ॥ चळणवळण सेवकांच्या बळें : नीर्गुणाच्या मुळें : साभा-
ळावे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आतां आलो बंदावरी : प्रेम देउनी हरी : बुझावणें :
॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

नीषाले दीवाळे : जालें देवाचें वाटोळें : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां वेचु नये
वाणी : वीचारावें मनीच्या मनी : ॥ छ ॥ गुंडाळीली पोती : भीतरी लावी-
येली वाती : ॥ २ ॥ तुका म्हणे करा : यैसा राहे माजी घरा : ॥ ३ ॥ छ ॥

न सगावे वर्म : जनी असों द्यावा भ्रमं : ॥ १ ॥ धृ ॥ उगी च लागतील
पाठी : होती रीती च हीपुस्टी : ॥ छ ॥ सीकवील्या गोठी : सीकोन धरीतील
पोटी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सीण : होईल अनुभवावीण ॥ ३ ॥ छ ॥ ४ ॥

तीर्थाचीये आसे पंथ तों नीट देव : पावीजे तों ठाव अतराये : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ म्हणउनी भलें निस्वीळ ची स्थळी : मनाचीये मुळी : बैसोनीयां : ॥ छ ॥
संकल्पारुढ तें प्राधीन ची जीनें : कार्ये ची कारणें : वाढतसें : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे कामा नाही येक मुष : जीरवीतां सुष होतें पोटी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

अभीनव सुष तरी या वीचारें : वीचारावें बरे संतजनी : ॥ १ ॥ धृ ॥
रुपाच्या आठवें दोन्ही ही अपण : वीयोग तो क्षीण होत नाही : ॥ छ ॥
पुजा तरी चीतें कल्पा तें ब्रम्हाड : आहा च तो षंड येकदेसी ॥ २ ॥ तुका
म्हणै माझा अनुभव यापरी : डोई पायांवरी ठेवीतसें : ॥ ३ ॥ छ ॥

क्षीणक्षीण हा ची करावा वीचार : तरावया पार भवसीधु : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ नासीवंत देह जाणा रे सकळ : आयुस्यु षातो काळ सावधान : ॥ छ ॥
संतसमागमी धरुनी आवडी : करावी तांतडी परमार्थी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
येहलोकीच्या वेव्हारे : नये डोळे धुरे भरुनी राहों : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

कोणासी वीचार करावा सेवटी : येवढ्या लाभें तुटी : जाल्या तरे :
॥ १ ॥ धृ ॥ साभाळीतो शूर आला धावडाव : पुढे दील्ला पाव न करी
भाग : ॥ छ ॥ घात तो या णावें येथें अंतराये : अंत(र)ल्या पाये : गोवीदाचे :
॥ २ ॥ [व. पृ. ३३] तुका म्हणे गडसंदीचा हा ठाव : केला तो उपावो
कार्या येतो : ॥ ३ ॥ छ ॥

९२

आसा जी सोवळे : आहा तैसें ची नीराळे : ॥ १ ॥ धृ ॥ आम्ही नर्यो तुमच्या
वाटा : काये लटीका ची तांठा : ॥ छ ॥ चीतन ची पुरे : काये सलगीसर्वे
घुरें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे देवा : नका नावडे ते सेवा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९३

अहंकार तो नासा भेद : जगीं नोंद वोवळा : ॥ १ ॥ धृ ॥ नातळे
तो धन्य यासी : जाला वंसी : दीपक : ॥ छ ॥ करवीतो अत्महत्या : नेदी
सत्या आतोळें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे गुरुगुरी : माथां थोरी धरुनी : ॥ ३ ॥

९४

ईछीले ते सकुणवर्ती : होये देती तात्काळ : ॥ १ ॥ धृ ॥ क्षीरानीरा
नीवाड करी : वरावरी वीठल ॥ छ ॥ भग्यावीण कैचें फळ : अंतर मळमुत्राचे :
॥ २ ॥ तुका म्हणे संचीत कुडे : ते बापुडें करीतसे : ॥ ३ ॥

९५

द्याल माळ तरी पडैन पायां : दंडवत वायां कोण वेची : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ आलें तें हीसोबें अवच्यासी प्रमाण : द्यावे तरी दान मान होतो : ॥ छ ॥
मोकळीया मनें घ्याल तरी सेवा : प्रसाद पाठवा : लवकरी : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे तुम्हां जालीया कुपण : नामाची जतन नव्हे देवा : ॥ ३ ॥

९६

कास्यासाठी आम्ही जाळीला सर्वसार : न करा वीचार यैसा देवा :
॥ १ ॥ धृ ॥ कैसे नेणों तुम्हां करावातें उदास : माझा प्रेमरस भंगावया :
॥ छ ॥ समर्पुनी ठेलो देहे हा सकळ : धरीतां वीटाळ न लजा माझा : ॥ २ ॥
तुका म्हणे अवधी मोकळुनी आस : फीरोतो उदास कोणासाठी ॥ ३ ॥

९७

नाहीं तुम्हा काही लाविले मागणे : कांठाळ्याच्या भेणें : त्रासलेती :
॥ १ ॥ धृ ॥ येषादीये परी टाळावी करकर : हा नका वीचर देणें काही :
॥ छ ॥ पायांच्या वीयोगे प्रणासर्वेसाठी : नेघवेसी तुटी जाली आतां ॥ २ ॥
तुका म्हणे तुम्हा मागने ते आतां : हे ची कुपावंतां चरणी वास : ॥ ३ ॥

९८

जग अमंग (ळ) : लागें देषतां वीटाळ : ॥ १ ॥ धृ ॥ धर्म भुतांची ते
दया : सते कारणे यैसीया : ॥ छ ॥ नव्हे माझें मत : साक्षी करुनी सांगे
संते : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जीवें : दावी उमटुनी अनुभवें : ॥ ३ ॥ छ ॥

९९

दंड अन्यायाचे माथा : देषोनी करावा सर्वथा : [व. पृ. ३४] ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ न ये उगे बहुतां घाटुं : सीसे सोनीयांत आटु : ॥ छ ॥ पापपुन्यां-
साटी : नीत केली सता षोटी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे देवा : दोश कोणाचा
तो दावा ॥ ३ ॥ छ ॥

१००

आम्हीं पापी तुं पावण : हे तो पुर्वापार जाण : ॥ १ ॥ धृ ॥ नवे
करुं नये जुनें : सांभाळावे ज्याचे त्याणे : ॥ छ ॥ राषावा तो ठाव । मीरासी
करुनी उपाव : ॥ २ ॥ वादे मारी हाका : देवा आईकवी तुका : ॥ ३ ॥

१०१

पाडावी ते बरी : गांठी धुरेसवें षरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ नये मरों लंडी-
पणें : काये बापुडे तें जीणें : ॥ छ ॥ लुटांवे भाडार : तरी जंया नाहीं
पार : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नावें : कीर्ती आगळीने ज्यावें : ॥ ३ ॥ छ ॥

१०२

भोजने ची जालें : मग जीवाचे काये आलें : ॥ १ ॥ धृ ॥ नेउं नेदावी
ते पुढती : आड भयाची ते जाती : ॥ छ ॥ करिता सरोबरी : कांहीं
नेठवावी उरी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे शुर : व्होंवें धुरेसीं च धुर : ॥ ३ ॥ छ ॥

१०३

कां रे तुम्ही ठेवा बहुतां नीमीतें : माझीया संचीतें वोडवलें : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ भगती प्रेम गोडी बैसली जीव्हारी : अनंदु अंतरी येणे जाला : ॥ छ ॥
पुसीलें पडळ त्रीमीर वीठलें : जग ची भरलें ब्रम्हानंदें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
केलो कामनेवेगळा : अवडी गोपाळावरी बसे : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ १२ ॥

१०४

परद्रव्य परनारी : अभीळासुनी नाक धरीं : ॥ १ ॥ धृ ॥ जळो
तयाचा आचार : वायां भार वाहे घर : ॥ छ ॥ सोवळ्याची स्फीत : कोवें
वीटाळलें चीत : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सोम : दावी बाहीरील रंग : ॥ ३ ॥

१०५

आसिन सयेनं भोजन गोवीदे : भरलें आनवे त्रीभुवन : ॥ १ ॥ धृ ॥
 अवधीयां केली काळे तडातोडी : अवस्वर घडी पुरें नय : ॥ छ ॥ वांटणीं
 घातले शरीराचें भाग : दुज्याचा लाग घंडीयेला : ॥ २ ॥ आवडीच्या आलें
 आहारासी रूप : पुथक संकल्प मावळले : ॥ ३ ॥ काम तरी क्रोध बुधी मग
 नासें : वीभ्रमांचे वळसे गीळीले शांती : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे मना श्रीरंगाचा
 रंग : बैसला अभंगा : येकवीध : ॥ ६ ॥ छ ॥

१०६

[व. प्र. ३५] भेद तुटलीयावरी : आम्ही तुमची च हो हरी : ॥ १ ॥ धृ ॥
 आतां पाळावे पाळोवे : आम्हा लढवाळांचें लळे : ॥ छ ॥ आणीकाची देवा :
 नाही जाणत ची सेव : ॥ २ ॥ तुका म्हणे हेवा : माझा येच पायीं देवा : ॥ ३ ॥

१०७

कळस वाडियेल सीरी : सहस्र नामें पुजा करीं : ॥ १ ॥ धृ ॥ पीक
 पीकलें पीकलें : घन दाटोनीयां आलें ॥ २ ॥ छ ॥ सेवटीचें दान : भागा
 आला नारायेण : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पोट : भरलें वारला बोभाट : ॥ ३ ॥ छ ॥ २ ॥

लळीत १०८

आमची वीश्रांती : तुमचे चरण कमळापती : ॥ १ ॥ धृ ॥ पुढती पुढती
 नमन : घालुनीयां लोटांगन ॥ छ ॥ हे ची येक जाण : काया वाचा आणी
 मने : ॥ २ ॥ नीच जना लोकां : तळीलें पाईरीस तुका : ॥ ३ ॥ छ ॥

लळीत १०९

तुझ्या रूपें डोळे : नीवती सकळ सोहळे : ॥ १ ॥ धृ ॥ ठाण साजीरें
 गोजीरें : कुंडलें ती मकराकरें : छ ॥ ध्यानाचे आवडी : आवलोकीतों घडी-
 घडी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आतां : नव्हे चीता च परता : ॥ ३ ॥ छ ॥

लळीत ११०

वीनवीतो सेवटी : आहे तैसें माझे पोटी : ॥ १ ॥ धृ ॥ कंठी राहावें
 राहावें : हे ची मागतसें भावें : ॥ छ ॥ पुरली वासना : येने होईल नारा-
 येणा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जो देहाडा : तो ची वर्णान पवाडा : ॥ ३ ॥ छ ॥

१११

जरेल्यासी कदा औशध पाचन : मुंदा नारायेन स्मरवीतो : ॥ १ ॥ धृ ॥
 भवव्याधी याने तुटेल रोकडा : करुनीयां झाडा नीस्चयेसी : ॥ २ ॥ छ ॥

आणीकां उपाया अनुपाण कठीण : भागें बरें सीण सीघ्रवत : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे केला उघडा पसारा : भाग्ये आलें घरा : दारावरीं : ॥ ३ ॥ छ ॥

११२

लये लक्ष्मीं मन न ऱ्हाये नीस्चळ : मुषे तेथे बळ आसनाचें : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ हें तों असाधे जी सरवत्र जना : भलें नारायेणा : आळवीतां ॥ छ ॥
कामनेचा त्याग वैराग्ये या नावें : कुटुंब तें सवे वीश्येजात : ॥ २ ॥ कर्म
उसंतावें चालतां पाउली : होये जों राहीली देहबुंधी : ॥ ३ ॥ भगती ते नमावें
जीवजात भूत : सांतवूनी उत कामक्रोध : ॥ ४ ॥ तुका म्हणें साध्या साधनें
अवघडे : देतां हें सांकडें जीव बळी : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

११३

[व. पृ. ३६] जपाचें नीमीत झोपेचा पसरु : देहाचा विसरु पाडुनीया :
॥ १ ॥ धृ ॥ येसी ती भजनें अमगळवाणीं : सोंग संपादनी बहुरुप्याची : ॥ छ ॥
सेवेसी वीकलें लोभाचीये असे : तया कोठे असे उरला देव : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे मान दंभ जया चीती : तयाची फजीती : करूं आम्हीं : ॥ ३ ॥ छ ॥

११४

नामाचें चीतन : प्रकट पसारा : असाल ते करा तेथे तेथे : ॥ १ ॥ धृ ॥
सोडवील माझा स्वामी नीस्चेयेसी : प्रज्यां हे दासी केली आम्ही : ॥ छ ॥ गुन
दोश नाही पाहात कीर्तनी : प्रेमे चक्रपाणी वैश होये : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
कडु वाटे तो प्रपच : रोकडे रोमाच कंठ दाटे : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११५

कपट काहीं येक : नेणे भुलवायाचे लोक : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुमचें क-
रीतों कीर्तन : गातो नीर्मळ तें गुण : ॥ छ ॥ दाउं नेणे जडीबुटी : चम-
त्कार उठाउठी : ॥ २ ॥ नाहीं सीस्यसाका : सागो आयाचीत लोकां :
॥ ३ ॥ नव्हे मठपती : नाहीं चावराच्या वृत्ती : ॥ ४ ॥ नाहीं देवा-
र्चन : असे माडीला दुकान : ॥ ५ ॥ नाहीं वेताळ प्रसन : कांही
सांगो षाणधुन : ॥ ६ ॥ नव्हे पुराणीक : करणें सागणे आणीक : ॥ ७ ॥
नव्हे वाद घटापटा : करीतां पंडीत करटा : ॥ ८ ॥ नाहीं जालीत भनंदी :
कपटें म्हणवीत आनंदी : ॥ ९ ॥ नाहीं हालवीत माळ : भोवतें मेळउनी
गबाळ : ॥ १० ॥ आगमीचें कुडे : नेणें स्थवनं मोहन उचाटणे : ॥ ११ ॥
नव्हे याच्या येसा : तुका नरयेगांवी पीसा : ॥ १२ ॥ छ ॥

११६

तुजें घेंडे तरी : उरला तो आवधा हरी : आपणाबाहेरी : न लगें ठाव
 धुंढावा : ॥ १ ॥ धृ ॥ ईतुलें जाणावया जाणा : कोंडे तरी मन मनां :
 पारधीच्या घुणा : त्यानें ते ची साधावें : ॥ छ ॥ देहें आधी काये घरा : देहें
 समंध पसारा : बुजगवणे चोरा : रक्षणसें भासातें : ॥ २ ॥ तुका करी जागा :
 नको वासपो वाउगा : अहेसी तुं आंगा : आंगी डोलें उघडीतां : ॥ ३ ॥ छ ॥

११७

परद्रव्ये परकांतां : नातळें जयाचीया चीता : आणिक कर्मी तो
 तत्वता : बांधला नव जाये : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसा अनुभव रोकडा : वस्वासी-
 तो जीवा जाढा येकांत त्यां पुढां : अवधा करी उकल : ॥ छ ॥
 [व. पृ. ३७] संकट आंबील तें अन : शोध तें ची मद्रेपानं : वीशमानें
 मीनं : केलें शुधाअशुध : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नीत : बरवे अनुभवे
 उचीत : तरी काये हीत : मोलें ध्यावें लागतें : ॥ ३ ॥ छ ॥

११८

भुक पोटापुरती : तुष्टा भरीवी वाषती : करवी फजीती : हांव भार
 वाढला : ॥ १ ॥ धृ ॥ कुळीकेसी लास फांस : डोई दाढी बोडवी दोश :
 अवीहीत नास : करवी वजन चुकतां : ॥ छ ॥ वीधीसेवनें वीहीतें : कार्ये
 कारणांपुरतें : न बाटे जो चीतें : अधर्माच्या तो त्यागी : ॥ २ ॥ अश्या-
 पाळन तें सेवा : भये धरणीयां जीवा : तुका म्हणे ठेवा : ठेविला
 तो जतन : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११९

कळे न कळे त्या धर्म : आईका सांगोतो रे वर्म : माझ्या विठोबाचें
 नाम : अटाहासें उचारा : ॥ १ ॥ धृ ॥ तो या दाषवील वाट : तया पाहे जे
 त्या नीट : कुपावंत मोटा : पाहीजे तो कळवळा : ॥ छ ॥ पुसतां चुका
 होतो वाटा : सर्वे बोळावा गोमटा : मोडों नेदी काटा घेउं साटा चोरासी :
 ॥ २ ॥ तुका म्हणे मोल : न लगे द्यावें वेचावे बोल : वीठल वीठल
 छद्द मनासी : ॥ ३ ॥

१२०

तका सीसया मान : दुग्धा म्हणे नारायेन : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसी ग्यानाची
 डोवडें : आशा वीटवीली मुढे : ॥ छ ॥ उपदेश तो जगा : आपण सोवळा

ईत्का मागा : ॥ २ ॥ रसनासीस्नाचे अंकीत : तुका म्हणे वरदळ स्फीत :
॥ १ ॥ छ ॥ छ ॥

१२१

तरी कां वोळगणे : राजद्वारी होती सुनै : ॥ १ ॥ धृ ॥ आंगी दाउनी
नीहकामता : पोकळ पोकळी ते वृथ्या : ॥ छ ॥ कासया मोकळ । भोवतें
सीस्याचे गबाळ : ॥ ३ ॥ तुका म्हणे ढाळे : बाहेर गुदें तें नीराळे : ॥ ३ ॥

१२२

तुटे भवरोग : संचीत क्रीयेमान भोग : ॥ १ ॥ धृ ॥ अैसे वीठोबाचें
नामं : उच्चारितां षडे जन्म : ॥ छ ॥ वसों नं सके पाप : पळे त्रीवीध तो
ताप : ॥ २ ॥ तुका म्हणे माया : होये दासी लागे पांयां : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२३

हरीच्या दासां सोपे वर्म : सर्व धर्म पाउलें : ॥ १ ॥ धृ ॥ कडीये देव
वाहे पांदी : वैष्णवं मांदी क्रीडेसी : ॥ छ ॥ सतंत ते आटाआटी : नाहीं
तुटी लाभाची : ॥ २ ॥ तुका म्हणे समाधान : सदा मनं आमुचें :
॥ ३ ॥ ४ ॥

१२४

हारपल्यांची नकचीती : धरुं धंती वायां चं : ॥ १ ॥ धृ ॥ [व. पृ. ३८]
पावले ते म्हणो देवा : सहज सेवा : या नावें : ॥ छ ॥ होनार तें
भोगें घडे : लाभ जोडें : सकल्पें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मोकळें मन : अवघे
पुन्ये या नावें : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२५

जळो आगी पडो षाणं : नारायेन भोगीता : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसी
ज्याची वदे वाणी : जनार्दननी सरते तें : ॥ छ ॥ भोजनकाळी करीतां
धदा : म्हण गोवीदा : पावलें ॥ २ ॥ तुका म्हणे न लगे मोल : देवा बोल :
अवढती : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२६

भुतांचीये नांदे जी : गोसांवी च सकळां : ॥ १ ॥ क्षीणक्षीणा
जागा ठाई : द्रुढ पाई वीस्वास : ॥ छ ॥ दाउनीयां सांगे दुजें : अंतर बीजें
वसतसें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जाणें धर्म : धरी ते वर्म चीतनं ॥ ३ ॥ छ ॥

१२७

संत आलें घरा : तों मीं आमागी दातारा : ॥ १ ॥ धृ ॥ कासयानें
पुजा करुं : चरण जुदई च धरुं : ॥ छ ॥ काया कुवडी : करुणं वोवालुन
साडी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे भावें : हात जोडी असो ठावें : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२८

आवडीची सलगी पुजा : वीशम दुजा भाव तो : ॥ १ ॥ धृ ॥ येसीं
उफराटीं वर्मे : कळो भ्रमें न येती : ॥ छ ॥ न लों समाधाना मोल : रुचती
बोल प्रीतीचे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे येका जीवे : सुत्रु व्होंवे गुतलें : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२९

बाळ माते लात वरी : मारी त्याणें संतोशे : ॥ १ ॥ धृ ॥ सुष वसे चीता
आंगी : ते हो रंगी : मीळालें : ॥ छ ॥ भक्षी त्याचा जीव नाग : आला भाग
तो बरा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे रुणान्धें : सांगे सुधें सकळा : ॥ ३ ॥ छ ॥ २

१३०

सीजल्यावरी जाळ : वांयां जायाचें तें मुळ : ॥ १ ॥ धृ ॥ येसा वारावा
तो श्रम : अतीशई नांही काम : ॥ छ ॥ सांभाळवें वर्म : उचीताच्या काळें धर्म :
॥ २ ॥ तुका म्हणे कळे : येंसे कारणाचे वेळें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१३१

उमा अईल थडी : त्याणे घालु नये उडी : ॥ १ ॥ धृ ॥ पुढें गेल्याचे
उपाये : करावे ते केले काये : ॥ छ ॥ दीसार्ते आहारी : नये जाउं येस्यावरी :
अळसाची धाडी । तुका म्हणे बहु नाडी : ॥ ३ ॥ छ ॥

१३२

शेल्की बाव्या देवा : नाही पदारथी सेवा : ॥ १ ॥ धृ ॥ [व. पृ. ३९]
मुषे आहे येसा धर्म : जानते हो जाणा वर्म : ॥ छ ॥ मनां पोटी देव : जाणे जैसा
तेसा भाव : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सोसें : लागे लावील्याचें पीसें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१३३

कार्यई च कारन : त्रुस्या पावीते सीण : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये करुणी
येसा संग : सोसें चीं तु पांडुरंग : ॥ छ ॥ रुपीं नाहीं गोडी : हावं हवें उर
फोडी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पडे भरी : येस्या वरदळाचे थोरी : ॥ ३ ॥

१३४

सर्वसाराच्या नावें धालुनीयां सुनें : वाढता हा पुन्ये केला धर्म : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ हरीभजनें हे धवळीलें जग : चुकवीला लाग कळीकाळाचा : ॥ छ ॥
कोण्हा हीं न लेगे साधनाचा पांग : करणें केला त्याग : देहेबुधी : ॥ ३ ॥ तुका
म्हणे सुषसमाधी हरीकथा : नेणे भववेथा : गाईल तो : ॥ ३ ॥ छ ॥

१३५

शुकसेनकादीकी उभारीला बाहो : प्रक्षीतीस लाहो : दीवसां सातां :
॥ १ ॥ धृ ॥ उठाउठी करी स्मरणाचा धावा : धरवत देवा नांही धीर ॥ छ ॥
त्वरा जाली गरूड टाकीयेला मागे : द्रुपदीच्या लागें नारायेनं : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे करी बहु च तांतडी : प्रेमाच आवडी : लोभापर ॥ ३ ॥ छ ॥

१३६

वीस्वासीयां नांही लागत सायास : अनंयासें रस आंगा येतो :
॥ १ ॥ धृ ॥ लेकराच्या हातें घास मागे माता : वोरसोनी चीता : सुष पावे :
॥ छ ॥ गोरव त्या माणी अरुशा वचनी : भुशण ते वाणी : मीरवावी : ॥ २ ॥
तुका म्हणे आहे सकळ ही साक्षी : माझा कईपक्षी : पांडुरंग ॥ ३ ॥ छ ॥

१३७

वैभवाचै धणी सकळा शरणांगत : सते भावें चीत : आपीलें ते : ॥ १ ॥
धृ ॥ नेंदी उरो देव आपणाविगळें : भावाचीया बळे : ठाया ठाव : ॥ छ ॥
जाणोंन नेणोनी आगा आली दसा : मग होये ईछा : आपण च : ॥ २ ॥
तुका म्हणे बरे धाकट्याचें जीणें : माता स्थनपाने वाढवीते : ॥ ३ ॥ छ ॥

१३८

कई यैसी दसा येईल माझ्या आंगा : चीत पांडुरंगा झुरतसें : ॥ १ ॥
भाठवोनी देहे पायांचें चीतन : अवसान ते क्षीन : नाही मधी : ॥ छ ॥
[ब.पृ.४०] काये यैस्या पात्र होईन लाभासी : नेणों रुसीकेसी तुस्टईल : ॥ २ ॥
तुका म्हणे धनें मानीं न संचीत : वेईन ते नीत : प्रेमसुष : ॥ ३ ॥ छ ॥ ५ ॥

१३९

नाहीं वागवीत जाणीवेचे वोझें : स्वामीसेवे काजें : नीर्धार हा :
॥ १ ॥ धृ ॥ आज्या ते प्रमाण हा मंणी नीर्धार : येणे फीटे भार : नीस्वयेसी :
॥ छ ॥ आळीकरें आम्हीं येकवीधें चीते तैसें होउं येतें मायेबापें : ॥ २ ॥
तुका म्हणें माझी ये जातीची सेवा : घातलासे देवावरी भार : ॥ ३ ॥ छ ॥

१४०

काये नाही माझें अंतरी वसती : व्यापक हा भुती : सकळा नादे :
 ॥ १ ॥ धृ ॥ चीतासी प्रसाद होईल चळण : ते ची तेवळण : मनास ही :
 ॥ छ ॥ सर्व शक्ती जीवी राहील्या कुंटीत : नाही केले होत आपले तें :
 ॥ २ ॥ तुका म्हणे दोसी फाव सुच्या हांतीं : नाचवी नाचती जडें तैसीं :
 ॥ ३ ॥ छ ॥ २ ॥

१४१

देवाचें नीर्मात्य कोण सीवे हाती : सकल्पासी होती वीकल्प ते : ॥ १ ॥
 धृ ॥ वाहीले देहे हे देवा येकसरे : होईल तें बरें तेणें द्वारें : ॥ छ ॥ होता भार
 त्याची निवारली धंती : येथें आतां रीती सांठवण : ॥ २ ॥ तुका म्हणे ईछे
 पाववीलें कस्त : म्हणउनी नस्त दुरावली : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१४२

देव तीर्थ येर दीस जया वोस : तो ची तयां दोश जाणतीयां : ॥ १ ॥
 धृ ॥ तयां बरें फावें देवा चुकवीतां : संचीताची सता अंतराये : ॥ छ ॥
 शुधाशुधठाव पापपुन्येबीजें : फाववील दुजे फळभोग : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणे वांस्वभरा येसे वर्म : चुकलीयां धर्म : अवघे मीथ्या : ॥ ३ ॥ छ ॥

१४३

काये करुं सागतां ही न कळे वर्म : उपथसि(स्थित)भ्रम उपजवीतो ॥ १ ॥
 धृ ॥ मंन आर्षी ज्याचें आले होईल हाता : तयावरी सता केली चालें : ॥ छ ॥
 अमुंकेचें आंगीं चवी ना सवाद : मीथ्या येसा वाद : दुराअग्र : ॥ २ ॥
 तुका म्हणे आप राषावे आपणां : संकोचो ची कोणहां न ये आतां : ॥ ३ ॥ छ ॥

१४४

[व.६.४१] अंबुत अहरे उचलेंलें जातां : वीश अर्तभुतां : अवस्यक : ॥ १ ॥
 धृ ॥ आदरासी मोल न ये लउं केजें : धीर सुध बीजें : गोमटा तो : ॥ छ ॥ बऱ्या-
 च्या आंगीं अपण ची चाली : लावणी लाविली काये लागे : ॥ २ ॥ तुका
 का म्हणे चाड करावी वेक्साव : आम्हांसी तों वाव : धीर आहे : ॥ ३ ॥ छ ॥

१४५

अनुभवाचे रस देउं तैमुतां : सोडुं चोजवीतां : पुढें पोतीं : ॥ १ ॥ धृ ॥
 देवाचा प्रसाद रत्नांच्या वोवणी : सोमतील गुणी आपुलीयां : ॥ छ ॥ आधी
 भाव सार सुध ते भुमीका : बीज अणी पीका चींतां नाहीं : ॥ २ ॥
 तुका म्हणे ज्याचें नाम गुणवंत : तें नाहीं लागत : पसरावे ॥ ३ ॥ छ ॥

१४६

काये मज येव्हडा भार : हे वेव्हार चाळायां : ॥ १ ॥ धृ ॥ उकल तों
जाणे घणी : मज भोजणी कारणं : ॥ छ ॥ चींतां ज्याची तथा सीरी : लेंकरीं
ते षेळावें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सेवट जाला : देव या बोला भोगीतां : ॥ ३ ॥ छ ॥ ६ ॥

१४७

धृ ॥ न गमे न गमे हीरीवीन : न गमे न गमे न गमे : मेळवा स्याम कोन्ही
गे : ॥ छ ॥ तळमळ करी तैसा : जीव जळावीन मासा : दीसती दीसा वोसा वो :
॥ १ ॥ नाठवे भुक तान : वीकळ जालें मन : घडी जाये प्रमान : जुगा ये-
की वो : ॥ २ ॥ जरी तुम्ही नेळषा : सागते आईका : तुकयाबधुचा सषा : जग-
जीवन : ॥ ३ ॥ छ ॥

धृवक १४८

वीठला रे तुझे वर्णीतां गुणवाद : वीठल रे दग्ध जाली पापें : ॥ १ ॥
वीठला रे तुझे पाहातां श्रीमुष : वीठला रे सुष जालें नयना : ॥ २ ॥ वीठला रे
तुज देतां आळीगन : वीठला तनमन नीवाल्या बाह्या : ॥ ३ ॥ [व. पृ. ४२]
वीठला रे तुझी आईकतां कीर्ती : वीठल हे वीश्रांती : पावलें स्रवण : ॥ ४ ॥
वीठलारे तुकयाबधु म्हणे देहेभाव : वीठला जीवी पाव : धरीतां गेला ॥ ५ ॥ छ ॥

१४९

राम म्हणतां कामक्रोधाचे दहन : होये अभीमान देशघडी : ॥ १ ॥
राम म्हणतां कर्म तुठईल बंधन : न ये श्रम सीण स्वप्ना नासी : ॥ २ ॥
राम म्हणतां जन्म नाही गर्भवास : नव्हे दारिद्रास : पात्र कधी : ॥ ३ ॥
राम म्हणतां येम सरनागत काळ : बापुडें आढळ पद ते काये : ॥ ४ ॥ राम
म्हणतां धर्म घडती सकळ त्रीमीरपडळ नासे हेळा : ॥ ५ ॥ राम म्हणतां
म्हणे तुकयाचा बंधु : तरीजेल भवसीधु सदेहे नाही : ॥ ६ ॥

धृवक १५०

मरोनी जाईन गुणनामावरुणी : तुझ्या चक्रपाणी मायेबापा : ॥ १ ॥
चुंकवीली दुषें मायचा वळसा : तोडुनीयां आशापाश तेणें : ॥ २ ॥ केळी
काया तनु हीवसी सीतळ : चीतां तळमळ नाहीं येसी : ॥ ३ ॥ काळे तोंड
काळ करुणी राहीलें : भुतमात्र जालें सजनसषे : ॥ ४ ॥ तुकयाबधु म्हणे
अवघ्या देस दीसा : मुक्कपरीशा तुझ्या पुन्ये : ॥ ५ ॥

धुर्वक १५१

आतां मागोतो तें आईका नारायेणा : भावपुर्वक मना : पासु-
नीया : ॥ १ ॥ आसो दे मोकळी जीह्वा जरी गाईल गुण : नाही तरी षेडून :
टाक्री परती : ॥ २ ॥ मातेचीये परी देशती परनारी : ठेवी नेत्र तरी : नाही तरी
नको : ॥ ३ ॥ तरी बरे कटाळा करीती नीदास्तुतीचा : नाही तरी कोणाचा :
ही देवे प्रेन : ॥ ४ ॥ सकळा ईद्रीयांचा नीग्र करुणी : येक : राषावी प्रुथक :
तोडुनी ब्रम : ॥ ५ ॥ तुकयाबंधु म्हणे ते ची वाटे प्राणा : पडतां नारायेणा
बीसर तुझा : ॥ ६ ॥ छ ॥

१५२

[व.प्र.४३] नमस्कारी भुतें वीसरोनी याती : त्याणें अत्मस्थीती जाणीतली :
॥ १ ॥ परउपकारी वेचील्या शक्ती : त्याने अत्मस्थीती जणतीली : ॥ २ ॥ द्वयेद्वईत
भाव नाही जया चीती : त्याणें अत्मस्थी जाणीतली : ॥ ३ ॥ जयाचीये
वाचें न ये नीदास्तुती : त्याणे अत्मस्थीती जाणीतली : ॥ ४ ॥ उचीत
अनुचीत जाणे धर्म नीती : दुढभाव भगती मनुसे तो : ॥ ५ ॥ तुकयाबंधु म्हणे
वरकड ते येर : संवसार घर : भारवाही : ॥ ६ ॥ छ ॥

धुर्वक १५३

चौदा सुवने लोक तीन्ही दाढे कवळी : संपुष्ट तो संबळी : मधें देवा :
॥ १ ॥ उत्पती संहार करीतां जो पाळन : तो नंदा नंदन म्हणवीतसे : ॥ २ ॥
असुर तोंरडी दैतांचा काळ : जाला द्वारपाळ : बळीचा तो : ॥ ३ ॥
लक्ष्मीजीवा स्वामी क्षीराचा सागर : उचीस्टां कवळाकर : पसरी मुष : ॥ ४ ॥
तुकयाबंधु म्हणे चतुराचा राव भावें तो पाहो केला वेडा : ॥ ५ ॥ छ ॥

१५४

नीनावा हें तुला नावं साजे रे वीठला : बरा सीरवीला : फाटक्यामधें
पाव : ॥ १ ॥ कांही तन्ही बीचासीलें : पाप पुने येसैं केलें : भुरळे घातले :
येकायेकी भावासी : ॥ २ ॥ सुद्धा धरणे माळा टीळे : बोल रसाळ
कोवळे : हातीं फांस्याचें गुढाळे : कोण चाळे मस्त हे : ॥ ३ ॥
तुकयाबंधु म्हणे मीस्कीन : करितोसी देषोन : पाहा दुस्वरी वीळीन :
केला परी सौसार : ॥ ४ ॥

१५५

नाही घटीका म्हणसी : लाग लागला तुजसी : पडीला रुसीकेशी :
जांब सकळ करणें : ॥ १ ॥ धृ ॥ माझें नेले पाघुरण : ठावे असेन दुबळ
दीन : मानसामधुन उठवीलें षानोज्या ॥ छ ॥ [व.पृ.४४] आम्ही हे जगउन्नी
होतों पाणी : संदी देव देव करुनी : जालासी कोठुणी : पैदा चोरा घाहाच्या :
॥ २ ॥ तुकयाबंधु म्हणे केले : उघडे मज ची उमगीले : येंसैं काये गेले :
होतें तुज नुपरतें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ २ ॥

१५६

कनवाळ कृपाळ : उदार दयाळ : मयाळ : म्हणवीताती परी केवळ :
गळेकाटुं दीसोतोसी : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये केले होतें आम्ही : सांग तुझें :
येक ये जन्मी : जालासी जो स्वामी : येवढा सता कराया : ॥ छ ॥ भलेप-
णाचा पवाडा : बरा दावीला रोकडा : करुनी बंधु वेडा : जोडा माझा वीष-
डीला : ॥ २ ॥ तुकयाबंधु म्हणे भला : कैसैं म्हणताती तुजला : जीव
आमंचा नेला : अंत पाहीला कांहीं : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ ३

१५७

आतां कळो आलें गुण : अवघे ची यावरुण : चोषट लक्षण : धरीले
हें घरघणें : ॥ १ ॥ धृ ॥ या च नावे कृपासीधु : म्हणवीतोसी दीनबंधु :
मज तैरी मैदु : दीसोतोसी पाहातां ॥ छ ॥ आमळ माया नाही पोटी ॥
कठीण तैसा ची कपटी : अधळ्याची काठी : माझें गुदरसी च ना : २ :
तुकयाबंधु म्हणे पुसतां : नांही म्हण बरे अनतां : येहवी असतां : तुझा
घोट भरीयेला : ॥ ३ ॥ छ ॥ ४ ॥

१५८

काये सागो रुसीकेशा : आहे आनुताप आला यैसा : गीळावास नी-
स्या नीमीस्या लागो नेदावें : ॥ १ ॥ धृ ॥ माझें बुडवीलें घर : लेकरे
बाळे दारोदार : लावीले काहार : तारातीर करुनी : ॥ छ ॥ जीव घ्यावा
द्यावा : तुझा की आपला देवा : ईतुके उरले आहे भावा : चीया नीमीतें :
॥ २ ॥ तुकयाबंधु म्हणे जग : बरें वा वीट म्हणो मग : याकारणे लागं :
परी न संडावा सर्वथा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ ५ ॥

१५९

[व.पृ.४५] मायेबाप नीमाल्यावरी : घातलें भावाचे अभाऱि : तो ही घरी
हरी : तुज जाला असमाई : ॥ १ ॥ धृ ॥ हे का भग्तीचे उपकार : नादतें बीड-

सीले घर : प्रसनतां वेह्वार : सेवटी हे जालासी : ॥ छ ॥ येका जीवावरी : होतो
दोनी कुटवारी : चाळउनी तो तही : तुज येतो नीलजा : ॥ २ ॥ तुकया-
बंधु म्हणे भला : आणीक काये म्हणावें तुला : वेडा त्याणे केला : तुजसवे
समंध : ॥ ३ ॥ छ ॥ ६ ॥

१६०

पुर्वी पुर्वजाची गती : हे ची आकीली होती : सेवे लाउनी श्रीपती :
नीस्वीती : केली तयांचीं : ॥ १ ॥ धृ ॥ का रे पांठी लागलासी : अँसा सांग
रुसीकेसी : आद्याप परी न ज्हासी : अँत पाहासी : कीती म्हुण : ॥ छ ॥
जन्मजन्मांतरी दावा : आम्हा आपणा केशेवा : नीमीत्ये चालवा : अस्त-
वा हे कवना : ॥ २ ॥ तुकयाबंधु म्हणे अदषणा : कीती होसी नारायेणा :
देखो सकवेणा : घातीयासी न घातें : ॥ ३ ॥ छ ॥ ७ ॥ छ ॥ छ ॥

१६१

नीसुर संवसार करुण : होतों सुषे पोट भरुण : केली वीवसी निर्माण :
देवपण दाषवीलें : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसा काढीयेला नीस : काये म्हुण सहीत
बौस : आणीलें सेवटास : हाउस तन्ही ही नुपरे : ॥ छ ॥ उरलो पालव्या
सेवटी : ते ही नेदषवे दुस्टी : दोघामघे तुटी : रोकडी च पाडीली : ॥ २ ॥
तुकयाबंधु म्हणे गोड : बहु जालें आती वाढ : म्हणउनी का बुढ :
मुळ्यासहीत घावें : ॥ ३ ॥ छ ॥ ८ ॥

१६२

बरा जाणोतोसी धर्मनीति : उचीत आनुचीत श्रीपती करूं येते राती :
यैसी डोळे झांकुणी : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां जाव काये कैसा : देसी तो जग-
देशा : आणीला वळसा : आपणीयां भोवतां : ॥ छ ॥ सेवेचीया सुषाआस्तवः
वळे घरीले अस्याणत्व : येईल परी हा भाव : ज्याचा त्यासी कारणा : ॥ २ ॥
तुकयाबंधु म्हणे नाही : आतां आम्हां बोल काही : जोडुनीयां पाई : तुझें
तो घेतले ॥ ३ ॥ छ ॥ ९ ॥

१६३

(व. इ. ४६) काही वीपती अपतां : आतां अमचीया होता :
काये होवील ते अनंतां : पाहा बोलो कासया : ॥ १ ॥ धृ ॥ बरे अनयासें

जालें : सायासावीण बोलें चालें : काबाड चुकलें : केलें कस्टावेगळें : ॥ छ ॥
बरा सापडलासी वोजा : बर्मावरी केशीराजा : बोलायासी तुझा : उजुरु ची
नाहीसा ॥ २ ॥ तुकयाबंधु म्हणे दगा : बरा दील्हा होता बगा : झडकरी
चला गा : चांग देवी पावलों : ॥ ३ ॥ छ ॥ १० ॥

१६४

देवा तुजपें माझ्या पुर्वजाचे रीन : आहे तें नेदीस कां आझुन :
आवगलासी झोडपण : परी जीवें न सोडी : ॥ १ ॥ धृ ॥ कळों येईल रोकडे :
उभा करीन संतांपुढें : तुझें काये येवढें : मये आलें मागतां : ॥ छ ॥
आजीवरी होंतों नेणता : तों तुज फावलें गा आतां : कवडीचा तो आतां : पडो
नेदीत फेंर : ॥ २ ॥ ठेवीला ये वर्णी जीव : म्हणे तुकयाचा बंधव :
माझा गळा तुझा पाव : येके ठाई बांधईन : ॥ ३ ॥ छ ॥ ११ :

१६५

मागें असतासी कळला : उमस घेऊं नसता दील्हा : तेन च काळें
केला : असता अवघा नीवाड : ॥ १ ॥ धृ ॥ ईतका न लागतां उसीर :
कोण धरीता भीडभार : सीधासी येव्हार : कासायासी लागला : ॥ छ ॥ असोनी
माल षरा : कीती केल्या वेरझारा : धरणें दीवस तेरा : माझ्या भावें घेतलें :
॥ २ ॥ अझुनी तही ईतक्यावरी : चुकवी जनाचार हरी : तुकायाबंधु म्हणे
उरी : नाहीं तरी नुरे कांही : ॥ ३ ॥ छ ॥ १२ ॥

१६६

आतां न ह्याये क्षीण येक : तुझा कळला लोकीक : नेदी हालो येक :
काही केल्याबांचुनी : ॥ १ ॥ धृ ॥ संमध पडीला कोन्हासी : काये डोळे
झाकीतोसी : नेईन पाचापासी : दे नाही तरी वोढुनी : ॥ छ ॥ सुषें नेदीस
जाणवलें : नासी केल्यावीन उगले : तरी तें ही वीचारीले : आहे आम्ही
तुज आधी : ॥ २ ॥ यैसे च करुण कीती : नागवीली नाही नीती : तुकया-
बंधु म्हणे अती : न सडी ते षोडी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ १३ ॥

१६७

[व. पृ. ४७] तुज तें सवे आहे ठावें : घ्यावें त्याचें बुडवावें : परी ते
आम्हासवें : आतां न फावे कांही : ॥ १ ॥ धृ ॥ नव्हो सोढायाचें धनी : कस्टे
मेळवीले करुनी : पाहा वीचारुणी : अढी धरुनी काम नाही : ॥ छ ॥ अघवे

राहीले प्रकार : जालो जीवासी उदार : असा हा नीर्धार : कळला आसावा
आसल : ॥ २ ॥ आतां नीदसुरे नसावें : गांठी पडीली कुनव्यासवें : तुकया :
बंधु म्हणे राषावें : देवा महत्व आपलें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ १४ ॥

१६८

बहु बोल न ये कामा : वाउगे ते पुरुशोतमा : येका वचनें आम्हां :
काये सांगेणें ते साग : ॥ १ ॥ धृ ॥ देने अहे की भाडाई : करणें आहे
सांग भाई : आतां भीड कांही : कोन्ही न धरी सर्वथा : ॥ छ ॥ मागे गेले जे
होउनी : असो ते धरीत नाही मनी : पुढे आतां येथुनी : कैसा कांये
बीचार : ॥ २ ॥ सारीषी नाही अवधी वेळ : हें तरी कळातें सकळ : तुकया-
बंधु म्हणे षळषळ : करावी ते उरईल : ॥ ३ ॥ छ ॥ १५ ॥

१६९

आतां हे न सुटे न चुके : बोलें का दवडीसी फीके : जन लोक
पारीषे : अवघे केले म्यां यासाठी : ॥ १ ॥ धृ ॥ नये सरतां नव्हे भलें :
तुजें लक्षन कळलें : बैसलासी काढीलें : द्याहाचें मुळी दीवाळें : ॥ छ ॥
दीसोतोसी बरा बोल कोवळे : गुणं मंडाचे चाळे : दीसताती ये वेळे : काये
करु वीसंभोनी : ॥ २ ॥ तुकयाबंधु म्हणे देषतां : आंध बहीर आईकतां :
कैसें होवें आतां : झतकीया उपरी : ॥ ३ ॥ छ ॥ १६ ॥

१७०

तीहीं ताळी हे ची हाक : म्हणती पांढरा स्फटीक : अवघा बुढवीला
लोक : सुषें च भीके लावीली : ॥ १ ॥ धृ ॥ थोंटा नावें सीरोमनी : नाही
जोडा त्रीमुवनी : म्हणउनी स्याहाणे ते कोन्ही : तुजें दारी बैसतीना : ॥ छ ॥
नीगून नीलाजीरा नीनावा : लंड झोंड कुडा देवा : नागवनां या नावा :
बाचुण दुजेनावीकों ॥ २ ॥ [व. पृ. ४८] सर्वगुणसंपन : कळो आलासी
पुर्ण : तुकयाबंधु म्हणें चरण : आतां जीवे नोसडी : ॥ ३ ॥ छ ॥ १७ ॥

१७१

आतां चुकले देसाउर : करणे आकरणे सर्वत्र घरासी आगर : आला
सकळ सीवीचा : ॥ १ ॥ धृ ॥ जालो नीधावी नीधान : लागलें अनंत
गुणरत्न : जन्माचे वीछीन : दुष जालें दरीद्र : ॥ छ ॥ तारुं सागरीचें अव-
चीतें : हेदोवलें आलें येथें : वोढीलें संचीतें पुर्वदतें लाघलें : ॥ तुकयाबंधु
म्हणे सीमा : नाही आमचीया देवां : आतां पुरुशोतमा : असा सबदागर
सापडला : ॥ ३ ॥ १८ ॥

१७१

सापडलें जुणें : आमच्या वडीलांचें ठेवनें : केली नारायणें : कुपा पुन्यें पुर्वीची : या : ॥ १ ॥ धृ ॥ सुषे अनदे रुप आता : आम्ही आहो या- करीतां : नीवारली चीतां : देणें घेणे चुकलें : ॥ छ ॥ जालें भाडवल घरीचें : अमुप नाम वीठलाचें : सुकृत भावाचें हें तयानें दावीलें : ॥ २ ॥ तुक्याबधु म्हणे फीटला : पांग नाही बोलायाला : चाड दुसरी वीठलावांचुनीयां आणीकां : ॥ ३ ॥ छ ॥ १९ :

१७३

जन्मातरी सुध नाही आचरण : यालागी चरण : अंतरलें : वोडवलें संचीत येने जन्मे पाहातां : आतां : पंढरीनाथ कुपा करी : ॥ १ ॥ धृ ॥ पत्नीतपावन ब्रीद साच करी देवा : यालागी कृडावा करी माझ्या : ॥ छ ॥ आपराधी पातकी दुष्ट बुराचारी : आहाळोलो भारी : सवसारे : कामक्रोध- आदी कल्पनेच्या त्रासें : तुज न पवें यैसें जालें देवा : ॥ २ ॥ हा ना तो साठाव जाला पाहुरंगा : न ये ची उपेगा काये करूं : आपुलीया नावां धावनीयां धावें

(ह्यापुढील ह्या ४८ व्या पानाअखेरपर्यंतची जागा मोकळी-कोरी च सोडिली आहे; व हा अभंग हि पुढें पुरा न करितां ४९ व्या पानापासून निराळ्या च अभंगाला प्रारंभ केला आहे.)

१७४

[व. पृ. ४९] सुषाचे वेव्हारी सुषलाभ जाला : आनंद कोदला : मार्गे पुढें : ॥ १ ॥ ॥ धृ ॥ संगती पंगती देवासी च घडें : नीत्य नीति पडे तें ची सासिं : ॥ छ ॥ समर्थाचे घरी सकळ संपदा : नाही तुटी कदा : कासयाची ॥ २ ॥ तुका म्हणे येथे लाभार्चीया कोटी : बहु वाव पोटी समर्थाचें : ॥ ३ ॥ छ ॥

१७५

येकांती लोकांती करू गदारुळ : लेश तो ही मळ नाही येथें : ॥ १ ॥ ॥ धृ ॥ घ्यावें द्यावें आम्ही आपुलीया सता : नेदषो पुसतां : दुजा कोणही : ॥ छ ॥ भांडाराची कीली माझे हाती आहे : पाहीजे तो पाहें वान येथे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आम्हा वीस्वासच्या बळे : ठेवीले मोकळे : देवें येथे : ॥ ३ ॥

१७६

गायें नाचें वाये टाळी : साधन कळी : उत्तम हें ॥ १ ॥ काये जाणो
तरले कीती : नावेवरी या बैसा ॥ छ ॥ सायासांचें नाही काम : घेतां नाम
वीठोबाचें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नीर्वानीचें : सत्त साचें हे येक : ॥ ३ ॥ छ ॥

१७७

वीठल वीठल मंत्र सोपा : करी पापा निर्मुळ : ॥ १ ॥ धृ ॥ भाग्य-
वंता छद् मनी : कोडें कानी आईकती : ॥ छ ॥ वीठल हे देवत भोळें :
चाढ काळे न घरावी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे भलते याती : वीठल चीती तें शुध : ॥ ३ ॥

१७८

स्मरणांचें वेळें : होंवें सावध न कळें : ॥ १ ॥ धृ ॥ पडीलों वीश्यांचे
वोढी : कोण्ही न दीसेसे काढी : ॥ छ ॥ भांडवल माझें : वेच जालें भुर्मी
बोझें : ॥ ३ ॥ तुका म्हणे कळे : तुज धावं यैसे वेळे : ॥ ३ ॥ छ ॥

१७९

नेणें करु सेवा : पांडुरंगा कृपालु वा : ॥ १ ॥ धृ ॥ धावं बुडती
यायें काढी : सता आपुलीया वोढी : ॥ छ ॥ क्रीयाकर्महीण : जालों इंद्रीयां
आधीन : ॥ २ ॥ तुका वीनती करी : वेळोवेळां पाये धरी : ॥ ३ ॥ छ ॥

साषी १८०

तुका माय्या पेटका : और न बुझे कोयें ॥ कछु येक जपतां रामनाम
तो हरीभगतनके सोये ॥ १ ॥ [व. पृ. ५०] नजर करे सो ही जीकें बाबा दुरथी
तमासा देष : लकडी फांसा लेकर बैठा आगलें ठकण भेष : ॥ १ ॥ धृ ॥ काहे
मुला वेक देषत आंघों : मार तडांगो बाजारं : ॥ छ ॥ दमरी चमरी जो नर
मुला : सो ही इतना पाये : कपरेची थडे सब ही छीनावत आघों ही लत पाये :
नेही बुलावत कीसे बाबा आप ही मत ज्याये : ॥ २ ॥ कहे तुका उस आसाके
सगं फीर फीर गोदे पाये : ॥ ३ ॥ छ ॥

दरवेस १८१

अला करे सो होये : बाबा करतारका सीरताज : गाउ बछरे तीस
चलावे यारी बाघो न सात : ॥ १ ॥ प्याल मेरे साहेबका बाबा अपें हुवा
करतार : न्हांटे आघें चढे पीठ अपें हुवा आसुवार : ॥ जीकीर करो अलाकी
बाबा सबन्या आंदर भेस : कहे तुका जे णर बुझें सो ही भया दरवेस ॥ ३ ॥

मुढा १८२

सब संबाल म्याने लौढे षडा केंउं गुंग : मदीरथी मता हुवा भुली पाडी
भंग : ॥ १ ॥ धृ ॥ आपसकुं सबाल आपसकुं सबाल : मुढें षुब राष ताल :
मुथीवोही बोल : नही तो करुगा हाल : ॥ छ ॥ अवलका तो पीछें नही :
मुदल बीसर ज्याये : फीर ते नही लाज रंडी गधे गोते षाये : ॥ २ ॥ जीन्हों
षातीर ईतना होसा सो नही तुजे फाम : उच्या जोरो लीया तुंबा तुबा बुरा
काम : ॥ ३ ॥ नीकल जावे चीकल जोरो मुढें दीलदारी : जेबाणीकी
छोड दे बत फीर येक तारी : ॥ ४ ॥ कहे तुका फीसल रुका : मेरे को दान
देष : पकड धका गांडगुडधी मार चलाऊं अलेष : ॥ ५ ॥ छ ॥ १ ॥

१८३

येकाचीये सोई कवीत्वाचे बांधें : बाधलीया साध्ये काये तेथें : ॥ १ ॥
धृ ॥ काये हाती लागे भुसाचे कांडणीं : सत्यास दाटणी : करुणी काये : ॥ छ ॥
कवीत्वाचे रुढी पांयां पाडी जग : सुषावोनी मग : नरका जाये ॥ २ ॥ तुका
म्हणे देव केल्यावीन साहे : फजीती हे आहे लटीक्या आगीं : ॥ ३ ॥ छ ॥

१८४

पाहा रे तंमासा तुमचा येथे नव्हे लाग : देईन तो भाग : आलीयांचा
बाहेरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ जागारे गोपाळनो ठाई ठाई जागा : चाहुलीने भागा :
दुर मजपासुनी : ॥ छ ॥ न रीघतां ठाव आम्हा ठावा पाळतीयां : भयाभीत
वायां तेथे काय चांचपा ॥ २ ॥ [व. पृ. ५१] तुका म्हणे हाता चढे
जीवाचीये साटी : मीटक्या देतां गोड मग लागते सेवटी ॥ ३ ॥ छ ॥

१८५

न सरे भाडार : भरलें वेचीतां आपार : ॥ १ ॥ धृ ॥ मवीत्याचें
पोट भरे : पुढीलासी पुढे उरे : ॥ छ ॥ कारणापुरता : लाहो आपलीया
हीता : ॥ २ ॥ तुका म्हणे देवा : पुढें केला चाले हेवा : ॥ ३ ॥ छ ॥

१८६

तरी हाव केली अमुपा व्यापारें : व्होवें येकसरें : धनवत : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ जालो हरीदास शूरत्वाच्या नेम : जाली ठावी वर्मे : पुढीलांची : ॥ छ ॥
जना वेगळें हे असे अभीनव : बळी दील्हा जीव : म्हणउनी : ॥ २ ॥
तुका म्हणे जमे लागलो वील्हेसी : चालतीया दीसी : स्वामी रुणी : ॥ ३ ॥

१८७

प्रेमभेटी आळीगण : मग चरण वंदावें : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसा माझा
भोळा बाप : हरी ताप कवळुनी : छ ॥ न संगतां सीन भाग : पांडुरंग जाण-
तसें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कुपावतें : थावे भाते न मगतां : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१८८

सर्वकाळ माझे चीती : हे ची पंती राहिली ॥ १ ॥ बैसलें तें रूप डोळां :
वेळावेळा आठवें : ॥ छ ॥ वेव्हाराची सरली मात : आषंडीत अनुसंधानः ॥ २ ॥
तुका म्हणे वेध जाला : आगा आला श्रीरंग ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१८९

मायेबापाचीये भेटी : आवच्या तुटी संकोचें : ॥ १ ॥ धृ ॥ भोगीलें तें
आहे सुष : पातां मुख मोकळे : ॥ छ ॥ उतम ते बाळासाठी : लावी वोटी माउली :
॥ २ ॥ तुका म्हणे जाली धनी : आनंद मनी न स्मायें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१९०

वचनाची या अनुभव हाती : बोलवीती देव मज : ॥ १ ॥ धृ ॥ परी
हे न कळे आभावीका : जड लोकां जीवासी : ॥ छ ॥ आसुत हे प्रसादीक :
कृपा मीक स्वामीची : ॥ २ ॥ तुका म्हणे वरावरी : जातो जन्ही सांगत : ॥ ३ ॥

१९१

जैसा दावी तैसा राहें : तरी का देव दुरी आहे : ॥ १ ॥ धृ ॥ दुष
पावायाचे मुळ : रीहीणी ठाव ना नीताळ : ॥ छ ॥ माळा मुद्रवरी : कैचा
संगे जोडे हरी ॥ २ ॥ तुका म्हणे देवें : यैसे परीची बहुतेक : ॥ ३ ॥

१९२

[व. ५. ५२] वदे साक्षत्वेसी वाणी : नारायेणी : मीश्रीत : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ न लगे काही चिंचिपावें : जातो भावे परीत : ॥ छ ॥ मांडास त्या
दातीयाचे : मी कैईचे ये ठाई : ॥ २ ॥ सांदावीत गेला तुका : येथे येका-
येकी तो : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१९३

मनुतचें पोह भरें : दाता उरें सचला : ॥ १ ॥ धृ ॥ या रे या रे
हातोहाती : काम माती सारु हे : ॥ छ ॥ रोज कीर्ती झाडा : होतो रोकडा :
ची पर्वत : ॥ २ ॥ तुका म्हणे बोल पाया : वेवु कायाकेशासी : ॥ ३ ॥

१९४

भोग भोगवरी बावा : संचीतांचा देतां ठेवा : ॥ १ ॥ धृ ॥ शांती
धरणे जीवासाठी : दसा उत्तम हे गोमंटी : ॥ छ ॥ देहे लेंबावें असार : संत्य
परउपकार : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मीरासी : बुडी बावी ब्रम्हंरसी : ॥ ३ ॥ छ ॥

१९५

अत्रवा तो सकुण : जुद्ध देवाच चरण : ॥ १ ॥ धृ ॥ येथे नसतां
वीयोग : लाभा काये उणे मग : ॥ छ ॥ संग हरीच्या नामाचा : सुचीर्भुत
सदा वाचा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे हरीच्या दासां : काळ अवघ्या सुध दीसा : ॥ ३ ॥

१९६

व्याल्यावीण करी सोबन तांतडी : चार ते गधडी करीतसे : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ कांसया पाल्हाळ आणीकांचे देषी : सागतां नव्हे सुषी : सांघरसी :
॥ छ ॥ कुठ्याच्या ढेंकरें नेंदवेल पुरटी : रुप दावी कस्टी : मळीन बरी :
॥ २ ॥ तुका सांगे आरे वाचाळ आईका : अनुभवेवीन णनका : वाव घेंउं : ॥ ३ ॥

१९७

पाहा हो देवा कैसैं जन : भीन भीन संचीतें : ॥ १ ॥ धृ ॥ येक
नाही येका येंसैं : दावी कैसे सध हीण : ॥ छ ॥ पुंच भुतें येकी रासी :
शुत्रें कैसी षेळवी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जो जे जाती : तैती स्थीती आतसैं ॥ ३ ॥

१९८

कोण्हाचीया न पोडो छंदा : गोवीदाची आळुडें : ॥ १ ॥ धृ ॥ बहु-
तांची बहु मतें : अवघे रीतें पोकळ : ॥ छ ॥ घटापटा डव्हळी मन : होये
सीन न करुं तें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पाडुरंग : भरुं भंग आला तो ॥ ३ ॥

गोळी १९९

आला देवे अला दीलावे : अला दारु अला षलावे : अला बगर नही
कोये : अला कारे सो ही होये : ॥ १ ॥ मर्द होये वो षडा पीर : नामर्दकुं
[व. पृ. ५३] नही धर : अपणे दीलकुं करणां पुसी : तीन दामकी क्या घुमासी :
॥ २ ॥ सब रसोका कीया मार : भजनगोळी येक ही सार : ईमानो तो सब
ही सभा : धोडी तो भी लेकर ज्या : ॥ ३ ॥ जीन्हो पांस नीत सोये : वोही
बसकर तीसिवें : सातों पांचों मार चलावे : उत्तार सी पीछें धाव : ॥ ४ ॥
स बां ज्योनी नीकळ ज्यावे : पीछें गधडा माटी धावें : गावढाळ सो क्या
ल्येवें : हगणी भरी नहीं घोंवें ॥ ५ ॥ मेरी दारु जीन्हे पाया : दीदार द्रगं

सो ही पाया : ॥ तल्ले मुढी घाल ज्यावे : बीगारी सोवे : क्या लेवें : ॥ ६ ॥
बाज्यारंका बुझे भव : वो ही पुसता आवे ठाव : फुकट बाहुं कहे तुका :
लेवे सो ही लें ही सषा : ॥ ७ ॥ छ ॥ छ ॥

२००

ब्रम्ह रुपाची कर्मे ब्रम्हरूप : वीरहीत संकल्प होती जाती : ॥ १ ॥ धृ ॥
ठेवीलीया दीसें रगा यैसी सीळा : उपाधी नीराळा अस्फटीक मणी : ॥ छ ॥
नाना भाशे माते आळवीतां बाळ : ॥ प्रबोधीतों मुळ : जननी ठावी : ॥ २ ॥
तुका म्हणे माझें नमन जाणतीयां : लागतुसें पाया वेळोवेळा : ॥ ३ ॥

२०१

नांही सुगंधाची लागती लावणी : लावावीति मनी शुध होतां : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ वाज्याहाती माप चालें संजनाचें : कीर्तमुष त्याचें : नारायेन : ॥ छ ॥
प्रभा आणी रवी काये असें आन : उदई तवं जन : सकळ सक्षी : ॥ २ ॥
तुका म्हणे वरा सत्याचा सायास : नवनीता नास नाही पुंन्हां : ॥ ३ ॥

२०२

वासनेचे मुषी : आदळुनी भीतें : नीर्वाहाया पुरतें : कारण तें : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ या नावें अंतरा आला नारायेन : शुण समाधान : चीत त्याची :
॥ छ ॥ सर्वकाळ हा चो करणे वीचार : वीवेकी सादर अत्मत्वाचे : ॥ २ ॥
तुका म्हणे जो जो मजवीसी वळे : आग तो तो कळे सनीधता : ॥ ३ ॥

२०३

तीर्थाटणे येक तपे हुवरती : नाथीलें धरीती अभीमान : ॥ १ ॥ धृ ॥
तेसे वीस्युदास नव्हेती सावडे : येकाचीया पडे पांयां येक : ॥ छ ॥ अक्षरे
आणीती आंगासी जाणीव : इछा ते गौरव पुज्ये व्होवे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
वीधीनीसेधाचे बोही : [व. पृ. ५४] पडीले त्या नाही : देव कधी : ॥ ३ ॥

२०४

पठ दाहूं आम्ही वीस्युदास जगी : लागो नेंदुं आमी : पापपुन्ये :
॥ १ ॥ धृ ॥ नीर्भर अतरी सदा सर्व काळ : घेतला सकळ : भार मार्थां : ॥ छ ॥
बळीवंत ज्याणें रवीलें सकळ : त्याचे आम्ह बळ : आकीतांसी : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे आम्ही देवत ची नाही : देवावीण काही : दुसरे तें : ॥ ३ ॥ छ ॥

२०५

दीप घेउनीयां धुडीती आधार : भेट हा वीचार बोलों नये : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ वीष्णुदास आम्ही भेउं कळीकाळा : भुलो मृगजळा : न घडे तें ॥ छ ॥
उधळीतां माती रवीकळा मळे : हे कैसे न कळे : भाग्याहीणा : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे त्रुणे झाकें हुतासेण : हे तंव वचन : बोलो नये : ॥ ३ ॥ छ ॥

२०६

आवडीने धरीली नावें : प्रीये भावे चीतन : ॥ १ ॥ धृ ॥ देव वेडा
जाला वेडा जाला : लाचवला भक्तीसी : ॥ छ ॥ नीचाडीया चाड धरी :
तुळसी करी दळ मागें : ॥ २ ॥ धरीला मग न करी बळ : तुका म्हणे
बळ पाई ॥ ३ ॥ छ ॥

२०७

अंतरीची घेतो गोडी : पाहे जोडी भावाची : ॥ १ ॥ धृ ॥ देव सोवीरा
देव सोईरा : देव सोईरा दीनाचा : ॥ छ ॥ आपलीया वैभवे : श्रीधारावे नीर्मळ :
॥ २ ॥ तुका म्हणे जेवी सवें : प्रेम घ्यावे प्रीतीचें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

२०८

सदा तळमळे : चींतेचीये हळहळे : ॥ १ ॥ धृ ॥ त्याचें दुरुशन न व्हावावें :
शव आसतां तो जीवें : ॥ छ ॥ कुशब्दाची घाणी : अमगळवीली वाणी :
॥ २ ॥ नणें शब्दे पर : तुका म्हणे परउपकार : ॥ ३ ॥ छ ॥

२०९

धन्य सवसारी : दयावत जे अंतरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ येथें उपकारासाठी : आले
घरा वैकुंठी : ॥ छ ॥ लटीकें वचन : न ये देही उदासीन : ॥ २ ॥ मधुर
वाणी व्होटी : तुका म्हणे वाव पोटी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

२१०

पुन्यवंत व्होवे : घेतां सजनाची नावें : ॥ १ ॥ धृ ॥ ने घे माझे वाचे तुटी :
माहा लाभ फुकासाठी : ॥ छ ॥ वीश्रातीचा ठाव : पाई संतांचीये भाव : ॥ २ ॥
तुका म्हणे जपें : जाती संतांचीया पापें : ॥ ३ ॥ छ ॥

२११

[व. पृ. ५५] आळीगणे घडे : मोक्ष सायोजीतां जोडें : ॥ १ ॥ धृ ॥
येसां संतांचा मंहीमा : जाली बोलायाची सीमा : ॥ छ ॥ तीर्थे पर्वकाळ : अवधी
पांयापें सकळ : ॥ २ ॥ तुका म्हणे देवा : त्याची केली पावे सेवा : ॥ ३ ॥

२१२

डोक्यामध्यें जैसे कतु : अनु ते ही न समाये : ॥ १ ॥ धृ ॥ तैसें सुध राषा
हीत : नका चीत वाटउं : ॥ छ ॥ आपलीयाचा कळवळा : आणीकां वाळांवरी
तये : ॥ २ ॥ तुका म्हणे बीज मुढां : जैसें न्वाढा पीकाच्या : ॥ ३ ॥ छ ॥

२१३

पुढें जेणे लाभ जोडे : तेंच वेढे नासीती : ॥ १ ॥ धृ ॥ येवढी कोठे
नामवण : आंधारोनी बीश व्यावें : ॥ छ ॥ होणारिास मीळे बुधी : मेदी सुधी धरूं
ते : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जणा सोग : दावी रंग आणीक : ॥ ३ ॥ छ ॥

२१४

आईका गाये अवघे जन : सुध मन तें हीत : ॥ १ ॥ धृ ॥ अवघा वेळ नव्हे
तरी : समयावरी जाणावे ॥ छ ॥ नाही कोण्हीं सवे येतां : संच्चीतां या
वेगळा : ॥ २ ॥ बरा अवकाश आहे : करा साहे ईद्रीये : ॥ ३ ॥ कर्मभुमी
येसा ठाव : वेवसाव जाणावा : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे उतम जोडी : जाते
पढी नरदेहे : ॥ ५ ॥

२१५

सोते मुळाये कृपा मज केली : परी नाहीं षडली सेवा कांही : ॥ १ ॥
सांपडविलें वाटे जातां मंगे स्नाना : मस्तकी तो जाणा ठेवीला करु : ॥ २ ॥
भोजना मागती तुप पाउसेर : पडीला वीसर : स्वप्नामाजी : ॥ ३ ॥ कांहीं
कळवे उपजला अतराये : म्हणउनी काये त्वरा जाली ॥ ४ ॥ राघवे चैईतन्य
केसो जैतन्ये : सांगितली घुण माळीकेची : ॥ ५ ॥ बाबाजी आपुले सांगी-
तले नाम : मंत्र दीव्हा रामकृष्ण हरी : ॥ ६ ॥ माहो शुध दसमी पाहोनी
गुरवार : ॥ केला अंगीकार : तुका म्हणे ॥ ७ ॥

२१६

माझीये मनीचा जाणोनीयां भाव : तो करी उपाव गुरवार : ॥ १ ॥
आवडीचा मंत्र सांगितला सोपा : जेणे नव्हे गुंफा कांही कोठें : ॥ २ ॥ जाती
पुढे येक उतरले पार : हा भवसागर सांधु संत : ॥ ३ ॥ [व. पृ. ५६]
जाणत्या नेणत्या ज्यां जैसी आवडी : उतार सांगडी : तापे पेटी : ॥ ४ ॥
तुका म्हणे मज दावीयला तारु : कृपेचा सागर पांडुरंग : ॥ ५ ॥ छ ॥ २ ॥

धृ ॥ राम हरे राम हरे राम हरे : रघुराज हरे : ॥ छ ॥ राम
जपतां बीज मंत्र नळा : सींधु तरती ज्याच्या प्रतापें सीळा : ॥ १ ॥ कंठ
सीतळ जपतां शुळपाणी : राम जपतां आवीनास भोवाणी : ॥ २ ॥ तारक
मंत्र स्रवण कासी : राम जपतां वाल्मीक रुसी : ॥ ३ ॥ अहील्या जेणे तारीली
रामे : वैस्या परलोका नेली नामे : ॥ ४ ॥ ध्यान जप जीवन मुंनी जनाः
तुकाया स्वामी रघुनंदना : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

जेणे घडे नारायेणी अतराये : होतां बापमाये : तजांवीं ती : ॥ १ ॥
धृ ॥ येर प्रीया पुत्र धन कोण लेषा : करीती तीं दुषा पात्र शुत्रु : ॥ छ ॥
प्रल्हादे जनक बीभीक्षणे बंधु : राज्य माता नींदु भरथें केली : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे सर्व धर्म हरी हरीपाये : सांगणें ते काये : लागे तेथें : ॥ ३ ॥ छ ॥

आली लळीताची वेळ : आसा सावध सकळ : ॥ १ ॥ धृ ॥ लाहो करा
वेगी स्मरा : टाळी वाउन वीश्वभरा : ॥ छ ॥ ॥ जालीयां अवसान : न
सपडती हे चरन : ॥ २ ॥ तुकायाबंधु म्हणे थोडे अवधी उरले या हेतस : ॥ ३ ॥

यैक वेळ करी या दुषावेगळें : दुरीताचें जाळे उगउनी ॥ १ ॥ धृ ॥
आठवीन पाये हा माझा नवस : रात्री ही दीवस : पांडुरंगा : ॥ छ ॥ बहु
दुरवरी भोगवीलें भोगे : आतां पांडुरंगे : सोडवावें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
काया करीन कुरवंडी : वोंवाळुन सांडी : मस्तक हें : ॥ ३ ॥ छ ॥

आणीक म्यां कोणा यावें काकुळती : कोण कांमा येती अंतकाळी ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ तुवो माझी सषी वौसी पांडुरंगें : लवकरी यगे वाट पाहें ॥ छ ॥ काया-
वाचामनें हे ची काम करी : पाउले गोजीरी चीततसें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
माझी पुरवी आस : घाली ब्रम्हरस : भोजन हें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

[व. पृ. ५७] हे आम्हां सकळ : तुझ्या नामाचें ची बळ : ॥ १ ॥ धृ ॥
करुं अमृताचें पान : दुजे नेणों कांही अनं : ॥ छ ॥ जो जयाचा जो भोग :
सुष दुष पीडी रोग : ॥ २ ॥ तुका म्हणे देवा : तुझे पाई माझ हेवा : ॥ ३ ॥

२२३

अर्त माझा बहु पोटी : होवी भेटी : पांयांसी : ॥ १ ॥ धृ ॥
 यास तुम्ही कुपावंत : माझी चीतां : आसो था : ॥ छ ॥ तळमळ करी चीत :
 अंघडीत वीयोगें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पंढरीनाथा : जाणे वेथा अंतरीची : ॥ ३ ॥

२२४

बहु जन्मातरें फेरें : केलें येरें सोडवी : ॥ १ ॥ धृ ॥ आळवीतों
 करुणांकरें : वीस्वभरें दयाळें : ॥ छ ॥ बाहावतों मायापुरी : येथें करी
 कृदावा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे दुजे कोंण : यैसा सीण नीवारी : ॥ ३ ॥ छ ॥

२२५

कपाळतें काये नव्हे जी वीठला : चीत द्यावे बोला बोबडीयां : ॥ १ ॥
 ॥ धृ ॥ सोडुनी घ्यावें काळचक्रा हाती : बहुत वीपती भोगवील्या : ॥ छ ॥
 ज्यालें जेउं जेदी मारीलें ची मरो : परारब्धा उरो : मागुताली : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणे दुजा पुटला उपाये : म्हणुनी पाये आठवीलें : ॥ ३ ॥ छ ॥

२२६

दौरलों भक्तीसुषें : सेउं अमृत हे मुषें : ॥ १ ॥ धृ ॥ संतसंगें सारूं
 काळ : प्रेमसुबाचा सुकाळ : ॥ छ ॥ ब्रम्हांदीकासी सुराणी : तो हा आनंद
 मेदीनी : ॥ २ ॥ नांही वैकुंठीचा पांग : धांवे कथें पांडुरंग : ॥ ३ ॥ मुक्त
 व्होंवें कादयासाटी : कैची येणे रसे भेटी : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे गोड : हें ची
 पुरे माझें कोड : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

नाट २२७

अवघ्या दसा येणे साधती : मुख्य उपासना सगुणभक्ती : प्रगटे खुद्दई
 भुर्ती : भाव चीती शुध जाणोनीयां : ॥ १ ॥ बीज आणी फळ हरीनाम :
 सकळ पुन्य सकळ धर्म : सकळा कळांचें हीं वर्म : नीवारी स्रम : सकळ ही :
 ॥ २ ॥ जेथें कीर्तन कथा नामघोश : करीती नीर्लज हरीदास : बोथंबरे
 सकळ ही रस : तुटती पास : भवबंधनें : ॥ ३ ॥ येती आंगा वसती लक्षणे :
 अंतरी देवें धरीले ठाणे : आपण चीतीं तयाच्या गुणे : जालें पेणें सुषवस्तीचें :
 ॥ ४ ॥ [व. द. ५८] न लगे सांडावासे आस्रम : उपजलीये कुळीचा धर्म :
 आणीक ही न करावा स्रम : येक पुरे नाम वीठोवाचें : ॥ ५ ॥ वेदपुरुश
 नारायण : बागियांचें ब्रम्ह सुन्य : मुक्त आत्मा परीपुर्ण : तुका म्हणे सगुण :
 आम्हां बोलीयां : ॥ ६ ॥ छ ॥ छ ॥

२२८

फोडीलें भाडारें : माप घेउनीयां घरे : ॥ १ ॥ धृ ॥ केली हरीनामाची
वरो : मागील तें आतां सरो : ॥ छ ॥ देसांत सुकाळ : जाला हारपला
काळ : ॥ २ ॥ घ्यावें धनीवरी : तुका म्हणे लाहानथोरी : ॥ ३ ॥ छ ॥ १

२२९

आतां हे ची जेंउं हे ची जेंऊं : सवें घ्येउं सीदोरी : ॥ १ ॥ धृ ॥
हरीनामाचा षीचडा काला : प्रेम मोहीला साधने : ॥ छ ॥ चवी चवी घेउं
घांसं : ब्रम्हंरस आवडी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे गोड लागे : तों तो मागे रसना ॥ ३ ॥

२३०

अवघें ची गोड जालें : मागील ये भरी आलें : ॥ १ ॥ धृ ॥ साहे जाला
पांडुरंग : दील्हा अभ्येंतरी संग : ॥ छ ॥ थडीये पावतां तो वाव : मार्गे
वाहावतां ठाव : ॥ २ ॥ तुका म्हणे गेलें : स्वप्नीचें जागा जालें : ॥ ३ ॥ छ ॥

२३१

देवाचे म्हणौन देवी आनादर : हे मोटे अस्वीर वाटतसे : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ आतां येरा जना सांगावें तें काई : जया भार डोइ सौसाराचा : ॥ छ ॥
तजुनी सौंसार : अभीमानसाटा : जुलुम हा मोट : दीसतसे : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे अळस करुणीयां साहे : बळे कैसे पाहे : वायां जाती : ॥ ३ ॥

२३२

कथेचा उलंघ तो अधमा अधम : नावडे ज्या नाम : वोळषा तो :
॥ १ ॥ धृ ॥ कासया जेन्मुनी जाला भुमीभार : अनउपकार : माते कुंसी :
॥ छ ॥ नीद्रेचा आदर जागरणी वीट : त्याचें पोटी कीट : कुपथ्याचें : ॥ २ ॥
तुका म्हणे दोन्ही बुडवीली कुळे : ज्याचे तोड काळे : हरीकथें : ॥ ३ ॥

२३३

तीर्था अपक्षा स्छळी वाढे धर्म : जाणावे तें वर्म बहु पुन्य : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ बहु बरी येसी भावीकांची जोडी : काळ नाही घडी बांयां जात :
॥ छ ॥ करुनी चींतन करावे आणीका : तो या जाला लोकां नाव जमी :
॥ २ ॥ तुका म्हणे येंस परउपकारी : त्याच्या पायांवरी माझी डोवी : ॥ ३ ॥

२३४

[व.पृ. ५९] करी हें ची काम : मना जपे राम राम : ॥ १ ॥ लागो
हा ची छंद : मना गोवीद गोवीद : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मना : मज भीके देवी
दीना : ॥ ३ ॥ छ ॥

२३५

साहूनी दो अक्षरा : काये करुं हा पसारा : वीधीनीशेधाचा भारा :
तेणे दातारा : नातुडसी : ॥ १ ॥ म्हणउनी बोबडां उतरी : वाचे जप नीरं-
तरी : नाम तुजें हरी : भवसागरी तारुं तें : ॥ छ ॥ सर्वमये येंसे वेदाचें वचन :
भृती मर्जती पुराणें : नाही अणीक साधनें : ॥ रे मज मुक्तीची चाड : ॥ २ ॥
सेवटी ब्रम्हां आर्पण : हे ची मंत्राचें कारण : काना मात्र वायांवीण : तुका
म्हणे बीदलें ॥ ३ ॥ छ ॥

२३६

हरीनामाचें करुणी तारु : भवसीधुपार उतरोलों : ॥ १ ॥ धृ ॥ फावलें
फावलें आतां : पाई संतां वीनटलो : ॥ छ ॥ हरीनामाचा शस्त्र घोडा : सर्व-
सार गाढा : छेदीयेला : ॥ २ ॥ हरीनामाचीं धनुस्यकांडें : वीन्मुष तोडें :
कळीकाळ : ॥ ३ ॥ येणें ची बळें सरतें आम्हीं : हरीचा नामी तीही लोकी :
॥ ४ ॥ तुका म्हणे जालों साचे : श्रीवीठलाचें डींगर : ॥ ५ ॥ छ ॥

२३७

नव्हे मुक्त्व मेघवृष्टीवाणी : आईकावी कानी : संतंजनी : ॥ १ ॥ धृ ॥
अरु हा शब्द देवाचा प्रसाद : करवीला वाद तैसा केला : ॥ छ ॥ देहे-
पीठ दान दील्ला येकसरें : मुळीचे तें घरें : टांकसाळी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
झरा लागला नवनीत : सेवीलीयां हीत : पोट धाये : ॥ ३ ॥ छ ॥

२३८

पात्र शुभ चीत गोही : न लगे कांही : सांगणें : ॥ १ ॥ धृ ॥ सुर तरी सते ची
ब्होवें : साटी जीवे : करुनीयां : ॥ छ ॥ अमुष च शुभ मान : स्वामीजन :
मानावे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जैसी वाणी : तैस मणी : परीपाक : ॥ ३ ॥

२३९

प्रगटलें ज्ञान : नारायेन भुती तें : ॥ १ ॥ धृ ॥ अनुभव च घेउं ब्होवा :
वीनिती देवा : करुनीयां : ॥ छ ॥ देवोवेषी बदे वाणी : पडिल्या काणी :
प्रमानें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे योगक्षम : घडे ते वर्म : साधात्रें : ॥ ३ ॥ छ ॥

२४०

[व. पृ. ६०] मुख्य आधी वीशयेत्याग : वीधीभाग पाळणे :
॥ १ ॥ धृ ॥ मन पावे समाधान : हे ची दान देवाचे : ॥ छ ॥ उदासीन वृत्ती
देही : ॥ चाड नाही पाळनें : ॥ २ ॥ तुका म्हणें नाही भये : सम सोये :
वीशमाची : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

२४१

आतां हें ची सार हें सार : मुळ बीज आईका : ॥ १ ॥ धृ ॥ आवडीने
आवडी उरें : जे ज्या झुरे ते त्यासी : ॥ छ ॥ प्रेमाची ते सुत्र दोरी :
नाहीं उरी उरवी तुका म्हणे चीतन बरे : आहे घरे ष्यापे : ॥ ३ ॥ छ ॥

२४२

आनदाचे डोही आनदतरंग : अनंद ची आंग अनंदाचें : ॥ १ ॥ धृ ॥
काये सांगो जालें काहींचीया बांही : पुढें चाली नाही आवडीनें : ॥ छ ॥
गर्भाचें आवडी : मातेचा डोहळा : तेथीचा जीव्हाळा : तेथे बीबें : ॥ २ ॥
तुका म्हणे तैसा वोतलासे ठसा : अनुभव सरीसा : मुषा आला : ॥ ३ ॥ छ ॥

२४३

यैस या संपती आम्हा सवसारी : भोगाचीया परी काये सांगो : ॥ १ ॥ धृ ॥
काम तो कामना भोगीतसे देवा : आलीगणे हेवा चरण चुंबी : ॥ छ ॥
शांतीच्या सयोगे नीरसला ताप : दुसरे तें पाप : भेदबुधी : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे पाहें तीकडे सारीषें : आपले पारीषे नीरसलें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

२४४

म्हणौन धरीलें पाये : ॥ आवो माये वीठल : ॥ १ ॥ धृ ॥ आपुलें
ची करुनी घ्यावें : आस्वासावें : ना भासें : ॥ छ ॥ वाढली ते तळमळ चींता :
सम आतां करावी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जीवी वसे : मज नसे वेगळा : ॥ ३ ॥

२४५

वृक्षवली आम्हां सोईरी वनचरें : पक्षी येँ सुस्वरें : अळवींती ॥ १ ॥ धृ ॥
येणे सुषे रुचें येकातांचा वास : नाही गुणदोस : आगा येत : ॥ छ ॥
आकास मढप धरणी आसन : रमे तेथें मन : क्रीडा करुं : ॥ २ ॥ कंथा
कुमडल देह उपचारा : जाणवीतो वारा : आवस्वरु : ॥ ३ ॥ हरीनामे
भोजन प्रवडी वीस्तार : करुणी प्रकार : सेउं रुची : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
होये मनासी संवाद : आपलाची वाद : आपण्यांसी : ॥ ५ ॥ छ ॥

२४६

[व. पृ.६१] कल्याण या असीर्वादे : जाती द्वदे नासोनी : ॥१॥ धृ ॥
अस्वासीलें नारायेण : प्रेमदाने : अंतरीच्या : ॥ छ ॥ गेली नीवारोनी आतां :
सकळ चींतां यावरी : ॥२॥ तुका म्हणे गातां गीत : आलें हतित सामोरें : ॥३॥

२४७

सदगदीत कंठ दाटो : येणे फुटो : हुदये : ॥ १ ॥ धृ ॥ चींतनाचा
या लाहो : तुमच्या आहों : वीठला : ॥ छ ॥ नेत्रीं जळवाहो सदा : अनंदाचे
रोमाच : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कुपादान : ईछी मन : हे जोडी : ॥ ३ ॥ छ ॥

२४८

घटीं अलीप्त असे रवी : अज्ञी कास्टामाजी तेवी नारायेणा जीवी :
जीव साक्षी वर्तने : ॥ १ ॥ धृ ॥ भोग ज्याचें तया आगी : भीनं परारब्धे
जगी : वीचीत्र ये रंगी : रंगें रंगला गोसांवी : ॥ छ ॥ देहे संकल्पासारीषें :
येक येकासी पारीषें : सुषे अणी दुषें : कर्म आंगी त्रीवीधें : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे कोढे : न कळे तयासी साकडें : त्याचीया नीवाडें : उवे केलें वीदान : ॥३॥

२४९

डाई घालुनीयां पोरें : त्यांचीं गुरें चुकवीली : ॥ १ ॥ धृ ॥ षेळ षेळतां
फोडील्या डोया : आपण होया नीराळा : ॥ छ ॥ मारीती माया घेती जीव : नाही
कीव अन्याये : ॥२॥ तुका होता कान्होबा मार्गे : तया आर्गे कळों आलें : ॥३॥

२५०

लाज नाही वीचार : बाजारी तुं भांडणोर : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसैं ज्याणे
होवें : त्यांची गाठी तुजसवें : ॥ छ ॥ फेडीसी लंगोटी : घेसी संकळांसी
तुटी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे चोरा : तुला आप ना दुसरा ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

२५१

जे जे जेये पावें : ते ते समर्पा तें सेवें : ॥ १ ॥ धृ ॥ अवर्षें भोगीतां
गोसावी : आदी पश्र्यातीका भावी : ॥ छ ॥ सहज पुजा याची
नावें : गळीत अभीमाने व्होंवें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सीण : न धरितां
नांही भीन : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

२५२

मान अपमान गोवें : अवघे गुंडुन ठेवावे : ॥ १ ॥ धृ ॥ हें ची देवाचे
दरुशेन : सदा राहे समाधान : ॥ छ ॥ शांतीची वसती : तेथे पुंटे
काळगती : ॥ २ ॥ [व. पृ. ६२] तुका म्हणे आहे : थोडें आली उर्मी
साहें : ॥ ३ ॥ छ ॥

२५३

पोटापुरतें काम : परी अगत्य तो राम : ॥ १ ॥ धृ ॥ करणे ते हे ची
करी : चीती पांडुरंग धरी : ॥ छ ॥ परारब्धी हेवा : जोडी देवाची ते सेवा :
॥ २ ॥ तुका म्हणे बळ : बुधी वेचुनी सकळ : ॥ ३ ॥ छ ॥

२५४

नसे तरी मनी नसो : परी वाचे तही वसो : ॥ १ ॥ धृ ॥ देहे पडो
या चीतनें : वीठल नाम संकीर्तनें : ॥ छ ॥ डंभे स्फीती भलत्या भावें :
मज हरीजन म्हणावें ॥ २ ॥ तुका म्हणे काळे तही : मज सांभाळील हरी : ॥ ३ ॥

२५५

हरीनामवेली पावली वीस्तार : फळी पुढी भार : बोल्हावला : ॥ १ ॥
॥ तेथे माझ्या मना होये पक्षीराज : साधावया काज नुपचि ये : ॥ छ ॥
मुळीची बीजें दाषवीली गोडी : लोकरी च जोडी : जाली याची : ॥ २ ॥
तुका म्हणे क्षणक्षणा जातो काळ : गोडी ते रसाळ : अंतरैल : ॥ ३ ॥ छ ॥

२५६

बरवे येंसें आलें मना : नारायेना या काळें : ॥ १ ॥ धृ ॥ देव
आम्हां प्रणसषा : जालें दुषा घंडण : ॥ छ ॥ जन्मांतरीच्या पुन्यरासी :
होत्या त्यासी : फळ आले : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नीज ठेवा : होईल
होवा : लाघोलो ॥ ३ ॥ छ ॥

२५७

जरी हे आड येती लाज : कैसे काज सार्धतें : ॥ १ ॥ धृ ॥ करणे
केले उठाउठी : पाई मीठी : घातली : ॥ समपीला जीवेभाव : धरीला
भाव : अषड : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आड कांही : काळ नाही :
घातला : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

२५८

केला तैसा अंगीकार : माझा भार चालवी : ॥ १ ॥ धृ ॥ होउं अंतरायें
 बुधी : कृपानीधी : नेदावी : ॥ छ ॥ आम्हीं तरी जडजीव : कैचा भाव :
 पुरता : ॥ २ ॥ अन्यन्यभावे द्यावी सेवा : आम्हा देवा : घडसी : ॥ ३ ॥
 तुम्ही आम्ही शरणागतें : कृपावतें रक्षीजें : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे भाकुं कीव :
 असो जडजीव आम्ही : ॥ ५ ॥

२५९

नाम घेतां मत नीवे : जीहूवे अमृत ची स्रवे : ॥ होताती वरवे :
 येसे सकुण लाभार्चें : ॥ १ ॥ धृ ॥ मन चांगले रगलें : ॥ तुझा चरणी
 स्वीरावलें : केलीयां वीठलें : कृपा येसी जाणावी : ॥ छ ॥ [व. प्र. ६३]
 जाले भोजनसें दीसें : चीरा पडोन ठेला ईछे : धालीयाचे येसै : आगा येती
 उद्धार : ॥ २ ॥ सुष भेटो अलें सुषा : नीध सांपडला मुषा : तुका म्हणे
 लेषा : आतां नाही आनदा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

२६०

रुची रुची घेउं गोडी : प्रेम सुषे जाली जोडी : ॥ १ ॥ धृ ॥ काळ
 जाउं नेहु बांया : चीतीतां वीठोवाच्या पांयां : ॥ छ ॥ करुं भजने भोजन :
 पणी घेउं नारायेण : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जीव घाला : होये तुझ्याने वीठला : ॥ ३ ॥

२६१

बुहु गर्भवासी : सोसे मेलों उंपवासी : नाही सषी येसी : तेथे कोणही
 भेटली : ॥ १ ॥ धृ ॥ करी करी रे स्वहीत : देहें तवं हे अनीत : नाही
 दील्ले चीत : सोडउं मोहापासुनी : ॥ छ ॥ पाळी तोंडीचीया घासैं : ते ची
 होये अनारीसैं : ज्याच्या नव्हे येसैं : घेदी परी सोडवीना : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणे धन माने : माझ्या वाटोलो मीपणें : नाही दील्ला जने : देषों लोभे
 हा लाभ ॥ ३ ॥

२६२

आतां उघडे झोळे : जरी अद्यापी न कळे : तरी मातचीये षोळे :
 दगड आलो पोटासी : ॥ १ ॥ धृ ॥ मनुस्यदेहा येसा नीध : साधीली ते
 नीध : करुनी प्रबोध : संत पार उतरलें : ॥ छ ॥ नाव चद्रभागातीरी : उभा
 पुंडरीकाचें द्वारी : कट धरुनीयां करी : उभाउभी पाववी : ॥ २ ॥ तुका म्हणें
 फुकासाटी : पाई घातलीयां मीठी : होतो उठाउठी : लोकरी च उतार : ॥ ३ ॥

२६३

कर्म धर्मे न व्हती सांग : उण्यां आगें पतन : ॥ १ ॥ धृ ॥ भलत्या काळे नामावळी : सुलभ भोळी : भावीका : ॥ छ ॥ प्रायेस्वीतें पडती पायां : गाती तया वैष्णवाच्या : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नुपजे दोश : करा घोश : आनद : ॥ ३ ॥

२६४

पाहा रे हें देवत कैसें : भक्तीपीसें : भावीका १ ॥ धृ ॥ पाचारील्या सरीसे पावें : यैसें सेवे : बराडी : ॥ छ ॥ शुक्ल कास्टीं गुरगुरी : लाज हरी : न धरीतां : ॥ २ ॥ तुका म्हणे अदनामी : यैसी धरी रुपडी : ॥ ३ ॥ छ ॥

२६५

ईछीती तयासी होवे जी अरुप : आम्हांसी स्वरुप : स्छीती चाड : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां नव्हे माझा भाव अनारीसा : पाउलाना ईछा : गोवीथेली : ॥ छ ॥ [व. पृ. ६४] लेकरासी कोठे जाणत्याची परी : करुं येतें दुरी धरावया : ॥ २ ॥ लागली न सुटे नामाची अवडी : माझी भाव जो जोडी : भंगुं नका : ॥ ३ ॥ घेसील वेढे मुक्तीच्या अभीळासे : चाळवी जा पीसें : ब्रम्हज्ञानी : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे माझा कोठे भक्तीरस ॥ पाडावया वीस : चाळवीसी : ॥ ५ ॥

२६६

याचीसाठी वनातर : घेतो साडुनीयां घर : ॥ १ ॥ धृ ॥ माझें दीठा-वैल प्रेम : बुधी होईल नीहकाम : ॥ छ ॥ अद्वैताची काणी : नाही आईत वाणी : ॥ छ ॥ २ ॥ तुका म्हणे अंहं ब्रम्ह : अड येउं नेदी स्म : ॥ ३ ॥ छ ॥

२६७

डौरैलो भक्तीसुषे : सेउं अग्रत हें मुषें : ॥ १ ॥ धृ ॥ संतसगें सार काळ : प्रेम सुषाचा सुकाळ : ॥ छ ॥ ब्रम्हांदीकांसी सुराणी : तो हा आनद मेदीनी ॥ २ ॥ नाही वैकुठाचा पांग : धावें कथेंसी श्रीरंग : ॥ ३ ॥ मुक्त व्होवे कशासाठी : कैची येणे रसें भेटी : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे गोड : हें ची पुरलें माझें कोड : ॥ ५ ॥ छ ॥

१ ' जो ' अधिक पडला आहे. मूळ वंहींत अशीं अधिक अक्षरें चुकून लिहिलीं जाऊन तीं वर तीन उभ्या रेधा काढून खोडिलीं आहेत. तसें येथें करण्याचें राहिलें.

२ हा अभंग दुवार आला आहे. मागे पृ. ४२ वर २२६ वा अभंग पहा.

२६८

आम्हा भावीकाची जाती : येकवीध जी श्रीपती : आळकारयुक्ती :
सरो सक्के ची ना : ॥ १ ॥ धृ ॥ जाणे माउली त्या घुणां ॥ : क्षोभ उपजों नेदी
मना : सांतउनी स्थाना : लावी अवो कुपाळे : ॥ छ ॥ तुज अवघे होउं येते :
मज बाटां न ये चीतें : उपासनेपरतें : न ये कांही आवडो : ॥ २ ॥ कसं
रुपाची कल्पना : मुषी नाम उंचारणा : तुका म्हणे जना : जळसळ देषतां ॥ ३ ॥

२६९

जेथे तेथे देवें उभा : अवघ्या गगनाचा गाभा : ॥ १ ॥ धृ ॥ डोळा
बसले बसले : ध्यान राहोनी संचले : ॥ छ ॥ सरसावीलें मन : केलें सोज्वळ
लोचन : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सर्वे : आतां आसीजै तें देवें : ॥ ३ ॥ छ ॥

२७०

तान्हे तान प्याली : मुक मुकेने बादली : ॥ १ ॥ धृ ॥ जेथे ते ची
नाही जालें : झाडा घेतला वीठलें : ॥ छ ॥ वास वासनेसी नाही : मन पांगुळले
पाई : ॥ २ ॥ शेशा उरला तुका : जीवा जीवी जाला चुका : ॥ ३ ॥ छ ॥

२७१

पाणीपात्र दीगांवरा : हस्त करा सारीषें : ॥ १ ॥ धृ ॥ अवसेक
देव मनी : चीतनी सादर : ॥ छ ॥ [व. पृ. ६५] भीक्षा कामधेनु यैसी :
अवकासी सयेन : ॥ २ ॥ पांघरोनी तुका दीसा : केला वास अलक्षी : ॥ ३ ॥

२७२

तीही त्रीभुवनी : आम्ही वैभवाचे धनी : ॥ १ ॥ धृ ॥ हाता आले
पावडाव : आमचा मायेचाप देव : ॥ छ ॥ काये त्रीभुवनी बळ : आंगी
माझे ते सकळ : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सता : आवधी आमची च अतां : ॥ ३ ॥

२७३

वीशई वीसर पडीला नीसेन : आंगी ब्रह्मरस ठसावला : ॥ १ ॥ धृ ॥
माझी मज जाली अनावर वाचा : छंद या नामाचा घेतलासे : ॥ छ ॥
लाभाचीया सोसें पुढे चाली मना : धनाचा कुपणा : लोभ तैसा : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे गंगा सागरसंगमी : अवघ्या जाल्या उमी यकमये : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

२७४

कुस्मरामनामे माढी पांवोळी : तेणें होईल होळी : पापा घुणी ॥ १ ॥
॥ २ ॥ यैसा मन छंद लावी र अभ्यास : जया नाही नास : ब्रह्मरसा : ॥ छ ॥

जोडी तरी अईसी करावी नसरे : पुढें आस नुरे : मागुताली ॥ २ ॥ तुका
म्हणे येंस धरा काहीं मनी : यातायाती षाणी : चुकतील : ॥ ३ ॥ छ ॥

२७५

न ये जह्मी कांहीं : तह्मी भलें ये ची वाही : ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणवील्या
वरी दास : कोण्ही न धरी वेठीस : ॥ छ ॥ समर्थाच्या नावें : भलतेंस ची
वीकावें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सता : धरी असें ते बहुतां : ॥ ३ ॥ छ ॥

२७६

ज्यावे हीणपणें : कासयाच्या प्रयोजनें : ॥ १ ॥ धृ ॥ प्रारब्धी
सौसार : बरी हीमातीची थार : ॥ होनार तें काहीं : येथे अवकळा नाही :
॥ २ ॥ तुका म्हणे देवें : कृपा केलीयां बरवें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

२७७

कीती रांडवडें : घालुन व्होल रे बापुडें : सौसाराचे भीडें : कासावीस
जालती ॥ १ ॥ धृ ॥ माझा स्वामी शरण रीघा : कृपालु वा पांडुरंग : ठेवी
अंगसगा वीस्वासीयां जवळी : ॥ छ ॥ कांही न मगतां भलें : होवील ते ची
काम केलें : नसावें अथीलें : काही येका संकल्पें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे भाव
पाववील या ठाव : येकवीध जीव : ठेवीलीयां सेंवेसी : ॥ ३ ॥ छ ॥

२७८

[व. पृ. ६६] यैसे साडुनीयां धुरे : कीवीलवाणी दीसा कांरें : कामे
उर मारे : हांवीं नुरें मृतीका : ॥ १ ॥ धृ ॥ उदार हा जगदाणी : पांडुरंग
आभीमानी : तुळसीदळ पाणी : चींतनांचा भुकेला : ॥ छ ॥ न लगे पुसावी
चाकरी : कोन्ही वैकुल ये धरी : त्याचा तो ची करी : प्राप्तये सकळ : ॥ २ ॥
नाही अडकाठी : तुका म्हणे जातां भेटी : नोबलतां मीठी : उगी ची
पाई घालावी ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

२७९

यैसे कां जालें तें मज न कळे : कीर्तनाचें रळे पळे जगी ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ कैसे तुम्हां देवा वाटतसें बरे : संतांची उतरे : लाजवीलीं : ॥ छ ॥
भावीकां कंटक करीताती पीडा : हा तंवां रोकडा : अनुभव : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे नाम नीर्वाणीचा बाण : याचा आभीमान : नाही तुम्हा : ॥ ३ ॥

२८०

जये ठाई आवडी ठेली : मज ते बोली : न संढें : ॥ १ ॥ धृ ॥ पुर-
वावें जीवीचे कोड : भेटी गोड : तुज मज : ॥ छ ॥ अणीले ते येथेवरी :
रुप दुरी : न कारावे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नारायेना : सेवाहीणा :
धीग्य वृती ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

२८१

नाचावेंसें वांटे मना : छंदगुणा : अधीन : ॥ १ ॥ धृ ॥ चेववीली
माझी गात्रें : सतासुत्रें : हालती : ॥ छ ॥ नामे रूपे रंगा आली : ते ची
चाली : स्वभावें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पांडुरंगें : अंगसं : कवळीलों ॥ ३ ॥

२८२

वंदी कोणही मारी : नींदी कोणही पुजा करी : ॥ १ ॥ धृ ॥ मज हे
ही नाही ते ही नाही : वेगळा दोही : पासुनी : ॥ छ ॥ देहभोग भोगें घडें :
जे जे जोडे : ते बरे : ॥ २ ॥ अवघें पावे नारायेणी : जनार्दनी तुकयाचे ॥ ३ ॥

२८३

बाप करी जोडी : लेकराचें ओढी : आपली करवडी : वाळुनी : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ येकायेकी केलों मीरासीचा धनी : कडीये वागुनी : भार पांदी ॥ छ ॥
करुनीयां पाहे डोळा आळंकार : ठेवा दावी थोर : करुनीयां ॥ २ ॥ तुका
म्हणे नेदीं गांजुं आणीकासी : उदार जीवासी : आपलीया : ॥ ३ ॥

२८४

बाल ठाव तरी राहेन संगती : संतांचें पगती : पांयांपांसी : ॥ १ ॥ धृ ॥
आवडीसाठी आलोसे टाकुन : [व. पृ. ६७] आतां उदासीन : न धरावें :
॥ छ ॥ सेवटील सखळ नीच माझी वृती : आधारें वीश्रांती : पावैन : ॥ २ ॥
नामदेवापाई : ॥ तुकया स्वप्नी भेटी : प्रसाद हा पोटी : राहीलासे : ॥ ३ ॥

२८५

यारे हरीदासनो जीकों कळीकाळा : आमंचीया बळा : पुढें कीती
बापुडें : ॥ १ ॥ धृ ॥ रंग सुरंग घमंडी नाना छंदें : हांश वीनोदें : मनाचीये
अवडी : ॥ छ ॥ येने तेने प्रकारे बहुतां सुष जोडें : पुजन ते घडें : नारायेना
अंतरी : ॥ २ ॥ वांकडीया माना बोल बोलावे अरुश : यईल ते त्यास छद्द

पढीये गोवींदा : ॥ ३ ॥ आपल्या आनंदे यकापुढे थंके नटा : नाही यथें
मोटां : लाहान ये प्रसंगी : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे येथें प्रेम भंगु न ये कोणही :
देवभक्त दोन्ही : नीवडीतां पातक : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

२८६

नामाचीया बळे कैवल्य साधन : उगें ची णीधान : हाता चढे : ॥
जाणौनी हें वर्म भक्त भागवत : राहीलें नीवांत प्रेमबोधें : ॥ १ ॥ धृ ॥ कोण
जप तप वाहे हें काबाड : म्हणती अवघड : या रे नाचों : ॥ छ ॥ उघडी
समाधी हरीकथा सोहळा : नर नारी बाळा : लाहानथोरें : ॥ छ ॥ छंदें
वाती टाळी : गावो नामावळी : जेजेकारे होळी : दहन दोश : ॥ २ ॥ येणे
ब्रम्हांनंदे डुमडुमीले जग : सुलभ हा मार्ग : सापडला : ॥ तुका म्हणे हरीभक्तीचे
उल्हस : आणीलासे त्रास : येमडुतां : ॥ ३ ॥ छ ॥

२८७

प्रेमं देवाचे देणें : देहेभाव जाये तेणे : न धरावी मने : शुधा दश-
काळाची : ॥ १ ॥ धृ ॥ मुक्त लज्यावीरहीत : भाग्यवत हरीभक्त : जालें
बोसंडत : ॥ नामकीर्ती पवाडे : ॥ छ ॥ जोडी जाली अवीनास : जाले हरीचे
दास : त्याचा नव्हे गर्भवास : परब्रम्ही सौरसु : ॥ २ ॥ हे ची वाहाती सकल्प :
पुन्यप्रसंगाचा जप : तुका म्हणे पाप : गांवी नाही हरीजना : ॥ ३ ॥ छ ॥

२८८

[व. पृ. ६८] नाही येंसे गाठी पुन्ये : जेणे घडे दुरुशेण : करुनी
चीतन : काळ सारु या रीती : ॥ १ ॥ धृ ॥ नाचैईन या संतांपुढे : लाज
साडुनी उघडें : सेवीन तो कोडें : उचींस्टाचा प्रसाद : ॥ छ ॥ घालुनीयां
कास : होईन मोकळा उदास : करुं ब्रम्हरस : सेवन हा आनंदें : ॥ २ ॥
आला तो ची घ्यावा : होईल संचीताचा ठेवा : पुढीलाचा हेवा : तुका म्हणे
अनुचीत : ॥ ३ ॥ छ ॥

२८९

जे या घाले ब्रम्हांनंदे : आम्हां सोये त्याची पदें : संतांच्या सवादे :
मथैल तें नवनीत : ॥ १ ॥ धृ ॥ याचकासी कस्ट नाही : वेळ राषोनीयां राही :
भोजनसमई : होईल येकी पंगती : ॥ छ ॥ वीस्वस हे उपासन : मांडवल
आम्हां दीना : आणीका त्या हीणा : सर्व शक्ती पुंटीत : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
वर्म : हा ची येक सर्व धर्म : ॥ मागणे ते प्रेम : आम्हां भीक्षा उद्देश : ॥ ३ ॥

२९०

बैसां चालो जेउं : तेथे ताम तुझें घेउं : ॥ १ ॥ धृ ॥ रामकुसुणनाम-
माळा : घालु वोउनीयां गळा : ॥ छ ॥ वीस्वास हा धरुं : नांव बळकट
कारु ॥ २ ॥ तुका म्हणे आतां : ॥ आम्हां जीवन हें अशक्तां : ॥ ३ ॥

२९१

देहें तुझा पाई : ठेउनी जालो उतराई : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये करणे तें
देवा : आतां करा माझ्या जीवा : बहु आपराधी : मतीमंद हीणबुधी : ॥ २ ॥
तुका म्हणे नेणे : ॥ भाव भक्तीची लक्षणे : ॥ ३ ॥ छ ॥

२९२

कंठी राहे नाम : आगी भरोनीयां प्रेम : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसैं धावें कांही
दान : ॥ आलो पतीत शरण : ॥ छ ॥ संतांचीये पाई । ठेवी वेंळोंवेळां
डोई : ॥ २ ॥ तुका म्हणे तरें : भवसीधु येकसरे : ॥ ३ ॥ छ ॥ २

२९३

नं संढेवे अनं : मज न सेववे वनं : ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणौनी नारायेन :
काव भाकीतो करुणा : ॥ छ ॥ नाही आधीकार : कांहीं घोकाया अक्षरं : ॥ २ ॥
तुका म्हणे थोडे आयुश्य अवघें ची कोडें : ॥ ३ ॥

२९४

कर्मभुमी उतम ठाव : साहे भाव : जालीयां : ॥ १ ॥ पावीजैल
उर्ध्व गती : ब्रम्हस्थीती जीवासी : ॥ छ ॥ धीराचीये आंगी फळ : जालें बळ :
कारण : ॥ २ ॥ तुका म्हणे देव भाग्ये : अवधी मागे : पाहाती : ॥ ६ ॥ छ

२९५

[व. पृ. ६९] वीटाळ तो परद्रव्य परनारी : येथुनी जो दुरी : तो
सोवळा : ॥ १ ॥ धृ ॥ सामाळा रे कोणही करी ते स्वहीत : पापपुन्य चीत :
भांडवल : ॥ छ ॥ गर्दें पयें काहीं न करा उपाधी : स्वाधीन ची बुधी :
करुनी ठेवा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जावे न लगे वनांतरा : वीस्व वीस्वभरा :
सारीष ची : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

२९६

ज्यांचा येसा अनुभव : वीस्वदेव सत्यत्वे : ॥ १ ॥ धृ ॥ देव तथा
जवळी असैं : पाप नासैं दुरुसेणे : ॥ छ ॥ कामक्रोधा नाही चाली : भुती
जाली समता : ॥ २ ॥ तुका म्हणे भेदाभेद : गेले वाद : वारोनी : ॥ ३ ॥

२९७

बीजा पोटी पाहे फळ : वीध न करीतां सकळ : ॥ १ ॥ धृ ॥ तथा
म्हणे मुर्ष वेडे : कैसें तुटैल सांकडे : ॥ छ ॥ दावीतीया वाट : वेठी धरुं पाहें
चाट : ॥ २ ॥ पुढीला उपाया : तुका म्हणे क्लेश काया : ॥ ३ ॥

२९८

माझा दंड पांयां पडणे : हे वचने वारांची : ॥ १ ॥ धृ ॥ तो वरी तो
नो बोलवें : पोटे जीव गेलीयां ॥ छ ॥ अवघे पाप या ची नावें : सत्य
ठावे असो या : ॥ २ ॥ तुका म्हणे वीज्ञापना : अवघ्या जणा : परीसा हे ॥ ३ ॥

२९९

आपले तों नाही : येथे सांगीजेसें कहीं : ॥ १ ॥ धृ ॥ परी हे वाणी
वाईचळ : छंद करवी बरळ : ॥ छ ॥ पंच भुतांचा हा मेळ : देहे सत्यत्वे
नीराळा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे भुली : ईच्छा उफसाटी चाली : ॥ ३ ॥

३००

आतां हेवा करा सोस : भक्तीरस बहु गोड : ॥ १ ॥ धृ ॥ गोड जालें गोड
जाले : घरा आलें बदरीचें : ॥ छ ॥ पावलीयाची चीतां नाही : आड कांही
मागण्या : ॥ २ ॥ तुका म्हणे संचीताचे : नेणे काचें राहोतें : ॥ ३ ॥

३०१

सोंवळा तो जाला : ज्याचा देवें आंगीकार केला : ॥ १ ॥ धृ ॥ चुकला हा
भार : तयाची चयेरझार : न लगे काहीं चीतां : काहीं करावी ते आतां :
॥ २ ॥ तुका म्हणे दास : तया झाल्यां नाही नास : ॥ ३ ॥

३०२

[व. प्र. ७०] सेवा ते आवडी उचारावे नाम : ॥ भेदाभेदी काम
नीवारावें : ॥ १ ॥ धृ ॥ न लगें हालावें चालावे बाहेरी : अवघें ची घरी बैस-
लीयां : ॥ छ ॥ देवाची नावें देवाचीये सीरी : सर्व आळंकारी : समर्पावी :
॥ २ ॥ तुका म्हणे होये भावें ची संतोसी : वसे मनापासी : अपलीया : ॥ ३ ॥

३०३

लेवलीला तैसा शोभे अळंकार : केला तैसा थोर : लाहान ही : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ गोवी पडो नेदी आधीकारा यैसी : गुणाची हे रासी : पांडुरंग : ॥ छ ॥
जाणत्यां जाणतां : नेणत्यां सारीषा : नीदसे प्रारीषा : जीवाहुनी : ॥ २ :
तुका म्हणे पाहे चीतंनाची वाट : ॥ मग ध्यावी नीट : धावं नेटे : ॥ ३ ॥

आम्हां घरीं गाये : येकी दुभता हे : पान्हां न समाये : तींही लोकी :
 ॥ १ ॥ वान तें सावळी : नाम हे श्रीहरा : चरे वसधरा : चौदा भुवनें : ॥ २ ॥
 वळ नाही माये : भलत्यासवें जाये : कुवाळी तो लाहे : भाव भरणा :
 ॥ ३ ॥ चहुं धारी क्षीर वोळली असुप : ॥ धालें सनकादीक : सीध मुनी :
 ॥ ४ ॥ तुका म्हणे माझी भुक ते काये : ॥ जोगावीले तीये तीन्हीं लोक : ॥ ५ ॥

३०५

ज्ञानीयाच्या घरीं : चोजवीतां देव : तेथें अहंभाव : पाठी लागें :
 ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणौनी असैं साडीलें उपाये : धरीयेलें पाय दृढ तुझें : ॥ छ ॥
 वेदपरायेन पंडीत वाचक : ॥ नीमळती येक येकांमधे : ॥ २ ॥ आपलीया
 नाहीं नीवालें अंग : योगी करीती रागें गुरुगुरु : ॥ ३ ॥ पाहों गेलो भाव
 कैसी अत्मनीस्टां : तेथे देवें चेस्टा : वीपरीत : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे मज
 कोण्हांचा पांगीला : नको गा वीठला : करु आतां : ॥ ५ ॥

३०६

न करी संग न न्हाये नीश्रळ : लागों नेदी मळ ममतेचा : ॥ १ ॥ धृ ॥
 या नावें अद्वैत घरे ब्रम्हज्ञान : ॥ आनुभवावांचुन बडबड ते : ॥ छ ॥ ईद्री-
 यांचा जय वासनेचा क्षेये : संकल्पा हे न ये : वरी चीत : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणे न ये जाणीव अंतरा : अंतरीया थारा : आनदाचा : ॥ ३ ॥ छ ॥

३०७

[व. ४. ७१] आमची जोडी ते देवाचे चरण : करावें चींतन : वीठो-
 वाचे : ॥ १ ॥ धृ ॥ लागें तरी कोणही ध्यावे धणीवरी : आसुप ची परी :
 अवडीच्या : ॥ छ ॥ उभारीला कर प्रसीध जग : करुं केला त्याग : मार्गे
 पुढें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे हांये दरीद्र वीळीन : येसैं देऊं दान : येका वेळे : ॥ ३ ॥

अथळा ३०८

आंधळ्यापागळाचा : येक वीठोबा दांता : प्रसवला वीस्व तो ची सर्व
 होये जाणता : घडी मोडी हेळामात्रें : पापपुन्येसंचीता : भवदुष कोण वारी :
 तुजवांचुनी चींतां : ॥ १ ॥ धृ ॥ धरम जागो तुझा तु वा कुपाळु राजा :
 जाणसी जीवीचे हें न संतां सहजा : ॥ छ ॥ घातली लोळणी गा पुढ-
 लाके बाहुबंदी : पंदरी पुन्ये ठाव : नीरे भीमे रे तटी : नेदेधें दुसरे गा :

जाली अद्रुस्ये दुस्टी : वोळली प्रेमधारी : केली अब्रुतवृस्टी : ॥ २ ॥ आणीक
 उपमणी : येक बाळ धाकुटे : नेदषे न चलेवें : जना चालते वाटें : घातली
 शेळणी गा : हरीनाम बोभाटें : पावली त्याकारणे : धांव घातली नेटे : ॥ ३ ॥
 बेसोनी षोडी सुक : राहे गर्भ आंधळा : सीणला येरझारी : दुष आठवे वेळा :
 मागील सोसीले ते : ना भी म्हणे गोपाळा : पावली त्याकारणें : लाज
 णषीली कळा : ॥ ४ ॥ नेदषे जो या जना : त्या दावी आपणा : वेगळा
 पुषदुष : मोहो सांडवी धना : आपपर ते हीं नाहीं : बंधुवर्ग सजणा :
 तुक्या ते ची परी : जाली पावें नारायेना : ॥ ५ ॥ छ ॥

३०९

वासुगीचा बनी सीता सोष करी : कां वो अंतरले रघुनाथ दुरी :
 येउनीं गुफेमाजी दुस्टे केली चोरी : का वो मज आणीले अवघड लांकापुरी :
 ॥ १ ॥ धृ ॥ सागे वो त्रीजटे सषी ये यैसी मात : देवील का वो नेदी भेटी
 रघुनाथा : मन उतावीळ दुरी जाला पंथ : राहों न सकें प्रान माझा कुडी-
 आंत : ॥ छ ॥ काये दुस्ट आचरण होते केलें : तीर्थव्रतें होतें कवणा भंग-
 वीलें : गाईवळा पत्नीपुरुषा वीघडीलें : न कळे वो संचीत चरणी अंतरलें :
 ॥ २ ॥ नाडीलें ये आशा मृगकांतीसोनें : धाडीलें रघुनाथा पाठी लागे तेणे :
 उलंघीली आज्ञा माव काये जाणे देषोनी सुनाट घेउंनी आलें सुनें : ॥ ३ ॥
 नाही मुळ मारग लाग आणीक सोये : उपटी पक्षीया येक देउनीयां पाये :
 उदकवेढामाजी येथे चाले काये : ॥ ४ ॥ जनकाची नंदनी दुषक्रांत थोरी : ॥
 [व. पृ. ७२] चुकली कुरंगीणी येळा तैसी परी : समोषी त्रीजटा स्थीर स्थीर
 करी : घेईल तुक्यास्वामी राम लांकापुरी : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ १

३१०

फरावीली दोन्हीं : कन्यां आणी चक्रपाणी : ॥ १ ॥ धृ ॥ जाला
 आनदें आनद : अवतरलें गोवींद : ॥ छ ॥ तुटली बंधनें : नंदयेशोदे दस-
 शणें ॥ २ ॥ गोकुळासी आलें : ब्रह्म अवेग्त चांगलें : ॥ ३ ॥ नंद दसवती :
 धने देषीले श्रीपती : ॥ ४ ॥ नीसी जनकाळ : आले अस्टमी गोपाळ : ॥ ५ ॥
 आनंदली मही : भार गेले सकळ हीं : ॥ ६ ॥ तुका म्हणे कौसा : आट
 भोवीला बळसा ॥ ७ ॥ छ ॥ छ ॥

३११

करुनी आरती : आतां वोवाळा श्रीपती : ॥ १ ॥ धृ ॥ आजी
पुरलें नवस : धने जाला आजी दीस : पाहा वो सकळा : पुनेवंतां तुम्ही बाळा :
॥ २ ॥ तुका वाये टाळी : होता सनीध जवळी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

३१२

सोडीयेल्या गांठी : दुरुसेनें कुसण भेटी : ॥ १ ॥ धृ ॥ करीती नारी
अक्षेवानें : जीवभाव देती दानें : ॥ छ ॥ उपजल्या काळें : रुपे मोहीली
सकळें : ॥ २ ॥ तुका तेथें वारी : ऐका आहुन दुसरी ॥ ३ ॥

३१३

मुष ढोळां पाहे : तैसी च ते उभी राहे : ॥ १ ॥ धृ ॥ केल्यावीण नव्हे
हाती : धरुण आरती परती : ॥ छ ॥ नं मनीती मीनी : कांहीं संकोच
दाटणी : तुका म्हणे देवें : वोस केल्या देहेभावे : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

३१४

गोकुळीच्या सुषा : अंतपार नाहीं लेषा : ॥ १ ॥ धृ ॥ बाळकुसण नंदा
घरी : आनंदलीं नरनारी : ॥ छ ॥ गुढीया तोरणें : करीती कथा गाणी गाणें :
॥ २ ॥ तुका म्हणे छंदें : येणें वेधीली गोवीदें : ॥ ३ ॥ छ ॥

३१५

वीटंबीलें भट : देव्हे पाठीवरी पाट : ॥ १ ॥ धृ ॥ षोटें जाणोनी
अंतर : न साहे ची वीस्वंबर : ॥ छ ॥ तें च करी दान : जैसे आईके वचन :
॥ २ ॥ तुका म्हणे देवे : पुतना सोषीयेली जीवे : ॥ ३ ॥ छ ॥ ३ ॥

३१६

अवषा च अनायाई : तेथे येकेड्याचें ची काई : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां
अवषे येका वेळें : जालोंन सर [व. पृ. ७३] तें नीराळें : ॥ छ ॥ काये
माझें परें : येव्हेडे ची राषों बरें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आतां : परीहार
न लगे चीतां : ॥ ३ ॥

३१७

गोड नामें क्षीर : परी ते साकरेचा धीर : ॥ १ ॥ धृ ॥ तैसें ब्रम्हज्ञान :
वापुडें तें भक्तीवीण : ॥ छ ॥ आंधळ्याचा श्रम : सीकवील्याचा च नाम :
॥ २ ॥ तुका म्हणे तारा : नावां तबुऱ्याच्या सारा : ॥ ३ ॥ छ ॥

३१८

अक्षेरांचा श्रम केला : फळा आला त्याणे तो : ॥ १ ॥ धृ ॥ अवघी
यांचा तळ धर : परी ते नुरे काही तें : ॥ छ ॥ भरलें तें लवे भारे : पीका
आले घरे तें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे हा मे देव : पुढें भेव सारावा : ॥ ३ ॥ छ ॥

३१९

काये ईद्रावण मोहीले गुळें : काये जीरी काळें : उपचारीलें : ॥ १ ॥
धृ ॥ तैसी अधमाची जाती च अधम : उपदेशे श्रम करावा तो : ॥ छ ॥ न
कळे वींचासी कुवाळीले आंग : आपले ते रंग : दावीतसें : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे न ये पाकासी दगड : सुकरासी गोड : जैसी वीस्टा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

३२०

स्तउनीयां नरां : केला आयुस्याचा मातेरा : ॥ १ ॥ नारायेणाचीया
लोपें : घडली अवघी च पापे : ॥ छ ॥ जीव ज्याचे दान : त्याचा बंडुनीया
मान : ॥ २ ॥ तुका म्हणे वाणी : आईक त्या दोश कानी : ॥ ३ ॥

३२१

संतां नाही मान : देव माणी मुस(ल)मान : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसे पोटाचे
मारीलें : देवा आसा वीटंबीलें : ॥ छ ॥ घाली लोटांगण : वंदी नीचाचें
चरण : ॥ २ ॥ तुका म्हणे धर्म : न कळे माजल्याचा श्रम : ॥ ३ ॥ छ ॥ २

३२२

अहो कृपावंतां : होवी बुधीचा ये दातां : ॥ १ ॥ धृ ॥ जेणे पावीजे
उत्धार : होये तुझे पाई थार : ॥ छ ॥ वदवी हे वाचा : भावें पांडुरंग
साचा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे देवा : माझे आतर वसवा : ॥ ३ ॥ छ ॥

३२३

नेणें फुंकु कान : नाही येकातीचें ग्रान : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुम्ही आईका
हो संत : माझा सादर वृतांत : ॥ छ ॥ नाही देखीला तो डोळा : देव दाषउं
सकळां : ॥ २ ॥ चीतनाच्या सुषें : तुका म्हणे नेणे दुषें : ॥ ३ ॥ छ ॥

३२४

[व. पृ. ७४] नाही म्या वंचीला मंत्र कोण्हापार्सी : राहीलो
जीवासी : धरुनी तो : ॥ १ ॥ धृ ॥ ईश्वरी भाव ठेवीयेले मन : पाउले समान
चीतीतसें : ॥ छ ॥ पाववील पार घरीला वीस्वास : बालुनीयां कास : बळकट : ॥ २ ॥
तुका म्हणे मागें पाउलें उधार : तीही हा आधा(र) ठेवीलासे : ॥ ३ ॥ छ ॥

३२५

चंचळें चंचळ : नीस्चळें नीस्चळ : वाजवी षळाळ उदकासी : ॥ १ ॥
 धृ ॥ सोपे वर्म परी मन नाही हाती हा हा भुत चीर्ती : भ्रम गाढा : ॥ छ ॥
 रवीबीब नाही तुटत उदका : छयायेची ते नका सरी धरुं : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
 भये धरे रजुसाटी : नाही साच पोटी : कळलें तों : ॥ ३ ॥ छ ॥

३२६

देवाचीये माथां घालुनीयां भार : साडी कळीवर : वोवाळुनी : ॥ १ ॥
 ॥ धृ ॥ नाथीला हा छंद अभीमान आंगी : नीमीत्याचे वेर्गी : सारी वोझें :
 ॥ छ ॥ करुणां वचनी लाहो येकसरें : नेंदावें दुसरें : अड येउं : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणे सांडी लठीक्याचा संग : अनंद तो मग : प्रकटैल : ॥ ३ ॥ छ ॥

३२७

देहे नव्हे मी हें सरें : उरला उरे वीठल : ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणउणी
 लाहो करा : काळ सारा चीतनें : ॥ छ ॥ पाळनाची नाही चीतां : ठाव
 रीता देवाचा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जीवासाटी : देवा पोटी : पडैल : ॥ ३ ॥ छ ॥

३२८

प्रथक मी सागो कीती : धर्मनीती सकळा : ॥ १ ॥ धृ ॥ अवधीयांचा
 येक ठाव : शुध भाव : वीठली : ॥ छ ॥ क्षरअक्षेराचा भाग : करा लाग
 पंढरीयें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आगमीचें : मथीलें साचें : नवनीत : ॥ ३ ॥ छ ॥

३२९

नको आतां पुसों कांही : लवलाहीं उसंती : ॥ १ ॥ धृ ॥ जाये वगी
 पंढरपुरा : तो सोवीरा दीनांचा : ॥ छ ॥ वचनासी न करी गोंवा : रीधें
 देवा शरण : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कृपावंतां : बुहुं चीतां दीनाची : ॥ ३ ॥ छ ॥

३३०

बुधीहीना जडां जीवां : नको देवा उपेक्षु : ॥ १ ॥ धृ ॥ परीसावी हे
 वीझ्यापणा : आम्ह दासां दीनाची ॥ छ ॥ चींतुनीयां आलो पाये : त्यासी
 काये वंचने : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पुरुशतमा : करी क्षेमा : अपराध : ॥ ३ ॥

३३१

[व. पृ. ७५] आवडी येते कळो : गुणें चीहीने ती उमटती : ॥ ३ ॥
 ॥ धृ ॥ पोटीचें वोठी उभे राहे : चीत साहे : मनासी : ॥ छ ॥ डोहळीयाची

भुक् गर्भा : ताटी प्रभा प्रतीबीबे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मागोन घ्यावें :
वाटे पावें : वाटांतें : ॥ ३ ॥ छ ॥ १

३३२

काये यैसी वेळ : वोढवली अमंगळ : ॥ १ ॥ धृ ॥ आजी दुषवलें
मन : कथा काळी जा(ला) सीण : ॥ छ ॥ पापाचीया गुणें : त्यांची ये वेळे
दरुशणे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कानी : घालुं आले दुष्ट वानी : ॥ ३ ॥

३३३

भल्यांचें दरुशण : तेथें शुभ ची वचन : ॥ १ ॥ धृ ॥ बोलावे हे धर्म-
नीत : क्षोभे होत नाही हीत : ॥ छ ॥ मरयादा तों बरी : वेळ जाणावी
चतुरीं : ॥ २ ॥ तुका म्हणे बहु : लागे यैसे बरे मउ : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

३३४

आणीकाच्या घातें : ज्यांची नीवतील चीतें : ॥ १ ॥ धृ ॥ ते च वोळ-
षावे पापी : नरयेवासी सीध्रकोपी : ॥ छ ॥ कान पसरुनी : आईके वदे
दुष्ट वाणी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे भाडा : धीर नांही ज्याच्या तोडा : ॥ ३ ॥

३३५

कीती वेळा जन्मा यावें : नीत व्हावे फजीत : ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणउनी
जीव भ्याला : शरण गेला : वीठोबासी : ॥ छ ॥ परारब्धा पाठी गाढें : न
सरे पुढें चालत : ॥ २ ॥ तुका म्हणे रोकडीं हे : होती पीहिं : काढीत : ॥ ३ ॥

३३६

होतों सापडलो वेठी : जातां भेटी : सवसारा : ॥ १ ॥ धृ ॥ तो या
वाटे कृपा केली : भेटी जाली वीठोबासी : ॥ छ ॥ होता भार माथा माझें :
बहु वोझें अमुप : ॥ २ ॥ तुका म्हणे केली चीतां : कोण दाता भेटेल : ॥ ३ ॥

३३७

वीठल टाळ वीठल दंडी : वीठल तोडी उंचार : ॥ १ ॥ धृ ॥ वीठल
अवघ्या भांडवला : वीठल बोला वीठल : ॥ छ ॥ वीठल नाद वीठल भेद :
वीठल छंद : वीठल ॥ २ ॥ वीठल सुषा वीठल दुषा : तुकया मषा वीठल ॥ ३ ॥

३३८

वीठल वीठल येणे छंदे : ब्रह्मानंदें गर्जावें : ॥ १ ॥ धृ ॥ वाये टाळ
टाल्या टाळी : होये होळी वीघ्नाची : ॥ छ ॥ वीठल आद्य अवसानी : वीठल
मनी : भराव : ॥ २ ॥ तुका म्हणे वीठल वाणी : वदा : आईका : ॥ ३ ॥

३३९

[व. पृ० ७६] वीठल हा चीर्ती : गोड लागे गातां गीती : ॥ १ ॥
धृ ॥ आम्हा वीठल जीवण : टाळं चीपलीयां धन : ॥ छ ॥ वीठल वीठल हे
वाणी : अमृत हे संजीवणी : ॥२॥ रंगला यारंगें : तुका वीठल सर्वांगें : ॥३॥

३४०

आहे तें सकळ कुस्णाची आर्पण : न कळतां मन : दुजे भावी ॥ १ ॥
धृ ॥ म्हणउणी पाठी लागली ही भुतें : येती गवंसीते : पाच जणें : ॥ छ ॥
ज्याचें त्या वचलें अठव नव्हतां : दंडा या नीमीत्या : कारणें हा : ॥ २ ॥
तुका म्हणे काळें चेपीलां गळां मी मे : वेळोवेळा : करीतां हें : ॥ ३ ॥ छ ॥

३४१

चीतनें सरें तो धनें रुप काळ : सकळ मंगळ : मंगळांचे ॥ १ ॥ धृ ॥
सवंसारसीधु नाही हरीदासां : गर्भवास कैसा : नेणंती तें ॥ छ ॥ जन वना
अैसें कुपेच्या सागरे : दाटला अभारे : पादुरंग : ॥ २ ॥ तुका म्हणे देवा
भावाचे बंधन : दाषवीलें भीन : परी येक : ॥ ३ ॥

३४२

वीष्णुमये जग वैष्णवांचा धर्म : भेदाभेद भ्रम : अमंगळ : ॥ १ ॥
धृ ॥ आईका जी तुम्ही भगत भागवत : कराल ते हीत : सते करा : ॥ छ ॥
कोण्हां ही जीवाचा न घडे मछर : वर्म सर्वेस्वर : पुजनाचें ॥ २ ॥ तुका
म्हणे येका देहाचे अवयेव : सुषदुषें जीव : भोग पावे : ॥ ३ ॥ छ ॥

३४३

थोडें आहे थोडे आहे : चीत साहे जालीयां ॥ १ ॥ धृ ॥ हर-
शामरश नाही आंगी : पांडुरंगी सरते तें ॥ छ ॥ अवघ्या साधनाचें सार : न
लगे फार : सोधावें ॥२॥ तुका म्हणे : लटीका पाहे : सांडी देहेआमीमा (न) : ॥३॥

३४४

अवघ्यां कोल्हांचें वर्म आंडी : धरीतां तोडी : धीळ पडें : ॥ १ ॥
धृ ॥ भुंको नका भुको नका : आला तुका वीष्णुदास : ॥ छ ॥ कोण्यें ठाई
सादर व्होंवें : नाही ठावे गाढवा : ॥ २ ॥ दुर्जनासी पंचानन : रजरण संतांचा :

३४५

उजळाया आलो वाटा : षराषोटा नीवाड : ॥ १ ॥ धृ ॥ बोलवीलें बोले
बोले : धनी वीठल सनीध : छ ॥ तेरें मनी नाहीं संका : बळें येका : स्वामीच्या :
॥ २ ॥ [व. पृ. ७७] तुका म्हणे नये आम्हा : पुढें कामा : गवाळ : ॥ ३ ॥

३४६

जन्मातरीचा परीट व्हावी : जाती ठावी याणें तें ॥ १ ॥ धृ ॥ वाषोर जैसा
चरचरी : तोड करी : संवदणी : ॥ छ ॥ पुर्वपुन्ये सीकासुत्र : मळमुत्र आतरी :
॥ २ ॥ तुका म्हणे करी नींदा : धोवट धंदा : पुढीलांचा : ॥ ३ ॥

३४७

बोलांवें तें धर्मा मीळें : बरें डोळे उघडुनी : ॥ १ ॥ धृ ॥ कास्यासाटीं
षावें सेण : जेणे जण धुंकीतें : ॥ छ ॥ दुजे येंसैं काये बळी : जे ये जाळी :
आगीसी : २ ॥ तुका म्हणे शुर रनी : गांड मरणी : बुरबुरी : ॥ ३ ॥

३४८

आतां माझ्या मायेबांपां : तु या पापा प्रयस्चीत : ॥ १ ॥ धृ ॥ फजीत
हे केले षळ : तो वीटाळ नीवारी : ॥ छ ॥ प्रेम आतां पार्जी रस : करी वास
अंतरी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पांडुरंगा : जीवलगा माझीया : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

३४९

नव्हे आरानुक परी मनी वाहे : होवील त्या साहे : पांडुरंग : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ पंढरीस जावे उद्वेग मानसी : धरील्यां पावसी : संदेह नाही : ॥ छ ॥
नसो बळ देह आसो पराधीन : परी हें चीतण : टाकु नको : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
देहे पडो या चीतने : पुढे लागें येंणे : याची साटी : ॥ ३ ॥ छ ॥

३५०

जाती पंढरीस : म्हणती जाईन तयास : ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणे आहे
संवसार : येंसैं बोलतो माहार : ॥ छ ॥ आसो नसो भाव : जो हा देषे पंढरीराव :
॥ २ ॥ चंद्रभागे न्हाती : तुका म्हणे भलते याती : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

३५१

उठाउठी अभीमान : जाये येंसैं स्थळ कोण : ॥ १ ॥ धृ ॥ तें ये
पंढरीस धडें : षळा पाझर रोकडें : ॥ छ ॥ असुचीया वारा : कोठे रोमाच
शरीरा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे काला : कोठे अमेद देषीला : ॥ ३ ॥ छ ॥

३५२

पंढरीचा महीमा : देतां आणीक उपमा : ॥ १ ॥ धृ ॥ येसा ठावो नाही कोठे : देव उभाउंभी भेटे : ॥ छ ॥ आहेती सकळ : तीर्थे काळें देती फळ : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पेट : भुभीवरी हे वैकुंठ : ॥ ३ ॥ छ ॥ ४

३५३

[व. पृ. ७८] धाई अंतरीच्या सुषें : काये बडबड वाचाळी मुषे : ॥ १ ॥ धृ ॥ वीधीनीशेध उर फोडी : जंव नाही अनुभवगोडी : ॥ छ ॥ वाढें तळमळ उभयेतां : नाही देखिलें अनुवाता : ॥ २ ॥ आपलल्या मते पोंसें : परी आहे तें जैस्याचें तैसे : ॥ ३ ॥ साधनाची सीधी : मौने करावी स्थीरबुधी : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे वादे : वायां गेली ब्रम्हवृंदें ॥ ५ ॥ छ ॥

३५४

कुशळ गुंपलें नीशधा : वादी प्रवर्तले वादा : ॥ १ ॥ धृ ॥ कैसी ठकली बापुडी : डंबवीशयाचें सांकडी : ॥ छ ॥ भुश उपनुन केलें काये : हारवीले दोन्ही ठायें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे लागें हाता : काये मथीलें घुसळीता : ॥ ३ ॥ छ ॥

३५५

भुंकोनीयां सुने लागें हस्ती पाठी : होउनी हीपुस्टी दुष पावें : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये त्या मशकें तयाचें करावें : आपल्या स्वभावें : पीडतसे : ॥ छ ॥ मातले बोकड वीटे पंचानना : घेतले मरणां : धरने तेणे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे संतां छळीतल षलें : घेती ताड काळें : करुणीयां : ॥ ३ ॥ छ ॥

३५६

माझीया मीपणांवरी पडो पाशाणं : जळो हे भुशणं : नाम माझें : ॥ पापा नाही पार दुषाचे डोंगर : जालों ये भुमीस वोझें : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये वीटंबना सांगों कीती : पाशाण फुटती : येंसें दुष : नरनारी सकळ : उत्तम चाढाळ : न पाहाती माझें मुष : ॥ छ ॥ कायावाचामनें : अघटीत करनें : चर्मचक्षु हातपार्ये : नींदा द्वेश घात : वीस्वासी वीमचार : आंणीक सांगों कीती काये : ॥ २ ॥ लक्ष्मी मद् मात घडले मांहां दोश : पत्नी दोन भेदा-भेद : पीत्रुवचनी घडली अवज्ञा : आवीचार : कुटळ कुचर वादी नींदा : ॥ ३ ॥ आणीक कीती सांगों तें अवगुण : न वळे जीव्हा कापें मन : भुत-दया उपकार : नाही शब्दा घी : र : वीशवी लपंट हीणा : ॥ ४ ॥ संत मान-भाव आईका ही उतरे : अवगुण आईचार : बुधी पापा : तुका म्हणे सरतें करा पाकुंगी शरन आलों : माये बापा : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

३५७

[व. पृ. ७९] तीर्थी धोंडा पाणी : देव रोकडा साजणी : ॥ १ ॥ धृ ॥
गोळालीयां संतसंग : समर्पीतां भलें आंग : तीर्थी भाव फळे : येथें आन्हाडे
ते वळें ॥ ३ ॥ तुका म्हणे पाप : गेले गेल्यां कळे ताप : ॥ ३ ॥ छ ॥

३५८

जा रे तुम्ही पंढरपुरा : तो सोवीरा दीनाचा : ॥ १ ॥ धृ ॥ गुणदोश
नाणी मना : करी आपणा सारीषें : ॥ छ ॥ उभारुणी उभा कर : भवपार :
उतराया : ॥ २ ॥ तुका म्हणे तांतडी मोटी : जाली भेटी उदंड ॥ ३ ॥ छ ॥

३५९

गर्जत जावें नामावळी : प्रेमें टाळी : वावोनी : ॥ १ ॥ धृ ॥ येणें
सुषें पुढती धावें : भेटी सवें : गोपाळा : ॥ छ ॥ लोटागण घाला तळी :
वंदा धुळी : संताची : ॥ २ ॥ तुका म्हणे वीठल लाहो : असा बाहो :
उभारा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

३६०

नाहीं कोठे अधीकार : गेलें नर वायां तें : ॥ १ ॥ धृ ॥ आईका हें
सोपे वर्म : न लगे श्रम चीतना : ॥ छ ॥ मृत्याचीये आंग छाये : उपाये ची
धुंटातां : ॥ छ ॥ तुका म्हणे अवघे जन : येयें मन : आसों द्या : ॥ ३ ॥ छ ॥

३६१

घेउनीयां चक्र गदा : हा ची धांदा हाची धांदा करी तो ॥ १ ॥ धृ ॥
भत्कां राषे पांयांपासी : दुर्जनासी सव्हारी : ॥ छ ॥ अवेत्क तें आकारलें :
रुपा आलें गुणवंतं ॥ २ ॥ तुका म्हणे पुरवी ईछा : जयां तैसा वीठल : ॥ ३ ॥

३६२

अनुसरे तो आमंर जाला : अंतरला सौंसारा : ॥ १ ॥ धृ ॥ नेदषती
गर्भवास : कधीं दास वीरुणचें : ॥ छ ॥ वीसमें ना माता बाळा : तैसा
लळा पाळवा : ॥ ३ ॥ त्रीभुवनी ज्याची सता : तो रक्षीत जालीयां : ॥ ३ ॥

३६३

ज्याणे ज्याणे जेंस ध्यावें : तैसैं होवें कृपाळें : ॥ १ ॥ धृ ॥ सगुण
निर्गुणाचा ठाव : ईंटे पाव धरीलें तें : ॥ छ ॥ अवघें साषरेचें आंग : न ये
व्यग नीवडीतां : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जे जे करीं : तें तें हरी भोगीतां : ॥ ३ ॥

३६४

नीवडुनी दील्लें नवनीत : संचीत ते भोगीतें : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां
पुढें भावसार : जीवना थार : राहावया : ॥ छ ॥ पारीषीयांचें पडीला हातीं :
चाचपती आंभळीं : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सेवा न घडें : त्यासी जोडें :
लाभ हा : ॥ ३ ॥ छ ॥

३६५

[व. पृ. ८०] आतां केशी राजा हे ची वीनवणी : मस्तक चरणी :
ठेवीतेंस : ॥ १ ॥ धृ ॥ देहे आसो माझा भलतयि ठांवी : चीत तुझा
पाई : असो धांवें : ॥ छ ॥ काळाचें घंडण घडावें चीतनें : धनमानजने :
वीन्मुषतां : ॥ २ ॥ कफवातपीतें देह अवसाणी : ठेवावी वारुणी : दुरति
हीं : ॥ ३ ॥ सावध तों माझी ईद्रीयें सकळे : दील्ली येका वेळें : हाक आधी :
॥ ४ ॥ तुका म्हणें तुं यां सकळाचा जीनीता : येथे अहीकता : सकाळ हीं : ॥ ५ ॥

३६६

देषोनी पुराणीकाची दाढीं : रडे फुंदे नाक वोढीं : ॥ १ ॥ धृ ॥ प्रेम
घरें : दीसे जना : भीन अंतरीं भावना : ॥ छ ॥ आवरीतां नावरे : घुर
आठवी नेवरें : ॥ २ ॥ बोल न ये मुषा वाठा : म्हणे होतां ब्यांचा तोटा :
॥ ३ ॥ दोन्ही सींगें च्यान्ही पाये : घुणां दावी म्हणे हाये : ॥ ४ ॥ मना
आणीतां बोकड : मेला त्याची चरफड : ॥ ५ ॥ होता भाव पोटी : मुषा
आला तो सेवटी : ॥ ६ ॥ तुका म्हणे कुडें : कळों येतें तें रोकडें : ॥ ७ ॥

३६७

बुर्जनांची गधी वीस्टचीये परी : देषोनीयां दुरी : होवे तया : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ आईका हो तुम्ही मात हे सजन : कंसं सघटन : नये बोलों : ॥ छ ॥
दुर्जनांचे आंगी अषंड वीटाळ : वाणी रजस्वळ : श्रवतैसी : ॥ २ ॥ दुर्ज-
नाचें भये धरावें त्यापरी : पीसाळलें वरी : धांवें स्वान : ॥ ३ ॥ दुर्ज-
नांचा भला नव्हे आंगसंग : बोलीलासे त्याग : देशाचा त्या : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे कीती सागावें पृथक : आंग कुभपाक : दुर्जनाचें : ॥ ५ ॥

३६८

करावी ते पुजा मंनची उत्तम : लोकीकाचें काम : काये आसे : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ कळावे तयास कळे अंतरीचें : कारण तें साचें साचें आंगी : ॥ छ ॥
अतीशयें अती लाभ कीवा घात : फळ देतें चीत : बीजा यैसें : ॥ २ ॥
तुका म्हणे जेणे राहे समाधान : यैसें तें भजन : पार पावी ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

३६९

द्रव्याचा तों आम्हीं धरीतों वीटाळ : तया पाठीं काळ लाग करी :
॥ १ ॥ धृ ॥ करुनीयां हेच राहीलो जतन : [व. पृ. ८१] येक नारायेन :
येसैं नाम : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आसे करुणी जीवन : आलीया ही दांन :
याचकासी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

३७०

वंदीलें वंदावे जीवाचीये साठी : कींवां वरी तुटी : आरंभी च : ॥ १ ॥
धृ ॥ देवाची चाड ते आवीका हे बोल : आवघे ची मोल : धीरा आंगी :
सीपावें ते रोप वरावरी बरें : वाळलीयां पुरें कोम न य ॥ १ ॥ तुका म्हणे
टांकीघाये देवपण : फुटलीयां जन : कुला पुसी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ २ ॥

३७१

आतीवादी नव्हे सुधी या बीजाचा : वोळषावा जातीचा : अंतेंज
तो : ॥ १ ॥ वेद श्रुती नाही ग्रंथ ज्या प्रमान : सीस्टाचे वचन न मणीती :
॥ २ ॥ तुका म्हणे मदेपानाचें मीस्टान : तैसा तो दुर्जन : सीवों नये : ॥ ३ ॥

३७२

चीत तें चीतन कल्पनची धांव : जे जे वाढे हांव : ईंद्रीयांची : ॥ १ ॥
धृ ॥ हातपाव दीसे शरीर चालतां : नावें भेद सता : जीवाची ते : ॥ छ ॥
रवीचीये आंगीं प्रकाशक कळा : वचनें नीराळा : भेद दील्हा : ॥ २ ॥
तुका म्हणे माप वचनांचे आंगी : मौन्यें काये रंगी : नीवडावें : ॥ ३ ॥

३७३

पंढरीचे वारकरी : आधिकारी मोक्षासी : ॥ १ ॥ धृ ॥ पुंडलीकां
दील्हा वर : करुनांकर वीठलें : ॥ छ ॥ मुढ पापी जैसे तैसे : लावी कासे
सकळा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे षरे जालें : येका बोलें : संतांच्या : ॥ ३ ॥ छ ॥

३७४

आभीमानी पांडुरंग : गोवा मग कास्याचा : ॥ १ ॥ धृ ॥ आनुसरा रे
लवलाहीं : नका कांहीं वीचारं ॥ छ ॥ कोठे वास करीती पापें : आनुतापें :
जालीयां : ॥ २ ॥ तुका म्हणे न लेगे घडी : उभा थडी प्रावील : ॥ ३ ॥ छ ॥

३७५

उचीत न कळे ईद्रीयांचें वोढी : मुषें बडबडी सीकलें तें : ॥ १ ॥
 धृ ॥ आपण जाउनी न्यांवी नरकासी : षळे बेताळीस : कुळें जग : ॥ छ ॥
 नेणे आबोलनें बोल झाकुनीयां : बडबडी वांयां डंवासाटी : ॥ २ ॥ [व.
 पृ. ८२] तुका म्हणे आम्ही तेथीचे पारषी : नाचो देषो वेषी : जाणो घरे : ॥ ३ ॥

३७६

शब्दा नाही धीर : ज्याची बुधी नाही स्थीर : ॥ १ ॥ धृ ॥ त्याचे
 न ह्वांवे दुरुशण : षळा पंगती भोजण : ॥ छ ॥ संतास जो नींदी : आधमा
 लोभासाठी वंदी ॥ २ ॥ तुका म्हणे पोटीं : भाव आणीक जया होती : ॥ ३ ॥ छ ॥

३७७

चोरे चोरा तो करावा उपदेश : आपला अभ्यास असैल तो : ॥ १ ॥
 सीदळीच्या मागे वेचीतां पाउले : होवील आपुलें : तीच्या यैसैं : ॥ २ ॥
 तुका म्हणे भीतों पुढीलिया दता : म्हणउंनी चीतां : उपजली : ॥ ३ ॥

३७८

माडवाच्या दारा : पुढे आणावा म्हातारा : ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणे नवरी
 आणा राड : जाळा नवऱ्याचे तोंड : ॥ छ ॥ समयो न कळें : काये उपेगी ये
 वेळें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे घरा : येथुनीयां दुरी करा : ॥ ३ ॥ छ ॥

३७९

येकांची उतरें : गोड अमृत मधुरें : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैस्या देवाच्या वीभुती :
 भीन परारब्ध गती : ॥ छ ॥ येकांचीं वचनें : कडु अत्यंत तीक्ष्णें : ॥ २ ॥
 प्रकाराचें तीन : तुका म्हणे केलें जन : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

३८०

वचन हीं नाड : नो बोलें ते मुकें षोड : ॥ १ ॥ धृ ॥ दोही वेगळे तें
 हीत : बोलीं आबोलणें नीत : ॥ छ ॥ आंधार प्रकासी : जाये दीवस पाते
 नीसी : ॥ २ ॥ बीज प्रुथीवीचा पोटीं : तुका म्हणे दावी वृस्टी : ॥ ३ ॥

३८१

बोलोनीयां काये दाउ : तुम्ही जीउ जगाचें : ॥ १ ॥ धृ ॥ हे ची आतां
 माझी सेवा : चींतन देवा करीतों : ॥ छ ॥ वीरत्कांसी देहे तुसे : नाही आस
 देहाची : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पांयांपासी : येईन यैसी : वासना : ॥ ३ ॥ छ ॥

अरुसल गाथा.

३८२

होये वारकरी : पांहे पांहे पंढरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये करावी साधनें :
फळ अवघे ची तेणे : ॥ छ ॥ आभीमानु नुरे : कोड अवघे ची पुरे : ॥ २ ॥
तुका म्हणे डोंळां : वीठों बैसला : सांवळा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

३८३

पंढरीस जाये : तो वीसरे बापुमाये : ॥ १ ॥ धृ ॥ अवघा होये पांडुरंग :
राहे धरणीयां आंग : ॥ छ ॥ न लगे धनमान : देहेभावे उदासीनं ॥ २ ॥ तुका
म्ह [व. पृ. ८३] णे मळ : ॥ नासी तात्काळ तें स्थळ : ॥ ३ ॥ छ ॥

३८४

नीजों नल्लें सकाळी वेळी : राती काळी चीनचीनी : ॥ १ ॥ धृ ॥ वोंगळाने
घेतली पाठी : केली साठी : जीवासी : ॥ छ ॥ मेळउनीया रबनें : चींतां नेणें
देवळी च : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आलों घरा : तो डागोरा : बाईलचा : ॥ ३ ॥

३८५

दुषाचे डोगर लागती सोसावे : यैसे तंव ठावे सकळासी : ॥ १ ॥ धृ ॥
कांही न करीती वीचार हीताचा : न करीती वाचा नामघोश : ॥ छ ॥ भोगें
कळो येते मागील हे जन्म : उत्तम अधम कनीस्ट तें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे येथे
झाकीतील डोळे : भोग देती येळें : येईल कळो : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

३८६

मायेबाप सवें न ये धनवीत : करावे संचीत भोगावें ते : ॥ १ ॥ धृ ॥
म्हणंउनी लाभ काये तो वीचारी : नको चालीवरी चीत ठेउं : ॥ छ ॥ आयुस्य
सेवटी साडुनी जाणहार : नव्हे हे साचार शरीर हे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे काळें
लावीयेलें माप : जमैं धरी पाप : पुन्याची ही : ॥ ३ ॥ २ ॥

३८७

वीचारावांचुन : न पवीजे समाधान : ॥ १ ॥ धृ ॥ देहे त्रीगुणाचा
बाधा : प्राजी नाही गुण सुधा : ॥ छ ॥ देवाचीये चाडे : देवा यावे जे जें
घडे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे होते : बहु गोमटे उचीतें : ॥ ३ ॥ छ ॥ १

३८८

हातीं हो न बेना : ॥ करीती लेकीच्या धारणा :

(८३ व्या पानांतील ह्या चरणापुढील जागा कोरी च सोडिली आहे व पान ८४ वर हि ह्यापुढील चरण न लिहितां दुसरा अभंग लिहिला आहे.)

३८९

[व. पृ. ८४] याचा कोन्ही कईपक्षी : तो ही त्यासी समतुल्ये :
॥ १ ॥ धृ ॥ फुकासाटी पावेडुषाचा वीभाग : पुर्वजांसी लाग नर्ये दंडी : ॥ छ ॥
आईके राजा न करी दंड : जरी या लंड दुस्तासी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
त्याचें आन : मद्यपान भक्षीतां : ॥ ३ ॥ छ ॥

३९० मोटळे

मोटळे हाटी सोडील्या गांठी वीकऱ्या घातले कण : ज्याचे भाग
त्यांसी देउनी वारीले सारुनी लीगाड दाण : घरें माप हाती घेउनी बैसोलें
मानीती तें चौथें जण : घरें वीत तेथें आलें चोजवीतं गीज्याईक संत जन :
॥ १ ॥ धृ ॥ झाडीला पालव केला हाट वेच जाली सकाळी च आरुनुक :
याल तरी तुम्ही करा लगवग आमच ते कोणही लोक : येक ते उत्तम मध्यम
कणीस्त वीताचे प्रकार तीन : बहुतां जणाचे बहुत प्रकार वेगवेगळाले वान :
लाम हानी कोणहा मुदल जाले कोणहसी पडीले धान : अर्दमर्ध कोन्ही
गुंतोनी राहीले थोडे तैसे बहुजण : ॥ २ ॥ येके सांते आलो येके गावीहुन ये
कामे नव्हे ची जाणें : येतां जातां रुजु नाही दीवाणा काळतोडी येके तेणे :
लाग भाग येकी येकाणी गोवीलें मागील पुढीला रीण : तुका म्हणे आतां
पाहो गये वास : साधावें आपले पेणें : ॥ ३ ॥ छ ॥

३९१

॥ धृ ॥ कराकरा लगपाट : धरा पंढरीची वाट : जंव नाही चपेट घात
पडीला काळचा : ॥ छ ॥ दुजा यैसा नाही कोन्ही : जो या कांढी भयातुनी : करा
म्हणउणी : हा वीचार ठावीचा : ॥ १ ॥ होती गात्रें वेवळी : दीवस आस्तमाना
काळी : हातपाये टाळी : जो मोकळी आहे ती : ॥ २ ॥ का रे घेतलासी
सोसे : तुज वाटताहे कैसे : तुका म्हणे यैसैं : पुढे के लाहासी : ॥ ३ ॥

३९२

जेथे जावे तेथे कपाळ सरसि : लाभ तो वीशेसै : संतसंग : ॥ १ ॥
धृ ॥ पुर्व पुन्य जरी होती सानकुळ : अंतराये मुळ नुपजे येथे : ॥ छ ॥ लाभ
तरी नव्हे धन पुत्र दारा : नीकट वास बरा : संतापाई : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
हे ची कराई मीरासी : बळी संतांपासी देवा जीव : ॥ ३ ॥

३९३

आतां काही सोस न करी आनीक : धरीन ते येक हे ची दृढ : ॥ १ ॥
धृ ॥ जेणे भवसीधु उतरींजे पार : तुटे हा दुस्तर गर्भवास : ॥ छ ॥ [व.
पृ. ८५] जोडीन ते आतां देवाचे चरण : आर्वीनास धन परमार्थ : ॥ २ ॥
तुका म्हणे बरा जोडीला हा देहे : मनुस्यपणे येहेलोका अलो : ॥ ३ ॥

३९४

जतन हें करीन जीवे : सुध भावे करुनी : ॥ १ ॥ धृ ॥ वीठल वीठल
यैसे धन : जीवन अतकाळीचे : छ ॥ वरदळ हे संचीत सारु : बरवा करु
उदीम हा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे न्हुदयेपेटी : ये संपुस्टी : सादवण : ॥ ३ ॥

३९५

भाग्ये यैसी जाली जोडी : आतां घडी वीसंभेणा : ॥ १ ॥ धृ ॥
ईटेवरी समचरण : संती घुण : सांगीतली : ॥ छ ॥ आवघें आतां काम सारु :
हा ची करुं कैवाड : ॥ २ ॥ तुका म्हणे षडु षेपा : पुढें पापापुन्याच्या : ॥ ३ ॥

३९६

येत्न आतां तुम्ही करा : मज दातारा सतेने : ॥ धृ ॥ वीस्वास तो
पायावरी : ठेउनी हरी राहीलो : ॥ छ ॥ जाणत ची दुजे नाही : आणीक
काही प्रकार : ॥ २ ॥ तुका म्हणे शरण आलों : नेणे बोलो वीनवीतां : ॥ ३ ॥

३९७

अनाथां जीवण आम्हा तुमचे चरण : करुनी सांटवण : धरीयेले
न्हुदई : ॥ १ ॥ धृ ॥ पुस्ट जाली आंगंकांती : अनद न समाये चीती :
कवतुके प्रीती : गाउं नाचों उल्हासैं : ॥ छ ॥ करुना उतरी : करुं आळवण
हरी : जाउं नेंदु दुरी : प्रेमप्रीती पडी भरें : ॥ २ ॥ मोहो माते करी गोवा :
यैसैं आहे जी केशवा : तुका म्हणे सेवा : आणीक नाही जाणत : ॥ ३ ॥

३९८

सुषाची वसती जाली माझा जीवी : तुमच्या गोसांवी कुपादानें : ॥ १ ॥
 ॥ धृ ॥ रुप वेळोवेळा आठवी अतरी : बैसोनी जीव्हारी राहीले तें : ॥ छ ॥
 वीसांवले मन वीठल प्रपंचा : गोडावली वाचा येणे रसें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
 कांही नाठवेसे केलें : दुसरे वीठले मज आतां : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

३९९

झेडुग्याचे आळां अवधी चीपाडे : तेथे काये गोडे नीवडांवी : ॥ १ ॥
 ॥ धृ ॥ सर्वसारसभ्रमे परमार्थ जोडे : [व. पृ. ८६] येसैं काये घडे जाणत
 हो : ॥ छ ॥ ठेकनाचें बाजें सुषाची कल्पना : मुर्धत्व वचना येईल त्या :
 ॥ २ ॥ तुका म्हणे मदे साडवी लगोटी : सीकवीला सेवटी वीचारु त्या : ॥ ३ ॥

४००

घाळुनीयां भार बैसोलों नीस्वीती : नीरवीलें संती वीठोबासी ॥ १ ॥
 ॥ धृ ॥ दाउनीयां हातें कुवाळीला माथा : सांगीतलें चीतां न करावी ॥ २ ॥
 कटी कर सम चरन साजीरे : राहीला भीमरे : तीरी उभा : ॥ ३ ॥ पुंटला
 सायास आणीक या जीवा : धरीले केशवा पाये तुझे : ॥ ४ ॥ तुज टाके
 अतां ते करी आनंतां : तुका म्हणे संता लाज माझी : ॥ ५ ॥

४०१

माझीया मनाचा जान हा नीर्धार : जीवासी उदार जालो आतां :
 ॥ १ ॥ तुजवीन दुजे न धरी अणीका : भये लज्या संका : टाकीयली ॥ २ ॥
 ठांवीचा समध तुज मज होता : वीशेश अनंतां केले संती : ॥ ३ ॥ जीव-
 भाव तुझा ठेवीयेला पांवी : हे ची आतां नाही लाज तुम्हां : ॥ ४ ॥ तुका
 म्हणे संती घातल्ल हावाला : न सोडी वीठला पाये आतां : ॥ ५ ॥ छ ॥

४०२

देव घ्या कोण्ही देव घ्या कोण्ही : अँता आला घर पुसोनी : ॥ १ ॥
 देव न लगे देव न लगे । सांठवनेचे रुधले जागे : ॥ २ ॥ देव मदला देव
 मदला : भाव बुडाला काये करूं : ॥ ३ ॥ देव घ्या फुका देव घ्या फुका :
 न लगे रुका मोल काहीं ॥ ४ ॥ दुबळा तुका भावेवीण : उधारा देव
 घ्यातला रीण : ॥ ५ ॥ छ ॥

४०३

आम्हां कांही आम्हां कांही : आतां नाही या बोलें : ॥ १ ॥ मोल
सांगा मोल सांगा : घेने ती गा पुसावे : ॥ २ ॥ कैसें घडे कैसें घडे : बड-
बडे तुज मज : ॥ ३ ॥ मुदलेंसाटी मुदलेंसाटी : लाभ पोटी त्या च मधी :
॥ ४ ॥ तुका म्हणे साटउ घरी : आंडल्या काळे पुसती तऱ्ही : ॥ ५ ॥ छ ॥

४०४

ध्या रे भाई ध्या रे भाई : कोणही काही थोडें बहु ॥ १ ॥ ये च
हाटी य च हाटीं : बाधा गांठी पारषुन : ॥ २ ॥ वेच आहे वेच अहे : सरले
पाहे मग षोटे : ॥ ३ ॥ उघडे डुकान उघडे डुकान : राती जाली कोण
(सो)डी मग : ॥ ४ ॥ [व. पृ. ८७] तुका म्हणे अंतकाळीं : जाती
टाळी बैसोनी : ॥ ५ ॥

४०५

पेनावले ढोर मार घाये पाठी : बैसले तें नुठी तेथुनीयां : ॥ १ ॥ धृ ॥
तैसी माझ्या मना परी जाली देवा : धावे अहंभावा सांडवलों : ॥ २ ॥ कडां
घाली उडी मार्गीलाच्या भेंणें : मरण मरणे न कळ ची : ॥ ३ ॥ तुका म्हणे
जालों त्यापरी दुस्चीत : असे बोलावीत पांडुरंग : ॥ ४ ॥

४०६

तोडें घाये फार पादे बोच्या करी मार : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसे येक ते
स्याहाणे आपल्या अधीन ते नेणे : छ ॥ कुले घालुनी उघडे : रागें पाहे
लोकाकडे ॥ २ ॥ घेळे जुत कर्म : मग बोंबंली जुलुम : ॥ ३ ॥ नीजता
आलां मोहो : वीतां म्हणे मेला गोहो : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे त्याणी : मनुस्य-
पणा केली हाणी : ॥ ५ ॥ छ ॥

४०७

मार्ग चुकले वीदेसी येकले : तयावरी जाले दीसामुली : हाती धरुनीयां
पाववीले घरा : त्याच्या उपकारा काये घावें : ॥ १ ॥ धृ ॥ तैसा मी कुडकुडा :
होतो केशी राजा : सेवा न घडे लाजा म्हणउनी : ॥ २ ॥ साडीयेलां गर्भ
उबगोनी माउली : नाही साभाळिली : भुमी शुध : उस्ण तान भुक येह्नेडीये
आकांती : बोसंगा लावीती : काये म्हणीजे : ॥ ३ ॥ पायावरी सुळ मरनाचे
वाटे : आन्याये ही मोटे : साच केले : हातीचे हीरोनी घातला पाठीसीं :
तुका म्हणे यैसी परी जालीं : ॥ ४ ॥ छ ॥

४०८

जालीयां दर्शन करीन सेवा : आणीक कांही देवा : न लगे दुजे : ॥
 परारब्धा आंगी अनं आछ्यादन : स्थीर करुनी मन : ठेवीन पांवी : ॥ १ ॥
 धृ ॥ ये गा ये गा कुपाळुवा हरी : नीवीवीं आभ्यांतरी : देउनी भेटी : ॥ छ ॥
 आसावलें मनं जीवनाचे वोढी : नामे रुपी गोडी लावीयेली : ॥ काये तुम्हां-
 पार्सी नाही भांडवल : माझे मीथ्या बोल : जाती येसैं : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
 माझे अवघे आसो घावें : आपले करावे ब्रीद साच : काये लोषडाचें पांहो
 गुन दोश : सीवोणी परीस सोने करी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ

४०९

[व. पृ. ८८] जैसी तैसी तन्ही वाणीं : मना आणी माउली : ॥ १ ॥
 ॥ धृ ॥ लेंकरं वाचा स्नहे गोड : करी कोड : त्या गुणे : ॥ छ ॥ मागे
 पुढें रीघे लोटी : साहे षेटी करिते : ॥ २ ॥ तुका वीनवी पांडुरंगा :
 येसे पै गा आहे हे : ॥ ३ ॥

४१०

गुणाचे आवडी वाचेचा पसरु : पडीला वीसरु : ईतरां रसा : ॥ १ ॥
 ॥ धृ ॥ आदी मध्ये अंती नाही आवसान : जीवनी जीवन : मीळोनी गेलें :
 ॥ छ ॥ रामकृष्णनामें माळा हे साजीरी : वोवीली गोजीरी : कठांजोगी :
 ॥ २ ॥ तुका म्हणे तनु जालीसे सीतळ : आवधी सकळ : ब्रम्हांनंदे : ॥ ३ ॥

४११

येथे आड कांहीं न साहे अणीक : प्रमान तें येक हे ची जालें : ॥ १ ॥
 ॥ धृ ॥ गांउं नाचों टाळी गांउं गीत छदें : डोलउं वीनोदें : आंग तेणें : ॥ छ ॥
 मथुनीयां सार काढीलें बाहेरी : उपाधी ते येरी नीवडीली : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
 जगा लावीली सीराणी : सेवीतां हे धणी : होती नाही : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ

४१२

सवंसाराचे आंगी अवधी च वेसनें : आम्ही या कीर्तने शुध जालो :
 ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां हें सोवळें जालें त्रीभुवन : वीशम धोउन सांडीयेलें :
 ॥ छ ॥ ब्रंहांपुरी वास करणे अषंड : नदषीजे तोंड वीटाळाचें : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणें आम्हां येकांताचा वास : ब्रम्ही ब्रम्हरस सेउं सदा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ

देवाची भांडारी : आदा वीनयोग करी : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां न माघें
हातपाये : नेणो होते अैसे काये : ॥ छ ॥ देवे नेली चींतां : जाला सकळ
करीता : ॥ २ ॥ तुका म्हणे धनी : त्यासी अवधी पुरवणी : ॥ ३ ॥ छ ॥

शरनागत जालों : त्याणे मीपना मुकलों : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां
दील्ल्याची च वाट : पांहो नाही षटपट : ॥ छ ॥ न लगे उचीत : कांही पाहावे
सचीत : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सेवा : माने तैसी करुं देवा : ॥ ३ ॥ छ ॥

वाचेचीये आळा कवळीले ब्रम्ह : चुकवीला श्रम : प्रथक तो : ॥ १ ॥
धृ ॥ सुलभ जाले सुलभ जाले : जवळी आले पंढरीये : ॥ छ ॥ [व. पृ. ८९]
नामारुपाचें बांधले मोटळे : येक येका वेळे सारीयेलें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
वाटे चुकली वसती : उधार तो हाती आणीयेला : ३ ॥ छ ॥ छ ॥ ३

सवग जालें सवग जालें : घरा आलें बदरीचें : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां
हेवा करावा सोस : भक्तीरस बहु गोड : ॥ छ ॥ पाउल वेचे चींतां नाही :
आड काही मग न ये : ॥ २ ॥ तुका म्हणे संचीताचे : नेणे काचें राहों तें ॥ ३ ॥

आंबुताची फंळें अंबुताची वली : ते ची पुढे चाली बीजाची ही :
॥ १ ॥ धृ ॥ असीयांचा संग देई नारायेणा : वोल्हावा वचना जयाचीया :
॥ छ ॥ उत्तम सेवने सीतळ कंठासी : पुष्टी कांती तैसी दीसे वरी : ॥ २ ॥
तुका म्हणे तैसे होईजे सगें : वास लागे अगें : चंदनांच्या : ॥ ३ ॥ छ ॥

करावी ते पुजा मने ची उत्तम : लोकीकाचें काम काये अैसे : ॥ १ ॥
कळावे तयासी कळें अतरीचे :

१ हा च अमंग मार्गे ६६ व्या पानावर-३६८ वा-आला आहे आहे. सबब
पुढील तीन चरण येथें दिले नाहींत.

४१९

माया तें ची ब्रंम्ह ब्रंम्ह ते ची माया : आंग आणी छाया तैसी परी :
 ॥ १ ॥ धृ ॥ तोडीतां न तुटे सारीतां नीराळी लोटगणा तळी हारपते : ॥ छ ॥
 दुजे नाही तेथे बळ कोण्हीसाठी : आणीक ते आटी वीचाराची : ॥ २ ॥
 तुका म्हणे उंच वाढे उचपणें : ठेगणी लवणें : जैसी तैसी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

४२०

तुम्ही संत मायेबाप कृपावंत : काये मी पतीत : कीर्त वानु : ॥ १ ॥
 ॥ धृ ॥ अवतार तुम्हां धराया कारणे : उधरा वो जन : जड जीव : ॥ छ ॥
 वाढवीले सुष भगतीभाव धर्म : कुळाचार नाम : वीठोबाचें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
 गुण चंदनाचे आंगी : तैसे तुम्ही जगी : संत जन ॥ ३ ॥

४२१

पाठी लागें तया दवडी दुरी : घाली या बाहेरी सवसारा : ॥ १ ॥ धृ ॥
 येउनी दडें तुमंचा पाई : धावें तई च्यो म्हणा : ॥ छ ॥ पारषीयाचा वास पडे :
 षडबेड उठीतें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे लावीला धाक : नेदी ताक षाउं कोन्ही : ॥ ३ ॥

४२२

सांषळीलें प्रीती गळां : भुके वेळा : जानोणीयां : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुमचे
 मी केशीराजा : सुनें या काजा पाळीलें : ॥ छ ॥ आले गेलें कळें वाटा :
 कोण नी(ट) वांकडीया : ॥ २ ॥ [व. पृ. ९०] तुका म्हणे आलें वांरी :
 दुरी तें दुरी नातळतां : ॥ ३ ॥ छ ॥

४२३

सुनीयांचा हा ची भाव : त्यासी बोलें वोळषी : ॥ १ ॥ जवळुनी न
 वजें दुरी : लाडे करी कवतुक : ॥ छ ॥ घुण उभा ईटेवरी : कट करीं धरी-
 येले : ॥ २ ॥ तुका म्हणे घातली वरी : झुली थोरी मोलाची : ॥ ३ ॥ छ ॥

४२४

सुनीयांची आवडी देवा : घेत सेवा नाही काहीं : ॥ १ ॥ धृ ॥ सीक-
 वीलें जवळी बैसों जेथें असों तेथें ची : ॥ छ ॥ नेदी दुजें बोलों करु : गुरुगुरु
 न साहे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कुवाळीतां आंगें सता संगाची : ॥ ३ ॥ छ ॥

४२५

सीलें घातां आला वीट : सुने धीट पांवी धरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ कान्होबा
ते जाणे घुण : उन्ह उन्ह घांस घौली ॥ छ ॥ आपलीये ठाईचें द्यावे :
लाड भावें पाळावा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मी जुनाट जुने : मोहो तेणे
परतला : ॥ ३ ॥ छ ॥ ६

४२६

लागले भरतें : ब्रम्हंदाचें वरतें : ॥ १ ॥ धृ ॥ जाला हरीनामाचा
तारा : सीड लागलें फरारा : ॥ बैसोनी सकळ : बाळ चालीले गोपाळ : ॥ २ ॥
तुका म्हणे नीट : बरवी सांपडली : वाट : ॥ ३ ॥ छ ॥

४२७

लाउनी काहाळा : बरवा करीत सोहळा : ॥ १ ॥ धृ ॥ सादावीत
जावें जना : भये नाही सते जाणा : ॥ छ ॥ गात नाचत वीनोदें : टाळ
घागरीया छंदें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे भेव : नाही पुढें येतो देव : ॥ ३ ॥ छ ॥

४२८

धन्य वीत कुळें : आवधीयाने ते आगळे : ॥ १ ॥ धृ ॥ ज्याच
ना (रा) येण गांठी : भरला ऋदयेसपुष्टी : ॥ छ ॥ अवघे ची गोड : त्याचें
पुरले सर्व कोड : ॥ २ ॥ तुका म्हणे अस्त : उदये त्याच्या तेजा नास्त : ॥ ३ ॥

४२९

आजी दीवस जाला : धन्ये सोनीयांचा भला : ॥ १ ॥ धृ ॥ जाले
सतांचेय पगती : बरवें भोजन नीगुती : ॥ छ ॥ रामकृष्णनामें : बरवी मोही-
येली प्रीमैं : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आला : चवी रसाळ हा काला : ॥ ३ ॥

४३०

ते ही नव्हे जे जांनीव जना : वाटे मना ते ही नव्हे ॥ १ ॥ ते ही नव्हे
जे भोवते भोवते : नागीचे धावे ते ही नव्हे : ॥ २ ॥ त्रास नाही
जे काटाळा : अशुभ वचाळा : ते ही नव्हे : ॥ ३ ॥ [व. पृ. ९१]
ते ही नव्हे जे करीतां कांही : ध्यातां ध्याइ त हा त ही नव्हे ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे येक ची आहे : सहज पाहे सहजेंसी : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ १७

४३१

काये कासी करीती गगा : भीतरी चांगा : नाही तों : ॥ १ ॥ धृ ॥
 आधनी कुचर बाहेरी तैसा : न ये रसा पाकासी : ॥ छ ॥ काये टीळे करीती
 माळा : भाव षळा नाही त्या : ॥ २ ॥ तुका म्हणे प्रेमावीण : बोले भुंके
 अवघा सीण : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

४३२

बोलवें तें आतां आम्ही आबोलने : ॥ येका चवचणे सकळासी : ॥ १ ॥
 मेघवृष्टी कांही न वीचारी ठाव : जैसा ज्याचा भाव : त्यासी फळो : ॥ २ ॥
 तुका म्हणे नाही समाधानें चाड : आपना ही नाड पुढीलासी : ॥ ३ ॥

४३३

आधीकार तैसा करु उपदेश : साहे वोडें त्यास ते ची द्यावें : ॥ १ ॥
 मुगीवरी भार गजाचा पालाण : घालीतां ते कोण कार्यसीधी : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणे फास वाधुरा कुन्हाडी : प्रसगी तो काढी : पारधी तो : ॥ ३ ॥

४३४

नव्हो वैद आम्ही अर्थाचे भुकेलें : भलते द्यावे पाले भलतयासी :
 ॥ १ ॥ कुपथे करुनी वीठबावे रोगी : काये हे सलगी : भीड त्याची : ॥ २ ॥
 तुका म्हणे लास फास देउ डाव : सुषाचा उपाव : पुढें आहे : ॥ ३ ॥

४३५

नव्हे परी म्हणवी दास : काही नीमीत्यास मुळ केले ॥ १ ॥ धृ ॥
 तुमचा तो धर्म कोण : हा आपण वीचारा : ॥ छ ॥ नाही सुध आचरण :
 परिचरण चींतीतो : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पाडुरंगा : असें कां गा नेनां हें : ॥ ३ ॥ छ ॥

४३६

मागें चीतां होती आस : केला नास या काळें : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुम्ही
 आम्हां उदासीन : भीने भीनं वारीलें : ॥ छ ॥ मोहोजाळें दुष वाढे : उधे
 उधे त्यास ते : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कोण देवा : आतां हेवा वाढवी : ॥ ३ ॥

४३७

अहो उभ या ईटेवरी : भरोवरी चुकवीली : ॥ १ ॥ धृ ॥ नीवरले
 जाणयेण : कोणा कोणे रुसावें : ॥ छ ॥ संकल्यासी वेचे बळ : भारें फळ
 नीर्मान : ॥ २ ॥ तुका म्हणे उभयेतां : भेटी सता लोभाची : ॥ ३ ॥ छ ॥

४३८

आसो षटपट : आतां वाउगें बोभाट : ॥ १ ॥ धृ ॥ परीसा हे वीणवणी :
आसो मस्तक चरणी : ॥ छ ॥ आपरध करा : क्षमा घडले दातारा : ॥ २ ॥
[व. पृ. ९२] तुका म्हणे वेथा : तुम्हा कळे पंदरीनाथा : ॥ ३ ॥ छ ॥

४३९

वारकरी पांयांपांसी : आले त्यांसी वीनवीले : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये काये
ते आईका : वीसरो नका रकासी : ॥ छ ॥ चीतांवोनी चीतां केली : हे
राहीली आवस्छा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सर्वसारा : रूसोलें घरा यासाटी : ॥ ३ ॥

४४०

जीवीचें कां नेणा : परी हे अवडी नारायेण : ॥ १ ॥ धृ ॥ वाढवांवे
हें उतर : कांही लाड करकर : ॥ १ ॥ छ ॥ कोठें वांयां गेलें : शब्द उतम
चांगलें : तुका म्हणे बाळा : असेतात प्रीये षेळा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

४४१

वोडवीलें अंग : आतां करुनी घ्यावे सांग : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये पुजा
ते मी नेणें : जाणावें जी सर्व जाणें : पोटा आलें बाळ : त्याचे जाणावें
सकळ : ॥ २ ॥ तुका म्हणे हरी : वाहावे जी कडीयेवरी : ॥ ३ ॥

४४२

सेवटीची हे वीनंती : पांये चीती राहावे : ॥ १ ॥ धृ ॥ अैसे करा
कुपादान : तुम्हां मन सनीध : ॥ छ ॥ भाग्यावीण कैची भेटी : नव्हे तुटी
चीतने : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कळसा आलें : हे वीठलें परीसावें : ॥ ३ ॥

४४३

काषे कडसन आड पडे : षडबडे हुसकलें : ॥ १ ॥ धृ ॥ दादी करा
दादी करा : फजीतषोरा : लाज नाही : ॥ छ ॥ आवघा जाला रामराम :
कोणही कर्म अचरेना : ॥ २ ॥ हरीदासांच्या पडती पायां : म्हणे तयां
नागवावें : ॥ ३ ॥ दोही ठाई फजी जालें : पारणे केलें अवकळा : ॥ ४ ॥
तुका म्हणे नास केला : वीटवीला वेश ज्याणे : ॥ ५ ॥ छ ॥

४४४

कुटुबाचा केला त्याग : नाही राग जव गेला : ॥ १ ॥ धृ ॥ भजन तें
वोगळवाणे : नरका जाणे चुक ची ना : ॥ छ ॥ अक्षेरांची केली आटी :
जरी पोटी संतनीदा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मार्गे पाये : तया जाये स्थळासी : ॥ ३ ॥

४४५

दुर्जनासी करी साहे : तो ही लाहे हे दंड : ॥ १ ॥ सीनंळीचा
कुंटणी वांटा : संग षोटा षोट्याचा : ॥ छ ॥ येर येरा काचणी भेट : आगी
उठें तेथुनी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कापु नाकें : पुढे आणीकें : सीकवती : ॥ ३ ॥

४४६

करुनीयां सुध मन : नारायेण स्मरावा : ॥ १ ॥ धृ ॥ तरी च हा
तरीजे सीधु : [व. पृ. ९३] भवबंधु तोडुनीयां : ॥ छ ॥ तेथे सरे सुध साचे :
अतरीचे बीज तें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे लवणकळी : पडतां जळी : ते होये : ॥ ३ ॥

४४७

अैसे कां हो न करा कांही : पुढे नाही नास ज्या : ॥ १ ॥ धृ ॥
वीस्वभरा शरणागत : भुतजात वंदुनीयां : ॥ छ ॥ सुतीचें का नेष फळ :
सार मुळ जाणोनीयां : ॥ ३ ॥ तुका म्हणे पुढें काही : वाट नाही यावरी : ॥ ३ ॥

४४८

जीकडे पाहे तीकडे देव : असा भाव दे काही : ॥ धृ ॥ काय केलो
येकदेसी : गुणदोसी संपण : पड तेथे तुझ्या पायां : करी वांयां न वज तें :
॥ २ ॥ तुका म्हणे वीशमें सारी : ठाणें धरी जीवांसी : ॥ ३ ॥ छ ॥

४४९

जीकडे जाये तीकडे सवे : आतां यावे यावरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ माझ्या
अवध्या भाडवला : तु येकला जालासी ॥ छ ॥ आतां दुजे धरा झनी :
पायांहुनी वेगळें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आतां देवा : नका गोवा यावरी : ॥ ३ ॥

४५०

स्मरतां का घडे नस : वीस्णुदास यावरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ असी सीमा
जाली जगी : तर मी येगीं अनुसरोलो : ॥ छ ॥ धरीले तें : नीवडे आतां :
न घडें चीतावेगळे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नास नाही : पुराणे ही गर्जती : ॥ ३ ॥

४५१

आधी नाही कळो आला हा उपाये : नाही तसी काये चुकी होती :
॥ १ ॥ धृ ॥ घालीतों पांयांसी मीठी येकसरे : नेदी तों दुसरे : आड येउं :
॥ छ ॥ कासया पडातो लटीक्याचे भरी : नव्हतां का सीरी भर घेतों : ॥ २ ॥
तुका म्हणे का हें घेतो गर्भवास : कां या होतों दास कुंटुंबांचा : ॥ ३ ॥ छ ॥

४५२

आतां बरे जालें : माझे मज कोळो आलें : ॥ १ ॥ धृ ॥ षोटा
ऐसा सवसार : मज पाई थावी थार : ॥ छ ॥ उघडले डोळे : भोग देतां
कांळीं : कळे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जीवा : होतां तडतोडी देवा : ॥ ३ ॥ छ

४५३

आळवीतां वाळें : माते ते सुष आगळें : ॥ १ ॥ धृ ॥ थावे आवडी
मातुकें : पाहे नीवे कवतुकें : ॥ छ ॥ लेवउनी अळंकार : हुस्टी करावी
सादर : ॥ २ ॥ आपलीया पर्दीं : बैसउनी कोडें वंदीं : ॥ ३ ॥ नेंदी लागो
दीठी : उचलुनी लावी कंठी : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे लाभा : वारीं था हे
पन्ननाभा : ॥ ५ ॥ छ ॥ ७ ॥ छ ॥

४५४

[व. पृ. ९४] बोलीलों ते धर्म अनुभव आगें : काये पांडुरंगें उनें केलें :
॥ १ ॥ धृ ॥ सर्व सीधी पाई वोळगती दास : ईछा नाही यैसी होवे काहीं :
॥ छ ॥ संतसमागमें आळंकार वाणी : करु हे पेरणी सुध बीजा : ॥ २ ॥
तुका म्हणे रामकृष्ण नामें गोड : आवडीची कोड माळ वोउं : ॥ ३ ॥ छ ॥

४५५

पंढरीस जा रे आले हो सवसारा : दीनाचा सोईरा : पांडुरंग : ॥ १ ॥
धृ ॥ वाट पाहे उभा भेटीचे अवडी : कृपाळ तांतंडी : उतावीळ : ॥ छ ॥
मागील परीहार पुढें नाही सीण : जालीयां दुरुशण येक वेळा : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे नेदी आणीकाचे हाती : बैसला तो चीती णीवडेना : ॥ ३ ॥

४५६

सुषरूप ऐसे कोण दुजें सांगा : माझ्या पांडुरंगा सारीवें तें : ॥ १ ॥
धृ ॥ न लगे हीडणे मुंडणें तें काहीं : साधनांची नाही आटाआटी : ॥ छ ॥
चद्रभागे स्नान वीध तो हरीकथा : समाधान चीता सर्वकाळ : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे काला वैकुंठी दुर्लभ : वीशश तो लाभ संतसंगे : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ २ ॥

४५७

माझे मज कळों येताती अवगुण : काये करं मनं आनावर : ॥ १ ॥ धृ ॥
आतां आड उभा राहें : नारायेना : दयासींधुपण साच करी : ॥ छ ॥
वाचा बर्दे परी करणें कठीन : ईद्रीयां आधीन : अवघा जालो : ॥ २ ॥
तुका म्हणे जैसा तैसा तही दास : म्हणउनी उदास न पाहीजे : ॥ ३ ॥ छ ॥

४५८

माया मोकलीलें कोठें जावें बाळें : आपल्या तों बळें : न वच त :
 ॥ १ ॥ धृ ॥ भांडवल आम्हां आळी करावी हे : आपण ची मोहें धावं घेंसी :
 ॥ छ ॥ रुसोनीयां पळे साहुनीयां ताट : मागें पाहे वाट यावी येसी : ॥ २ ॥
तुका म्हणे आळी साहोनीयां नीकें : देसी भातुकें बुझाउनी : ॥ ३ ॥ छ ॥

४५९

करुणी चीत (न) घेलें भोवंतालें : चीत येथे आले पांयांपासीं :
 ॥ १ ॥ धृ ॥ येथें नाही षोटा चालत परीहार : जाणसी अंतर पांडुरंगा :
 ॥ छ ॥ सुषडुष तुज देउनी सकळ : नाही असा काळ केला आम्ही ॥ २ ॥
तुका म्हणे जाला देहाचा वीसर : नाही आतां आपपर दोन्हीं : ॥ ३ ॥ छ ॥

४६०

[व. पृ. ९५] परीसाच्यो आंगें सोनें जाला ईळा : वांकणें या कळा
 हीन नव्हे : ॥ १ ॥ धृ ॥ अंतरीचा पालट घडला कारण : मग समाधान तें ची
 गोड : ॥ छ ॥ पीकली सेंद पुर्व कर्मा न ये : अव्हेरु तो काये घडे मग :
 ॥ २ ॥ **तुका** म्हणे अंनां पांती सुरोण : ग्रुथक ते गुण केले पाकें : ॥ ३ ॥ छ ॥

४६१

ज्याचे माथां जो जो भार : तें ची फार तयासी : ॥ १ ॥ धृ ॥ मागें
 पुढे अवघें रीतें : कळो येते अनुभवें : ॥ छ ॥ परीसा आंगी अमुप सोनें :
 पोटीं हीणे धातु ची : ॥ २ ॥ आपला तो करी धर्म : जाणे वर्म **तुका**
 ते : ॥ ३ ॥ छ ॥

४६२

पाहे तीकडे दीस वोंसैं : अवधी ओंस पांयांपें : ॥ १ ॥ धृ ॥ मनीचें
 साच होईल कई : प्रम देवी भेटोनी : ॥ छ ॥ सर्वापरी पांगुळ असें : न कळे
 कैसें तें तुम्हां : ॥ २ ॥ **तुका** म्हणे कृपावंता : तुं तों दाता दीनाचा : ॥ ३ ॥

४६३

उसरि कां केला : कुपाळु वां गा वीठला : ॥ १ ॥ धृ ॥ मज दील्लें
 कोण हाती : काये मानीली नीस्वीती : ॥ छ ॥ कोठवरी धीर : धरुं मन
 करुं स्थीर : ॥ २ ॥ **तुका** म्हणे जीव : असा भाकीतसे कीव : ॥ ३ ॥ छ ॥

४६४

चाळवणें काये : अैसें अगें माझे माये : ॥ १ ॥ धृ ॥ धावं धावं लव-
लाहें : कंठी प्राण वाट पाहे : ॥ छ ॥ पसरुनी कर : तुंज चालीलें समोर :
॥ २ ॥ देसील वीसांवां : तुका म्हणे अस्यां हांवां : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

४६५

आवडीच्या अैसे जालें : मुषा आलें हरीनाम : ॥ १ ॥ धृ आतां घेउं
धनीवरी : मार्गे उरी नुरे तों : ॥ छ ॥ सांटवण ममा अैसी : पुढे रासी अमुप :
॥ २ ॥ तुका म्हणे कारण जालें : वीठल ती अक्षरा ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

४६६

त्याचीया चरण माझे दंडवत : ज्याचें धनवीत पांडुरंग : ॥ १ ॥ धृ ॥
येथें माझा जीव पावला वीसांवा : म्हणउनी हांवा भरलासें : छ ॥ चरणीचे
रज लावीन कपाळा : जी पदे राउळा सोई जाती : ॥ छ ॥ आणीक ती
भाग्ये येथे कुरवंडी : करुनीयां सांडी : ईद्रा यैसी : ॥ ३ ॥ वैष्णवाचे घरी
देवाची वसती : वीस्वास हा चीतीं सतें भावें : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे सषे हरीचे
ते दासं : आतां पुढें आस नाही दुजी : ॥ छ ॥ छ ॥

४६७

उपजोनीयां मरें : परी हें ची वाटे बरे : ॥ धृ ॥ नाही अवडीस पार : न
म्हणावे जालें फार : अमुताची (खाणी) : [व. पृ. ९६] उघडली नव्हे धनी :
॥ २ ॥ तुका म्हणे पचे : वीठल हे मुषा रुचें : ॥ ३ ॥ छ ॥

४६८

मुग्त कासया म्हणावें : बधन तें नाही ठावें : ॥ १ ॥ धृ ॥ सुषे
करीतों कीर्तन : भये वीसरलें मन : ॥ छ ॥ नेदषी जे नास : घालुं कोप्पा-
वरी कास : ॥ २ ॥ तुका म्हणे साहें : देव आहे तैसा आहे : ॥ ३ ॥ छ ॥

४६९

वोनाम्याच्या काळें : षडे माडीले बाळें : ॥ १ ॥ धृ ॥ तें च पुढे पुढे
'काई : माग लागलीयां सोई : ॥ छ ॥ रजु सर्प होता : तोवरी च न कळतां :
॥ २ ॥ तुका म्हणे सावें : कांही नाही बाळकावें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

४७०

सते तुं सते तु सते तुं वीठला : का गा हा दावीला जगदाकार :
 ॥ १ ॥ धृ ॥ सांभाळी आपुली हाक देतो माया : आम्हांसी कां भयाभीत
 केलें : ॥ छ ॥ रुप नाही त्यासी ठेवीयेले नाम : लटीकाची स्म वाढवीला :
 ॥ २ ॥ तुका म्हणे कां गा जालासी चतुर : होतासी नीसुर : नीर्वीकार : ॥ ३ ॥

४७१

आमच्या कपाळे तुज यैसी बुधी : धरावी ते शुधी यौगा न ये : ॥ १ ॥
 काये या राहीलें वीनोदावाचुन : आपलीयां भीन : केले आम्हां ॥ छ ॥
 कोठे मुर्तीवंत दावी पुन्येपाप : कास्यची संकल्प वाहावीसी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
 आतां आवरावा चेडा : लटीकी च पीडा पांडुरंगा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

४७२

नो बोलांवे यैसे जनासी उतर : करी तो वीचार दु(बु)हु वेळा : ॥ १ ॥
 ॥ धृ ॥ कोण पाप आढ ठाकाते येउन : पालटीतें गुण अतराचा : ॥ छ ॥
 सवसारा हाती सोडउनी गळा : हे कां अवकळा येती पुढें : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणे सेवे घडे अतराये : यास करुं काये पांडुरंगा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

४७३

आतां हे उर्चात माझे जना हाती : पाहीजे फजीती केली कांही :
 ॥ १ ॥ धृ ॥ मग हे तुमंच नोसडी चरण : त्रासोनीयां मन येईल ठाया :
 ॥ छ ॥ वाउगे वाणीचा न धरी कांटाळा : अैसी कां चांटाळा बुधी मज :
 ॥ २ ॥ तुका म्हणे जरी मांथा बैसे घाव : तरी मगवाव ने घे पुढें : ॥ ३ ॥

४७४

ढेकणासी वाज गड : उतरचढ तेव्ही च : ॥ १ ॥ धृ ॥ होती तैसा
 कळों भाव : आला वाव अंतराचा : ॥ छ ॥ बोरामधे बसे आळी : आठोळी
 तें भोवती : ॥ २ ॥ [व. पृ. ९७] पोटासाठी वेची चणे : राजा म्हणें
 तोंडे मी : ॥ ३ ॥ बेडकाणें चीषल पावा : काये ठावा सागर : ॥ ४ ॥ तुका
 म्हणे अैसे आहे : काये पाहें यांते ते : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

४७५

सेवा ते आवडी उचारावे नाम : भेदाभेदकाम : निवारवे ॥ १ ॥ धृ ॥
 न लगें हालावे चालावें बाहेरी : अवघ ची घ(री) बैसलीयां : ॥ छ ॥ देवाची

नामे देवाचीये सीरी : सर्व अळंकारी समर्पावी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आहे
भावे ची सतोसी : वसे नामापासी : आपुलीया : ॥ ३ ॥ छ ॥

४७६

लेववीला तैसा शोभे अळंकार : केला तैसा थोर : लाहान हीं :
॥ १ ॥ धृ ॥ गोवी पडों नेदी अधीकारा अैसी : गुणाची हे रासी : पांडुरंग :
॥ छ ॥ जाणत्या जाणतां नेणत्या सारीषा : न दीसे पारीषा : जीवाहुनी :
॥ २ ॥ तुका म्हणे पाहे चीतनाची वाट : मग घ्यावी नीट : धावं नेटे: ॥ ३ ॥

४७७

आर्त भुतांप्रती : उत्तम यौजाव्या त्या शगती : ॥ १ ॥ धृ ॥ फळ
आणी समाधान : तेथे उत्तम कारण : ॥ छ ॥ अल्प तो संतोसी : स्थळी
सापडे उदेसी : ॥ २ ॥ सहज संगम : तुका म्हणे तो उत्तम : ॥ ३ ॥ छ ॥

४७८

मुळाचीया मुळे : दुषें वाढती सकळे : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसा यौगीयांचा
धर्म : नव्हे वाढवावा स्रम : ॥ छ ॥ न कळे आवडी : कोण वाहे कैसी
वडी : तुका म्हणे थीत : दुष पाववावें चीत : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

४७९

मायेवरी सता आवडीची बाळा : संकोचोनी लळा प्रतीपाळी : ॥ १
॥ धृ ॥ आपराध माझे न धरावे मनी : तुम्हां संतजनी मायेबापीं : ॥ छ ॥
अरुश वचन लेकराची आळी : साहोनी कवळी : मागुताळी : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे आंगी काये नाही सता : परी नीस्टुरता : उपजेना : ॥ ३ ॥ छ ॥

४८०

कैसा होतो कृपावंत : बहु संत सागती : ॥ पुसने नाही याती कुळ :
लागों वेळ नेदावा : ॥ १ ॥ धृ ॥ अैसीं काये जाणो कीती : उतरती उतरलीं :
॥ छ ॥ दावी वैकुंठीच्या वाटा : पाहातां मोटा : संपनं : ॥ अभीमान तो
नांही आगी : क्षेमेलगी न बैसे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे अळस नीद्रा : नाही
थारा त्या आगी : आले धावे भलत्या काळें : वीठल बळें अगळा : ॥ ६ ॥

४८१

सदेब हे वारकरी : जे पंढरी दैषती : पदोपदी वीठल बाचें : [व. पृ. ९८]
त्या कंईचा सवसारू : ॥ १ ॥ धृ ॥ दोश पळाले दोश पळालें : पैल आलें

हरीदास : ॥ छ ॥ प्रेम भातें भरले आंगी : नीलज रंगी नाचती : ॥ गोपी-
चंदनाच्या उटी : तुळसी कंठी मीरवती : ॥ २ ॥ तुका म्हणे देव चीती : मांक्ष
हाती रोकडा : दुबळा या शक्तीहीणा : त्या ही जना पुरता : ॥ ३ ॥

४८२

अैसी ठावी वमें : तरी सांडवलों भ्रमें : ॥ १ ॥ धृ ॥ सुषें नाचोतो
कीर्तनी : नाही अशंका ते मनी : ॥ छ ॥ अैसे आलें हाता : बळ तरी गेली
चीता : ॥ २ ॥ सुष येथे जालें तरी : नाही आणीकाची उरी : ॥ ३ ॥ अैसें केलें
देवें : पुढें काही च न व्हावें : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे मन : आतां जालें
समाधान : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ कान्होबाचा अभंग

४८३

चीर्ती बसलें चीर्तन : नारायन नारायेन : ॥ १ ॥ धृ ॥ न लग्नें गोड
कांहीं आतां : आणीक दुसरे सर्वथा : ॥ छ ॥ हारपला द्वैतभाव : तेणे देहे
जाला वाव : ॥ २ ॥ तुकयाबंधु म्हणे आम्ही : जालो नीहकाम ये कामी : ॥ ३ ॥

४८४

व्यापीले सर्वत्र : बाहेरीभीतरी अंतर : ॥ १ ॥ धृ ॥ अैसे गोवीदे गोवीलें :
बोले नव जाये बोलीले : ॥ छ ॥ संचीताची होळी : करुनी जीव घेतला
बळी : ॥ २ ॥ तुकयाबंधु म्हणे नाही : आतां सवसारा उरी काही : ॥ ३ ॥

४८५

तुम्हा आम्हांसी दुरुशण : जाले दुर्लभ यथुन : ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणउनी
करीतो आतां : दंडवत घ्या समस्ता : ॥ छ ॥ भवीस्याचे माथा देहे : कोण
जाणे होईल काये : ॥ २ ॥ म्हणे तुकयाचा बंधव : आमंचा तो
जाला भाव : ॥ ३ ॥ छ ॥

४८६

अनंत जन्मे जन्ही केल्या तपरासी : तन्ही हा न पवेण म्हणे देह :
॥ १ ॥ धृ ॥ अैसें जें नीधान लागलें हाती : त्याची केली माती : भाग्येहीना :
॥ ७ ॥ उतमाचे सार वेदांचें भांडार : ज्याच्यानें पवीत्र तीर्थ होती : ॥ २ ॥
म्हणे तुकयाबंधु आणीक उपमा : नाही या तो जन्मा द्यावयासी : ॥ ३ ॥

४८७

आम्हांपासी येकसरे सुध भाव : चतुराई जाणीव न लग्नें कळा : ॥ १ ॥
सर्व जाणे माझा स्वामी पांडुरंग : तया अगेसग गोपाळांसी : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे कर्म भर्म न ये हाता : तयावरी सता : भाबीकाची : ॥ ३ ॥ छ ॥

[व. पृ. ९९] गौळणी बांधती धारनासी गळा : घेळे तें गोपाळां
माजी ब्रम्ह : ॥ १ ॥ येस्वदेसी मार्गे थी कोणी भोजन : धांवे रानोरान
गावी पाठी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सर्व कळा त्याचें आंगी : भोळेपनालागी
भीक मागे : ॥ ३ ॥ छ ॥

प्रीती करी सता : बाळा भीती मातापीता : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये चाले
त्यासीं बळ : आळी करीतां कोल्हाळ : ॥ छ ॥ पदरीं घाली मीठी : पेदी मार्गे
पुढे पुढें लोटी : ॥ २ ॥ बोलें मन आलें : तुका साहीला वीठलें : ॥ ३ ॥ छ ॥

वैद वांचवीते जीवा : तरी कोणं ध्यातें देवा : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये
जाणो कैसी परी : परारब्ध ठेवी उरी : ॥ छ ॥ नवसें कन्यापुत्र होती :
काये करणे लागे पती : ॥ २ ॥ आंगी देवत संचरें : आणीक काये तया उरे :
॥ ३ ॥ जाणे हा वीचार : केशव तुक्याचा दातार : ॥ ४ ॥

धृ ॥ न सोडी न सोडी न सोडी रे वीठोबा चरणन सोडी न सोडी : ॥ छ ॥
भलतें जड पडो भारी : भलतें जड पडो भारी : जीवावरी ही आगोज ॥ १ ॥
शतषंड देहे शस्त्रधारी : शतषंड देहे शस्त्रधारी : करीतां परीन भीये : ॥ २ ॥
तुका म्हणे केली आधी तुका म्हणे केली आधी : केली आधी द्रुढ बुधी
सावध : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

॥ धृ ॥ बरवे बरवे केलें रे वीठोबा बरवे बरवे केले रे : ॥ छ ॥ पाहोनी अंत
क्षेमा आंगी : काठीवरी मारईले रे : ॥ १ ॥ सीव्यागाळी गणीत नाही : बहुत
फजीत वीटवीले : ॥ २ ॥ तुका म्हणे क्रोधा हाती : सोडउनी घेतले रें : ॥ ३ ॥

॥ धृ ॥ पावोलो पावलें रे देवा पावलें पावलें : ॥ हातें संचीत
केलें : आतां काये बोलें : ॥ १ ॥ सोज्वळ करूं वाटा : भावे करूं गेलें : ॥ २ ॥
तुका म्हणे करणें : न करणीयां वेगळा केलो : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

४९४

॥ धृ ॥ का होती का होती रे देवा येव्हढी फजीती : ॥ छ ॥ मुळी वर्म चुकलो नसतो : तो मी येंसें चीतीं : ॥ १ ॥ होनार ते होउन गेलें : मीथ्या आतां षंती ॥ २ ॥ तुका म्हणे पुरे आतां : दुर्जनसंगती : ॥ ३ ॥ छ ॥

४९५

॥ धृ ॥ सोडवा सोडवा हो आतां : सोडवा अनता : ॥ छ ॥ तुजवीन कोण येसा : दुजा जीवदाता : ॥ १ ॥ [व. पृ. १००] कोणा लाज येसे नेना : आर्णाका शरन जातां : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सषया माझ्या : रघु-माईच्या कांतां : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ ५ ॥

४९६

आवडीचे भेटी नीवे : चीत पावे वीस्राती : ॥ १ ॥ धृ ॥ बरवी-यांचा छंद मन ॥ नारायेना आईट : ॥ छ ॥ तुळने कांहीं साम्या पुरे : हे तो नुरे ये रुची : ॥ २ ॥ तुका म्हणे बरवे जाले : फवले हे कळत्या : ॥ ३ ॥

४९७

केलीयाचें दान : करा आपुले जतन : ॥ १ ॥ धृ ॥ माझी बुधी स्थीर देवा : नाही वीश्यांचा हेवा : ॥ छ ॥ भावा अंतराये : येती अतरती पाये : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जोडी : आदी अंती राहो गोडी : ॥ ३ ॥ छ

४९८

माझे हाती आहे करावे चीतन : तुम्ही कृपादान : प्रेम द्यावे : ॥ १ ॥ धृ ॥ मागतीयां भांडवल आळवण : नामाची जतन दातीयासी : ॥ छ ॥ बाळक धावोनी अड नीधे स्तनी : घालावा जननी : कुपे पान्हा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे करी कासवीचे परी : आहे सुत्रदोरी : तुझे हाती : ॥ ३ ॥ छ ॥

४९९

× × × × ×

॥ १ ॥ धृ ॥ आहे तें आधीन आठपले हाती : आणीका ठेवीती काये बोला : ॥ छ ॥ जानतीयां पाठी लागली उपाधी : नेणतां तो सीध भोजनासी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे भय बांधले गाठी : चोर लागे पाठी दुमतया : ॥ ३ ॥

जातो न यती ये वाटा : काये नीरवीतो करटा : ॥ १ ॥ धृ ॥ कैसा
जाला बेसरम : लाज नाही न म्हणे राम : ॥ छ ॥ पाहे वैन्यांकड : डोळे
वासुनी न्हे रडे : ॥ २ ॥ बांधोनी येमाहाती : दील्हा त्याची नाही षंती :
॥ ३ ॥ नांही यापें काम : अैसे जाणोतो अधम : ॥ ४ ॥ आझणु तन्ही
मुका : काये होसील म्हणे तुका : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

५०१

वाट दावी त्याचे गेलें काये : नागवला जो वारीतां जाये : ॥ १ ॥ धृ ॥
अैसी मागें ठकली कीती : सांगतां षाती वीशगोळा : ॥ छ ॥ वीचारुनी पाहे
त्यास : न वजे जीवे नव्हे नास : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जो रुसला जीवा :
तयासी केशवा काये चाले : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

५०२

अनुभवावांचुन : सोग संपादन : नव्हे हे कारण (स्वहीताचें) : ॥ १ ॥
[व. प्र. १०१] तैसा नको भुलों वाहेरील्या रंगें : हि(त) ते ची वेगें
करुनी घेवी : ॥ छ ॥ बहुरूपीरुपे नटला नारायेन : सांग संपाडुन : जैसा
तैसा : ॥ २ ॥ पाशाणाचे नाव ठेवीलें देव : आणीका तारी भाव परी तो
तैसा : ॥ ३ ॥ कनक झाड म्हण वंदीलें माथा : परी तें अर्ता नी मळे
माजी : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे त्याचा भाव तारी त्यास : अहंभावी नास
तो ची पावे : ॥ ५ ॥ छ ॥

५०३

मज नस्टा माया मोहो नाही लोभ : अदीक क्षोभ आदराचा : ॥ १ ॥
धीग हे शरीर अनउपकार : न मनी आभार : उपकाराचा : ॥ २ ॥ मजहुन
नस्ट आहे अैसे कोण : नावडे मीस्टांन : बहु बोल : ॥ ३ ॥ न दीसती मज
अपले सगुण : सचीत ते कोण जाणे मागे : तुका म्हणे माझे देषोनीया काई :
पांडुरंगा पाई : राषीयेलें : ॥ ५ ॥ छ ॥

५०४

मतीवीन काये वर्णु तुझे ध्यान : जेथे पडीले मल्लये वेदसुती : ॥ १ ॥
करुनी गोजीरा अपुर्लये मती : धरीयले चीती चरनकमळ : ॥ २ ॥

(येथें वहींतील १०१ व्या पानावरील एक बाजू म्ह० वरलें अर्थें पान झालें. ह्यापुढील १५ पानें सुटीं आहेत; व त्या सुट्या पानांवर १०५ पासून क्रमानें ११९ पर्यंत पृष्ठांक आहेत. पुढें १२० व्या पानापासून वही मजवृत आहे. मधल्या १०१ पानाची खालची बाजू म्ह. १०२ पृष्ठाची मागील बाजूपासून ते १०४ अखेर पर्यंतचीं पानें गहाळ झालीं आहेत; आणि १०५ ते ११९ पर्यंतचीं पानें फाटून सुटीं झाल्यामुळें तेथील अभंग लागत नाहीत.)
 + सुषरूप : ॥ १ ॥ उसावीती बहु लागती प्रयास : चुकल्यां घड नास : अल्प धर्मा : ॥ छ ॥ पाकसीधी लागे संचीत अईतं : घडतां सोये ते तव्हां गोड : ॥ २ ॥ तुका म्हणे वरे सागतां ची गोठी : रणभुमी दुस्ती न पडतां : ॥ ३ ॥

५०५

न ये वीळु सेवा स्वेईछा जगाची : अवज्ञा देवाची घडे तेणें : ॥ १ ॥
 ॥ धृ ॥ देहाचा नीग्रही त्याचे तो सांभाळी : मग न ये कळी आंगावरी : ॥ छ ॥
 आपलीया वीछा माता सेवा करी : न बाधीते थोरी : वेने क्षोभे : ॥ २ ॥
 तुका म्हणे सांडा देषीचे दीमाष : मोडसीचे दुष गाडी फाडी : ॥ ३ ॥ छ ॥

५०६

सते सते देते फळ : नाही लागत ची बळ : ॥ १ ॥ ध्यावे देवाच ते पाय : धीर सकळ उपायें : ॥ छ ॥ करावी च चीतां : नाही लागती तत्वत : ॥ २ ॥ तुका म्हणे भावे : होतें सकळ वरवें : ॥ ३ ॥ छ ॥

५०७

[व. पृ. १०५] नभोमये जालें जळ : येकी सकळ : हारपलें : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां काये सारासारी : त्याच्या लहरी तयांत : ॥ छ ॥ कैचा येथे येवा सांडी : आप कोडी आपण : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कल्प जाला : आस्त गेला उदई : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

५०८

साधक जालें कळी : तवांभुची लांव नळी : ॥ १ ॥ धृ ॥ पची पडीले मध्यपान : भाग्यभुरका हे साधन : ॥ छ ॥ अभेदाचा पाठांतर : अती विशई पडी भर : ॥ २ ॥ चेल्यांचा सुकाळ : पीडदंड भगपाळ : ॥ ३ ॥ सेवा मानधन : बरे ईछेन संपन : ॥ ४ ॥ सोगाच्या नरकाडी : तुका कोडुनीयां सोडी : ॥ ५ ॥

अवघे जग देव : मुण्ये उपदेशाची ट्रेव : ॥ १ ॥ धृ ॥ आधी आपणी-
यांसी : तरी उतरे येकसी : ॥ छ ॥ ब्रम्हज्ञानाचे कोठर : ते हे नीस्चये उतर :
॥ २ ॥ तुका म्हणे उन्मनी : नास कार्यकारणी : ॥ ३ ॥ ६ ॥

५१०

मज पाहातां हे लट्टीके सकळ : कोठे मायाजाळ दावी देव : कोणहाचा
कोणहासी न धरे समंध : आहे × शुध बुध : ठाईचां ठाई : ॥ १ ॥ धृ : ॥ काढा
× × × आपुल मोहो बुंधी जाळे : नका लाउं बळे वेड आम्हां : ॥ छ ॥ जीव
सीव कां ठेवीली नावें : सत्या तुम्हा ठावे आसोनीयां : सेवेच्या आभीळाशे
न धरा ची वीचार : आम्हा दारोदार हीडवीलें : ॥ २ ॥ अहे तैसे आतां
कळलीया वरी : परते सांडा दुरी : दुजेपण : तुका म्हणे काये छायचा
आभीळास : हौस पावे नास : तारागणी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

५११

पंच भुताचा गांधळ : यके ठाई केला मेळ : लावीला सबळ : अहकार
त्यापाठी : ॥ १ ॥ धृ ॥ तेथे काये मी ते माझे : कोण वागवी हे बोझें :
दयाहा केवी रीझें : हे काळाचे भातुकें : ॥ छ ॥ जीव नेदष मरन :
धरी नवी सांडी जीर्ण : संचीत प्रमाण : भोग शुभा अशुभा : ॥ २ ॥ वीछा
वाढवी ते वेल : षुटावा तो बरा बोल : तुका म्हणे मोल : झाकल ते
पावेल : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

५१२

मार्या ते ची ब्रह्म ब्रम्ह ते ची माया : आंग आणी छाया : तैसी परी : ॥ १ ॥ धृ ॥

५१३

[व. पृ. १०६] पुसावेंसें हे ची वाटे : जे जे भेटे तयांसी : ॥ १ ॥ धृ ॥.....

५१४

येकी केली हा तो फळी : ठाया बळी : पावलें : ॥ १ ॥ धृ ॥ आम्ही
देवा शक्तीहीने : भाकुं तेणे कारुणा : ॥ छ ॥ पावटणी केला काळ : जया
बळ होते ती : ॥ २ ॥ तुका म्हणे वीर्यावीर : संत धीरसमुद्र : ॥ ३ ॥ छ ॥

१ हा अभंग पृ. ७६ वर २१९ वा आला आहे. म्हणून वाकीचे तीन चरण
येथें दिले नाहींत.

२ पृ. ४ वर २१ वा अभंग पहा.

५१५

पुढीलाचें ईछी फळ : नाही बळ तें आगी : ॥ १ ॥ धृ ॥ संत गेलें
तया ठाया : देवराया पाववी : जेस्टांची कां आम्ही जोडी : परथडी न लभो :
॥ २ ॥ तुंका म्हणे करी कोड : पुरवी लाड अमुचा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

५१६

ॐ व्या तीस ३०

वीचार करीती बैसोनी गौळनी : ज्या कुणकामीणी कामातुरा : ॥ १ ॥
येकात येकल्या येका च सुषाच्या : ॥ आवडतीं त्यांच्या गोस्टी त्यांला : ॥ २ ॥
तर्कवीतर्कानी दुरावील्या दुरी मौन त्यापरी : चोरी अरंभीले : ॥ ३ ॥
कुशळा कवीत्या : कथी त्या लोभीका : त्या ही येथे नका आम्हापासी : ॥ ४ ॥
बोलीक्या वचाळा : कुस्णरता नाही : या चोरुनी तीही षेट केली : ॥ ५ ॥
भेउनीयां जना येकी सवा जाल्या : वाती वीझवील्या : दाटो बळें : ॥ ६ ॥
कृष्णसुष नाही कळले मानसी : नीदीती त्या त्यासी : कुस्णरता : ॥ ७ ॥ तो
न य जवळी देशोनी कोल्हाळ : ॥ म्हणउनी म्हणउनी समेळ : मेळवीला : ॥ ८ ॥
अतरी कोमळा बाहेरी नीर्मळा : तलीन त्या बाळा : कुस्णंध्यानी : ॥ ९ ॥ हरी-
रुपीं दुस्टी कांनी त्याची गोस्टी : आळगीती कंठी : येकी येकी : ॥ १० ॥ न साहे
वीयोग करीती रोदनां : भ्रमीष्ट भावना देहाचीया : ॥ ११ ॥ [व. पृ. १०७]
वीसरल्या मार्गे ग्रहसुतपती : आवस्था याची गोवीदाची : ॥ १२ ॥ अवस्था
लागोनी नीचहळ ची ठेल्या : येकी येकी जल्या कुस्णरुपा : ॥ १३ ॥ कुस्ण
म्हणउनी देती आळीगणं : व्रीहेताप तेणें नीवारना : ॥ १४ ॥ ताप कोण
वारी : गोर्वीदावांचुनी : साच तो नयेनी नेदषतां : ॥ १५ ॥ नेदषतां त्याचा
प्रान रीघो पाहे : आजी कामास ये उसीर केला : ॥ १६ ॥ रीत्या ग्राने-
गोस्टी तयां नावडती : आळीगणें प्रीती कुस्णाचीया : ॥ १७ ॥ मार्गे कांहीं
आम्ही चुकलो त्याची सेवा : आसैल या देवा राग आला : ॥ १८ ॥ आठ-
वीती मार्गे पापपुन्ये दोश : परीहार येकीसी येकी देती : ॥ १९ ॥ आनुतापे
जाल्या संतप्त त्या बाळा : ठकुनी वीव्हळा धरणी आंग : ॥ २० ॥ जाणोनी
चरीत्र जवळी च होता : आली त्या अनतां कृपा मग ॥ २१ ॥ होउनी
प्रकट दाषवीले रुप : तापत्रये ताप नीवीलें : ॥ २२ ॥ नीवालेंया देशोनी
कुस्णाचे श्रीमुष : सोष मोहो दुष दुरुवला : ॥ २३ ॥ साच भाव त्याचा आनु-
नीयां मना : आळगीतो राणा वैकुंठीचा : ॥ २४ ॥ हरीअगसंग हरीरुप

जाल्या : बोलो वीसरल्या तया सुषा : ॥ २५ ॥ वीभचारभावे भोगीले अनतां :
 व्रतोनी असतां घराचारी : ॥ २६ ॥ सकळा चोरुणी हरी ज्या चीतीं :
 धन्ये त्या नादती : तयांमध्ये : ॥ २७ ॥ उने पुरे त्याचें पडो नेदी काहीं : राषे
 सर्वा ठाई देव तयां : ॥ २८ ॥ न कळे लावव : ब्रम्हांदीक माव : भक्तीभाव
 देव केला तैसा : ॥ २९ ॥ तुका म्हणे धन्ये त्यांचा वीभचार : साधीलें
 आपार : नीज सुष : ॥ ३० ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

५१७ नीरोपन

आईका संत जन उतरे माझे वोवडे वोल : ॥ करी लाड तुम्हांपुढें हो
 कोणही झनी कोपाल : ॥ १ ॥ उपाये साधने आईका कोण गती अवगती :
 द्रुढ वैसोनीयां सादरे तुम्ही धरावे चीती : ॥ २ ॥ धर्म तयांसी च घट रे
 ज्याची आधीन भाज : कर्म तयासी जोडे रे भीड नाही ते लाज : ॥ ३ ॥
 पुन्ये ते जाणा रे भाई हो परउपकारचे : परपीडा परनीदा घरे पाप हे त्याचे :
 ॥ ४ ॥ लाभ तयासी च जाला रे मुषी देव उचारी : प्रपचापाठी गुतला हाणी
 तयाची थोरी : ॥ ५ ॥ सुष तें ची ते जाणा रें संतसमागम : दुष तें ची
 जाणा रे सम तेथे वीशेम : ॥ ६ ॥ [व. पृ. १०८] साधन तयासी साधे रे
 ज्याची स्वाधीन बुधी : प्राधीनासी आहे घात रे थोर जाण संमधी : ॥ ७ ॥
 मान पावे तो आगळा मुषे ईदीये राषे : ॥ आपमानी तो आधररसस्वाद चाषे :
 ॥ ८ ॥ जाणता तयासी बोलीजे जाणे समाधान : नेणता तयासी बोलीजे
 वाद करी भशेण : ॥ ९ ॥ भला तो ची येक जानां रे : गयावर्जन करी :
 बुरा नष्ट धन मेळवी परदार जो करी : ॥ १० ॥ आचार तो अज्ञ काढी रे
 गाईअतीतभाग : आनाचारी करी भोजण गोही नसतां संग : ॥ ११ ॥
 स्वहीत तेणें ची केले रे : भुती देखीला देव : अन्हीत तयाचे जाले रे आणी
 हंभाव : ॥ १२ ॥ धन्ये जन्मा ते ची आले रे येक हरीचे दास : धीग ते
 वीशई गुतलें केला आयुस्या नास : ॥ १३ ॥ जोहोरी तो ची जाणा रे जाणे
 सीधलक्षेण : वेडसरु तो भुले रे वरदळ भुशेणे : ॥ १४ ॥ बळीयादा तो
 जाणा रे : भक्ती द्रुढ स्थरीरी : गाढ्या तयासी बोलीजे येकभाव न धरी : ॥
 १५ ॥ षोल तो वचन गुरुचे : जो गीळुन बैसे : उथळ नाही धीर म्हणे
 होईल कैसें : ॥ १६ ॥ उदार तो जीवभाव रे ठेवी देवाचे पावी : कुपणं तयासी
 बोली × × × × ॥ १७ ॥ चागलेंपण ते ते च रे ज्याचे अंतर सुध : वोगळु
 मळीन अतरी वाणी वाहे दुर्गंध : ॥ १८ ॥ गोड ते चीं येक आहे रे सार

वीठलनाम : कडु तो सवसार रे लक्ष्य चौऱ्यासी जन्म : ॥ १९ ॥ तुका म्हणे
मना धरी रे संतसगती सोई : न लगे काही करवे राहे वीठलपाई : ॥ २० ॥ छ॥

५१८ नाट

मागुता हा ची जन्म पावसी : भोगीलें सुषटुष जाणसी : हें तवां न
घडे सायासी : कां रे अंध होसी : जाणोनीयां : ॥ १ ॥ लक्ष चौच्यासी न
चुके फेरा गर्भवासी यातना थोरा : येउनी पडे संदहपुरा : वळसा थोरा :
मायाजाळी : ॥ २ ॥ पसु काये पापपुन्ये जाणती : उत्तम मध्येम भोग
भोगीती : काये येक उपजतां करीती : बहीर अंध होती पागुळ मुके : ॥ ३ ॥
नरदेह नीधान लागले हाती : उत्तमा सार उत्तम गती : देव ची होईन म्हणती
ते होती : तरी कां चीती न धरावें : ॥ ४ ॥ क्षीण येक मन स्थीर करुनी :
सावध होई डोळे उघडुनी : पाहे वेद बोलीले पुराणी : तुका वीनवनी :
करीतुसे : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

५१९

[व. पृ. १०९] ईतुके राषे भलतया परी : परनीदा परद्रव्ये
परनारी : सांडुनी अभीळास अतरी : व्रत वेव्हारी : सुषरूप : ॥ १ ॥ न करी
दंभाचा सायास : शांत राहे बहुवस : जीव्हे सेवी सुगंधरस : न करी अळस :
रामनामी : ॥ २ ॥ जनमेव्र होई सकळांचा : अशुभ नोबलावी वाचा : संग न
ध(रा)वा दुर्जनाचा : करी संतांचां सायास : ॥ ३ ॥ करीसी देवावीन आस :
अवधी होवील नीरास : नुसणा वाढवीसी बहुवस : कधी सुषास न पवसी : ॥ ४ ॥
धरुनी वीस्वास करी धीर : करीतां देव हा ची नीर्धार : तयाचा वाहेल
योगक्षेम भार : नाही अंतर तुका म्हणे : ॥ ५ ॥

५२० नाट

नो बोलसी ते ही कळलें देवा : लाजसी आपुलीया नांवां : तुज मी
नाही घालीत गोवा भीड केशेवा : कासयाची : ॥ १ ॥ उतरी आपुला हा
भार : मजसी बोलोनी उतर : तुझा मज नव्हे अंगीकार : मग विचार करीन
मी : ॥ २ ॥ दातया आणी माग + + + + +
बोलीली यैसी : येथानशगती टाकैल तैसी : बाधी दोघांसी : वीन्मुषता :
॥ ३ ॥ म्हणउनी पाहातो मी आस : तुझीया वचनाची वास : धीर हा
करुनी सांयास : न टळे नेमास : आपुलीया : ॥ ४ ॥ तुजें मी घेतल्या
वाचुन : नवजे येथुनी वचन : ॥ हा ची माझा नेम सत्य जाण : आहे नाही
म्हण तुका म्हणे : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

५२१ नाट

आतां मी न पडे ये सायासीं : सवसारदुषाचीये फांसी : ॥ शरन
रीघन संतांसी : ठाव पांयांपासी मागैन त्यां : ॥ १ ॥ न कळे संचीत होतें
काये : कोन्या पुन्यं लाधले तुझे पाये : आतां मज न वीसभे माये : मोकलुनी
धाये : वीनवीतसें ॥ २ ॥ बहुत जाचोलो सवसारे : मोहमायाजाळाच्या
वीषारे : त्रीगुण येतील लेहरे : तेणे दुषे थोरे आक्रंदलो : ॥ ३ ॥ आणीक
दुषे सागो मी कीती : ॥ सकळ सवसारस्थीती : न साहे पाशाण फुटती :
भये चीती काप भरलासे : ॥ ४ ॥ [व. पृ. ११०] आतां मज न साहे
सर्वथा : सवसारगंदी हे वारता : जालो वेडा आसोनी जाणता : पावे
अनंता तुका म्हणे : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

५२२ नाट

आतां तुज कळल तें करी : तारीसी तरी तारी मारी : जवळी अथवा दुरी
धरी : घाली सवसारी : आथावा नको : ॥ १ ॥ शरण आलो नेणतपणे : भाव
अणी भक्ती काही नेणे : मतीमद् सर्वभावग्राने : बहु रंक उणे रकाहुनी :
॥ २ ॥ मन स्थिर नाही माझीये हातीं : ईद्रिये धावतां नावरती : सकळ
भुंठलीया युक्ती : शांती नीवृती जवळी नांहीं : ॥ ३ ॥ सकळ निवेदीला भाव :
तुझीये पाई ठेवीयला जीव : ॥ आतां करी कळे तो उपावो : तुची सर्व ठावो माझा
देवा : ॥ ४ ॥ राहीलो धरुनी वीस्वास : आधार नेटी तुझी कास : आणीक
नेणे मी सायास : तुका म्हणे यास : तुजें उचीत : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

५२३ नाट

काये मी उधार पावैन : काये कृपा करील नारायन : ॥ असें तुम्ही
सागा संत जन : करा समाधान : चीत माझे : ॥ १ ॥ काये हे षडईल कर्म :
पारुशती धर्माधर्म : कासयाने ते न कळे वर्म : म्हणउनी स्रम वाटतसे : ॥ २ ॥
काये हे स्थिर राहेल बुधी : काही आरीस्ट न येळ मधी : धरीली जावील ते
शुधी : सेवट कधी : मज न कळे : ॥ ३ ॥ काये जैसे पुन्ये होईल गांठी :
घालीन पाई देवाचीय मीठी : मज तो कुवाळील जगजेठी : दाटवीन कंठी
शङ्खदीत : ॥ ४ ॥ काये हे नीवतील डोळें : सुष ते देशोनी सोहोळे :
संचीत कैसे ते न कळे : होती डोहोळे : वासनेसी : ॥ ५ ॥ येसी चीतां करी
सर्वकाळ : रात्रदीवस तळमळ । तुका म्हणे नाही आपुलें बळ : जेणें फळ
पावें नीस्चेयेसी : ॥ ६ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

५२४ नाट

देवा तु कुपाकरुनांसीधु : होसी मायेबाप आमचा बंधु : जीवनसीधी
साधनसीधु : तोडी भवबंधु : काळफांसे : ॥ १ ॥ [व. पृ. १११] शरण-
गतां वरपंजर : आभयेदाना तुं उदार : सकळां देवां आगोचर : होसी
आकार अवीनास : ॥ २ ॥ भागली स्तुती करुणाकार : तेथ मी काये ते गव्हार :
जाणावया तुझा वीचार : नको अतर देउं आतां : ॥ ३ ॥ नेणे भाव परी
म्हणवी तुझा : नेणे भगती परी करीतो पुजा : अपल्या नामाचीया काजा :
तुज केशीराजा : लागें धावणें : ॥ ४ ॥ तुझीया वळे पंढरीनाथा : जालो
नीर्भर तुटली वेथा : वातला भार तुझीये माथा : न भे सर्वथा : तुका म्हणे : ॥ ५ ॥

५२५ नाट

सुष या संतसमागमें : नीत दुनावे तुझीया नावे : दहन होती सकळ
कर्म : प्रेमें सर्वकाळ डुलतसो : ॥ १ ॥ म्हणउन नाही कांहीं चीतां : तु च
आमुचा मातापीता : बहीणबंधु आणी चुलता : आणीक गोता : सर्व ठाई :
॥ २ ॥ यैसा कळला नीर्धार : माझा तुज न पडे वीसर : अससी देउनीयां ×
बाहे अभ्यतर : मज जवळ : ॥ ३ ॥ दुष तें कैसे न ये स्वप्नासी : भुक्ती
मुक्ती जाल्या कामारी दासी : त्याचे वर्म तु ची आम्हांपासी : सुषे राहीलासी
प्रेमाचीया : ॥ ४ ॥ जेथे तुझ्या कीर्तनाचा घोश : जळती पापे पळती दोश :
काये उने आम्हा अनंदास : सेंउं ब्रम्हरस तुका म्हणे : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

५२६ नाट

देवा तु अमंचा कुपाळ : भक्ती प्रीतीपाळ दीनवळळ माये तु माउली
स्नह्याळ : भार सकळ : चालवीसी : ॥ तुज लागली सकळ चीतां : राषणें
लागें वावडे जातां : पुढती नीरवीसी संतां : ॥ नव्हे वीसंभतां : धीर तुज
॥ २ ॥ आम्हां भये चीतां नाही धाक : जन्ममरणं कांहीयेक : जाला येहे-
लोकी परलोक : आले सकळीक वैकुंठ : ॥ ३ ॥ न कळे दीवस कीवा राती :
अषंड लागलीसे जोती : अनंदलहरीची गती : वरंनु कीती : तया सुषा : ॥ ४ ॥
तुझीया नामाची भुशेणे : तो ये मज लेववीले लेणे : तुका म्हणे तुझीयान
पुने : काये ते उने येक आम्हां : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

५२७ नाट

कोण सुष धरुणी संवसारी : राहो सांग मज बा हरी : अवघ्या नासी-
वंत परी : [व. पृ. ११२] थीता दुरी तु हीं अंतरसी : ॥ १ ॥ प्रथम केला
गर्भी काळ : काय ते सांगावे सायास : दुष भोगीले नव ई मास : आलो जन्मास

यथेवरी : ॥ २ ॥ बाळत्वपण गेलें नेणता : तारुनदशे वीश्येवेथा : व्रुधपणी
प्रवर्तली चीतां : मरे मागुता जन्म : धरी ॥ ३ ॥ क्षीन येक तो ही नांही वीसांवां :
लक्ष चौन्यासी घातल्या धांवां : भोंवंडीती पांठी लागल्या हांवा : लागो आगी
नांवां माझ्या मीपणा : ॥ ४ ॥ आतां पुरे यैसी भरोवरी : रंक होउनी रोहेन
द्वारी : तुझा दास मी दीन कामारी : तुका म्हणे करी कृपा आतां : ॥ ५ ॥

नाट ५२८

जवं हे सीध सकळ अहे : हात चालावया पाये : आपुले स्वहीत तु
पाहे : तीर्थयात्रे जाये चुकों नको : ॥ १ ॥ जवं काळ असे दुरी ठेला : हरी-
गुण गायें आईके वहीला : मनी भाव धरुणी आपुला : नवेच त्याला चुको
नको : ॥ २ ॥ जोडुनी धन न घली माती : ब्रह्मव्रदे पुजन येती : सत्य
आचरन देवां भुती : करी सांगाती चुकों नको : ॥ ३ ॥ दसा यौवन बानली
आंगी : नव्हे पागीला वीश्यासंगी : कामक्रुधलोभमोहो त्यागी : राहे संतसंगी
चुको नको : ॥ ४ ॥ मग न चले तेथे काहीं : सता संपदा राहीली ठावीं :
संचीत जाईल पुढे गोही : तुका म्हणे ते ही ये माअझ्या : ॥ ५ ॥ छ ॥

नाट ५२९

काये आम्ही भक्ती करणे कैसी : काये येक वाहावे तुम्हांसी : अवघे
भरोणी उरलासी : वाणी षाणी रंसी : रुप गधी : ॥ १ ॥ ॥ कैसे कर ईंद्रीयां
बंधन : पुनेपापाचें पंडन : काये व्रत करुं आचरण : काये तुजवीन : उरलें
तें : ॥ २ ॥ काये डोळे झकुनीयां पांही : मंत्र जप काये ध्यांवा : कवणे
ठाई धरु यां भाव : काये ते वाव तुजवीण : ॥ ३ ॥ काये हीडो कवणी
दीसा : कवणे ठाई पाव ठेउं कैसा : काये तु नव्हेसी न कळे तैसा : काये
मी यैसा पाहो आतां : ॥ ४ ॥ तुझीया नामांचे सकळ : [व. ११३]
पुजा आर्चन मंत्रं माळ : धुप दीप नवेद फळ : तांबोळ घेउं पस्पांजुळ :
तुका म्हणे : ॥ ५ ॥ छ ॥

नाट ५३०

आतां येणे बळे पंढरीनाथु : जवळी राहीला तीस्टतु : पाहातां न कळे
जयाचा अंतु : तो ची न्हुदयांत घालु आतां : ॥ १ ॥ वीसरोणी आपुला
देहपणभावो नावें भुलवीला पंढरीरावो : न वीचारी याती कुळ कांहीं ठांव :
ळागावया पाव संतांचें : ॥ २ ॥ बरे वर्म अलें आमचीया हाता : हींढावें

धुडांचें न लगतां : होये आवीनास साहाकार दातां : चत्रभुज संतां : परी धके : ॥ ४ ॥ तें वर्म आलें आमुचीया हाता : म्हणउनी शरण आलों संतां : तुका म्हणे पंढरीनाथा : न सोडी आंतां जीवेंसी : ॥ ५ ॥ छ ॥

नाट ५३१

सरीर दुषचें कोठार : सरीर रोगाचें भांडार : शरीर दुर्गंधीची थार : नाही अपवीत्र : शरीरा येसे : ॥ १ ॥ शरीर उत्तम चांगलें : शरीर सुषाचे घोसुलें : शरीर सधे होये केले : शरीरे साधीले परब्रम्ह : ॥ २ ॥ शरीर वीटाळाचें आळें : शरीर मायामोहोपाशजाळें : पतन शरीराच्या मुळें : शरीर काळे व्यापीयेले : ॥ ३ ॥ शरीर सफल हें सीध : शरीर नीधीचा ही नीध : शरीरे तुटे भवबंद : वसे मध्यभांगी देव शरीरा : ॥ ४ ॥ शरीर अवयवा बांधा : शरीर आवगुणांचा राधा : शरीरी वसे बहुत बाधा : नाही सुधा गुण येक शरीरी : ॥ ५ ॥ शरीरा सुष नेदावा भोगा : नेदावे दुष न करी त्याग : नव्हे वोषटे ना चांग : तुका म्हणे वेग हरीभजनी : ॥ ६ ॥ छ ॥

नाट ५३२

सौसारसीधु हा दुस्तर : नुलंघे उलंघीतां पार : बहुत वाहावीले दुर : न लगें तीरं पैल थडी : ॥ १ ॥ क्रीती काये जन्म जाला फेर : गणीत नाही जी दातारा : पडोलों आवर्ती भोंवरा : बहुतां थोरां : वळसीयांत : ॥ २ ॥ [व. पृ. ११४] वाढलो परी नेणती बुधी : नाहीं परतली धरीली सुधी : मग म्या वीचारांचें कधी : येसी हे संधी : सांडुनीयां : ॥ ३ ॥ आणीका षाणी आहार नीद्रा : भये मैथुनाचा ची थारा : बाळत्व तारुण्य आणी जरा : प्रधान पुरा भोग तेथे : ॥ ४ ॥ येसीं उलघुनी आलो स्थळें : बहु या भोवडीलो काळें : आतां हे उगवावें जाले : उज्याडा बळे दीवसाच्या : ॥ ५ ॥ सांडीन या सौसाराची वाट : बहु याने भोगवीलें कस्ट : दाषवी सत्या येसैं नस्ट : तुका म्हणे भ्रष्ट जालो देव दुःहा : ॥ ६ ॥

नाट ५३३

चांगले नाम गोमंटे रूप : नीवती डोळे हरतीं पाप : वांठल वीठल हा जप : प्रकट सत्य अती सार : ॥ १ ॥ शस्त्र हे नीर्वाणीचा बाण : नीकट समयो अवसान : कोठे योजेल दसदान : षंडी नारायेन : दुष चीतनें : ॥ २ ॥ सकळ सीस्टांचे हे मत : पावे सीधीं पावीते अनत : म्हणउनी होवे शरणागत :

आहे ते उचीत : येवढे ची : ॥ ३ ॥ म्हणउनी रुसोलो संवसार : सर्प हा
वीषार पांढरा : तुजसी अतर दातारा : याची दावेदारा : नीमीते : ॥ ४ ॥ याणे
मज भोगवील्या षाणी : नसतां छद्दु लावीला मणी : माजलो मी माझे भ्रमणी
जाली बोडणी वीटबना : ॥ ५ ॥ पावोलो केलीयाचा दड : षाणी भोगीलया
उदड : आतां हा केला पाहीजे षंड : तुका म्हणे दंडवत घाली देवा : ॥ ६ ॥

नाट ५३४

श्रीधनंतां मदसुदना : पद्मनाभा नारायेना : जगव्यापका जनार्दना :
आनंदधना : आवीनाशा : ॥ १ ॥ सकळां देवा आदीदेवा : कुपाळु वा जी
केशवा : माहा माहा माहानुभावा : सदासीवा : सहजरुपा : ॥ २ ॥ चक्रधरा
वीस्वभरा : गरुडध्वजा करुणाकरा : सहस्रपादा सहस्रकरा : क्षीरसागरा शेश-
सयेना : ॥ ३ ॥ कमळनयेना कमळापती : कामीनीमोहोना मदनमुर्ती :
भवतारका धरीत्या क्षीती : वामनमुर्ती : त्रीवीक्रमा : ॥ ४ ॥ आगा ये
सगुणा नीर्गुणा : जगजनीत्या जगजीवना : वसुदेवदेवकीनंदना :
[व. पृ. ११५] बाळरांगणा बाळकुण्या : ॥ ५ ॥ तुका आला लोटागणी :
मज ठाव द्योवा जी चरणी : हे ची करी वीनवनी : भवबंधनी सोडवांवे : ॥ ६ ॥

नाट ५३५

न पवें सनीध वाटते चींतां : नुगवे पडत जातो गुंता : बरी या
बहुतांची सता : कर्म बळीवंता : सांपडलो : ॥ १ ॥ बहु भार पडीयेला सीरी :
मी हें माझे मजवरी : उघडया नागवीलो चोरी : घरीचीया घरी : जाण-
जाणतां : ॥ २ ॥ तुज मागणे ईतुलें अतां : मज या नीरवांवे संतां : जाला
कंठस्फोट आळवीतां : उदास आतां न करावें : ॥ ३ ॥ आती हा नीकट
समये : मग म्यें करावें तें कांय : दीवस गेलीयां ठाकईल छाये : उरवील
हाये : रातकाळी : ॥ ४ ॥ होईल सचीताची सता : आंगा येईल
प्राधीनता : ॥ ठाव तो न दीसे लपतां : बहुत चीतां प्रवर्तली : ॥ ५ ॥
यैसिया संकटाचे संधी : धांव घालावी कुपानीधी : आता : माझी तुका म्हणे
बळ बुधी : सकळ सीधी : पाये तुझे : ॥ ६ ॥

धुर्वक ५३६

माझे मनोरथ पावलें सीधी : तंई पाई बुधी : स्थीरावली : ॥ १ ॥
समाधान जीव राहीला नीस्वळ : गेली हळहळ स्मरणे हे : ॥ २ ॥ त्रीवीध

तापाचें जालेसे दहन : सुषावले मन प्रेमसुषे : ॥ ३ ॥ माहा लाभ वाचे वसे
पांडुरंग : आगांआंगी संग : अषंडीतं : ॥ ४ ॥ जीवनाचा या जाला
वोल्हावा अतरी : वीस्व वीस्वभरी सामांवलें : ॥ ५ ॥ तुका म्हणे माप भरी
अलें सीग : धार बोळे गंगे : पुर वाहे ॥ ६ ॥ छ ॥

धुर्वक ५३७

आवीट हें क्षीर हरीकथा माउली : सेवीती सेवीली : वस्णव जन :
॥१॥ आभूत राहीले लाजोनी माघारें : येने रसे थोडें ब्रह्मानंदे : ॥२॥ पतीत
पातकी पावन पंगती : ॥ चतुर्भुज होती देवा यैसे : ॥ ३ ॥ [व. पृ. ११६]
सर्व सुषें तया मोहरती ठाया : जेथे या दाटणी वैष्णवाची : ॥ ४ ॥ नीगुण
हे सोग धरीले गुणवंत : धरुनीयां प्रीत गाये नाची : ॥ ५ ॥ तुका म्हणें केली
साधने गाळणी : सुलभ कीर्तनी होऊनी ठेला : ॥ ६ ॥ छ ॥

धुर्वक ५३८

हुंवरती गाई तयाकडे कान : कैवल्य नीधान : देउनी ठाकें : ॥ १ ॥
गोपाळाची पुजा उचीस्ट कवळी : तेणे वणमाळी : सुषावला : ॥ २ ॥ चोरु-
णीयां षाये दुध दही लोनी : भावे चक्रपाणी गोवीयेला ॥ ३ ॥ नीहकाम
तो जाला कामासी लंपट : गोपीकाची वाट पाहात बैसे : ॥ ४ ॥ जगदाणी
ईछी तुळसी येक दळ : भावाचा सकळ : वीकीला तो : ॥ ५ ॥ तुका म्हणे
हे चैतन्य सांवळे : व्यापक नीराळे : परी असे : ॥ ६ ॥ छ ॥ छ ॥

धुर्वक ५३९

शब्दाची रत्नें केला अळंकार : तेणे वीस्वभर पुजीयेला : ॥ १ ॥
भावाचे उपचार करवीलें भोजन : तेणे नारायेन जेववीला : ॥ २ ॥ संव-
सारा हाती दील्ले आचवण : मुषंसुधी मन समपीले : ॥ ३ ॥ येकभाव
दीप केला नीराजन : देउनी असन देहाचे या : ॥ ४ ॥ रंगली ईंदीये
सुरग तांबोळ : माथां तुळसीदळ : समपीले : ॥ ५ ॥ नेा बोलोनी तुका करी
चरणसेवा : नीजवीले देवा माजी घरी : ॥ ६ ॥ छ ॥ छ ॥

धुर्वक ५४०

देवाच्या प्रसादें करा रें भोजन : व्हाल कोण कोण भाग्याचें तें : ॥१॥
ब्रह्मादीकांसी हे दुर्लभ उंचीस्ट : नका मानु वीट : ब्रह्मरसीं : ॥ २ ॥ अव-
धीयां पुरते बोसडलें पात्र : अधीकार सर्व सरवत्र आहे तेथे : ॥ ३ ॥ ईळा-

दानी येथें वोळला समर्थ : अवघे ची आर्त : पुरवी तो : ॥ ४ ॥ सरे यैसे
येथे नाही कदा काळी : पुढीती वाटे कवळी : घ्यावी यैसे : ॥ ५ ॥ तुका
म्हणे पाक लक्ष्मीच्या हातें : कामारी सागातें : नीरोपनी : ॥ ६ ॥ छ ॥ छ ॥

श्रीधुर्वक ५४१

[व. पृ. ११७] जेवीलें संत ते मागन उस्तावळी : अवघ्या पत्रावळी :
करुनी झाडा : ॥ १ ॥ सोवळ्या वोवळ्या राहीलो नीराळा : पासुनी सकळा :
अवघ्यां दुरी : ॥ २ ॥ पर परतें मज न लगे सागावें : हे तो बरे देवे सीक-
वीलें : ॥ ३ ॥ दुसरीया आम्ही : नाही आतळत : जानोणी सकेत : उभा
असें : ॥ ४ ॥ येथे कोन्ही काही धरु नका संका : मज चाड येका : भोजनची :
॥ ५ ॥ लाकावला तुका मारीतसे झड : उरवीले कोड नारायेणे : ॥ ६ ॥ छ ॥

श्रीधुर्वक ५४२

न कळे तें कळो येवील उगलें : नामें या वीठलें येकाचीया : ॥ १ ॥
न दीसे तें दीसों येईल उगले : नाम या वीठलें : येकाचीया : ॥ २ ॥ न
भेटे ते भेटो येईल आपण : करीतां कीर्तन वीठोबाचें : ॥ ३ ॥ अलभे तो लाभ
होईल आपार : नाम नीरंतर : म्हणतां वाचे : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे अशेतक
जी सर्वभावें : तरती ती नामें : ॥ वीठोबाच्या : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

धुर्वक ५४३

सवसारसोहोळे भोगीतां सकळ : भगतां त्याचे बळ : वीठोबाचें : ॥ १ ॥
भये चीती धाक न मनीती मनी : भगतां चक्रपानी सांभाळीत : ॥ २ ॥
पापपुन्ये त्यांचें धरु न सके आंग : भगतासी श्रीरंग सर्व भावें : ॥ ३ ॥
नव्हेती मुग्त अवडे संवसार : देवभगतां भार : सर्व वाहे : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
देव भक्ता वेळावीत : भग्त ते नीस्चात त्याचीयाने : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

श्रीधुर्वक ५४४

देवासी अवतार भक्तांसी संवसार : [व. पृ. ११८] दोहीचा वीचार
येकपण : ॥ १ ॥ भक्तासी सोहोळे देवाच्या आंगें : देव त्यांच्या संगें : सुष
भोगी : ॥ २ ॥ देवे भक्तां रुप दील्हासे आकार : भगती त्याचा पार : वाषा-
णीला : ॥ ३ ॥ येका आंगें दोन्ही जाली ही णीर्मान : देवभग्तपण स्वामी-
सेवा ॥ ४ ॥ तुका म्हणे येथे नाही भीन भाव : भग्त तो ची
देव : देव भक्त : ॥ ५ ॥ छ ॥

१ हा च अभंग लगे च पुढें पुन्हां असा च लिहिला असल्यामुळे येथें दुबार
थेतला नाही.

धुर्वक ५४५

येसा माझा कोण आहे भीडभार : नावांचा मी फार वायां गेलों :
 ॥ १ ॥ काये सेवा रुजु आहे सतावळ : ते मज राउळ : कृपा करी : ॥ २ ॥
 काये याती सुध आहे कुळकर्म : तेणे पडे वर्म : तुझे ठाई : ॥ ३ ॥ तुका
 म्हणे वायां जालो भुमीभार : होईल वीचार : काये नेने : ॥ ५ ॥ छ ॥

धुर्वक ५४६

ईतुले करी देवा येके हें वचन : समुळ अभीमान जाळी माझा : ॥ १ ॥
 ईतुले करी देवा आईके × × × × सम द्रुष्टी तुज देषें : ॥ २ ॥ ईतुले करी
 देवा ईनवीतो तुज : संतचरणरज : वंदी माथां : ॥ ३ ॥ ईतुले करी देवा
 येके हे मात : ऋदई पंढरीनाथा : दीवसारात्री : ॥ ४ ॥ भलतया भावें तारी
 पंढरीनाथा : तुका म्हणे आतां : शरण आलो : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

धुर्वक ५४७

तुझा दास येंसें म्हणती लोकपाळ : म्हणउनी साभाळ । करी माझा :
 ॥ १ ॥ अनाथांचा नाथा पतीतपावन : हें आतां जतन : करी नाम : ॥ २ ॥
 भाझे गुणदोश पाहातां न लगे अंत : येसे माझे चीत मज गोही : ॥ ३ ॥
 नेणें तुझी कैसी करावी हे सेवा : जाणसी तूं देवा : अंतरीचें : ॥ ४ ॥ तुका
 म्हणे तूं कृपेचा सींधु : तोडी भवबंधु माझा देवा : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

धुर्वक ५४८

जाणावें तें काये नेणावें तें काये : ध्यावे तुझे पाये हें ची सार : ॥ १ ॥
 करावें तें काये न करावें तें काये : ध्यावे तुझे पाये हेची सार : ॥ २ ॥
 [व. पृ. ११९] बोलावे तें काये नोवलावे तें काये : ध्यावे तुझे पाये हे
 ची सार : ॥ ३ ॥ जावें तें कोठे नव जावें आतां : बरवे अठवीतां नांमं
 तुझे : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे तूं करीसी तें सोपे : पुन्ये होती पापें आमं-
 च्या मती : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

धुर्वक ५४९

नको ब्रह्मज्ञान अत्मतस्थीती भाव : मीं भक्त तूं देव : येंसें करी : ॥ १ ॥
 दावी रुप मज गोपीकारमना : ठेवीन चरणा : वरी माथा : ॥ २ ॥ पाहोनी
 श्रीमुख देईन आळीगण : जीवे नीवलोण : उतरीन : ॥ ३ ॥ पुसतां सांगैन
 हीतगुजमात : वैसेनी येकांत : सुषगोस्टी : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे यासी न
 लवी उसीर : माझ आभ्यांतर जाणौनीयां : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

धुर्वक ५५०

साच काये मज कळों नये देवा : काये तुझी सेवा काये नव्हे : ॥ १ ॥
करावें तें बरे जनसमाधान : सेवावें हे वन : नोबलावें : ॥ २ ॥ शुध माझा
भाव होईल तुझा पाई : तरी च हे देई नीवडुनी : ॥ ३ ॥ उचीत अनुचीत
कळो आली गोस्ती : तुझे कृपाद्गुस्ती पांडुरंगा : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे मज
पांयांसवे चाड : सांगसी तें गोड : आहे मज : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

धुर्वक ५५१

नाही कांटाळोलो परी वाटे भये : करावें ते काये : न कळतां : ॥ १ ॥
जन वन आम्हा समान ची जालें : काम क्रोध केले पावुटणी : ॥ २ ॥ शडउर्मी
शत्रु जीतलें अंनता : नांमांचीया सतावळें तुझ्या : ॥ ३ ॥ मुषे धर्म आम्हां
सेवकाचा येसा : स्वांमी करीसी रसा पाळावी ते : ॥ ४ ॥ म्हणउनी तुका
आवळोकुणी पाये : वचनाची पाहे : वास येका : ॥ ५ ॥ छ ॥

धुर्वक ५५२

जे केली आळी ते अवधी गेली वांयां : उरला पंढरीराया श्रम माझा :
॥ १ ॥ काये समाधन केले कोणे येळें : कोणे माझे लळे पाळीयेळें ॥ २ ॥
आभास ही नाही स्वपनी दुच्छीता : प्रतक्षे बोलतां : ॥ कंईचा तो : ॥ ३ ॥
[व. पृ. १२०] आतां पुढें लाज वाटे पांडुरंगा : भगत यैसे जगामाजी
जालें : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे आतां नाही भरवसा : मोकलीसी यैसा
वाटोतोसी : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

धुर्वक ५५३

वायांवीन वाढवीला हा लोकीक : आणीला लटीक वाद दोषा : ॥ १ ॥
नाही ऐसा जाला देव माझ्या मते : ॥ मुकेले जेवीतें काये जाणें : ॥ २ ॥
शब्दज्ञाणे गौरवीली हे वैषरी : साच ते आंतरी बीबे ची ना : ॥ ३ ॥ जांलो
परदेसी गेलें दोन्ही ठाये : संवसार ना पाये तुझे देवा : ॥ तुका म्हणे मागे
कळो येतें यैसें : नेघतो हे पीसे लाउनीयां : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

धुर्वक ५५४

मागे शरणागत तारीले बहुत : म्हणउनी दीनानाथ तुज देवा : ॥ १ ॥
पाहीले अपराध नाही याती कूळ : तारीला आजामेळ गणीका भीले : ॥ २ ॥
आढळ पदी बाळ बैसवीला धुरु : क्षीराचा सागर उपमणी : ॥ ३ ॥ मज

ईद्र पसु णाडीये जळचर : भवसीधुपार उतरीलीं : ॥ ४ ॥ प्रल्हाद आग्नी
राषीला जळांत : वीशाचें अमृत तुझा नामे : ॥ ५ ॥ पांडवां संकट पडतां
जडभारीं : त्याचा तु कैवारी नारायेना : ॥ ६ ॥ तुका म्हणे तु अनार्थांचा नाथ :
आईकोणीया मात शरन आलो : ॥ ७ ॥ छ ॥

धुर्वक ५५५

तुझा शरणागत जालो मीं अर्कांत : करी माझे हीत पांडुरंगा : ॥ १ ॥
पतीतपावण तुझी ब्रीदावळी : ते आतां सांभाळी मायेबांपा : ॥ २ ॥
आनांथांचा नाथ बोलती संत : आईकोणी मात : वीस्वासलो ॥ ३ ॥ न
करावी नीरास न धरावें उदास : देई याचाकास कृपादान : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे मीं पातकांची रासी : देई पांयांपासी ठाव देवा : ॥ ५ ॥ छ ॥

धुर्वक ५५६

[व. पृ. १२१] सरवस्वाचा त्याग तो सदा सोवळा : न लीपे
बीटाळा : आग्नी तैसा : ॥ १ ॥ सत्यवादी करीतां संवसार सकळ : अलीप्त
तो जळ : कमळ तैसा : ॥ २ ॥ घडे ज्यां उपकार भुताची दया : आत्म-
स्थीती तया आंगी वसें : ॥ ३ ॥ नोबले गुणंदोस : नाईके काणी : वर्तौनी तो
जनी : जनार्दन : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे वर्म जाणीतल्यावीण : पावे करीतां
सीणं सांडीमांडी : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

धुर्वक ५५७

चीती धरीन मी पाउलें सकुमार : सकळां बीढार संपतीचे : ॥ १ ॥
कंठी धरीन नाम अमृताची वली : होवील राहीली सीतळ तनुं : ॥ २ ॥
पाहेन श्रीमुष साजीरें सुंदर : ॥ सकळ आगर लावन्यांचा : ॥ ३ ॥ करीन
अंगसंग बाळकाचे परी : बैसेन तोवरी नुतरें कडीये : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे हा
केला तैसा होये : धरीली मनें सोये वीठोबाची : ॥ ५ ॥ छ ॥

धुर्वक ५५८

न कळे तत्वज्ञान मुढ माझी मती : परी ध्यातों चीतीं चरनकमळ :
॥ १ ॥ आगमांचे भेद मी काय जाणें : काळतो चीतने सारीतसें : ॥ २ ॥
कांही नेणें परी म्हणंवीतों दास : होईल त्याचा त्यास : आभीमाण : ॥ ३ ॥
संवसाराची सोये सांडीला मारग : दुरावीलें जग येका घाय : ॥ ४ ॥ मागीला
लागाचे कळेसे षडणे : येकायेकी मन राषीयेलें : ५ ॥ तुका म्हणे अगा
रघुमादेवीवरा : आतां करुनां करा सांभाळांवे : ॥ ६ ॥

धुर्वक ५५९

बाळ मातेपासीं सांगें तान भुक् : उपायाचे दुष काये जाणें : ॥ १ ॥
तयापरी करीं पाळण माझे : घेउनीयां वोझे : सकळ भार : ॥ २ ॥ कासया गुणदोश
आणीसी मना : सर्व नारायेणां : आपराधी : ॥ ३ ॥ सेवाहीन दीन पातकांची
रासी : आतां वीचारीसी काये येसें : ॥ ४ ॥ जेणें काळें पाईं अनुसरलें चीत :
नीर्धार हा हीत जाले येसा : ॥ ५ ॥ [व. पृ. १२२] तुका म्हणे तुम्ही
तारीलें बहुतां । माझी कांहीं चीतां : असो देवा : ॥ ६ ॥ छ ॥ छ ॥

धुर्वक ५६०

जीवनांवांचुन तळमळी मासा : प्रकार हा तैसा होतो जीवा : ॥ १ ॥
न संपडे जालें भुमीगत धन : चरफडी मन : तयापरी : ॥ २ ॥ मातेचा वीयोग
जांलीयां बाळा : हातो कळवळा : जाणा देवा : ॥ ३ ॥ सागावे ते कीती
तुम्हांसी प्रकार : सकळांचें सार पाये दावी : ॥ ४ ॥ ये ची चींते माझा
करपला भीतर : कां नेणो वीसर पडीला देवा : ॥ ५ ॥ तुका म्हणें तूं हे
जाणसी सकळ : यावरी कुपाळ : होई देवा : ॥ ६ ॥ छ ॥

धुर्वक ५६१

शरण आलें त्यासी नें दावी पाठी : आईका जगजेठी : वीज्यापण : ॥ १ ॥
आळवी तयासी उतर झडकरी : द्यावे परीसा हारी : वीज्यापणा : ॥ २ ॥
गाजलीयाचें करावें धावणें : वीणती नारायन : परीसावी हे : ॥ ३ ॥ भागली-
याचा होये रे वीसांवा : परीसा पुरुशोत्तमा : वीज्यापणा : ॥ ४ ॥ अंकीतांचा
भार वागवी मांथां : परीसावी अनांथा : वीज्यापणा : ॥ ५ ॥ तुका म्हणे आम्हा
वीसरावें ना देवा : परीसावी हे सेवा : वीज्यापणा : ॥ ६ ॥ छ ॥

धुर्वक ५६२

कोण आम्हां पुसे भागले सीनलें : तुजवीण उगलें : पांडुरंगा : ॥ १ ॥
कोणापासी आम्ही सांगों सुषदुष : कोण तान भुक् नीवारील : ॥ २ ॥
कोण या तापाचा करील परीहार : उतरील भार : कोण दुजें : ॥ ३ ॥
कोणापे ईछेचे मागावें मातुके : कोण कवतुके बुझावील : ॥ ४ ॥ कोणावरी
आम्ही करावी हे सता : होईल साहाता : कोण दुजा : ॥ ५ ॥ तुका म्हणे
अगा स्वमी सर्व जाणा : दंडवत चरणां : तुमंच्या देवा : ॥ ६ ॥ छ ॥ छ ॥

स्रवदा ५६३

आईका गाये भाई : स्रवदा सागोतो काई : येथे नाडेल माये : दोषा
पुत्राची : ते करीती तीची वीटंबणा : अवघ्या प्रसीध जणा : [व. पृ. १२३]

येक न मरीतां स्याहाणा : तो जाणा : सुष न पवे : ॥ १ ॥ आणीक आईका
आईका गा ये : स्रवदा सांगोतो काये : घरे ची बोलें तो जाये : नरकामध्ये अधो-
गती : हे चौघाच्या मुखें : मनासी आनावें सुषें : आवधी चुकती दुषें : षोटे
बोला नरनारी : ॥ २ ॥ आणीक नाडेल येक जाण : स्रवदा बोलोतो वचन :
जागें माझें चीत म्हणे उन : पडीलें घान : तया घरी : म्हणौउनी न म्हणे माझें
काही : नीजी नीजा सुषेठाई : येत्न होईल तै चोराठाई : ॥ वीस्वास : ॥ ३ ॥
आणीक येकीपरी : स्रवदा सांगोतो थोरी : दुष पावैल नारी : पतीव्रतया-
मध्ये : ॥ पांचानी दीधलें हाती : म्हणउन न मनावी नीस्वीती : परपुरुशी
होये रती : सुष गती ते पावें : ॥ ४ ॥ अणीक येकी परी : स्रवदा सांगोतो
ते करी : दाण देतां जो वारी : नव्हे नव्हे भला तो : तुका म्हणे आई :
येथे नांव काई : सांगसी ते काई : मरो राडेचें : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

५६४ आभग ९

आलें भारा केणे : वेरझार चुके जेणे : ॥ १ ॥ धृ ॥ उभे केलें वीटेवरी :
पेठ ईनाम पंढरी : ॥ छ ॥ वाहाती मारग : अवघे मोहोरलें जग : ॥ २ ॥
तुका म्हणे माप घरे : आणा माझें बाप : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

५६५

लाभ घरा नये तुटी : नाही आढवळा भेटी : ॥ १ ॥ धृ ॥ जाये
अवधीया देसा : येथे संचला च तैसा : ॥ छ ॥ न लगे पारधी : अवधी
सकट सारीषी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे वोळें : रुपे भुलया गोवी डोळे : ॥ ३ ॥

५६६

पाचारीतां पावें : येसी ठाईची हे सवे : ॥ १ ॥ धृ ॥ बोले कंठणां
वचणी : करी कृपा लावी स्थिनी : ॥ छ ॥ जाणे कळवळा : भाव झुधीचा
जीव्हाळा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नामे : मागमागें धावे प्रेमें : ॥ ३ ॥ छ ॥

५६७

लक्ष्मीवलभा : दीनानाथा पद्मनाभा : ॥ १ ॥ [व.पृ. १२४] धृ ॥ सुष
वसे तुझा पाई : मज ठेवी ते च ठाई : ॥ छ ॥ माझी हे वासना : तुं ही
उदात्ताचा राना : ॥ २ ॥ तुका म्हणे भोगे : पीडा केली धावं वेगे : ॥ ३ ॥

५६८

करी येसा जागें : वेळोवेळा पायां लागें : ॥ १ ॥ धृ ॥ प्रमे झोवें
कंठी : देहे धरनीये लोटी : ॥ छ ॥ राहे लोकाचार : पडे अवघा वीसर :
॥ २ ॥ तुका म्हणे ध्यावे : तुज बीभचारभावं : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

५६९

टाळ दीडी हाती : वैकुंठीचे ते सांगाती : ॥ १ ॥ धृ ॥ जाल तरी
कोणही जा गा : करा सीदोरी ते वेगा : ॥ छ ॥ जाती सादावीत : तेथे
आसो आवें चीत : ॥ २ ॥ तुका म्हणे बोल : जाती बोलत वीठल : ॥ ३ ॥

५७०

वायां जातों देवा : नेणें भगती करुं सेवा : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां
जोडुनीयां हात : उभा राहीलों नीवांत : ॥ छ ॥ करावे तें काये : न कळे
अवलोकीतो पाये : ॥ २ ॥ तुका म्हणे दान : केले पदरी घेईन : ॥ ३ ॥

५७१

बैसो पाठमोरी : मना वाटे तैसी फेरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ परी तुं जाणसी
अवडी : बाळां बहुताची प्रवडी : ॥ छ ॥ आपलाल्या ईछा : मागो जयां
छंद जैसा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आई : नव्हसी उदस वीठावी : ॥ ३ ॥

५७२

वीस्वभरा बोलें : बहुत कान हात डोळे : ॥ १ ॥ धृ ॥ जेथे असे तेथे
देषे : मागीतलें ते आईके : ॥ छ ॥ जे जे वाटे गोड : तैसी पुरवीते कोडे :
॥ २ ॥ तुका म्हणे भेटी : कांही पडों नेंदी तुटी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

५७३

वीठल नामाचा नाही ज्या वीस्वास : तो वसें उदास नरकामधी :
॥ १ ॥ तयासीं बोलतां होईल वीठाळ : न वजे तो जळस्नान करीतां : ॥ २ ॥
तुका म्हणे मज वीठलाची आन : जरी प्रतीवचण : करीन त्यासी : ॥ ३ ॥

५७४

जया घडले सकळ नेम : मुषी वीठलाचें नाम : ॥ १ ॥ धृ ॥ काही न लगे
सीणावें : आणीक वेगळीया भावे : ॥ [व. पृ. १२५] वाचे उच्चारवें
रामकृष्ण गोवीदा : ॥ छ ॥ फळे पावेल आवलीळा : भोगी वैकुंठ सोहोळा :
॥ २ ॥ तुका म्हणे त्याच्या नामे : तो ची होईजे स्वभावें : ॥ ३ ॥

५७५

पुराणप्रसीध हे सीमा : नामंताकरुंहीमा : ॥ १ ॥ धृ ॥ मार्गे
जाळी माहादोश : पुढें नाहीं गर्भवासी : ॥ छ ॥ जे नीदीलें शास्त्रे : वंद्ये
जालें नामामात्रें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे यैसा : त्रीभुनी तुझा ठासा : ॥ ३ ॥

५७६

नाम घेतां न लगे मोल : नाममंत्र नाही षोल : ॥ १ ॥ धृ ॥ दोनी
आक्षेराचें काम : उचारीतां रामराम : ॥ छ ॥ नाही वर्णा धर्म याती : नामी
अवधी च सरती : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नाम : चैतन्ये नोजधाम : ॥ ३ ॥

५७७

नाम घेतां वांयां गेला : यैसा कोण अईकीला : ॥ १ ॥ धृ ॥ सांगा
वीनवीतां तुम्हांसी : संत मंत सीध रुसी : ॥ छ ॥ नामे तरला नाही कोन्ही :
यैसा थोवा नीवटुनी : ॥ २ ॥ सलगीच्या उतरा : तुका म्हणे क्षेमा करा : ॥ ३ ॥

५८८

जीव षादला देवतें माझा येणे माहा भुतें : झोंबीनलें नीरुतें काही
करीतां न सुटे : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां करुं काये न चले करीतां उपाये :
तुम्हां आम्हा सये वीषडावी षडी केळी : ॥ छ ॥ बोलतां दुस्चीती : मी वो
पडीयेलें भ्रांती : आठव हा चीती : न ये म्हणतां मी माझे : ॥ २ ॥ भले तें
ची चावळे : जाणा अवधीयां वेगळें : नाठवती वाळें : अपपर सारीषें : ॥ ३ ॥
नका बोलो सये मज वचन न साहें : वैसाल त्या राहे : उग्या वाचा पुंटुणी :
॥ ४ ॥ तुम्हां आम्हां भेटी : नाही जाली जीवें साटी : तुका म्हणे दुस्ती :
पाहा आहे जवळी तों : ॥ ५ ॥ छ ॥

५७९

फुकाचें तें लुटा सार : व्होरे अमार सदेव : ॥ १ ॥ धृ ॥ पुढती नांही
गर्भवास : जळती दोशडोंगर : ॥ छ ॥ उदंड भावें उदंड घ्यावें : नामं गावें
अवडी : ॥ २ ॥ [व. पृ. १२६] तुका म्हणे घरीच्या घरी : देशा
उरी नसी जो ॥ ३ ॥

५८०

जीवाचा जीव्हाळा : पाहो आपलीये डोळा : ॥ १ ॥ धृ ॥ आम्हां
वीठल येक देव : येर अवघें चीं वाव : ॥ छ ॥ पुंडलीकच्ये पाठीं : उभा
हात ठेउनी कटी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे चीती : वाहों रघुमावीचा पती : ॥ ३ ॥

५८१

माझें अराधन : पंढरपुरीचें नीधान : ॥ १ ॥ धृ ॥ तया येकावीण
दुजे : काही नेणें पंढरीराजे ॥ छ ॥ दास वीठलाचा : अकीत अकीला
ठाईचा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आतां : नव्हे पालट सर्वथा : ॥ ३ ॥ छ ॥

५८२

आतां आम्हां हें ची कांम : वाचे गावें तुझें नाम : वावोनीयां टाळी प्रेम-
सुषें नाचावें : ॥ १ ॥ धृ ॥ अवधी जाली आरानुक : मागें पुढें सकळीक :
त्रीपुटीचें दुष प्रारलब्ध सारीलें : ॥ छ ॥ गोदातटे नीर्मळें : देवदेवांची देवाळे :
संतमंतां मेळे : दीस जाये सुषाचा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पंढरीनाथा :
आणीक नाही मज चींतां : योगक्षेम माथां : तुझे भार घातला : ॥ ३ ॥

५८३

काही च नव्हे मी कोणीये गावींचा : येकटु ठावीचा ठाई येकु : ॥ १ ॥
जात नाही कोठें येत फीरोणीयां : अवघें ची वा(या)वीण बोल : ॥ २ ॥ ज्यांचें
नाही आम्हां मरावें लागत : आहो अवडीत जैसे तैसें : ॥ ३ ॥ नाही मज
कोन्ही आपलें दुसरें : कोन्हांचा मी घरें काहीं नव्हे : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
नामं रुप नाही आम्हां वेगळा या कर्मा : अकर्मासी : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

५८४

मृगजळा काये करावा उतारु : पावावया पारु पैलथडी : ॥ १ ॥ षाप-
राचे होन षेळती लेंकुरें : कोण त्या वेव्हारें लाभ हाणी : ॥ २ ॥ मगळदा-
येके करीती कुमारी : काये त्याची षरी सोईरीक : ॥ ३ ॥ स्वपणी जे सुषदुष
जालें काहीं : जायुती तो नाही साच भाव : ॥ ४ ॥ सारी ज्याली मेली
लटीकें वचन : बंधमुगत सीण तुका म्हणे : ॥ ५ ॥

५८५

[व. पृ. १२७] भुतदयाप्ररत्वे जया तया परी : संत नमस्कारी
सर्व भावे : ॥ १ ॥ सीकल्यां बोलांचा धरीसी ताठा : तरी जासी वाटा
येमपंथें : छ ॥ हीरा परीस मोहोरा आणीक पास्याण : नव्हे परी जन संतां
तैसी ॥ २ ॥ सरीता वाहाळा गंगें सागरा समान : लेषी तयाहुन अधम नाहीं :
॥ २ ॥ आणीक अमुप होती तारांगणें : रवीससी मानें लेषु नये : ॥ ४ ॥
तुका म्हणे नाही नमरता (= नम्रता) आंगी : नव्हे ते फीरंगी
कठीण लोहो : ॥ ५ ॥ छ ॥

५८६

माझें म्हणतां थाला का रे नाहीं लाज : कन्यापुत्र भाज ग्रह वीत :
॥ १ ॥ कोन्ही सोडवीणा काळाचे हतीचें : येकावीण साचे नारायेणा : ॥ २ ॥
तुका म्हणे कीती सांगावें चाडाळा : नेणे जीवकळा कोन्या जीतो : ॥ ३ ॥

५८७

आणीक कांही नावडे मज मात : येका पंढरीनाथा वाचुनीयां : ॥ १ ॥
 त्याची च कथा अवडे कीर्तन : ते मज स्रवण गोडी लागें : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणे संत म्हणोत भलते : वीठला परतें न मनी कांहीं : ॥ ३ ॥ छ ॥

५८८

वीठल सोवीरा सजन सांगांती : वीठल ये चीती बैसलासे : ॥ १ ॥
 वीठलें आंग व्यापीली कायां : वीठल हे छाया माझी मज : ॥ २ ॥ बैसला वीठल
 जीव्हेचीये माथां : न वदे ते अनेथा : आणीक दुजे : ॥ ३ ॥ सकळा
 ईंद्रीयां मन येक प्रमान : ते ही करी ध्यान वीठोबाचे : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे या
 वीठाबासी आतां : न ये वीसरतां माझें मज : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

५८९

तुजवीण वाणी आणीकांची थोरी : तरी माझी हरी जीव झडो : ॥ १ ॥
 तुजवीन चींता अवडे आणीक : तरी हा मस्तक भंगो माझें : ॥ २ ॥ [व. पृ.
 १२८] नेत्री आणीकांसी पाहेन अवडी : जात ते ची घडी चांडळ हे : ॥ ३ ॥
 कथा अमृतपान नेघती श्रवण : काये प्रयोजन यांचे मग : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
 काये वांचोनी कारण : तुज येक क्षीण वीसंभतां : ॥ ५ ॥

५९०

गडी गेले रडी : कान्हो नेंदीस तुं चढी : ॥ १ ॥ धृ ॥ आम्ही नेषळों
 आम्ही नेषळो : आला भाव तुझा कळो : ॥ २ ॥ न साहावे भार : बहु लागो-
 तोसी जर : ॥ ३ ॥ तुका आला रागें : येऊं नेंदी मागमागें : ॥ ४ ॥ छ ॥

५९१

आंधळ्यासी जन अवघे ची आंधळें : आपणासी डोळे द्रुस्टी नाही : ॥ १ ॥
 रोग्या वीशतुल्ये लागे मीस्टाण : तोंडासी कारण चवी नाही : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणे सुध नाही जो अपण : त्या त्रीभुवन अवघे षोटें : ॥ ३ ॥ छ ॥

५९२

चोरोटे सुनें मारीले टाळें : केंउं करी परी न सडी चाळें : ॥ १ ॥ धृ ॥
 यैसे येक दुराचारी गा देवा : आपलीया जीवा घात करी : ॥ २ ॥ नाक गेलें
 तन्ही लाज ना वीचार : हीडे फजीतषोर दारोदारी : ॥ ३ ॥ तुका म्हणे कर्म
 बळीवंत गाढे : नेदी त्या पुढे मागें सरो : ॥ ४ ॥ छ ॥

५९३

ठेवा जाणीवा गुडुण : येथे भाव ची प्रमाण ॥ १ ॥ धृ ॥ येका अनुसरल्यां
काज : अवघे जाणे पंढरीराज : ॥ छ ॥ तर्कवीतर्कासी : ठाव न लगे सायासी :
॥ २ ॥ तुका म्हणे भावेवीण : अवघा बोलती तो सीण : ॥ ३ ॥ छ ॥

५९४

आम्हासी नाही आणीक प्रमाण : नामासी कारण वीठोबच्या : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ घालुनीयां कास करीतो कैवाड : कळी काळासी आड वागो नेडु : ॥ छ ॥
अवध वांकडें जैसैं परी वाचे हरी हरी उचारण : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आम्हां
सापडलें नीज : सकळ ही बीज पुराणाचें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

५९५

[व. पृ. १२९] आम्हा आळंकार मुद्राचें श्रीघार : तुळसीचे हार वांहों
कंठी : ॥ १ ॥ धृ ॥ लाडीके डीगर पंढरीरायाचे : नीरतर वाचें नामघोश : ॥ छ ॥
आम्हां अणीकांची चाड ची नाही : ॥ सर्व सुष पाई वीठोबाचां : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे आम्ही न घो या मुग्ती : येकावीन चीती नाही दुजे : ॥ ३ ॥ छ ॥ ६

५९६

मुनी मुग्त जाले भेणे गर्भवासा : आम्हां वीस्णुंदासा सुलभ तो : ॥ १ ॥
धृ ॥ अवघा ची संवसार केला ब्रह्म रूप : ॥ वीठल स्वरूप म्हणौनीयां : ॥ छ ॥
पुरानी उपदेश साधने उदघाट : आम्हां सोपी वाट वैकुंठीची : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे जनां सकळां सहीत : घेऊं आषंडीत प्रेमसुष : ॥ ३ ॥ छ ॥

५९७

न करावी स्तुती : माझी संतजनी : होईल या व(च)नी आभीमान :
॥ १ ॥ भारे भवनदी नुतरवे पार : दुरावती दुर तुमचे पाये : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे गर्व पुरवीली पाठी : होये माझ्या तुटी वीठोबासी : ॥ ३ ॥

५९८

तुमंचिये दासीचा दास करुनी ठेवा : आसीर्वाद यावा : हा ची
मज : ॥ १ ॥ नववीधा कांही बोलीली जे भगती : ध्यावी माझा हातीं संत-
जनी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे तुमच्या पायांच्या आधारे : उतरन घरे
भवनदी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

५९९

चोर टेकाचें नीघालें चोरी : आपलें तैसे पारीषें घरी : ॥ १ ॥ धृ ॥
 नाही नफा नागवे आपण गमावीलें कान हात पाये : ॥ छ ॥ बुधीहीन णये
 कांही च कारणा : तयासवे जाणा ते ची सुष : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नाही
 ठाउकें वरम : तयासी करमं बोडवलें : ॥ ३ ॥ छ ॥

६००

छळी वीष्णुदासा कोन्ही : त्याची अमंगळवाणी : ॥ १ ॥ धृ ॥ येउं
 नेंदावा समोर : अभागी तो दुराचार : ॥ छ ॥ नावडे हरीकथा : त्याची
 बीभचारीन माता : ॥ २ ॥ तुका म्हणे याती : अस्ट तयाची हे मती : ॥ ३ ॥

६०१

[व. पृ. १३०] बोलवीसी तैसें आणी अनुभवा : नाही तरी देवा
 वीटंबना : ॥ १ ॥ मी ठेवीन काये करावे मीस्टाण : सेव्य जीवेवीन स्नीधा-
 रीलें : ॥ २ ॥ संपादणी वीण वीटबीलें सोंगं गुणवीन चांग : रुप हीण : ॥ ३ ॥
 कन्यांपुत्रेवीण मंगळदायेकें : वेचीलें हे फीकें द्रव्य तन्ही : ॥ तुका म्हणे
 तैसी होते मजपरी : नेदषें अतरी प्रेमभाव : ॥ ५ ॥ छ ॥

६०२

सामर्थीचें बाळ कीवीलवाणे दीसैं : तरी कोण हांसैं जन देवा :
 ॥ १ ॥ अवगुणी जन्ही जालें तें वोंगळ : करावा सांभाळ लागें त्याचा :
 ॥ २ ॥ तुका म्हणे तैसा मीं येक पतीत : परी मुद्रांकीत : जालो तुझा : ॥ ३ ॥

६०३

यमुनेतटी माडीला खेळ : म्हणे गोपाळ गडीयांसी : ॥ १ ॥ धृ ॥
 हाल मांडा हाल मांडें : वांवगी साडा : मोकळी : ॥ छ ॥ नांवे ठेउनी वाटा
 गडी : न वजें रडी मग कोन्ही : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कान्हो तीळ्यातादळ्या :
 जीके तो करी आपला षेळ्या : ॥ ३ ॥ छ ॥

६०४

बळे डाई न पडे हरी : बुधी करी स्याहाणां तो : ॥ १ ॥ मोकळे देवा
 षेळो आवें : समभावे सांपडावा : ॥ छ ॥ येतो जातो येळोवेळा : न कळे कळा
 सांपडती : ॥ २ ॥ तुका म्हणे धरा ठाईचा ठाई : मीडी जीवे पावी घालुनीयां : ॥ ३ ॥

६०५

गाढवाचे आंगीं चंदनाची उठी : राषे त्या त्याणे केलीसे भेटी :
॥ १ ॥ धृ ॥ सहज गुण जयाचे देही : पालट काही : नव्हे त्या : ॥ छ ॥
मांकडाचे गंडां मोलाचा मणी : वातला चाउनी टाकी थुकुणी : ॥ २ ॥
तुका म्हणे षळा नावडे हीत : आवया वाढवी अपलें मत : ॥ ३ ॥ छ ॥

६०६

आंगी जर त्या नावडे साखर : जाणतो वीतर गोड जाणें :
॥ १ ॥ धृ ॥ येकाचे तो तोडीली माती : आवघे खाती पोटभरी : ॥ छ ॥
[व. पृ. १३१] चारीतां बळे येतसे दांती : मागोण घेती भाग्येवंत : ॥ २ ॥
तुका म्हणे संचीत बरें : तयासी दुसरें काय सागें : ॥ ३ ॥ छ ॥

६०७

नेणे सुणे चोर पाहुणा मागता : देषोन भलता भुंकतसे : ॥ १ ॥ धृ ॥
सीकवीलें काही न चलें त्या : बोलीयेलें या बोला जाती : ॥ छ ॥ क्षीर
बोकुणीयां पाये अमगळ : अपली ते ढाळ जावो नेंदी ॥ २ ॥ बंदुं नींदुं काये
नेणें दुराचार : षळाचा वीचार तुका म्हणे : ॥ ३ ॥ छ ॥

६०८

जन मानवीलें वरी बाह्याकारी : तैसा मी अंतरी नाही जालों : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ म्हणउनी पंढरीनांथा : वाटतसे चीतां : प्रगट बोलतां लाज वाटे :
॥ छ ॥ संत ब्रम्हरूप जाले अवघें जन : ते माझे अवगुण नेदषती : ॥ २ ॥
तुका म्हणे मी तों आपणासी ठावा : आहें बरा देवा जैसा तैसा : ॥ ३ ॥ छ ॥

६०९

काम क्रोध माझे जीताती शरीरी : ॥ कोंवळें तें वरी बोलतसें : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ कैसा सरता जालो तुझा पांई : पांडुरंगा काहीं न कळे हें : ॥ छ ॥
पुराणाची गोही वदतील संत : तैसें नाहीं चीत सुध जालें : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे मज आणुनी अनुभवा : दाषवीं हें देवा साच बरें : ॥ ३ ॥ छ ॥

६१०

धीग जीणे तो बाईलें अध्यान : परलोक माना ही दोन्ही : ॥ १ ॥ धृ ॥
धीग जीणे त्याचें लोभावरी मन : न घडे पुजन भक्ती त्यासी : ॥ २ ॥ धीग
जीणे अळस नीद्र जया फार : अमीत अहार आघोरीया : ॥ ३ ॥ धीग जीणे
नाही वीवेक वैराग्या : झुरे मानालागी साधुपणें : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे धीग
यैसे जालें लोक : नीदक वादक नरका जाती : ॥ ५ ॥ छ ॥

६११

आठवे देव तो करावा उपाव : येर तेजी वाव षटपटा : ॥ १ ॥ धृ ॥
 होई जागा होई जागा : वाउगा कां गा सीणसी : ॥ ल : ॥ छ ॥ [व. पृ.
 १३२] जाणीवच्या भारे भवाचे डोही : बुडसी तो कही नीवसी ना : ॥ २ ॥
 तुका म्हणे देवा पावसी भावें : जाणतां ठावें कांही नव्हें : ॥ ३ ॥ छ ॥

६१२ पावीक अभंग १०

पाईकपणे जातीला सीधांत : सुरे धीर मात वचन चीती : ॥ १ ॥
 पाईकीवांचुन नव्हे कांही सुष : प्रजामध्ये दुष न सरे पीडा : ॥ २ ॥ तरी
 होवे पाईक जीवाचा उदार : सकळ त्याचा भार स्वामी वाहें : ॥ ३ ॥
 पाईकीचें सुष जयां नाही ठावे : धीग त्याणी ज्योवे : वायांवीण : ॥ ४ ॥
 तुका म्हणे येका क्षीणाचा करार : पाईक अपार सुष भोगी : ॥ ५ ॥ छ ॥ १

६१३

पाईकीचें सुष पाईकांसी ठावें : म्हणौनीयां जीवे केली साटी : ॥ १ ॥
 येतां गोळ्या बाण साहीलें भडमार : वरसतां आपार : वुस्टी वरी : ॥ २ ॥
 स्वामीपुढें होवें पडतां भाडण : मागें त्या मडण सोभा द्यावी : ॥ ३ ॥ पाईकाणी
 सुष भोगीले आपार : सुष आणी धीर अंतबाही : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे या सीधांत-
 च्या घुणा : जाणोतो स्याहाणा : करीतां भोगी : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ २

६१४

पाईक तो जाणे पाईकीचा भाव : लागणें ठाव चोरवाटा : ॥ १ ॥ आपणा
 राषोण ठकावे अणीक : घ्यावें सकळीक हरुनीयां : ॥ २ ॥ येउ नेंदी लाग लागो
 नेदी माग : पाईका त्या जग स्वामी मानी : ॥ ३ ॥ यैसे जन केलें पाईके पावीक :
 जया कोन्ही मीक न घलीती : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे यैसे जयाचे पावीक :
 बळीया तो नाईक : वीलोकीचा : ॥ ५ ॥ छ ॥ ३

६१५

पाईकाणी पंथ चालविल्या वाटा : पारीषद्यांचां साटा मोडुनीयां : ॥ १ ॥
 पारी(सी)ये ठाई घेउनीयां बाण : आपले तें जण राषीयेलें : ॥ २ ॥ आधारें वीणे जें
 बोलतां चावळें : आपलें तें कळे नव्हे यैसें : ॥ ३ ॥ सांडीतां मारग मारीती
 पावीक : आणीकासी सीक लागवया : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे वीस्वा घेउनी वीस्वास :
 पाईक तयांस सुष देती : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ ४

६१६

[व. ५. १३३] पाईक तो प्रजाराषोनीयां कुळ : पारषीयां मुळ छेदी दुस्टां :
॥ १ ॥ तो येक पाईक पाईकां नाईक : भाव सकळीक स्वामीकाजी : ॥ २ ॥
बुवंत तन सोनं ज्या पास्याण : पाईक त्या भीन : नाही स्वामी : ॥ ३ ॥
बीस्वासावांचुण पाईकासी मोल : नाही मीथ्या बोल बोलीलीयां : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे न ये स्वमी उनेपन : पाईका जतन करी त्यासी : ॥ ५ ॥ छ ॥ ५

६१७

धणी ज्या पाईका मानीतो अपण : तया भीते जन सकळीक : ॥ १ ॥
जीवाचे उदार सोभती पावीक : मीरवीती नाईक : मुगटमणी : ॥ २ ॥ आप-
लीभा सता स्वामीचे वैभव : भोगीती गौरव : सकळ सुषे : ॥ ३ ॥ कमाईचीं
हीन पडीली उदड : नाही तंयां षंड : येती जाती : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
तन्ही पाईकी च भली : थोडी बहु केली स्वामीसेवा : ॥ ५ ॥ छ ॥ ६

६१८

पाईकपणें षरा मुशारा : पाईक तो षरा पाईकीणें : ॥ १ ॥ पाईक
जाणे मारीतें अंग : पाईकां भंग नाहीं तया : ॥ २ ॥ येके दोही षरी बेतले
षाण : पाईकपणे तो नीवडला : ॥ ३ ॥ करुनी कारण स्वामी येस थावें :
॥ पाईक त्या नावे षरेपण : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे ठाव पाईकां नीराळा : नाही
स्वामी स्थळां : ग्याल्यावीण : ॥ ५ ॥ ७

६१९

उच नीच कैसी पाईकांची वोळी : कोण गांढें बळी नीवडलें : ॥ १ ॥
स्वामीकाजी येक सर्वस्वें तत्तर : येक ते कुचर आसाबध : ॥ २ ॥ प्रसंगा-
वांचुनी आणीती युर्भाव : पाईक तो नावं : मीरवी वांयां : ॥ ३ ॥ गणतीचे
यक उच नीच फार : तयामध्ये सुर : वीराळा थोडे : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे स्वामी जाणे त्याचा मान : पाईक पाहोन मोल करी : ॥ ५ ॥ छ ॥

६२०

येका च स्वामीचे पाईक सकळ : जैसैं बळ तैसैं मोल : तयां : ॥ १ ॥
स्वामीपदी येकां ठाव उंचं स्थळी : येक ती नीराळी जवळी दुष्टी : ॥ २ ॥
हीन कमाईचा हीण आनं ठाव : उंचा सर्व भाव उचपद : ॥ ३ ॥ पाईकपणें
तो सर्वत्र सरता : चांग तन्ही परता गाढ्या ठाव : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे मरण
आहे यां सकळां : भेणें अवकळा : आभये मोल : ॥ ५ ॥ ९

६२१

प्रजी तो पाईक बोळींचा नाईक : पोटासाठी येक जैसी तैसी : ॥ १ ॥
 [व. पृ. १३४] आगळें पाउल आणीकासी तरी : पळती माघारी तोडी-
 जती : ॥ २ ॥ पाठीवरी घाये म्हणती फटसर : धडा आंगे सुर मान पावें :
 ॥ ३ ॥ घेईल दरवडा देहा तो पाईक : मारी सकळीक सर्व हरी : ॥ ४ ॥
 तुका म्हणे नव्हे बोलाचे कारण : कमावीचा पण सीधी पावें : ॥ ५ ॥ छ ॥ १०

६२२

बुधीचा पालटु धरा रे कांही : मागुतां हा नाही मनुस्यदेहें : ॥ १ ॥
 आपल्या हीताचे नव्हती सायास : ग्रहद्वारा आस : धन वीतें : ॥ २ ॥
 अवचीते नीधान लागले हाती : भोगुणी वीपती गर्भवास : ॥ ३ ॥ यावे जावें
 पुढे यैसैं ची कारण : भोगावें पतन गर्भवास : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे धरी
 आठउ या देहीं : नाही तरी कांही बरें नव्हे : ॥ ५ ॥ छ ॥

६२३

अरे हें देह वेथ जावें : यैसैं जरी तुज होवें : जुत कर्म मनोभावें :
 सारीपाट षेळतां : ॥ १ ॥ धृ ॥ मग कैचे हरीचे णाम : नीजेलीयां जागा
 राम : जन्मोजन्मींचा आधम : दुष थोर साधीले : ॥ २ ॥ वीशयेसुषाचा
 लपटु : दासीगमंनीं अती धीटु : तया ते ची वाट : अधोगती जावया : ॥ ३ ॥
 आणीक येक कोड : नरका जावयाची चाड : तरी च संतनींदा गोड : करी
 कौतुकें सदा : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे यैसैं मना लावी रामपीसैं : ॥ नाही तरी
 आलीया सायासे : फुकट जासी ठकोणी : ॥ ५ ॥ छ ॥

६२४

अवधें ब्रम्हरूप नाही रीता ठाव : प्रतीमा तो देव कैसा नव्हे : ॥ १ ॥
 नाही भाव तया सांगावें कीती : आपलाली मती पाशांडीयां : ॥ २ ॥ जया भावे
 संत बोलीलें वचन : नाही अनमोदन शाब्दीकांसी : ॥ ३ ॥ तुका म्हणे
 संती भाव केला बळी : न कळतां षळी दुसीला देव : ॥ ४ ॥ छ ॥

६२५

आम्ही पतीतानी घालावें साकडें : तुम्हां लागें कोडें उगवें : ॥ १ ॥
 अचरतां दोश न धरूं सामाळ : नीवारउं काळ : तुम्हां हातीं : ॥ २ ॥
 नेष्टां कवडी करावा कुढावा : पाचारीतां देवा नांमासाठीं : ॥ ३ ॥
 दयासीधु नाम पतीतपावन : हें ची आम्हां वचन : सांपडलें : ॥ ४ ॥ तुका
 म्हणे करूं अन्यायाच्या कोटी : कृपावंतां पोटी : तु ची देवा : ॥ ५ ॥ छ ॥

६२६

[व.पृ. १३५] शास्त्राचें सार वेदाची मुर्ती : तो माझा सांगांती
प्राणसषा ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणंउनी नांही आणीकाचा पांग : सर्व जालें साग नाम
येक : ॥ छ ॥ सगुण निर्गुन ही जयाची आगें : तो ची आम्हांसंगें : क्रीडा
करी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आम्हीं वीधीचे जनीतें स्वयंभ आईते केलें
नव्हों : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

६२७

जो भक्ताचा वीसांवा : उभा पाचारीतो धांवां : ॥ १ ॥ हातीं प्रेमाचें
भातुकें : मुर्षी घाली कवतुके : भवसींधु सुषें उतरी कासे लाउनीयां : ॥ छ ॥
थोरी भक्तांची आस : पाहे भोवंतांली वास : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कुपादाणी :
फेडी आ(व)डीची धणी : ॥ ३ ॥

६२८

आईका महीमा आवडीची : बोरें षाये भीळीची : ॥ १ ॥ ध्रु ॥ थोर
प्रेमाचा भुकेला : हा चीडुकोळ तयाला : आस्टामासी धीला : न मनी क्षीर-
सागरा : ॥ छ ॥ पव्हे सुदाम देवाची : फके मारी कोरडें ची : ॥ २ ॥ न
म्हणे उच्चीस्ट आथवा थोडें : तुका म्हणे भक्तीपुडें : ॥ ३ ॥ छ ॥

६२९

अषंड तुझी जया प्रीती : मज दे त्याची संगती : मग कमळापती :
तुज नानी कांटाळा : ॥ १ ॥ ध्रु ॥ पडोन राहेन तें ठाई : उगा ची संताचीये
पाई : न मगें न करी काहीं : तुझी आण वीठला : ॥ छ ॥ तुम्ही आम्हीं पीडों
जयाणें : दोन्हीं नीवारती येकाणें : बैसोलों धरणें : हाका देत दारेसी :
॥ २ ॥ तुका म्हणे या बोला : चीत देवी गा वीठला : न पाहीजे केला :
अवथा माझा अव्हेरु : ॥ ३ ॥ छ ॥

६३०

कोणे तुझा सांग केला आंगीकारु : नीस्वींती तों थोरी मानीयेली :
॥ १ ॥ कोणे यैसा तुज उपदेश केला : नको या वीठला शरण जावं :
॥ २ ॥ तेव्हां तुज कोण घालील पाठीसीं : घासेल भुमीसी वद वं येम : ॥ ३ ॥

कारे नागवसी आयुस्य खांतो काळ : दीसेदीस बळ क्षीणें होतें : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे यास सांगा कोन्ही तऱ्ही : वीसरला हरी मायेबापा : ॥ ५ ॥ छ ॥

६३१

[व. पृ. १३६] साधुन बचनाग षातील तोळा : आणीकां तो
डोळा पाहावेणा : ॥ १ ॥ साधुन भुजंग धरीतील हाती : आणीके कांपती
देषोनीयां : ॥ २ ॥ न साहे तें साहे करीतां सायास : कारण अभ्यास
तुका म्हणें : ॥ ३ ॥ छ ॥

६३२

आमंचे गोसावीं आयाचीत वृती : करवी सीस्याहातीं उपदेश : ॥ १ ॥
दगडांचीं नांवें तीं आधी च जड : ते काये दगड तारु जाणे : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे वेश वीटंबीला त्याणीं : सोंग सपादणी : करीती परी : ॥ ३ ॥ छ ॥

६३३

सरळी हीं नामे उचारावी सदा : हरी बा गोवीदा : रामा कृष्णां :
॥ १ ॥ पुन्ये पर्वकाळा तीर्थी ही सकळ : कथा सीधुजळ : नाहो येती :
॥ २ ॥ अवघ ची ठाम बैसलीयां घरा : येती भव धरा येके ठाई : ॥ ३ ॥
सेळ्या मेढ्या गाई : सेवा घेती म्हैसी कामधेनु तैसी नव्हे येकी : ॥ ४ ॥
तुका म्हणे सुषे पावीजे अनता : हे वर्म जाणंतां सुलभ ची : ॥ ५ ॥

६३४

पुनीत केलें वीष्णुदासी : सगें आपलीया दोसी : ॥ १ ॥ घु ॥ कोण
पाहे तयांकडे : वीर वीठलाचे गाढे : आसुभ त्यापुढें : शुभ होउनी ठाके :
॥ २ ॥ प्रेमसुषाचीया रासी : पाप नाही वोषदासी : ॥ ३ ॥ तुका म्हणे
त्याणी : केली वैकुंठ मेदीनी : ॥ ४ ॥ छ ॥

६३५

जन देव तरी पायां च पडावें : त्याचीया स्वभावें चाड नाही : ॥ १ ॥
आग्नीचें सौजन्ये सीतनीवारण : अंगेंसी जडोन दुष पावी : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे ज्यानें आपुलें स्वहीत : तैसी करी नीत वीचारुनी : ॥ ३ ॥ छ ॥

१ 'खा' हें अक्षर येथें च प्रथम स्पष्ट लिहिलें आहे बाकी सर्वभर खा ऐवजी वा
लिहिल्या आहे. २ भा पाहिजे.

भुत भवीश कळों यावे वर्तमान : हें तों भाग्येहीण त्याची जोडी :
॥ १ ॥ ध्रु ॥ आम्ही वीस्णुदासी देव ध्यावा चीते : होनार ते होते
परारलब्धे : ॥ छ ॥ जगसुद्धीसाठी घातला दुकान : जातो नारायेण :
अन्नरोणी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे हा हो परपच गाढा : थोरली ते पीढा रीधी-
सीधी : ॥ ३ ॥ छ ॥

६३७

येथे दुसरी न सरे आटी : देवा भेटी जावया : ॥ १ ॥ ध्रु ॥ तो ची
ध्यावा येका चीतें : करुनी रीतें कळीवर : ॥ छ ॥ [व. पृ. १३८] शड उर्मी
चुदयांतें : यांचा अंत पुरउनी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे घुटे आस : तेथे वास
करी तो : ॥ ३ ॥ छ ॥ २

६३८

प्रस्त्री आतां मज मातेसमान : स्फुमाई हे जण : पांडुरंग :
॥ १ ॥ ध्रु ॥ जाई वो तु माते न करी कांहीं आस : आम्हीं वीस्णुदास नव्हो
तैसें : ॥ छ ॥ न साहावे मज तुज ही पंतन : नको हें वचन दुष्ट बोलो :
॥ २ ॥ तुका म्हणे तुज पाहीजे अतार : तरी काये लोक येर थोडे
जाले : ॥ ३ ॥ छ ॥ १

६३९

काम क्रोध आम्ही वाईले वीठली : आंवडी धरीली पायांसर्वे :
॥ १ ॥ ध्रु ॥ आतां कोण पाहे माघारे वळोन : गेला हारपोन देहभाव : ॥ छ ॥
रीधीसीधी सुषे हाणीतीलया लाता : तेथें या प्रकृत कोण मानी : ॥ २ ॥
तुका म्हणे आम्ही वीठलाचे दास : गीळुन ठेवीला श्रास ब्रम्हाडाचा : ॥ ३ ॥ छ २

६४०

ज्याचे गर्जतां पवाडे : कळीकाळ पांयां पडे : ॥ १ ॥ ध्रु ॥ तो येक
पंढरीचा राणा : पुसा सा चौ अठरां जणा : चीतीतां जयासी : ॥ भुगती मुगती
कामारी दासी : ॥ २ ॥ वैकुंठासी जावे : तुका म्हणे ज्याच्या नावें : ॥ ३ ॥

६४१

प्रजन्ये पडावे आपुल्या स्वभावें : आपुल्या दर्शवे पीके भुमी : ॥ १ ॥
बीज ते ची फळ येईल सेवटी : लाभ हाणी तुटी : ज्याची तया : ॥ २ ॥
दीपाचीये आंगी नाही दुजा भाव : धनी चोर साव : सारीषे ची ॥ ३ ॥

काउळें ढोंपरा : कंकंर तीतरा : राजहंसा चारा मुक्ताफळें : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे येथे आवडी कारण : पीकला नारायेण : तया तैसा : ॥ ५ ॥ छ ॥

६४२

सोन्याचें पर्वत करवती पास्याण : अवघे रानोराण कल्पतरु : ॥ १ ॥
॥ ध्रु ॥ परी या दुर्लभ वीठोबाचे पाये : तेथे हे उपाये न सरते : ॥ छ ॥
अमृते सागर भरवती गंगा ॥ म्हणवैल उगा राहे काळा : ॥ २ ॥ भुत भवीस्य
कळो येईल वर्तमान : ॥ [व. पृ. १३९] करवती प्रसन रीधीसीधी : ॥ ३ ॥
स्थाने माने कळो येती यौग मुद्रा : नेववैल वारा ब्रम्हांडासी : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे मोक्ष राहे आलीकडे : आणीक बापुडे काये तेथे : ॥ ५ ॥ छ ॥

६४३

अवघ्या जेस्टा देवी कोण पुजणाचा ठाव : धरीतां ची भाव कोठे
न येसे जालें : ॥ १ ॥ ध्रु ॥ दीसे सारीषे सारीषें : परी तें कारणी पारीषे :
तळी गेली देषें : वरी टोलें न साहाती : ॥ छ ॥ पट येका सीरी : येथा-
वीधीने त्या येरी : बसकोळ्या घागरी : डेर राजण गाडगी : ॥ २ ॥
तुका म्हणे माना येथे कोन्ही रुसाव ना : आपलाल्या स्थाना : जेथे त्या च
शोभाल : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

६४४

म्हणवीती यैसे आईको भक्त : नेदधीज होत डोळा कोन्ही : ॥ १ ॥
॥ ध्रु ॥ यैसीयांचा कोण मानीतो वीस्वास : नीवडे तो रस घाई डाई : ॥ छ ॥
प्रजन्याचे काळी वाहाळाचे नद : न धरे ची बुंद वोसरतां : ॥ २ ॥ हीरे
यैस्या गारा दीसती दुरुन : तुका म्हणे घन ने भेटतां : ॥ ३ ॥

६४५

वाघाचा काल भुत दीसे वाघा यैसा : परी नाही दसा साच आंगीं :
॥ १ ॥ ध्रु ॥ बाहेरील रंग नीवडी कसोटी : संघटणे भेटी आपेंआप : ॥ छ ॥
सकिवीलें तैसें नाचावें माकडें : न चले त्यापुढें युक्ती काहीं : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे करी लटीक्यांचा साटा : फजीत तो घोटा सीत्र होये : ॥ ३ ॥ छ ॥

६४६ घोगडी

घोगडीयांस घातली मीठी : नोसडी साटी केली जीवें : ॥ १ ॥ ध्रु ॥
हा गे चोर धावां धरा हो कोणही : घरांत राहाटे चहुं कोणी : ॥ छ ॥ नोळषवे
म्या धरीला हाती : देहा दीप माय लाबिली वाती : ॥ २ ॥ न पावे धावने
भारति हाका : [व. पृ. १४०] जानाचारा तुका नागवला : ॥ ३ ॥ छ ॥ १ ॥

आतां मी देवा पांघोरो कावी : भीकेचें ते ही उरे ची ना : ॥ १ ॥
 ॥ ध्रु ॥ सदेवं दुबळे नेणें चोर : देघोनी सुनाट फोडीले घर : ॥ छ ॥ नाही
 मजपासी फुटकी फोडी : पांचाणी घोंगडी दिल्ली होती : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणे जनावगेळें जालें : येक ची नेलें येकल्याचें : ॥ ३ ॥ २ ॥

मी माझें करीत होतो जतन : भीतरील्या चोरे घेतलें पान : ॥ १ ॥
 ॥ ध्रु ॥ मज आल्यावीण आधी च होता : मज न कळतां : मजपासी : ॥ छ ॥
 घोगडे नेलें घोंगडे नेलें : उंघडें केलें उघडें ची : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
 चोरटा ची झाला साव : सहज ची न्याव : नाही तेथें : ॥ ३ ॥ छ ॥ ३ ॥

घोगडे नेलें सागो मी कोणां : दुबळें माझें नाणीत मना : ॥ १ ॥ ध्रु ॥
 पुढे तें मज नीमळे आता : जवळी सता दाम नाही : ॥ छ ॥ सेटे महाजन
 आईका कोन्ही : घोगडीयाची करा सोघणी : ॥ २ ॥ घोंगडीयांचा करा
 बोभाट : तुका म्हणे जवें भरला हाट : ॥ ३ ॥ छ ॥ ४

माझें घोगडे पडीलें ठाई : माग तया पाई सांपडल : ॥ १ ॥ ध्रु ॥ चोर तो
 भला चोर तो भला : पाठीसी घातला पुंडलीकें : ॥ छ ॥ चोर कुंटोरी येके च
 ठाई : वेगळे पाहावें न लगे कांहीं : ॥ २ ॥ आणीकांची ही चोरली आधी :
 माझें तयामधी : मेळवीलें : ॥ ३ ॥ आपल्या अपण सोधीलें तीही : करीन
 मी ही : ते ची परी : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे माझें हीत ची जालें : फाटकें जाउन
 धड ची आलें : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ ५ ॥

येक तटस्त मानसीं : येक सहजे ची आळसी ॥ १ ॥ ध्रु ॥ दोन्ही
 दीसती सारीषी : जाणें वर्म तो पारषी : ॥ छ ॥ येक ध्यानी करीती जप :
 येक बैसोन घेती झोप : ॥ २ ॥ येका सर्वस्वाचा त्याग : येका येकां पोटासा-
 टी जोग : ॥ ३ ॥ येका भक्ती पोटासाठी : येकां देवासवें गांठी : ॥ ४ ॥
 [व. प्र. १४१] वर्म पोटी येका : फळें दोणी म्हणे तुका : ॥ ५ ॥ छ ॥

६५२

जाणे भक्तीचा जीव्हाळा : तो ची देवाचा पुतळा : ॥ १ ॥ ध्रु ॥
आणीक न ये माझ्या मनां : हो कां पंडीत स्याहाणा : ॥ छ ॥ नामरूपा मीनलें
चीत : त्याच्या दास मी अंकीत : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नववीधा : ॥ वर्म
जाणे तो ची सुधा : ॥ ३ ॥ छ ॥ १ ॥

६५३

वैष्णव मुनी वीप्राचा सन्मान : करावा आपण धेंडें नये : ॥ १ ॥
प्रभु जाला तऱ्ही संवसाराचा दास : वीहीत त्यास याची सेवा : ॥ २ ॥
तुका म्हणे हें सर्वा वंदे बळी : जाईल तो यास छळी : नरकामाजी : ॥ ३ ॥

६५४

गातो भाव नाही आंगी : भुशण करावया जगी : ॥ १ ॥ परी तु
पतीतपावण : करी साच ते वचन : ॥ छ ॥ मुषें म्हणवी दास : चीती माया
लोम आस : ॥ २ ॥ तुका म्हणे दावी वेश : तैसा नाही भीतरी लेश : ॥ ३ ॥

६५५

आ(प)ल्या महीमाने : धातु परीसे केलें सोनें : ॥ १ ॥ ध्रु ॥ तैसे न
मनी माझें आतां : गुणदोश पंढरीनाथा ॥ छ ॥ गांवांघालील वाहाळ :
गंगां न म्हणे अंमंगळ : ॥ २ ॥ तुका म्हणे माती : केली कस्तुरिनि
सरती : ॥ ३ ॥ छ ॥

६५६

मुक्त तो असंका नाही जया आंगी : बध मोहोसंगी लज्या चीतां : ॥ १ ॥
सुष पावे स्यांती धरुनी येकांत : दुषी तो लोकांत डंब करी : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे लागे थोडा च वीचार : परी हे प्रकार : नागवीती : ॥ ३ ॥ छ ॥

६५७

सीदळचे सोर चोराची दया : तो ही जाणा त्या संवसर्गी : ॥ १ ॥
॥ ध्रु ॥ फुकासाठी भोगे दुषाचा वांटा : वाटेवरी उभा रोवीयेला कांटां : ॥ छ ॥
सर्प पोसुनीयां दुधाचा नास : केलें थीत वीश अनुतांचें ॥ २ ॥ तुका म्हणे
यासी न करीतां दंडण : पुढीला षडन : नव्हे दोशां ॥ ३ ॥ छ ॥

६५८

दया तीचे नावं भुतांचें पाळन : आणी नीर्दाळण : कंटकाचें : ॥ १ ॥
पाप त्याचें नांव न वीचारीतां नीत : भलतें ची उम्मत करी सता : ॥ २ ॥
तुका म्हणे धर्म रक्षायी साटी : देवास ही अटी जन्म घेणे : ॥ ३ ॥ छ ॥ ३

[व. पृ. १४२] काणी धरी बोल बहुतांची मत : चाट त्यापरते
आणीक नाही : ॥ १ ॥ धृ ॥ पावेल गौरव उश्टाळाचे घरी : दंड पांठीवरी
येमदुतां : ॥ छ ॥ शब्दग्रानी येक आपलाल्या मते : सांगती वेदाते भीन
भावे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे येक भाव न धरीती : पडीली हे माती त्यांचे
तोंडी : ॥ ३ ॥ छ ॥

६६०

देवा आईके वीनती : मज नको हे मगती : तया ईछा गती हें च
सुष आगळें : ॥ १ ॥ धृ ॥ या वैष्णवांचें घरी : प्रेमसुष ईछा करी : रीधी-
सीधी द्वांरी : कर जोडुनी उभ्या : नको वैकुंठीचा वास : आसे तया सुषा
नास : ॥ अद्भुत हा रस : कथाकाळी नामाचा : ॥ २ ॥ तुझ्या नामाचा
महींमां : तुज न कळे मेघस्यासा : तुका म्हणे आम्हां जन्म गोढ
त्यासाटी : ॥ ३ ॥ छ ॥

६६१

तेणे सुषें माझें नीवालेसे आंग : वीठल हें जग देषीयेलें : ॥ १ ॥ धृ ॥
कवतुके करुणा भाकीतसें लाडें : आवडी बोवडे बोलोनीयां : ॥ छ ॥ मज
नाही अदेसा अंतरी : दुषाची : ॥ भावना भेदाची समुळ गेलीं : ॥ २ ॥
तुका म्हणे सुष जालें माझ्या जीवा : रंगलो केशवा तुझा रंगे : ॥ ३ ॥ छ ॥ २

६६२

वीठल सजण सोवीरा वीसांवां : ॥ जाईन त्याच्या गांवां भेटावया :
॥ १ ॥ सीण भाग त्यासी सागैन आपुला तो माझा बापुला सर्व जाणें :
॥ २ ॥ माये माउसीया बंधुवर्गा जणा : भाकीन करुणा सकळीकासी :
॥ ३ ॥ संत मंत सीध मानभाव मुनी : जीवभाव जाउनी सांगैन त्या :
॥ ४ ॥ माझीये माहेरीं सुषा काये उणे : न लगे येणे जाणें तुका
म्हणे : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ १

६६३

गाईन तुझें नाम : ध्याईन तुझे नाम : आणीक न करी काम जीहुवा
मुषे : ॥ १ ॥ पाहेन तुझे पाये : ठेवीन तेथे डोये : पुथक ते काये : न करी
यांणीं : ॥ २ ॥ तुझे ची गुणवाद : आईकण काणी : आणीकांचीं बाणीं :

पुरे आतां : ॥ ३ ॥ करीन सेवा करी : चालैण पाई : आणीक न वजे ठाई :
तुजवीण : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे जीव ठेवीला तुझां पाई : आणीक तो काई :
देउं कवणा : ॥ ५ ॥ छ ॥ २

६६४

कवणाची ठोरें : कवनाची पोरे : मायबाप घरे काये येक : ॥ १ ॥
कारें गेलें म्हण करीसी तळमळ : मीथ्या च कोल्हाळ मेलीयाचा : ॥ २ ॥
[व. पृ. १४३] का रें माझें माझें म्हणसील गोत : नो सोडवी दुतां
येंमाहाती : ॥ ३ ॥ का रें मी बळयाडा म्हणवीसी यैसा : सरणापासी कैसा :
उचलवीसी ॥ ४ ॥ तुका म्हणे न धरीं भर्वसा काही : वेगीं सरण जाई
पांडुरंगा : ॥ ५ ॥ छ ॥

६६५

देवाचे भजन का रे न करीसी तैसें : अषड हव्यासे पीडोतोसी :
॥ १ ॥ देवासी सरण का रें न व जेवे तैसा : बंदेकं मीण जैसा : मनुस्या-
लामी : ॥ २ ॥ देवाचा वीस्वास करिं नाही तैसा : पुत्रस्नहे जैसा : गुंत-
लासी : ॥ ३ ॥ का रें नाही तैसी देवाची गोडी : नागउणी सोडी : पत्नी
तैसी : ॥ ४ ॥ का रें नाही तैसे देवाचे उपकार : माया मीथ्या भार : पीत्रु-
पुजन : ॥ ५ ॥ का रे भये वाहासी लोकाचा धाक : वीसरोणीयां यक
नारायेण : ॥ ६ ॥ तुका म्हणे कां रें घातलें वांयां : अवघे आयुस्ये जांयां
भगतीवीण : ॥ ७ ॥ छ ॥ छ ॥

६६६

ब्रम्ह न लीपे त्या मेळे : कर्म अकर्मा वेगळें : ॥ १ ॥ ध्रु ॥ तो ची
येक तया जाणे : पावे अनुभवीलें घुणे : ॥ छ ॥ सौच असौचां संदी : तन
अळ्या त ना च मंधी : ॥ २ ॥ पापपुन्यां नाहीं ठाव : तुका म्हणे सहज
भाव : ॥ ३ ॥ छ ॥

६६७

माझें चीत तुझा पाई : राहे येसैं करी कांही : धरुणीयां वाही : भव
तारी दातारा : ॥ १ ॥ ध्रु ॥ तुतुरां तु सीरोमणी : गुनलावन्याची पाणी :
मुगट सकळा मंनी : तु ची धन्ये वीठोबा : ॥ छ ॥ करी त्रीवीराचा नास :

दीप होउनी प्रकास : तेन्ही आसापास : करी वास जुदेवी : ॥ २ ॥ पाहे
गुतो मी नेणता : तुज आसो माझी चींतां : तुका ठेवी माथा : पाई आंतां
राषावें : ॥ ३ ॥

६६८

आम्ही जाणावें तें काई : तुझें वर्म कोणें ठाई : अंतपार नाही येंसैं
सुती बोलती : ॥ १ ॥ धृ ॥ होई मज तैसा मज तैसा : साणा सुकुमार रूसी-
केशा : पुरवीं माझी आसा : भुजा च्याही दाषवी : ॥ छ ॥ घालुता सत ही
पाताळा : वरुता स्वर्गाहुण ढीसाळा : तो मी मशक डोळा : [व. पृ.
१४४] कैसा पाहों आपला : ॥ २ ॥ मज असे हा भर्वसा : पढीये होसी
तयां तैसा : पंढरी नीवासा : तुका म्हणे वीठोबा : ॥ ३ ॥ छ ॥ २

६६९

सर्प भुलोन गुतला नादा : गारुडीये फादा घात(ला)सैं : ही-
डउनी पोट भरी दारोदारी : कोण्डुणी पेटारी असे रया : ॥ १ ॥ धृ ॥ तैसी
परी मज जाली पांडुरंगा : गुंतलों तो मी गा : सोडी आतां : माझें मज
काही न चलेसैं जालें : कृपा तुज न करीतां ॥ छ ॥ अवीसे मीनु लावीयला
गळी : अभक्षे तो गीळी म्हणउनीयां : ॥ काढुनी बाहेरी प्राण घेउं पाहे : तेथे
बापमाये कोण रया : ॥ २ ॥ पक्षी पीलीयां पातले आसा : देषोनीयां
फांसा : गुंते बळें : मरण नेणे माया धावोन वोरसैं : जीवीत्व ना जाली बाळे :
॥ ३ ॥ गोडपणे मासी गुतली लंगीडी : सांपडे फडफडी : अधीकाअधीक :
तुका म्हणे प्राण घेतला आसा : धाव रूसीकेशा मायेबापा : ॥ ४ ॥ छ ॥

६७०

यातीहीन मज काये तो अभीमान : मानी तुज जन : नारायेना :
॥ १ ॥ धृ ॥ काये सुष मज तयाची हे धंती : आपुलाला घेती गुणभाव : ॥ छ ॥
द्रव्येमुळें माथा : वाहीली चीधी : होन जयेमधी होता गाठी : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे जन वदीतो वेगळा : मजसी दुबळा काये चाड : ॥ ३ ॥ छ ॥

६७१

न पुजी आणीका देवां : न करी त्याची सेवा : न मणी या केशवा :
बीण दुजें : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये उने जालें मज तया पाई : ते मी मागे काई

कवणासी : ॥ छ ॥ आणीकांची कीर्ति नाईके नोबलें : चाड या वीठलें वीण
 नाही : ॥ २ ॥ न पाहे लोचनी : श्रीमुषावांचुणी : पंढरीं साडुनी न वजें कोठ :
 ॥ ३ ॥ न करीं कांही आस : मुगतीचे सायास : नी भें सौसारास येतांजातां :
 ॥ ४ ॥ [व. पृ. १४५] तुका म्हणे काही होवे येसे जीवा : नाही या
 केशवावीण दुजें : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

६७२

सतिळ साउली आमची माउली : वीठाई अळली प्रेमपान्हां : ॥ १ ॥
 ॥ ध्रु ॥ जाउनी वीसंगां रीधेणे वीरसें : लागें तें ईछे पविन करी : ॥ छ ॥
 कृपा तनु माझी साभाळी दुरुणी : अमृतजीवनी : लोटलीसे : ॥ २ ॥ आन-
 दाचा ठाव नाही माझा चीती : सागर तो कीती उपमेसी : ॥ ३ ॥ सैर जाय
 पडे तयेसी सांकडें : सांभाळीत पुढें : मार्गें असें : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे चीतीं
 कैसी ते मी नेंणें : लढीवाळ तान्हें वीठोबाचें : ॥ ५ ॥ २

६७३

रामरुप केली : रामे कौसल्या माउली : ॥ १ ॥ ध्रु ॥ रामराम राहीला
 मानसी : ध्यान चीतन जयांसी : राम होये त्यासी : संदहे नाही सर्वथा : ॥ छ ॥
 अयोध्येचे लोक : रामे केले सकळीक : ॥ २ ॥ स्मरतां जानकी : रामरुप
 जाले कपी : ॥ ३ ॥ रावनासी लंका : राम आपण जाला देषा : ॥ ४ ॥
 नीत राम ध्येये : तुका वदी त्यांचें पायें : ॥ ५ ॥ छ ॥ १०

श्लोक ६७४

उभा भीमरेचा तीरी : राहीलाहें : असे सन्मुख दक्षेणमुख वाहें :
 मांहा पातकांसी पळ काप थोर : कैसे गर्जती घोश हे नाम वीर : ॥ १ ॥
 गुण गभीर हा धीर हांसें मुख : वदे वदनी अमृत सर्व सुष :
 लागलें मुनीवरां गोड चीती : देहभावना तुटली त्यांसी पंती : ॥ २ ॥
 ठसा वातला ये भुमीमाजी थोर : ईछादान हा थावयासी उदार :
 जया वोळगती सीधी सर्व ठाई : तुझें नाम हें चांगलें गें विठावी : ॥ ३ ॥
 असे उषडा हा इटेवरी उभा : कटसुत्र हे धरुनी भगती लोभा :
 पुढें वाट दावी भवसागराची : विठो माउली हे सीधांसाधकांची : ॥ ४ ॥
 करावे गुहा धरा पंथ आधी : जया पार नांही सुषातें च साधी :
 म्हणे पंढरीस तुका सर्व आलें : असे वीस्व हे जीवणे त्याची ज्यालें : ॥ ५ ॥

असे नांदतु हा हरी सर्व जीवीं : असे व्यापुन अग्र हा कास्ट तेवी :
 घटी बीबलें बीब हे ठाई ठाई : तया संगती नासु हा त्यासी नाही : ॥ १ ॥
 तन वाटीतां क्षीर हे होत नाही : पसु भक्षीतां पालेट ते च देही :
 तया वर्म तो जाणतां येक आहे : असे व्यापक व्यापुनी अंतर्बाहे : ॥ २ ॥
 फळ कर्दळी सेवटी एक आहे : असे सोधीतां पोकळीमाजी काये :
 धीर नाही ते वाउगें धीग जालें : फळ पुस्प ना येत ते व्यार्थ गेले : ॥ ३ ॥
 असे नाम हे दर्पणे सीध केलें : असे बीब तें या मळाआड ठेलें :
 कसे सुध नाही दीसे माज्ये रूप : नका वाढउं सणि हा पुन्ये पाप : ॥ ४ ॥
 करा वर्म ठांवे नका सोग वांयां : तुका वीनवीतो मस्तक ठेउनी पांयां :
 तजा पुत्रदाराधनवासना हे : मग उरलें सेवटी काये पाहे : ॥ ५ ॥ छ ॥

श्लोक ६७६

मना सांडी हे वासना दुष्ट षोडी : मती मानसी येक हे व्यार्थ गोडी :
 असे हीत माझे तुज काही येक : धरी वीठली प्रेम ह पांड सुष : ॥ १ ॥
 असे सर्वभावे तुज शरण आलों : देहेदुष हें भोगीतां फार भ्यालों :
 भवतारितें दुसरें नाहीं कोन्ही : गुरु होत कां आणीक देव तिन्ही : ॥ २ ॥
 जना वासना हे धना थोरी आहे : तुज लागली सगती ते ची सोये :
 करी सर्व संगी : पर त्यागु ठाई : तुका वीनवी मस्तक ठेउनी पाई : ॥ ३ ॥

श्लोक ६७७

धना गुतले चीत माझें मुरारी : मना घेउनी हीडवी दारोदारी :
 मरे हीडतां नुपरे यासी कांहीं : मही ठेगणी पर्वत नुप्त नाहीं : ॥ १ ॥
 न दीसे सुध पाहातां मज मती : पुढे पडीला ईद्रीया थोर घाती :
 जीवा नास त्यां सगती दंडबेडी : हरी सीघ्र या दुष्ट संगतां तोडी : ॥ २ ॥
 असी आणीकें काये सागो अनंतां : मोहो पापीणी दुष्ट माया ममंतां :
 क्रोध कामना यातना थोरी करी : तुज वांचुनीं सोडवी कोण हरी : ॥ ३ ॥
 नीजे देशतां नीज हे दुरी जाये : नीद्रे अळस डंब यां भीत आहे :

[व. पृ. १४७]

तया वस्तु देही नको देऊं देवा : तुज वांचुणी अणीक नास्ती हेवा : ॥ ४ ॥
 करी घातपात संकालाजि थोरी : असे सत्यभाव बहु भगती दुरी :
 नको मोकलुं दीनबंधु अनाथा : तुका वीनवी ठेउनी पाई माथा : ॥ ५ ॥

आहा हा रे भाई प्रथम नमों तो वीणायेक : ठेउनी गुरु-
चरणी मस्तक : वदैल प्रसादीक वाणी हरीहरचे पवाडे : ॥ १ ॥ माझी असे
ब्रीदावळी : दासे दासेल्वें आगळी : पान्हेरीनं मार्गा मळी : जीवण घ्या रे
कापडी हों : ॥ २ ॥ जे या सीतळाहुनी सीतळ : पातळाहुनी जे पातळ : परम आश्रुत
रसाळ : ते हे सेवा आहो भाग्याचें : ॥ ३ ॥ जीकाळ तरी जीका रे आभीमानं :
दवडाला तरी दवडा लज्यां आणी मान : धराल ते धरा सभुचें चरण :
दावा पण यैसा दावा ते : ॥ ४ ॥ काळा घेउं नेदी वाव : आला तो राषे
घावडाव : सुध सल्वें राषोन नीभावं : म्हणा मांहादेव : हर हर वाणी
गर्जो धा ॥ ५ ॥ परावीया नारी माउलीसमान : परधनीं बाटों नेंदीं मन :
जीवीत्वतें त्रुणांसमान : स्वामी कार्जी जाणं : सुर त्या म्हणो आम्ही : ॥ ६ ॥
शक्ती वेचावीया परउंपकारा : षोटा षोटीयाचा पसारा : सत्य तो भवनदीचा
तारा : अळस तो न करा : येथे आहो सांगातों : ॥ ७ ॥ व्रत करा येकदसी
सोमवार कथा पुजनें हरीजागर : पुन्ये तें असे गातां नाचतां बहु फार : पुन्हां
बोलीला संवसार नाही नाही सतेत्वे : ॥ ८ ॥ संग संताचा करीतां बरवा : उत्तम
उत्तम कीर्तीचा हा ठेवा : पंथ तो सुपंथ चालावा : उगवा वासनां लीगाड : हरी
म्हणा रे : ॥ ९ ॥ तुका चालवीतो कावडी : प्रवृत्तेनीवृत्ते चोषडी : पुढीती
पुढीती अर्धीक गोडी : भसंणी कळस भजण अवडी : केशवदास नटतसें :
हर म्हणा : ॥ १० ॥ छ ॥ १

कावडी ६७९

[व. पृ. १४८] अहा हारे भाई : हें आनादानाचें छत्र : पव्हे घातली
सर्वत्र : पंथी अवघे पंथ मात्र : ईछाभोजनाचे आत्र : पुरवावया : ॥ १ ॥ ध्यांवे
त्याणे ते ते ध्येवे : न सरेसे केळें सदासीवें : पात्र सुध पाहीजे बरवे : मगळ
भावे सकळ हर म्हणा : ॥ २ ॥ नव्हे हें कांहीं मोकळें : साक्षी चौघांचीया
वेगळे : नेंदीं नाचो मताचीया बळें : अनु अणोरणीया आगळें : महदी महदा
साक्षल्वें हर म्हणा : ॥ ३ ॥ हे हरिनामाची आंबीलीं : जगा पोटभरी
केली : वीसांती कल्पतरुची साउली : सकळां वर्णां सेवीतां भली : म्हणा
हरहर महादेव : ॥ ४ ॥ तुका हरीदास तराळ अवघें हाकारी सकळ : या रे
वंदुं सीषराचळ : चैत्रमास पर्वकाळ : माहादेवदर्शणे : ॥ ५ ॥ छ ॥ २

आहाहा रे भाई : नमो उदासीण जाले देहेभावा : आळवीती
देवा : त्यां नमो : ॥ १ ॥ नमो तीर्थपथें चालती त्यांसी : नमो
येती त्यांसी बोळवीत त्या : ॥ २ ॥ नमो त्या मात्यापीत्याचें पाळण :
नमो त्या वचण सत्ये वदे : ॥ ३ ॥ नमो त्यां संतवचणी वीस्वास : नमो
भावें दास गुरुचें त्या : ॥ ४ ॥ नमो त्या जाणे आणीकांचें सुषदुष : राषे
तान भुक् : त्यां नमो : ॥ ५ ॥ नमो पर उपकारी पुनेवंतां : नमो त्यां
दमीत्यां ईंदीयांसी : ॥ ६ ॥ तुका म्हणे नमो हरीचीयां दासां : येथे सर्व
ईछा पुरलीसैं : ॥ ७ ॥ छ ॥ छ ॥ ३

६८१

आहाहा रे भाई : त्यावरी माझी ब्रीदावळी : भ्रष्ट ये कळी क्रीया-
हीण ॥ १ ॥ धृ ॥ थुंका थुंका रे याच्या तोडावरी : आणील ते थोरी : दवडा
वांयां : ॥ २ ॥ बाईलेचा दास : पीत्रांसी उदास : भीक भीकच्यास न ये
दारा : ॥ ३ ॥ वीथावळें वादा सागोंणीयां छळी : आणीकांसी फळी माडुणी-
यां : ॥ ४ ॥ गांधीचीया देवा नाहीं दंडवंतं : ब्रम्हणे अतीत घडे ची ना : ॥ ५ ॥
सर्वकाळ करी संतांची नींदा : स्वप्नी गोवीदा आठवीनां : ॥ ६ ॥ [व. पृ.
१४९] षांसेमंधी धन : पोटासी बध्न : नेणें यैसा दानधर्म काई : ॥ ७ ॥
तुका म्हणे नटे दाउनीयां सोग : लवों नेदी आंगं भगतीभावें : ॥ ८ ॥ छ ॥ छ ॥ ४

६८२

आहाहा रे भाई : गगा नव्हे जळ : वृक्ष नव्हे वड पींपळ : तुळसी
रुद्राक्ष नव्हे माळ : स्नेस्ट तनु देवाच्या त्या : ॥ १ ॥ नदी समुंद्र नव्हे पै गा :
पाशाण म्हणो न ये लींगा : संत नव्हेती जगा मा(न)सां सांरीषे ते
कांहीं : ॥ २ ॥ काठी नव्हे वेतु : अन म्हणो न ये सातु : रामराम हे मातु :
न येती शब्द म्हणो हे : ॥ ३ ॥ चंद्रसुर्ये नव्हे तारागणे : मेरु तो नव्हे
पर्वतासमान : शेषु नव्हे सर्व जाण : वीषाराच्या सारीषा : ॥ ४ ॥ गरुड नव्हे
पांषीरुं : ढोर नव्हे नदकेस्वरु : झाड नव्हे कल्पतरु कामधेनु गाये न
म्हणावी : ॥ ५ ॥ कुर्म नव्हे कासव : डुकर ते नव्हे वच्हाव : ब्रम्हा नव्हे
जीव : स्त्री नव्हे लक्ष्मी : ॥ ६ ॥ गवाक्ष नव्हे हाड : पाटांउं नव्हे कापड :
परीस नव्हे दगड : सगुण ते ईस्वरीचें : ॥ ७ ॥ सोने तें नव्हे धातु : मीठ
नव्हे रेतु : नाहीं हीं चर्मा तु : कुस्णाजने वाघांबरे : ॥ ८ ॥ मुत्काफळे

नव्हती गारा : षड्या येसा नव्हे हीरा : जीव नव्हे सोईरा : बोळईजे साईछेने ॥ ९ ॥ गांव नव्हे द्वारावती : रण सोडी नव्हे मुर्ती : तीर्थ नव्हे गोमती : मोक्ष घडे दुरुशणे : ॥ १० ॥ कृष्ण नव्हे भोगी : शंकर नव्हे जोगी : तुका पांडुरंगी : हा प्रसाद लाधला : ॥ ११ ॥ छ ॥ छ ॥ ५

६८३

सहज पावतां भगवंती : परी ही वीकलें परती : फुकाची हे चीती : आठवण कां न धरीती : ॥ १ ॥ धृ ॥ हरी व्यापक सर्वगत : हैं तव मुषचत्वे वेदात : चींतनासी चीत आसों द्यावे सावध : ॥ छ ॥ वीरजाहोम याची नावें : देहे नव्हे मी जाणावे : मग का जी यावें वरी लागे संकल्पा : ॥ २ ॥ अनन्या भक्तीचा उपाये : ते या वीठोबाचे पाये : ध्याईल तो काये : जाणे चको मारग : ॥ ३ ॥ [व. पृ. १५०] काम क्रोधें देह मळीन : स्वाहाकारीं कैचें पुण्य : मंत्री पुजीला येज्ञ : मन मुंडण : नव्हे ची ॥ ४ ॥ आतां सागे तुका : येक तुम्ही चुको नका : सांडी माडी धोका धोका : शरण रीघतां गोमटे : ॥ ५ ॥ छ ॥

६८४

आला भागासी तो करी वेवसाव : परी राहो भाव तुझा पाई : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये चाले तुम्ही बांधलें दातारा : वाहीलीया भारा उसंतीतों : ॥ छ ॥ शरीर ते करी शरीराचे धर्म : नको देउं वर्म : चुको मना : ॥ २ ॥ चळण फीरवी ठाव बहुवस : न घडो आळस चींतनाचा : ॥ ३ ॥ ईंदीये करुत अपलें व्यापार : आवडीस थार देई रुपी : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे नको देउं काळा हाती : येतो काकुलती म्हणउनी : ॥ ५ ॥ छ ॥

६८५

सुटायचा काही पाहतो उपाये : तों हे देषें पायें गोवीयेले : ॥ १ ॥ धृ ॥ येसीया सुषाचें सापडलो सधी : हारपली बुधी बळ माझें : परारब्ध क्रीयेमानं संचीतांचें : ॥ बोढत ठाईचें आले चालें : वीधीनीशेधाचे सापडलों चपे : येके येक लोपे : नीवडेना : ॥ ३ ॥ सारावे तें वाढे त्याचीया च आगें : नुसणेचीया संगें दुषी जालो : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे आतां करी सोडवण : सर्व शक्तीहीण जालो देवा : ॥ ५ ॥ छ ॥

६८६

भये वाटे पर : न सुटे हा संवसार : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसा पडीलो
काचनी : करी धावा म्हणंउनी : वीचारी ता कांही : तो हे मन हातीं नांही :
॥ २ ॥ तुका म्हणे देवा : येथे न पुरे रीधावा : ॥ ३ ॥ छ ॥

६८७

ये गा पांडुरंगां : वेई उचळुनी वोसंगां : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसी आसो-
नीयां वेसी : दीसोतों मी परदेसी : ॥ छ ॥ उगउनी गोवा : सोडउनी न्यांवे
देवा : ॥ २ ॥ [व. पृ. १५१] तुका म्हणे आड कांही : बळ करी
यैसैं नाही : ॥ ३ ॥

६८८

माझी वीठल माउली : प्रेमपान्हां पान्हाईली : ॥ १ ॥ कुवाळुनी
लावी स्थानी : न वजे दुरी जवळुनी ॥ छ ॥ केली पुरवी आळी : नव्हे
नीस्तुर कोवळी : ॥ तुका म्हणे घांस : मुषी घाली ब्रम्हरस : ॥ ३ ॥

६८९

जाणते लेकरु : माता लागे दुरी धरुं : ॥ १ ॥ धृ ॥ तैसैं न करी
कृपावंतें : पांडुरगें माझे मातें : ॥ छ ॥ नाहा मुरताफळा : भेटी मागुती या
जळा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे लोनी : ताका साडी नीवडुनी : ॥ ३ ॥ छ ॥

६९०

आठ प्रहर माता : वाहे वेडीयाची चीतां : ॥ १ ॥ धृ ॥ तैसैं करुणी
माझे आई : ठाव देउनी राषें पाई : ॥ छ ॥ काढीतां तळमळी : बाहेरी
जीवना मासोळी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कुडी : जेवी प्राणाचे अवडी : ॥ ३ ॥

६९१

आम्ही उतराई : भाव नीरोपुनी पाई : ॥ १ ॥ तुम्ही पुरवावी
आळी : करावी ते लडीवाळी : ॥ छ ॥ आमचा हा नेम : तुम्हा उचीत
हा धर्म : ॥ २ ॥ तुका म्हणें देवा : जाणो सागीतली सेवा : ॥ ३ ॥ छ ॥

६९२

काये कळे बाळा : बाप सदेवं दुबळा : ॥ १ ॥ धृ ॥ आहे नाहीं तें
न कळे : हातीं काये कोणे वेळे : देखिले ते दुस्टी : मागें घालुनीयां मीठी :
॥ २ ॥ तुका म्हणे भावे : माझ्या मज समजावें : ॥ ३ ॥ छ ॥

६९३

जालों नवसांचा : आम्ही तुम्हास वाणीची : ॥ १ ॥ धृ ॥ कोण
होतें मागें पुढें : दुजे बोलाया रोकडें : छ पीडदान देते : कोण नाम तुझ
घेतें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पांडुरंगा : कोणां घेते ती वो सगा : ॥ ३ ॥ छ ॥

६९४

केलें पाप जेणें दील्ले अन्मोदन : दोषासी पतन सारीषें ची : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ वीश नवनीता वीश करी संगें : दुर्जनाच्या त्याग सर्व हीत : ॥ छ ॥
देधीलें वोढाळ नीघालीयां सेता : [व. पृ. १५२] टाळावें नीमीत्या थै म्हण :
॥ २ ॥ केल्यावीण तुका म्हणे जोडे कर्म : देषतां तों श्रम न मनीतां ॥ ३ ॥ छ ॥

६९५

मुषी नाम हाती मोक्षे : यैसी साक्षे बहुतांची : ॥ १ ॥ वैष्णवांचा माल
षरा : तुरतुरा वस्तुसी : ॥ छ ॥ भस्म दंड न लगे काठी : तीर्थे आटी भ्रमणे :
॥ २ ॥ तुका म्हणे आडकठी : नाही भेटी देवाचें : ॥ ३ ॥ छ ॥

६९६

वीठल गीती वीठल चीती : वीठल वीश्रांती : भोग जयां ॥ १ ॥ वीठल
आसणी : वीठल सयेनी : वीठल भोजणी : ग्रासोग्रासीं : ॥ २ ॥ वीठल
जायुती : स्वप्नी सुस्पती : आनु दुजे नेणेती : वीठलवीण : ॥ ३ ॥ भुसेण
आळंकार : सुषाचे प्रकार : वीठली नीधारि : जयां नरां : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे ते ही वीठल ची जालें : सकल्प मुरालें : दुजे पणी : ॥ ५ ॥ छ ॥

६९७

कुशळ वगता : नव्हे जाणीव स्रोता : राहे भावा चीता धरुनीयां : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ धन्ये तो जगी धन्य तो जगी : तया आंगीं वसतसें : ॥ छ ॥ नोधवी
तोंड न करी आंघोळी : जपे सदाकाळी रामराम : ॥ २ ॥ जप तप ध्यान
नेणें या गती : कुपाळु जो भुती दयावत : ॥ ३ ॥ तुका म्हणे होये जाणोन
नेणता : आवडे आनंता जीवाहुणी : ॥ ४ ॥ छ ॥ छ ॥

६९८

दास जालों हरीदासांचा : बुधी कायांमने वाचा : ॥ १ ॥ धृ ॥ तेथे
प्रेमाचा सुकाळ : टाळ मृदांग कलोळ : नासे द्रुबुधी सकळा : समाध्ये हरी-
कीर्तनी : ॥ छ ॥ आईकतां हरीकथा : भगती लागे त्यां अभगतां : ॥ २ ॥
देषोनी कीर्तनाचा रंग : कैसा उभा पांडुरंग : ॥ ३ ॥ हे सुष ब्रम्हांदीका :
म्हणे नाही नाही तुका : ॥ ४ ॥

गती आधोगती मनाची युगती : मन लावी येकाती : साधुसंगें : ॥ १ ॥
 ॥ धृ ॥ जतन करा जतन करा : धांवातें सैरां : वोढाळ त : ॥ छ ॥ मान आप-
 मान मनाचें लक्षण : लावीलीया ध्यान ते ची होये : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मन :
 उतरी भवसीधु : मन करी बंधु चौन्यासीचा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

७००

[व. पृ. १५३] पंढरीस दुष न मीळे वोषदा : प्रेम सुष सदा सर्व
 काळ : ॥ १ ॥ पुंडलीके हाट भरीयेली पेंठ : अवघे वैकुंठ : आणीयेले तेणे :
 ॥ २ ॥ उदीमासी तुटी नाही कोन्हा हाणी : घेउनीयां धनी लाभ घेती :
 ॥ ३ ॥ पुरले देसासी भरलें सीगसी : अवघी पंचक्रोसी दुमदमीत : ॥ ४ ॥
 तुका म्हणे संता : लागलीसे धणी : बैसलें राहोनी पंढरीस : ॥ ५ ॥ छ ॥ १

७०१

द्वरकेचे केमें आलें या ची ठाया : पुढे भग्नराया : चोजवीत : ॥ १ ॥
 गोवीलें वीसारे : माप केले घरे : न पाहे माघारे अद्यावरी : ॥ १ ॥ वैष्णव
 मापारी : नाही जाली सळे : पुढे ही न कळे पारु त्याचा : ॥ ३ ॥ लाभ जाला
 त्यानी धरीलो तो वार : अहेक परत्र साटवीलें : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे मज
 मीळीली मजुरी : वीस्वस यां धरी संताचीये : ॥ ५ ॥ २

७०२

सुरवर येती तीर्थे नीत काळ : पेठ त्यां नीर्मळ : चद्रभागा : ॥ १ ॥
 साक्षेभुत नव्हे सांगीतली मात : मंहीमा अद्भुत न वर्नवेना : ॥ २ ॥ पंच-
 क्रोसीमाजी रीग नांही दोशा : जळती पैसा : आघोर ते : ॥ ३ ॥ नीरवीश
 नर चत्रभुज नारी : अवघा घोषरीं ब्रम्हानदु : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे ज्यापे :
 नाही पुन्यलेश : जा रे पंढरीस : वेंई कोटी ॥ ५ ॥ छ ॥

७०३

कासया करावे तपाचें डोंगर : आणीक व्यापार दुषरासी : ॥ १ ॥
 कासया फीरावे भोवंतलें देश : बोलतील आस पुढे लाभ : ॥ २ ॥ कासया
 पुजावी आनीक देवते : पोट भरे तेथे लाभ नांही : ॥ ३ ॥ कासया मुगतीचे
 करावे सायास : मीळे पंढरीस फुकासाटी : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे करी कीर्तन
 पसारा : येवील लाभ घरा : पाहीजे तो : ॥ ५ ॥ छ ॥

भजन घाली भोगावरी : अकर्तवे मनी घरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ धीग
त्याचे साधुपण । वीटाळुनी वर्ते मन : ॥ छ ॥ नाही वैराग्याचा लेश : अर्थ-
चाड जीवें आस : ॥ २ ॥ हे ना ते स केलें : तुका म्हणे वायां गेलें : ॥ ३ ॥

वीचार नाही नर घर तो तैसा : वाहे भान पाठीभार लगड तैसा : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ वादावाद करणें त्यासी : तो ची वरी : गुषाडीची चाड हरे तो ची
वाहेरी : ॥ छ ॥ [व. पृ. १५४] सोभाग्यसंपन बुध हो कां प्रथीस्ट :
चीकळनी सांडी पांयां लागली वीस्टा : ॥ २ ॥ नाही याती कुळ फांसे
अर्दी तयासी : तुका म्हणे काये मुद्रा सोग जाळीसी : ॥ ३ ॥ छ ॥

देव होसी तरे आणीकांथें करीसी : सदेहे यावी(सी) करणे न लगे :
॥ १ ॥ डुस्ट होसी तरे आणीकांथें करीसी : संदेहे यावीसी करणे न लगे :
॥ २ ॥ तुका म्हणे जें दर्पणी बीबलें : तें तुज वानलें नीस्चयेसी : ॥ ३ ॥ छ ॥

येकादसी अंन जे नर करीती भोजन : स्वान वीस्टा ते समान :
आधम जन ते येक : ॥ १ ॥ धृ ॥ आईका व्रताचें महीमान : नेमे
आचरती जन : गाती आईकती कीर्तन : ते समान वीस्णुसी : ॥ छ ॥
आसुघ वीटाळसीचें षळ : वीडा भक्षीती ताबोळ : सांपडे सबळ
काळाहातीं न सुटे : ॥ २ ॥ सेज बाज वीळास भोग : करी कार्मीनीचा
सग : तथा जोडे क्षेये रोग : जन्मव्याधी बळीवंतां : ॥ ३ ॥ नये हरीकीर्तना :
आणीक वारीजतां कोन्हां : त्याच पापे जाणा रे ठेगणा : मांहा मेरु : ॥ ४ ॥
तयां दंडी येमडुत : जाले तयाचे अंकीत : तुका म्हणे व्रत येकादसी
चुकल्या : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

करवीतां व्रतें अर्ध पुन्यें लाभें : मोडवीतां दोषे नरका जाती : ॥ १ ॥
सुध बुधी होये दोषा येकी मान : चोरासवे कोण जीवे राषे : ॥ २ ॥ आपलें
देउनी आपला ची घात : न करावा थीत जाणोनीयां : ॥ ३ ॥ देउनी
यां वेच धाडी वारानसी : नेंदावें चोरासी चंद्रबळ : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
तप तीर्थ व्रत या(ग) भगती हा मारग मोडो नेदी : ॥ ५ ॥ छ ॥

कळीधर्म मागें सागीतलें संती : आचार साडीती द्वीज लोक : ॥ १ ॥
 तें ची कळो आंतां येती सप्रचीती : आधर्मा टेकती धर्म नव्हे : ॥ २ ॥ तप
 व्रत करीतां लागती सायास : पाळीतां पीडास गोड वाटे : ॥ ३ ॥ देव म्हण-
 उनी न येती देउळा : संवसारां वेंगळा तरी कां नव्हे : ॥ ४ ॥ [व. पृ.
 १५५] तुका म्हणे मज धरीतां गुमान : यैसे कोन्ही जन : नरका
 जाती : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

७१०

नमो वीष्णु वीस्वरुपा मायेबापा : आपारा आमृपा पांडुरंगा : ॥ १ ॥
 वीनवीतो रंक दास मी सेवक : वचन ते येक आईकांवे : ॥ २ ॥ तुझी स्तुति
 वेद करीतां भागला : नीवांत ची ठेला : नेती नेती : ॥ ३ ॥ रुसी मुनी बहु सीध
 कवीजन : वरनीतां गुण न सरती : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे तेथें काये माझी
 वानी : जो तुझी वाषाणी कीर्त देवा : ॥ ५ ॥ छ ॥

७११

दीनानाथा तुझी ब्रीदें चराचर : घेसील कैवार स्रणांगतां : ॥ १ ॥
 पुराणे जे तुझे गर्जती पवांड : ते आम्हा रोकडे कळों आलें : ॥ २ ॥ आप-
 ल्यां दासाचें न साहावे उणें : उभा त्या कारणे राहीलासी : ॥ ३ ॥ चक्रगदा
 हाती आयोध्यें आपारे : नीउन तेथे पुरें करु धावें : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे तुज
 भगतिचे पाळण : काराया कारण आवतार : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

७१२

वरनु महीमा यैसी नाही मज वाचा : नोव्हेवे साचा पारु तुझा : ॥ १ ॥
 ठाईची हे कायां ठेवीली चरणी : आतां वोवाळुनी काये सांडु : ॥ २ ॥ भाव
 नाही यैसा करी तुझी सेवा : जीव वांहों देवा : तो ही तुझा : ॥ ३ ॥ मज
 माझें कांहीं : न दीसे पाहातां : जे तुज अनंतां समर्पवें : ॥ ४ ॥ तुका
 म्हणे आतां नाही मज थोर : तुझे उपकार फेडावया : ॥ ५ ॥ छ ॥

७१३

अंतरिचा भाव जाणोनीयां गुज : तैसें केलें काज पांडुरंगा : ॥ १ ॥
 घातलें वचण न पडे ची षाली : तुं आम्हा माउली अनाथाची : ॥ २ ॥ मज
 याचकाची पुरवीली आशा : पढरीनीवाशा : मायेबापा : ॥ ३ ॥ नासीली
 असंक माझीया जीवाची : उरली भेदाची होती कांही : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
 आतां केलों मी नीर्भर : गार्हिन आपार गुण तुझे : ॥ ५ ॥ छ ॥

७१४

उदार कृपाळ अनाथाचा नाथ : आईकसी मात : स्रणागतां : ॥ १ ॥
 सर्व भार मांथां चालवीसी त्याचा : [व. प्र. १५६] अनुसरली वाचा
 काया मनः ॥ २ ॥ पाचारीतां उभा राहासी जवळी : पाहीजे तें काळी
 पुरवावं : ॥ ३ ॥ चालतां ही पंथें सांभाळीसी वाटे : वारीसील कांटे : षडे
 हातें : ॥ ४ ॥ तुका म्हणें चींतां नाही तुझ्या दासां : तुं त्याचा कोवसा
 सर्वभावे : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

७१५

उदार कृपाळा पतीतपावणा : ब्रीदें नारायेना साच तुझी : ॥ १ ॥
 वर्णीळासी जैसा जाणता नेणतां : तैसा तुं अनंतां : साच होसी : ॥ २ ॥
 दैत्यां काळ भगता मेघश्याम मुर्ती : चत्रभुज हाती : संघचक्र ॥ ३ ॥ काम
 ईछा त्या तैसा होये राणी : येस्वेदेचां स्थ(न)पाण करी : ॥ ४ ॥ होउनी सकळ
 कांहीं च नव्हेसी : तुका म्हणे यासी : वेद गोही : ॥ ५ ॥ छ ॥

७१६

तुज वर्णीं येसा तुजवीण नाही : दुजा कोन्हीं तीहीं त्रीभुवणी : ॥ १ ॥
 सहस्रमुषे शेष सीनला बापुडा : चीरलीया धडा : चीहुवा त्याच्या : ॥ २ ॥
 आव्येगता अलक्षा आपारा अनंता : नीर्गुणा सचीदा : नारायेणा : ॥ ३ ॥
 रूप गुण नाम आपल्या स्वईछा : घेसी भाव तैसा : त्यां कारणें : ॥ ४ ॥
 तुका म्हणे तु च दावीसी आपणा : तरी च नारायेना कळों येसी : ॥ ५ ॥

७१७

कैसें करु ध्यान कैसा पाहो तुज : वर्म दावी मज याचकासी : ॥ १ ॥
 कैसी भगती करु सांग तुझी सेवा : कोण्या भावे देवा आंतुडसी : ॥ २ ॥
 कैसी कीर्ती वाणु कैसा लक्ष्मी आणु : जाणे हा कवणु : येसा तुज : ॥ ३ ॥
 कैसा गाउं गीती कैसा ध्याउं चीती : कैसी स्थी(ती) मती दावी मज : ॥ ४ ॥
 तुका म्हणे जैसे दास केलें देवा : तैसें हें अनुभवा : आणी मज : ॥ ५ ॥

७१८

काये कीर्त ऊरु लोक दंभ मान : दाषवी चरण : तुझे मज : ॥ १ ॥
 आतां मज येंसें नको करु देवा : तुझा दास जावा वायांवीण : ॥ २ ॥
 होईल थोरपण जाणीवेचा भार : दुरावैन दुर : तुझां पाई : ॥ ३ ॥ अंत-
 रीचा भाव काये कळे लोंकां : येक मानी येका देशेवेषी : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
 तुझे पाये आतुडती : ते मज वीपती गोड देवा : ॥ ५ ॥ छ ॥

[व. पृ. १५७] मानावया जगें होवी द्रवेमाया : नाही हे माझीया :
जीवा चाड : ॥ १ ॥ तुझ्या पांयां साठी केली आरानुक : आंतां कांही येक :
नको दुजें : ॥ २ ॥ करुनीयां कृपा करीं आंगीकार : न लवी उसीर : आंतां
देवा : ॥ ३ ॥ नव्हे साच कांही कळो आले मना : म्हणउनी वासना
आवरीली : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे आंतां मनोरथसीधी : माझे कृपानीधी :
पाववावें : ॥ ५ ॥ छ ॥

७२०

नाही सुष मज न लगे हा मान : न ज्हाये हे जन काये करुं : ॥ १ ॥
देहेउपचारे पोळतसे आंग : वीषतुलें चांगं : मीस्टान ते : ॥ २ ॥ नाईकावे
स्तुती वाणीतां थोरीवं : होये माझा जीव : कासावीसी : ॥ ३ ॥ तुज पावे
यैसी सांग काही कळा : नको मृगजळा : गोउं मजं : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
आतां करी माझें हीत : काढावे जळत : आगीतुणी : ॥ ५ ॥ छ ॥

७२१

आतां माझा सर्वभांव हा नीर्धार : न करी वीचार : आणीकासी :
॥ १ ॥ सर्व भावे हा नाम गाईन आवडी : सर्व माझी जोडी : पाये
तुझे : ॥ २ ॥ लोटागण तुझा घालीन आगणी : पाहेन भरुणी : डोळे मुष :
॥ ३ ॥ नीलज होउनी नाचेंन रगणी : येउं नेदी मनी : संका काही : ॥ ४ ॥
आकीतां आकीला दास तुझा देवा : सकल्प हा जीवा तुका म्हणे : ॥ ५ ॥

७२२

कांही नीत नेमेवीण आनं घाये : तो सीवाण वांयां : मनुस्येपण भार
वाहे वशभ : ॥ १ ॥ धृ ॥ त्याचा होये भुमीभार : नेणे यातीचा आचार :
जाला दावेदार : भोगी आघोर पीत्रासी : ॥ छ ॥ अषंड आशुभ वाणी :
नो षरें नो बोलें स्वन्पी : पापी तयाहुणी नाही दुसरा : ॥ २ ॥ पोट पोसी येकला :
भुती दया नाही ज्यालां : पाठी लागे आल्या : अतीताचें दारेसी : ॥ ३ ॥
कांही संतांचें पुजन : न घडे तीर्थाचें भ्रमन : येमाचा अंदना : सीण थोर
पावैल : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे त्याणी : मनुस्यपणा केली हाणी : देवा
वीसरोणी : गेली म्हणता मी माझें : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ १ ॥ छ ॥

७२३

[व. पृ. १५८] अवघ्या वाटा जाल्या क्षीण : कळी न घडे साधन :
 उचीत वीधान : न कळे न घडे सर्वथा : ॥ १ ॥ धृ ॥ भगतीपंथ बहु सोपा :
 पुण्ये नांगवे या पापा : येणे जाणे बेपा : येके येणे घुटती : ॥ छ ॥ उभारुनी
 बाहे वीठोबा पालवीत आहे : दासा मी च साहे : मुषें बोलें आपुला :
 ॥ २ ॥ भावीक वीस्वासी : पार उतरीलें त्यासी : तुका म्हणे नासी :
 कुतर्काचें कपाळी : ३ ॥ छ ॥ छ ॥ -

७२४

कास घालुनी बळकट : जालो कळीकाळासी नीट : केली पायेवाट :
 भवर्सीधु वरुनी : ॥ १ ॥ धृ ॥ या रे या रे लाहाण थोर : याती भलते नारी
 नर : करावा वीचार : न लग्न चीतां कोन्हासी : ॥ छ ॥ कामी गुतलें रीकामे :
 जपी तपी येथे जमे : लावीलें दमामे : मुक्त आणी मुमुक्षु : ॥ २ ॥
 येकंतर सीक : पाठवीला येथे लोका : आलो म्हणे तुका : मी नामाचा
 धारक : ॥ ३ ॥

आरती तुकोबाची ७२५

जगदेश जगदेश : तुज म्हणती : परी या जनामाजी अससील युगती :
 पुन्येपापवीरहीत : सकळां अधीपती : द्रुष्टापरी नळ नीळ अलीप्त गती :
 ॥ १ ॥ धृ ॥ जे देव जे देव जे पंढरीनाथा : नुरे पाप वीठल म्हणतां सर्वथा :
 ॥ छ ॥ आगमं नीगमं तुज नेणती कोणही : परी तुं भाव भगती जवळी च
 दोन्ही : नेणतां वीध युग राते पुजनी : न माये ब्रम्हांडी संपुष्ट सयेनी
 ॥ २ ॥ आसुरा काळ भासें वीकाळ पुढें : पसरी मुष येक चावीतो धुडें : भगतां
 शरणांगतां चालोतो पुढे : दावी वाट जाउं नेंदी वाकुडें : ॥ ३ ॥ येकायेकी
 बहु वीस्तारला मुषें : षेळ लीळा त्यासी तो ची कवतुके : तेथे नरनारी कवण
 बाळकें : ॥ काये पापपुन्ये कवण सुषदुषें : ॥ ४ ॥ सकळा वर्मा तु च जाणसी
 येक : बंध मोक्षे प्राप्ती आणीं सुषदुष : जाणो म्हणती तुज ठकली बहुतेक :
 तुका म्हणे आलो शरण मज राष ॥ ५ ॥ छ ॥

आरती ७२६

सुंदर आंगकांती : मुष भाळ सुरेष्ट : बाणली उटी आंगी : टीळा
 साजीरी रेष : मस्तकीं मुगुट काणी कुंडलें तेज फांके आरगत : दंत हीरे : कैसे
 जोडीले नीके : ॥ १ ॥ धृ ॥ [व. पृ. १५९] जयेजेया चत्रभुजा जया लावनीतेजा :

आरती वोवाळीन : भव तारी हा वोजा : ॥ छ ॥ उदार जुंझार हां जया वाणीती
 श्रुती : परतल्या नेती म्हणती : तथा न कळे गती : भाट हा चत्रमुष : अनुवाद
 करीती : पांगली साही अठरा : रूप न कळे गती : ॥ २ ॥ आईकोन रूप यैसै :
 तुजलागी धुंडीती : बोडीके नग्न येक : नीराहार युग्ती : साधने यौग नाना :
 तपे दारुणे करीती : सांडीले सुष दील्हा : संवसारा हा स्याती : ॥ ३ ॥
 भरुनी माजी लोका : तीहीं नादसी येक : कामीनीमनमोहणा रूप नाम
 अनेक : नासती नाममात्रे : भव पातके शोष : पाउलें वंदीतांती : सीध आणी
 साधक ॥ ४ ॥ उपमा द्यावयासी : दुजे काय-हैं तुज : तत्वासी तत्व सार :
 मुळ जालासी बीज : षेळसी बाळलीळा : अवतार सहज : वीनवीतो दास
 तुका : कर जोडुनी तुज : ॥ ५ ॥ छ ॥ २ ॥

आरती ७२७

काये तुझा महीमा वर्णु मी कीती : नाममात्रे भवपाश तुटती :
 पाहातां पाउले हे वीरुण मुर्ती : कोटी कुळासहीत ते उधरती : ॥ १ ॥ धृ ॥
 जे देव जे देव जे पंढरीराया : जे पंढरीराया : करुनी कुरुवडी साडीन
 काया : ॥ छ ॥ मगळ आरतीचा थोर मंहीमां : आणीक द्यावया नाही उपमा :
 श्रीमुषासहीत देषे तो कर्मा : पासुन सुटे जैसा : रवी नासी तमां : ॥ २ ॥
 धन्ये व्रत काळ हे येकादसी : जाग्रण उपवास : घडे जयांसी : वीरुणचें
 पुजण : येकां भावेंसी : नीत मुग्त पुजे : तीहीं लोंकांसी : ॥ ३ ॥ न वजे
 वांयां काळ जे तुज ध्याती : असे तुझा वास : तथाचा चीती : धाले सुषे
 संदा प्रेमे डुलती : तीर्थ मळीन वाट तथाची पाहाती : ॥ ४ ॥ देव भग्त तुं
 ची जालासी दोन्ही : वाढावावया सुष : कीर्त ये जनी : जड जीवां उधार
 होवया लागुणी : शरण तुका वंदी पाउले दोन्ही : ॥ ५ ॥ छ ॥ ३ ॥

अरती ७२८

दैत्ये भारें पीडली शुथवी बाळा : म्हणंउनी येणे तुज जालें गोपाळा :
 भक्की प्रतीपाळण : उछाव सोहळा : मंगळें गाती : तुज अभोळ बाळा : ॥ १ ॥
 [व. पृ. १६०] ॥ धृ ॥ जये देव जये देव : जये गरुडध्वजा : आरती
 वोवाळीन तुज भगतीकाजा : ॥ छ ॥ गुण रूप नाम : नाही जयासी :
 चीतीतां तैसा होसी तथांसी : मछ कुर्म वऱ्हा नरसीही जालासी : असुरा
 धाक मुनी ठाके ध्यानासी : ॥ २ ॥ संतां मंतां घरीं म्हणवीं म्हणयारा :

संघ चक्र गदा योध्यांचा भारा : सुद्रसेण घरटी फीरे आवस्वरा : सकुमार
ना स्थुळ : होसी गोजीरा : ॥ ३ ॥ सहस्रनामे रुपें सावळा ना गोरा : श्रुती
नेती म्हणती तुज वीसभरा : जीवनाजीवन तु च होसी दातारा : न कळें
पार ब्रंम्हांदीकां सुरवरां : ॥ ४ ॥ भावेवीण तुझें न घडे पुजन : सकळ गगा
जाल्या तुजपासुन : उत्पती प्रळयो : तुं चं करीसी पाळण : धरुनी राहीला
तुका नीस्चेई चरण : ॥ ५ ॥ ४

७२९

आलीया भोगासी : आसांवें सादर : देवावरी भार : घालुनीयां : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ तो ही कृपासीधु नीवारी सांकडी : येरे ती वापुडी काये रके : ॥ छ ॥
भयाचीये पोटी दुषाचीयां रासी : शरण देवासी : जातां भलें : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे काये नव्हे त्या करीतां : चींतांवा तो आतां : वीस्वभर : ॥ ३ ॥

७३०

भोग तों न घडे संचीतां वांचुनी : करावें तें मनी समाधान : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ म्हणउनी मनी मानु णये घेद : म्हणावा गोवीद वेळोवेळा : ॥ छ ॥
आणीकां रुसावें न लगे बहुतां : आपुल्या संचीता वांचुनीयां : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे भार घातलीया बरी : होविल कैवारी नारायेन : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ २

७३१

नीरवैर होवें सर्व भुतांसवें : साधन बरवें हें ची येक : ॥ १ ॥ धृ ॥
तरी अंगीकार करी नारायेन : ॥ बडबड सीण येणेवीण : ॥ छ ॥ सोईरे
पीसुन यां घडें : चीत परी वोढे उपकारी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे चीत
जालीयां नीर्मळ : तरी च सकळ केलें होये : ॥ ३ ॥ छ ॥ १

७३२

दील्ही चालें वाचा : श्रेये मागील्या तपाचा : ॥ १ ॥ धृ ॥ रीधी-
सीधी येती घरा : त्याचा लुटीती पसारा : ॥ छ ॥ [व. पृ. १६१] मान-
दंभांसाठी : पडे देवासवें तुटी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मेवा : कैचा वेंठीच्या
नर्देवा : ॥ ३ ॥ छ ॥

७३३

नव्हे जाषावी जोषावी : मायेराणी मेसाबाई : ॥ १ ॥ धृ ॥ माझा
बळीया पंढरीरावो : जो या देवाचा ही देव : ॥ छ ॥ नव्हे रडीचंडी, शक्ती :

मंदें मांउस भक्षीती : ॥ २ ॥ नव्हे वहीरवं पंडेराव : सुटी रोटीसाठी देव :
 ॥ ३ ॥ नव्हे गणोबा वीकळ : लडु मोदकचा काळ : ॥ ४ ॥ मुंजे म्हैसा
 सुरे : हे तो कोण लेंषी पोरे : ॥ ५ ॥ वेताळे फेताळे : जळो त्याचें तोंड
 काळे : ॥ ६ ॥ तुका म्हणे चीर्ती : घरा लक्ष्मीचा पती : ॥ ७ ॥ छ ॥

७३४

येणें मुषें तुझें वाणी गुणनाम : तें ची मज प्रेम देई देवा : ॥ १ ॥
 डोळे भरुनीयां पाहे तुझे मुष : ते ची मज सुष देई देवा : ॥ २ ॥ कान
 भरुनीयां आईके तुझी कीर्ती : ते मज वीस्रती देई देवा : ॥ ३ ॥ वांयेरंगी टाळी
 नाचैन उदास : हे देई हातास पायां सुष : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे माझा सकळ
 देहभाव : आणीक नको ठाव : चींतुं त्यांसी : ॥ ५ ॥ छ ॥

७३५

तुं माझा मायेबाप : सकळ वीत गोत : तु ची माझें हीत करीता
 देवा : ॥ १ ॥ तुं माझा देव : तुं माझा जीव : तुं माझा भाव : पांडुरंगा :
 ॥ २ ॥ तु माझा आचार : तु माझा वीचार : तुं च सर्व भार : चालवीसी :
 ॥ ३ ॥ सर्व भावें मज तुं होसी प्रमाण : येसी तुझी आण वाहातुसं : ॥ ४ ॥
 तुका म्हणे तुज वीकला जीवभाव : कळे तो उपाव करी आतां : ॥ ५ ॥ छ ॥

७३६

वारवार तुज धावया आठव : आईक तो भाव माझा कैसा : ॥ १ ॥
 गेला मग न ये फीरोनी दीवस : पुढीलाची आस गणीत नाहीं : ॥ गुण-
 अवगुणाचे पडती आघात : तेणे होये चीत कासावीस ॥ ३ ॥ कांहीं येक
 तुझा नेदषे आधार : म्हणुनी धीर नांही जीवा : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे तुं
 ब्रम्हांडाचा जीव : तरी का आम्ही कीव : भाकीतसो : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

७३७

[व.प्र.१६२] जनी जनार्दन आईकोतो मातःकैसा तो झुतांत न कळे
 आम्हा : ॥ १ ॥ जन्म जरा मरण कवण भोगी भोग : व्याधी नाना रोग :
 सुषडुषें : ॥ २ ॥ पापपुण्ये सुधासुध : आचरणें ही कौणा कारणे कवणे
 केली ॥ ३ ॥ आम्हा मरण नास तुं तुवा आवीनास : कैसा हा वीस्वास साच
 मानु : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे तुं च नीवडी हा गुढार : दाषवी साचार :
 ते ची मज : ॥ ५ ॥ छ ॥

७३८

आंसोत हे तुझे प्रकार सकळ : काये षळ षळ करावी हे : ॥ १ ॥
 आमचें स्वहीत जाणोतसों आम्हीं : तुझे वर्म नामी आहे तुझा : ॥ २ ॥
 वीचारीतां आयुस्ये जातें वांयांवीण : रोज नागवण : पडतीस : ॥ ३ ॥ राहेन
 मी तुझे पाये आठउनी : आणीक ते मनी : येउं नेंदीं : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
 येथे येसी अनंयासे : थोर तुज पीसे कीर्तनाचे : ॥ ५ ॥ छ ॥ ५

७३९

कन्यां गौ करी कथेचा वीकरा : चांडळ तो घरा तया नावे : ॥ १ ॥
 गुण आवगुण हे दोन्ही परमान : यातीसी कारण नाही देवा : ॥ २ ॥ आशा-
 बध नये करूं तें करीती : तुका म्हणे जाती नरका मधे : ॥ ३ ॥ छ ॥

७४०

येथार्थ वाद सांडुनी उपचार : बोळती ते आधोर भोगीतील : ॥ १ ॥
 चोरास धरीतां सांगें कुठोन्याचें नावें : दोषाचे ही पाव हात जाती : ॥ २ ॥
 तुका म्हणे असें पुरानी णीवाड : माझी बडबड नव्हे काहीं : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

७४१

येका नेणतां नाडली : येकां जाणीवेची भुली : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये
 बोलो नेणे मुके : वेडें वाचाळ कोण नीके : ॥ छ ॥ दोहीस वानाड : वीहीर
 येकीकडे आड : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कर्म : तुजें कळो नेदी वर्म : ॥ ३ ॥ छ ॥ १

७४२

वीस्णुदासां भोग : जरी आम्हा पीडी रोग : ॥ १ ॥ धृ ॥ तरी हें दीसे
 लाजीरवाणें : काये तुम्हासी सांगणें : ॥ छ ॥ आम्हां काळें षवें : बोलीलों
 तें वांयां जावें : ॥ ३ ॥ तुका म्हणे दास : आम्ही भोगुं गर्भवास : ॥ ३ ॥ छ ॥

७४३

पतीत पतीत आम्ही त्रीवाचा पतीत : ॥ १ ॥ धृ ॥ परी तों
 आपुलीया सतां : मज करावें सरता : ॥ छ ॥ नाही चीत सुधी : स्थीर
 पांयांपासी बुधी : ॥ २ ॥ [व. पृ. १६३] आपराधच्या केलों : तुका म्हणे
 कीती बोलो : ॥ ३ ॥ छ ॥

७४४

म्हणवीतो दास : येव्हेडी च मज आस : ॥ १ ॥ धृ ॥ परी ते आंगी
 नाही वर्म : करी आपुला तुं धर्म : ॥ छ ॥ बडबडीतों तोंडें : रीते भावेवीण
 वेडें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे बरा : दाउं जाणोतो पसारा : ॥ ३ ॥ छ ॥

७४५

पुजा समाधान : अतीशय वाढे सीण : ॥ १ ॥ धृ ॥ हे तो जाणा
तुम्ही संत : आहे बोलीली ते नीत : ॥ छ ॥ पाहीजे ते केले : सहज प्रसंगी
घडले : ॥ २ ॥ तुका म्हणे माथा : माझा पाई तुम्हां संता : ॥ ३ ॥ छ ॥ ४

७४६

सहज आळस : बरी गुरुउपदेस : ॥ १ ॥ धृ ॥ मग कैची आडकाठी
त्यासी वीटाळाचे भेटी : ॥ छ ॥ नाचरवे कर्म : नव्हे उचीताचे धर्म : तुका
म्हणे तें गा घेती नामा नामा गे धा : ॥ ३ ॥ छ ॥

७४७

भावे गावे गीत : शुध करुनी राषे चीत : ॥ १ ॥ धृ ॥ जरी होवा
तुज देव : तरी हा सुलभ उपाव : ॥ छ ॥ आणीकाचे कांणी : गुण दोश न
धरी मणी : ॥ २ ॥ मस्तक ठेगणा : करी संताच्या चरणा : वेची तें वचण :
जेणे राहे समाधान : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे फार : थोडा पर उपकार : ॥ ५ ॥ छ ॥

७४८

दया क्षेमा संगती : तेथे देवाची वसती : ॥ १ ॥ धृ ॥ पावे धावोनीयां
धरा : राहे धरुनीयां थारा : ॥ छ ॥ कीर्तनाचे वाटे : बराडीया यैसा लोटे :
॥ २ ॥ तुका म्हणे घडे : पुजा नामें देव जोडे : ॥ ३ ॥

७४९

समुद्रवळ्यांकीत : पृथुवीचें दान : करीतां समान : न ये नांमां :
॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणउनी कोन्ही न करावा अळस : म्हणा रात्रदीवस : रामं
रामं : ॥ छ ॥ सकळ ही तीर्थे प्रयाग कासी : करीतां नामासी तुळेती
ना : ॥ २ ॥ सकळ ही शास्त्रे पठन करीतां वेद : सर नये
गोवीद : नामे येकें : ॥ ३ ॥ कर्वती कर्मरीं देहासी दंडण : करीतां समान
न ये नांमा : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे यैस आहे सीस्टाचार : नांम हे ची सार :
वीठोबाचें : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ १ छ ॥

७५०

[व. पृ. १६४] हरीहरा भेद : नाहीं करुं नये वाद : ॥ १ ॥ धृ ॥
येक येकाचे जुदई : गोडी साषरेंचा ठाई : ॥ छ ॥ भेदकासी नाड : येकी
वेलाडी च आड : ॥ २ ॥ उजवे बांमांग : तुका म्हणे येक आंग : ॥ ३ ॥

७५१ साधु

असे असयाने भेटती ते साधु : ज्याच्या दुरूसेणे तुटे भवबंधु : जयां सचीदानंदीं नीत्यानंदुं : जे कां मोक्ष्य सीधी तीर्थ वंदु : रें : ॥ छ ॥ भाव सर्व कारण मुळ बंधु : सदा सम बुधी नास्ती भेदु : भुत कृपा मोडी द्वेशकंदु : शत्रु मीत्र पुत्र सम करी बंधु रे : ॥ १ ॥ मन बुधी काया वाचा शुध करी : रुप देषोन सर्व नमस्कारी : लघुत्व सर्व भावें अंगींकारीं : सांडीं मांडी मीं : तुंपण यैसी थोरी रे : ॥ २ ॥ अर्थ कामं चाड नाही चींतां : मानामान मोहो माया मीथ्या : व्रते समांधानी जाणोनी नेणतां : साधु देंती भेटी तथा अवचीता रे : ॥ ३ ॥ मनी द्रुढ धरी वीस्वास : नाहीं सांडी मांडीचें सायास : साधु दुरूसेणे नीत्यकाळ त्यास : तुका म्हणे जो वीटला जाणीविस रे : ॥ ४ ॥ छ ॥ १ ॥

७५२

सीशाची जो ने घे सेवा : मानी देवासारीषे : ॥ १ ॥ धृ ॥ त्याचा फळ उपदेश : आणीकां दोश उफराटे : ॥ छ ॥ त्याचें घरे ब्रह्मज्ञान : उदासीन-देहभावें : ॥ २ ॥ तुका म्हणणे सेत्य सांगें : योत रागें येतो ते : ॥ ३ ॥ छ ॥

७५३

तुका सीशा मान : दुग्धां म्हणे नारायेन : ॥ १ ॥ धृ ॥

७५४

तापल्या वांचुणी नव्हे आळंकार : पीटोनीयां सार उरैल तें : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ मग कदाकाळी नव्हे शुध जाती : नाशं शत्रुहाती : मीत्रु ते ची : ॥ छ ॥
[व. पृ. १६५] कळीवर वरें भोगुं द्यावें भोगा : फांसीलें तें रोगा : हाती सुटे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मन करावें पाठेळ : सहावे ची जाळ सीजेवरी : ॥ ३ ॥

७५५

पाठेळ करीतां न साहावे वारा : साहीलीयां दोरा गोणी चालें : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ आपली आपणां हे ची कसवटी : हरशामरश पोटी : वीरों द्यावे :
॥ छ ॥ नवनीत वरी कडकडी लोनी : नीस्वळ होउनी राहे मग : तुका म्हणे जरी जगे टाकी घाया : त्याच्या पडे पांयां जन मग : ॥ ३ ॥ छ ॥

१ हा अर्थास मार्गे पृ. २२ वर १२० वा आला आहे. सबब येथें सर्व घेतला नाही.

७५६

वचन तं नांही तोडीत शरीरा : भेदत अंतरा : वज्रा यैसैं : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ कां हें न साहावे कारीयाकारण : सांधे हें नीधान : देह बळी : ॥ छ ॥
नाहीं शब्द मुषी लागत तीषट : नाही जड होंत पोष्ट तेणे : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे जरी गीळे आहंकार : तरी वसे घर नारायेणें : ॥ ३ ॥ छ ॥

७५७

धीर तो कारण : साहे होतो नारायेण : नेदी होउं सीण : वाहो
चींतां दासांसी : ॥ १ ॥ धृ ॥ सुषे करावें कीर्तण : हरुशे गावें हरीचे गुण :
वारी सुद्रशन : आपण ची कळीकाळा : ॥ छ ॥ जीव वेची माता : बाळा
जडभारीं होतां : तो तों नव्हे दाता : प्राकृतां सारीषा : ॥ २ ॥ हें तो माझ्या
अनुभवें : अनुभवा आलें जीवें : तुका म्हणे परी सत्ये हवे : आहाच ना
ये कारणा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

७५८

पुढें आतां कैचा जन्म : यैसा श्रम वारेसा : ॥ १ ॥ धृ ॥ सर्वथा ही
फोरीं नये : यैसी सोये लागलीया : ॥ छ ॥ पांडुरंगा यैसी नाव : तारुं
भाव असतां ॥ २ ॥ तुका म्हणे चुकती बापा : पुन्हा घेपा सकळ : ॥ ३ ॥

७५९

दुध दही ताक पसुचे पाळण : त्यामधी कारण : घृत सार : ॥ १ ॥
हे ची वर्म आम्हा भावीकांचे हाती : म्हणउनी चीती धरीला राम : ॥ छ ॥
लोहो कफ गार अज्ञीचीया काजें : येन्ही ते वोझे कोण वाहे : ॥ २ ॥
[व. प्र. १६६] तुका म्हणे घोरी पाहारा जतन : तोवरी हें धन :
हाती लागे : ॥ ३ ॥ छ ॥

७६०

माझी मेलीं बहुवरी : तुं कां जैसा तैसा हरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ वीठो
कैसा वाचलासी : आतां साग मजपासी : ॥ छ ॥ तुज देषतां ची माझा :
बाप गेला आज्ञा : पणजा : ॥ २ ॥ आम्हां लागलेंसे पाठी : बाळत्व
तारुन्ये काठी : ॥ ३ ॥ तुज फवलें तें मांगें : कोन्ही नसतां वादी लागें :
॥ ४ ॥ तुका म्हणे तुझा आंगी : मज देषी लागली औघी ॥ ५ ॥ छ ॥

७६१

वीर वीठलांचे गाढे : कळीकाळ पांयां पडे : ॥ १ ॥ धृ ॥ करीती
घोश जयेजयेकार : जळती दोशांचें डोंगर : ॥ छ ॥ क्षेमा दया शांती :
वान अभंग ते हाती : ॥ २ ॥ तुका म्हणे बळी : ते ची येक भुमडळी : ॥ ३ ॥

७६२

धणी नुपरे गुणं गातां : रुप दुस्टी न्यांहाळीता : ॥ १ ॥ धृ ॥ बरवा बरवा
पांडुरंग : कांती सावळी सुरग : ॥ छ ॥ सकळ मंगळाचें सार : सुषसीधीचें
भांडार : ॥ २ ॥ तुका म्हणे या सुषा : नाही पार नव्हे लेषा : ॥ ३ ॥ छ ॥

७६३

आईके रे जना तुझीया स्वहीताच्या घुनां : पंढरीचा रानां : मना
माजी स्मरावा : ॥ १ ॥ धृ ॥ मग कैचे रे बंधन ॥ वाचे गातां नारायेण :
भवसींधु तो जाण : ये च तीरी सरैल : ॥ छ ॥ दास्ये करील कळीकाळ :
बंध तुटे मायाजाळ : होतील सकळ : रीधीसीधी म्हणयारी : ॥ २ ॥ सकळ
स्यास्त्रांचें सार : हे ची वेदाचें गव्हार : पाहातां वीचार : हा च करीती
पुराणें : ॥ ३ ॥ ब्राह्मण क्षेत्री वैस्य शुद्र : चांडाळांहीं आधीकार : बाळे
नारी नर : आदी करुनी वैस्या ही : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे अनुभवे : आम्हीं
पाडीयेले ठावे : आणीक ही देंवे : सुष घेती भावीक : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

७६४

बरा कुणबी केलो : नाहीतरी डंबें असतों मेलो ॥ १ ॥ धृ ॥ भलें
केलें देवराया : नाचे तुका लागें पांयां : ॥ छ ॥ वीद्या आसती कांही : तरी
पडोतों अभई : ॥ २ ॥ [व. पृ. १६७] सेवा चुकतों संतांची : नागवण हे
कुकाची : ॥ ३ ॥ गर्व होता ताठा : जातो येमपथें वाटा : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे थोरपणें : नर्क होतें अभीमानें : ॥ ५ ॥ छ ॥

७६५

अधरा माझ्या मना आईके येकी मात : तुं कं रे दुच्चीत नीरतर :
॥ १ ॥ हे ची चीतां काये घावें म्हणउनी । भले तुजहुनी पक्षीराजे : ॥ २ ॥
पाहा ते चातक नेघती या जळा : उरसे उन्हांलं मेघ तयां : ॥ ३ ॥ अवघ्यां
याती ठक आगळा सोनार : त्या घरी व्यापार झारीयाचा : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे जळी वणी जीव येक : तया जवळी लेष काये असे : ॥ ५ ॥

७६६

कां रे नाठवीसी कुपाळु तयासी : पोसीतो जनासी येकला तो : ॥ १ ॥
बाळा दुधा कोण करीतो उत्पती वाढवी श्रीपती सवे दोन्ही : ॥ २ ॥ फुटती
तरुवर उष्ण काळमासी : जीवण तयांसी कोण घाली : ॥ ३ ॥ तुझी कांहीं
त्याणें होईल केली चींतां : राहें त्या अनंतां आठउनी : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे ज्याचें नाम वीस्वंबर : त्याच नीरंतर ध्यान करी : ॥ ५ ॥ छ ॥

७६७

ध्यानी यौगी राजे बैसले कपाटी : लागे पाठोवाठी तयांचीये : ॥ १ ॥
भुक तान त्यांचें राषे सीतउष्ण जाले उदासीन शर्वभावे : ॥ २ ॥ कोण सषे
तयां आणीक सोईरे : असे त्यां दुसरे देवावीण : ॥ ३ ॥ कोण सुष त्यांच्यां
जीवासी अनंद : नाही राजेमद त्यांसी घडी : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे वीश
अंश्रुतासमान : कृपा नारायेन करीतां होये : ॥ ५ ॥ छ ॥

७६८

न करी तळमळ राहें रे नीच्हेळ : आहे हा कुपाळ : स्वमी माझा :
॥ १ ॥ अवीनास सुष देवील नीर्वाणी : चुकतील घाणी गर्भवास : ॥ २ ॥
आणीकांही जीवां होईल उधार : ते ही उपकार घडती कोटी : ॥ ३ ॥
अहीक परत्रीं होसील सुषाचा : उचारी रे वाच रामराम : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
सांडी संवसराचा छंद : मग प्रमानंद पावसील : ॥ ५ ॥ छ ॥

७६९

[व.पृ. १६८] कां रे दास होसी संवसाराचा घारा : दुषाचे डोंगर
भोगांवया : ॥ १ ॥ मीस्टाणाची गोडी जीहुवेचां आगरीं : मशक भरल्यावरी :
स्वद नेणें : ॥ २ ॥ आणीक ही भोग आणीकां ईंद्रीयांचें : नाही येंसैं साचें
जवळी कांही : ॥ ३ ॥ रुप दुस्टी धाये पाहातां पाहातां : न घडे सर्वथा :
आणी त्रुष्णां : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे कां रे नासीवंतांसाटी : देवासवें तुटी :
करीतोसी : ॥ ५ ॥ छ ॥

७७०

बैसोनी नीच्हेळ करी त्याचें ध्यान : देईल हा अनंवल्ल दातां : ॥ १ ॥
काये आम्हां करणे अधीक सांचुणी : देव जाला रुणी : पुरवीतां : ॥ २ ॥
दयाळु मयाळु जाणे कळवळा : शरणागतां लळा राषों जाणे : ॥ ३ ॥ न लों
मागणें सांगणें तयासी : जाणे ईछा तैसी : पुरवी त्याची : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे लेंई अळंकार आगी : वीठल ह जगी तु ची होसी : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ ६ ॥

७७१

वैष्णव तो जया : अवधी देवावरी माया : ॥ १ ॥ धृ ॥ नाही आणीक
प्रमाण : तनधनत्रुण जन : ॥ छ ॥ पडतां जडभारी : नेमा न टळे नीर्धारी :
॥ २ ॥ तुका म्हणे याती : हो कां तयाची भलती : ॥ ३ ॥ छ ॥

७७२

सोनीयांचा कळस : सुंरा भरीला माजी रस : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये
करावें प्रमाण : तुम्हीं जाणां संत जन : ॥ छ ॥ मुतीकेचा घट : माजी
अंमृताचा सांट : ॥ २ ॥ तुका म्हण हीत : ते मज सांगावे त्वरीत : ॥ ३ ॥

७७३

बहुतां जन्मींचें संचीत : सबळ जरी होये बहुत : तरी च
होये हरीभक्त : कुपावंत मानसी : ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणवी म्हणीयारा तयाचा :
दास अपुलीया दासांचा : अनुसरलें वाचा : काया मने वीठली : ॥ छ ॥
असें भुतदया मानसी : अवघा देघे रुसीकेसी : जीवें न वीसंभे तयासी
मागमागे हीडतसे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे हें नीर्वीकार : शरनांगतां वरंपंजर :
जे जे अनुसरलें नर : [व. पृ. १६९] तयां जन्म चुकलें : ॥ ३ ॥ छ ॥

७७४ सेत

सेत करा रे फुकाचें : नाम वीठला रायाचें : ॥ १ ॥ धृ ॥ नाही वेठे
जेवा सारा : जा हाती नाही म्हणीयारा : सरीक नाही रें दुसरा : धणी सारा
तुझा तुं : ॥ छ ॥ जपतप नांगरनी : न लगे आटी दुणवणी ॥ २ ॥ कर्म
कुळवणी न लगे : धर्म पाळी दोन्ही : ॥ ३ ॥ ज्ञान पाभारे ती फणी : न
लगे करावी पेरणी ॥ ४ ॥ बीज न लगे संचीताचें : पीक पीकलें ठाईचें :
॥ ५ ॥ नाही येमाचें चोरटे : वीठल पागोऱ्याच्या नेंटें : ॥ ६ ॥ अपीक न
वजे हा भर्वसा : करी उदेग तो पीसा : ॥ ७ ॥ सारा ये सर्व काळ : वांयां न
वजे घटीका पंढ : ॥ ८ ॥ प्रेम पीकलें आपार : नाही सांटवावया थार :
॥ ९ ॥ असये जोडी जो चुकला : तुका म्हणे धीग त्यालां : ॥ १० ॥ छ ॥ छ ॥

७७५

वाटे या जनाचे थोर बा आच्छर : करीती वीचार कां हीताचा : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ कोण दम यैसा आहे यांचें पोटी : येईल सेवटी : कोण कामा :
॥ छ ॥ काये मानुनीयां राहीले नीच्चीती : काये जाब देती येमदुतां : ॥ २ ॥
कां ही वीसरली मरन बापुडी : काय यांसी गोडी लागलीसे : ॥ ३ ॥ काये

नांही हा करील तयासी : ॥ काये जाले यांसी काये जाणो : ॥ ४ ॥ कां
हे नाठवीती देवकीनंदना : सुटाया बंधना पासुनीयां : ॥ ५ ॥ काये मोल
यासी लागें धनवीत : कां हें याचें चीत : घेत नाही : ॥ ६ ॥ तुका म्हणे
कांही भोगीतील घाणी : का त्या चक्रपाणी : वीसरली : ॥ ७ ॥ छ ॥

७७६

काये येकां जालें तें का नांही ठावें : काये हे सागांवे काये म्हणुन :
॥ १ ॥ धृ ॥ देशतील डोळां आईकती काणी : बोलीलें पुराणी : ते ही ठावें :
॥ छ ॥ कांये हे शरीर साच की जांन्हार : सकळ वींचार : जाणती हा : ॥ २ ॥
कां हें कळौ न ये आपल्या आपण : बाळत्व तारुण्यें दुध दसा : ॥ ३ ॥ कां
हें आवडलें प्रीया पुत्र धन : काये कामा कोण कोणां आलें ॥ ४ ॥ [वै. प्र. १६०]
कां हें जन्म वांयां घेतलें उत्तम : कां हें रामराम न म्हणती : ॥ ५ ॥ काय
भुली यांसी पडीली जाणतां : देशती मरतां : आणीकासी : ॥ ६ ॥ काये
करीती ही बांधली या कालें : तुका म्हणे बळें : वज्रफासी : ॥ ७ ॥ छ ॥

७७७

अन व्याने सों करी : सेत घादलें पांभरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ तैसा नको
षांड दगा : नीदुसरा राहोनी जागा : ॥ छ ॥ चोरासवें वाट : चालोन केलें
तळपट : ॥ २ ॥ डोळे झांकुणी राती : कुपी पडीला दीवसा जोती : ॥ ३ ॥
पोसी वांज गाये : तेथे कैची दुध साये : ॥ ४ ॥ फुटकी सांगंडी : तुका
म्हणे न पवी थडी : ॥ ५ ॥ छ ॥

७७८

नका घालु दुध जयामधें सार : ताकाचे उपकार : तह्नी करा : ॥ १ ॥
नेंदा तरी हे नका घालुं अनं : फुकाचें जीवण : तह्नी पाजा : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे मज सगुनाची चाड : पुरवा कोन्ही कोड : दुर्बळाचे : ॥ ३ ॥ छ ॥

७७९

घरीं रांडा पोरे मरती उपवासी : सांगें लोकांपासी थोरपण : ॥ १ ॥
नेउनीयां घरा दाषवावे काये : काळतोडा जाय तुकाउनी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
आम्ही जाणो त्या प्रमाने : ठकावें हें जन तैसें न हो : ॥ ३ ॥ छ ॥

१ मूळ वर्हीत पृ. १६९ च्या पुढें १७० च्या ऐवजीं १६० हा च आंकडा
चुकीनें पडला असून पुढें हि १६११, ६२ असा च क्रम अखेरपर्यंत राहिला आहे.
म्हणजे मूळ वर्हीत १० पृष्ठांक चुकले आहेत.

७८०

चीरगुटे घालुनी वाढविले पोट : गहुवार बोभाट लोकांमधे : ॥ १ ॥
 लटीके ची डोहोळे दाखवी प्रकार : दुध स्थिनी पोर : नाही पोटी : ॥ २ ॥
 तुका म्हणे अती वांज ते ची घरी : फजीती दुसरी : केली वायां : ॥ ३ ॥ छ ॥

७८१

सेत आलें सुगी साभाळवे च्याही कोण : पीक आलें परी केलें पाहीजे
 जतन : ॥ १ ॥ धृ ॥ सोंहं करी सोहु करी : वीसांवां तो वरी : नको उभें
 आहे तों : ॥ छ ॥ गोफनसी गुंडा सांडी पागोन्याच्या नेटे : पळती हाहाकारी
 अवधी पांघराची धाटें : ॥ २ ॥ पेटउनी अगी राहे जागा पालटुनी : पडी-
 लीया माने बळ बुधी होवी दोन्ही : ॥ ३ ॥ षळे दाने वीस्व सुषी करी होतां
 रासी : सारा सरुनीयां ज्यांचे भाग देई त्यासी : ॥ ४ ॥ [व. पृ. १६१]
 तुका म्हणे मंग नाही आपले कारण : नीज आलें हाता भुस साडीलें
 नीकन : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

काला ७८२

कवळाचीया सुषें परब्रम्ह जालें गौरषें : हात गोउन घाये मुषे : ॥ बोटां
 सांदी लोनचें : ॥ १ ॥ धृ ॥ कोण जाणे तेथे कोण लाभ : कां तें ब्रम्हांदीका
 दुर्लभ ॥ छ ॥ घाली हमामा हुंवरी : पावा वाजवी छंदे मोहोरी : गोपाळाचे
 फेरी : हरी छंदें नाचतुसैं : ॥ २ ॥ काये नव्हेतें घरी षावया : रीषे लोणी
 चोरावया : तुका म्हणे तयासवें आम्ही सोकावलो : ॥ ३ ॥

काला ७८३

आम्ही हरीचें सवगडे : जुने ठाईचे वेढे बागडे : हाती धरुण पाठीकडे :
 वाहोन सवें वागविलें : ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणउनी भीन भेद नाही : जीव आम्हां
 देवा येक दोही : नाही जालों कही येकायेक वेगळे : ॥ छ ॥ नीद्रा करितां
 होतों पाई : लंका घेतली संवंच तई : मांकडें गोवळें गाई : चारीत सवें
 फीरतसों : ॥ २ ॥ आम्हं नामाचें चीतन : राम कुरुण नारायेन : तुका म्हणे
 क्षीण : षातां जेवीतां न वीसंभो : ॥ ३ ॥ छ ॥

साषी ७८४

काफर सोही आपण बुझे : आला दुनीयां भर : ॥ कहे तुका तुम्हें
 सुन रे भाई : हरीदा जीन्होका कंठोर : ॥ १ ॥ छ ॥

साधी ७८५

भीस्त न पावे मालथी : पढीया लोक रीझाये : नीचा जगथें कम-
तरीण सो ही सो फल पाये : ॥ १ ॥

उतराधी. ७८६

हरीसुं मील देष येक ही बेरे : पाछे तु फीर नावे घर : ॥ १ ॥ धृ ॥
मात सुनो दुती आवे मनावन : जांयां करीती : भर जोवन : ॥ २ ॥ हरी-
सु मोही कहीयां न ज्याये : तब तुं बुझें आंगों पाये : ॥ २ ॥ देष ही भावा
कछु पकडी हात : मीलाई-तुका प्रभुसात : ॥ ३ ॥ छ ॥

७८७

॥ धृ ॥ क्या कहुं नही बुझत लोका : लीज्यावे जम मारत धका : क्या
जीवनेकी पकडी आसा : हातों लीया नहीं तेरा घांस : ॥ १ ॥ कीसे दीवाने
कहता मेरा : छुटे जावे तन तुं सब ल्यां नेरा : ॥ कहे तुका तु भया दीवाना :
आपना बीच्यार कर ले जना : ॥ ३ ॥ छ ॥

उतराधी ७८८

[व. पृ. १६२] ॥ धृ ॥ कब मरुं पाउं चेरन तुम्हां रे : ठाकुर मेरे जीवन
प्यारे : ॥ छ ॥ जेग डरे ज्याकु सो मोही मीठा : मीठा डर अनंदमाही पैठा :
॥ १ ॥ भला पाउं जनम ईन्हं बेरे : ॥ बस मायाके अबसंग फेर : ॥ २ ॥
कहे तुका धन मान हीं दारा : वो ही लीये गुडलीये पसारा : ॥ छ ॥ ३ ॥ छ ॥

७८९

तुका दास राम का मनमे येक ही भाव : तो न पालटु अब ही
यो तन ज्याव : ॥ १ ॥ छ ॥

साधी ७९०

तुका रामसुं चीत बांध राषु : तैसा आपणी हात धेनु बछरा छोर
ज्याव प्रेम न सुटे सात : ॥ १ ॥ छ ॥

७९१

चीतसुं चीत जब मीले तब तन थंडं होये : तुका मीलना जीन्हंसु
यैसा बीरला कोये : ॥ १ ॥ छ ॥

७९२

तुका वस्तर बीच्यारा क्या करे रे : ज्या को चीत भगवा(न) होये :
भीतर मैला कैउं मीटे जो मरे उपर धोये : ॥ १ ॥ छ ॥

७९३

चीत मीले तो सब मीले : न ही तो फोफट संग : पाणी पाथर
येक ही ठोर कोरण भीगे अंगे : ॥ १ ॥

७९४

तुका संग तीनहंसु कहीये जीनथें सुष दुनाये : दुर्जन तेरा मुष काला
धीता प्रेम घटाय : ॥ १ ॥ छ ॥

७९५

तुका मीलना तो भला मनसु मन मील जाये : उपर उपर माटी
घसणी नेन्हकी कोण बराई : ॥ १ ॥ छ ॥

७९६

तुका जग भुला रें कह्या न माने कोये । हात परे जम कालके तब
मारत फोरे डोये : ॥ १ ॥ छ ॥

७९७

तुका कुटुब छोरे लरके जोरु सीर मुढाये : जबथें ईछा नही मुई : तब
तु कीया काये : ॥ १ ॥ छ ॥

७९८

तुका ईछा मीट गई : तो काहा करें जट षाक : मथीया गोला डार-
दीया तो नही मीलें फीर ताक : ॥ १ ॥

७९९

क्या गांउ कोण सुननवाला : देषु तो सब ही जग भुला : ॥ १ ॥
[व. पृ. १६३] धृ ॥ षुलें अपणे राम ही सांत : जैसी तैसी कर ही मात :
॥ छ ॥ कां हती मधुर बानी : रीझ्ये जेग यैसी बीरानी : ॥ २ ॥
गीरीधर लाल तो भाव ही मुका : राग कला नही जाणत तुका : ॥ ३ ॥ छ ॥

८००

दास पाछे दौरे राम : सोवे षडा आपे मुकाम : ॥ १ ॥ धृ ॥ प्रेमरसडी
बाधी गलें : वैच च्यलें उधर ॥ छ ॥ आपणे जाणसुं भुल न देवे : कर ही
घर आव्यें बाट बतावें : ॥ २ ॥ तुक प्रभु दीनदयाल वारी रे तुज पर हूं
गोपाल : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

यैसा कर घर आवे राम : यौर धदा सब छोर ही काम : ॥ १ ॥ धृ ॥
ईतने गोते काहे घाता : जब तु आपन भुल न होता : ॥ छ ॥ अंतरज्या-
मी जाणत साच्या : मनका यक उंउपर वाच्या ॥ २ ॥ तुका प्रभु देस
बीदेस : भरीया घाली नहीं लेंश : ॥ ३ ॥ छ ॥

॥ धृ ॥ मेरे रामको नाम ज्यो लेंवे बारेवार : त्याके पाउं मेरे तनके
पैज्यार : ॥ छ ॥ हासते घेलते च्यलेते बाट घाणा घाते सोवते घाट : ॥ १ ॥
जातनसुं मुजे कछु नहीं प्यार : असताकी नहीं हीडु धेड चंभार : ॥ २ ॥
ज्याका चीत लगा मेर रामको नांम : कहे तुका मेरा चीत लगा
त्याके पाउं : ॥ ३ ॥ छ ॥

आप तरे त्याकी कोण बराई : आउरणकुं भलो नाव घराई :
॥ छ ॥ काहे भुमी येतना भार : राषे : दुभत धेनु नहीं दुध चाषे :
॥ १ ॥ बरसत मेघ फलत हे बीरषा : कोण काम अपणी उन्होती रीषा :
॥ २ ॥ काहे चंद्रासुरीज घावे फेरा : धीन येक बैठ नहीं नहीं पावत घेरा : ॥ ३ ॥
काहे परीस कंचन करे धातु : नहीं मोल तुटे न ही पावत धातु : ॥ ४ ॥
कहे तुका उपकार ही काज : सब ही कर रही या रघुराज : ॥ ५ ॥

॥ धृ ॥ जग चले उस बाट : कोण जाये : नहीं समजत फीरे तो ही
गोदे पायें : ॥ छ ॥ [व. पृ. १६४] नहीं येक दो सकल संवसार : जो बुझे
सो आगला स्वार : ॥ १ ॥ उपर स्वार बैठे त्रुष्णापीठ : नहीं बांचें कोई जावे
लुट : ॥ २ ॥ देष ही डर फीर बैठा तुका : जोवत मारग राम ही येका : ॥ ३ ॥

॥ धृ ॥ भले रे भाई जीन्हो कीया चीज : आछा नंही मीलत बीछ :
॥ छ ॥ फीरत फीरत पाया सार : मीटत लोले धन कीनारा : ॥ १ ॥ तीरथ
बरत फीर पाया जोग : नहीं तळमळ तुटती भवरोग : ॥ २ ॥ कहे तुका मै
ताको दास : नहीं सीरभार चलावे पास : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

८०६

॥ धृ ॥ लाल कबली उण्डे पेनाये : मोसुं हरीथे कैसे बनाये : ॥ छ ॥
 काहे सषी तुम्हें करीती सोर : हीरीदा हरीका कठीण कठोर : ॥ १ ॥ नहीं
 कीरीया सरुम कछु लाजे : अउ सुनाउ बहुत है भाजे : ॥ २ ॥ और नाम
 रुप नही गोवरीया : तुका प्रभु माषन पैया : ॥ ३ ॥

८०७

तुका वस्तर बीच्यारा क्या करे : जो चीत भगवान होये : भीतरी
 मैला केंउं मीटे जो मेरे उपर धोये : ॥ १ ॥

८०८

दीद मेरे साईयांके तुका चालावे पास : सुरा सो ही लडे हमसुं छोडें
 तनकी आस : ॥ १ ॥

८०९

॥ धृ ॥ राम कहो जीवना फल सो ही : हरी भजनसुं बीलंब न पाई :
 ॥ छ ॥ कवणका मंदीर : कवणकी झोंपरी : येक रामबीन : सब ही
 फुकरी : ॥ १ ॥ कवनकी काया कवणकी माया : येक रामबीनं सब ही
 जायां : ॥ ३ ॥ कहे तुका सब ही चलन्हारा : येक रामबीन नहीं वासार : ॥ ३ ॥ छ ॥

८१०

॥ धृ ॥ काहे भुला धन संपती घोरे : रामनाम सुनं गाउ हो बापु रे :
 ॥ छ ॥ राजे लोक सब कहे तु आपणा : जब काल नही पाया ठाणा : ॥ १ ॥
 माया मीथ्या मनका सब धंदा : तज अभीमान भज गोवीदा : ॥ २ ॥ [व.
 पृ. १६५] राना रंक डोगरकी राई : कहे तुका करे ईलाही : ॥ ३ ॥ छ ॥

८११

॥ धृ ॥ काहे रोवे आगले मरना : गंहांर तु भुला अपणां : ॥ छ ॥
 केते मालुम नही पडे : नन्हे बडे गये सो : ॥ १ ॥ बाप भाई लेषा नंही :
 पीछें तुं ही चलन्हारा : ॥ २ ॥ कालें बाल सीपेते भये : षवर पकडे
 तुका कहे : ॥ ३ ॥ छ ॥

८१२

राम राम कह रे मन औरणसुं नंही काज : बहुत उतारे पार आवे रघ
 तुकाकी लाज : ॥ १ ॥ छ ॥

८१३

लोभीके चीत धन बैठा कामीनके चीत कांम : माताके चीत पुत बैठा
तुकाके चीत रांम : ॥ १ ॥ छ ॥ तुका पंषी बहीरीन माने और जनवर
वाग : असंतनकुं संत न माने धीजे वरमके डाग : ॥ १ ॥ छ ॥

८१४

तुकारामं बहुत मीठा रे भर राषु शेरीर : तनकी करं नावडी उतारं
पैल तीर : ॥ १ ॥ छ ॥ छ ॥

८१५

संतन पन्हंयां ले षडा रहु ग कुरद्वार : चेलते पीछें हुं फीरं रज
उढते लेउ सीर : ॥ १ ॥ छ ॥ छ ॥

८१६

नामाची आवडी तो ची जाणां देव : न धरी संदेहे काही मनी : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ यैसे मी हे नाही बोलोत नेंणता : आणुनी समता : संताचीया : ॥ छ ॥
नाम म्हणे तया उरलें साधन : यैसे तवं वचन : बोलो नये : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे सुष पाव या वचणी : ज्याची सुध दोन्ही : माये बापें : ॥ ३ ॥ छ ॥

८१७

यैसा आणीक कोठे सांगा : पांडुरंगा सारीषें : देवत ये भुमडळी : उधार
कळी पावीते : ॥ १ ॥ धृ ॥ कोठे कांही कोठे कांही सोध ठाई स्थळांसी : ॥ छ ॥
अनेत्रीचें तीर्थी नासें : तीर्थी असे वज्रलेप : पांडुरंगाचे पांडुरंगी पाप आगी
राहेना : ॥ २ ॥ यैसी हरें ग्रीजेप्रती : ग्हा स्थीती सांगीतली : तुका म्हणे
तीर्थ क्षेत्र : सर्वत्र ते देवत : ॥ ३ ॥ छ ॥

८१८

[व. पृ. १६७^१] पुराणीचा ईतीआसा : गोड रस सेवीला : नव्हेत
हे आहाच बोल : मोकळें फोल कवीत्व : ॥ १ ॥ धृ ॥ भावे घ्या रे भावे घ्या
रे : येगदां जा रे पंदरीये : ॥ छ ॥ भाग्ये आलत मनुस्यदेहा : तो हा पाहा
वीठल : ॥ पापा पुन्यां होईल झाडा जाईल पीडा जन्माची : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे घटापटा : न लगे वाटा शोधाव्या : घ्यावी हाती टाळ दीडी : गावे
तोंडी गुणवाद : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

मायेबाप जोहार : सारा साधावया आलो वैशकर : ॥ १ ॥ मागील पुढील करा झाडा : नाहीतरी षोडां घालीती जी : ॥ २ ॥ फाको नका रुजू जालीया वाचुन : सांगा जी कोण घरी तीं धन्यां : ॥ ३ ॥ आजी मायेबाप करा तडामोढी : उद्या कोणही घडी : राहे ना हो : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे काही न चले बोली : अकर साली : झाडा घेती : ॥ ५ ॥ छ ॥

८२०

सुषे होतो कोठे घेतली सुती : बाधवीला गळा आपले हाती : ॥ १ ॥ धृ ॥ काय करूं बहु गुंतलो आंतां : न ये सरतां मागें पुढें : ॥ छ ॥ होतें गाठी तें सरलें येता : आणीक माथां रीण जालें : ॥ २ ॥ सों हूं करीली-यावीण गमावीलें पीक : राडा पोरी भीक लावीयेली : ॥ ३ ॥ बहुतांची बहु घेतली घरें : न पडे पुरें काही केल्या : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे कांही न धरावी आस : जांविं सर्वस्व टाकुंनीयां : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

८२१

येउ या जी काही वैसकरास : आंतुन बाहेर घांस : ॥ १ ॥ जो यांविं तों हातं च रीता नाही : कधी तन्ही कांही थावे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे उद्या लावीन म्हणे रा : जे दारोदरी भोवताली फीरा : ॥ ३ ॥ छ ॥

८२२

देती घेती परज गेली : घर घाली : करुणीयां : ॥ १ ॥ धृ ॥ धावणीयांचे न पडे हाती : षोदली राती काळोषी : ॥ छ ॥ आवधीयांचें अवघें नेलें : काही ठेवीलें नाही मागें : ॥ २ ॥ सोग संपाडुन दावीला भाव : गेला आधी माव : वरी होती : ॥ ३ ॥ [व. पृ. १६८] घराकडे पाहो नयेसे जालें : आमाणत केलें दीवाणीची : ॥ ४ ॥ आंतां तुका कोन्हा न लगें हाती : जाली नीस्वीती : बोलो नये : ॥ ५ ॥ छ ॥ ४ ॥

८२३

न मनावे तैसे गुरुचे ही वचन : जेणे नारायेन अतरे तें : आड आला म्हण फोडीला डोळा : बळीने आवळा : शुक्र केला : ॥ १ ॥ धृ ॥ करी देव तें काये नव्हे येक : कां तुम्ही मृथक सीणां वांयां : ॥ छ ॥ उलंघुन भ्रताराची आज्ञां येजंपन्यां अनं घेऊन गेल्यां : आवधीची त्यांचें देवें केलें काज : धर्म आणी लाज राषीयेली : ॥ २ ॥ पीतीयासी केला पुत्रें वैराकार : प्रल्हादें

आसुरं मारवीला : बहुत वीधनें केली तथा आढ : परी नाही कैवाड सांडी-
येला : ॥ ३ ॥ गोंळणी करीती देवासी वीमचार : सोडुनी आचार भ्रष्ट
होती : त्यां दील्ले तें कोण्हांस नाही : आपन ची अतर्बाही जाला : ॥ ४ ॥
देव जो (डे) ते करावे अधर्म : आतरी ते कर्म नाचरावें : तुका म्हणे हा
जाणोतो कळवळा : म्हणउण आजामेळा उधरीलें : ॥ ५ ॥ छ ॥

८२४

आगी लागो तथा सुषा : जेणे हरी न ये मुषा : ॥ १ ॥ धृ ॥ मज
होत कां वीपती : पांडुरंग राहे चीती : ॥ छ ॥ जळो तें समुळ : धन संपती
उतमं कुळ : ॥ २ ॥ तुका म्हणे देवा : जेणे घडें तुझी सेवा : ॥ ३ ॥ छ ॥

८२५

गळा प्रेमसुत्र दोरी : नेतो तीकडे जातो हरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ मनसहीत
वाचा काया : आवघे दील्लें पंढरीराया : ॥ छ ॥ सता सकळ तथा हाती :
माझी कीव काकुलती : ॥ २ ॥ तुका म्हणे ठेवी तेंसें : आम्ही राहों त्याचे
ईछे : ॥ ३ ॥ छ ॥

८२६

॥ धृ ॥ सदेवं तुम्हां आवघें आहें : हात पाये चालावया : मुषें वाणी
कीर्त काणी : डोळे मुर्ती देषावया : ॥ छ ॥ अंध बहीर मुकी होती : ठकली
कीती : पागुळे : ॥ १ ॥ [व. पृ. १६९] घरास अग्रं लागोन जागा
न पळ तो गा : वाचे ना : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जागा आतां : कांही हीता
अपुलीया : ॥ ३ ॥ छ ॥

८२७

वत्क्या आधी मान : गंध अक्षेतां पुजन : श्रोता ईती जाला जाण :
तन्ही त्या नाही उचीत : ॥ १ ॥ धृ ॥ सीर सर्वांगा प्रमान : येथावीधी कर
चरण : धर्माचे पाळन : सकळी सत्यें करावें : ॥ छ ॥ पट पुत्रा साभाळी :
पीता त्याची आग्न्यां पाळी : प्रमान सकळीं : ते मर्यादा कराई : ॥ ३ ॥
वरासनी पाझ्याण : तो न मनावे सामान्ये : ॥ येर उपकर्णे : सोनीयांची
परी नीचें : ॥ ४ ॥ (सोनि) यांचा पैजन : मुगटमनी केला हीन :
जयाचे कारण : तये ठाई आळंकार ॥ ५ ॥ सेवका स्वामीसाठी मान :
याचे नाम त्याचे धन : तुका म्हणे जाण : तुम्ही संत येदर्थी : ॥ ६ ॥ छ ॥

८२८

कथाकाळीची मर्यादा सगोतो ते भावे वंदा : प्रीतिनि गोवीदा : हे ची
 येक आवडे : ॥ १ ॥ धृ ॥ टाळ वाद्य गीत व्रुत्य : अंतकरण प्रेमभरीत :
 वाणीतां तो कीर्ति : तद्भावने लेंबावा : ॥ छ ॥ नये अळसे मोडुं आंग :
 कथे काणवडें दुंग : हेळणाचा रंग : दावीतां तो चांडाळ : ॥ २ ॥ तोडी
 वीढा माने ताठा : थोरपणे घाली गेंठा : चीत नेदी नामपाठा : गोस्ती लावी
 तो चांडळ : ॥ ३ ॥ कथे वीछी मान : आणुनीयां थोरपन : रजां संकोचण :
 लुगडी सावरी चांडाळ : ॥ ४ ॥ आपण बैसे बाजेवरी : सामान्ये हरीच्या
 दासां धरी : तरी तो सुळावरी : वाईजेल नस्चयें : ॥ ५ ॥ येतां न करी नम-
 स्कार : कर जोडुनीयां नम्र : नव्हे म्हणवी थोर : आणीकां घेटी चांडाळ :
 ॥ ६ ॥ तुका वीनवीतो जना : कथे नाणावें अवगुणा : करा नारायेना :
 स्त्री समर्पक भावे : ॥ ७ ॥ छ ॥ छ ॥ १

८२९

[व. पृ. १७०] आज्ञा तापलीयां कायां ची होमे तापत्रे संतप्त
 होती : संचीत क्रीमाण प्रारब्ध तेथे न चुके सौसारस्थीती : रहटघटीका
 जैसी फीरतां ची राहीली भरली जाती येक रीती : साधी हा प्रपच पंचा-
 येज्ञ त्याणे पावसील निजशांती : ॥ १ ॥ धृ ॥ नारायेण नाम नारायेन नाम :
 नीत्य करीं काम जीव्हा मुषे : जन्म जरा व्याधी पाप पुन्ये तेथें नासती सकळ
 दुषे : ॥ छ ॥ सीत उरुण वन सेवीतां कपाट आसण समांधी साधी : तप
 तीर्थ दान व्रत आचरण येज्ञ नाना मन बुधी : भोगाभोग तेथे न चुकती
 प्रकार जन्म जरा दुष व्याधी : साहोनी कामक्रोध अहंकार आश्रमी आवी-
 नास साधी : ॥ २ ॥ घोकीतां अक्षर आभीमान वीधी नीसेध लागला पाठी :
 वाद करीतां नीदा घडती दोश होये वज्रलेपो भवीशती : दुष्गुणांचे मुळ
 भुक्षण तुका म्हणे साडी मीथ्या घंती : रीघोणी संता शरण सवे भावे तुं
 राहें मळतीये स्थीती : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

सौरी ८३०

सौरी सुर जालें दुर : डौर घेतला हाती : मायां मोहे सांडवळें तीही लोकी
 जालें सरती : ॥ १ ॥ चाल वीठावाई : आवधी पाजी देई : न धरी गुज
 काही वाळवटं सांपडतां : ॥ छ ॥ हीडोनी चौऱ्यासी घेरे जालें तुझ्या दारा :
 येका रुक्यासाठी आचवळें सवसारा : ॥ २ ॥ लाज मेली संका मेली नाचो

माहाद्वारी : भ्राती सावलें फीटोन गेलें : आतां कैची उरी : ॥ ३ ॥ झालें
भाडी जगा सांडी : नाही भीड चाड : घालीन चरणी मीठी : पुरवीन जीवीचे
कोड : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे रुका करी सवंसरिं तुटी : आतां तुज मज कैसी
जाली जीवें साटी : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

सौरी ८३१

समसपाट वेसन काट जालें नीसंक सौरी : कुडपीयेला देश आतां
येउ नदी दुसरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ [व. पृ. १७१] गांउं रघुरामा हे उरलें
आम्हा : नाहीं जीवेंतमा वीतेगोतिसहीत : ॥ छ ॥ ठाव झाला रीता झाकुण
काये आतां : कोणासवें लाजा कोण दुजा पाहातां : ॥ २ ॥ सौरीयांचा संग
आम्हा दुरावेले जग : भीन जालें सुष भाव पालटला रंग : ॥ ३ ॥ लाज
भये ज्यानी : नाहीत ती दान्ही : फीरावीला वेशे नव्हे कोन्हाचीं कोन्ही :
॥ ४ ॥ तुका म्हणे आम्हां हा वेशं दील्हा ज्याणे : जणा प्रचीत सेवा
आसो येकपणे : ॥ ५ ॥ छ ॥

सौरी ८३२

नव्हे नरनारी सौसारा आतरलो : नीलज नीव्हाम जना वेगळी च
ठेलो : ॥ १ ॥ धृ ॥ चाल रघुरामा ने आपल्या गावा : तुजवीन आम्हां सुष
सांगांती : ॥ छ ॥ जनवाद लोकनीदा पीसुनाचें चेरे : साहों तुजसाटी
आंतरली सोहोदरे : ॥ २ ॥ केली आरानुक वीसरलो देहभाव : तुजसवें
भेटी राम राहीलेत राहो : ॥ ३ ॥ बहुतां पाठी नीरोप हाटी पाठवीला तुज :
तुका म्हणे फुका सांडुनीयां लोकलाजा : ॥ ४ ॥ छ ॥

सौरी ८३३

मोकळें गुंते रीतें कुथें नाही भार दावें : घेडवांडा बैसे षोडां घेतले
आपल्या भावें : ॥ १ ॥ धृ ॥ आईका बाई लाज नाही आणीका त्ये ही
गरतीची : समाधानी उंच स्थानी जाणें सेवा पतीची : ॥ छ ॥ न पुसतां करी
चीतां न मारीतां पळे : ॥ दादलें सेजे नावडे नीजे जगझोडीचे चाळें : ॥ २ ॥
देषत अंध बहीर कानी : बोलबोलतां मुकें : तुका म्हणे पतन सोईरी जाला
येसी येके : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

सौरी ८३४

आणीका उपदेश नेणें नाचों आपण : मुढां मारीमार वांयां गेली
हासें जन : ॥ १ ॥ धृ ॥ तैसा नव्हे चाळा आवरी मन डोळा : पुढीलांची

कळा ककतुक जाणोनी : छ ॥ बाहेरील्या वेशे आत जैसे तैसे : झाकलें तो
बरे पोट भरे तेने वेशे : ॥ २ ॥ [व. पृ. १७२] तुका म्हणे केलें
तरी करी सुध भाव : नाही तरी वांयां जासी हा ना तो साठाव : ॥ ३ ॥ छ ॥

गौळणी ८३५

षळतां मुरारी जाये सरोवरातीरी : तंव नगन ची नारी तेथे देखील्ये ॥
मांडीलें वींदांन ष्याल सुषाचें साधन : आंगें लपउनी मान पीलंगत चालें :
॥ १ ॥ धृ ॥ ष्याल माडीला रे : ष्याल माडीला रे : पांयां पडतां रे न
सोडी नेदी साउला रे : ॥ छ ॥ साड्या साउली पातळे गोडें कसणीयां :
च्योळ्या बुंधी घेउनीयां : पळे कळवावरी : पांदी धरुनीयां करी : दुस्टी
घालुनी सामोरी : वैसे पाला वोढी वरी : षडषदां हांसें : ॥ २ ॥ आंनदें
कलोळ बाळा षेळती संकळ : देती उलटीया चपळ : येकी येकीहुनी : म्हैस-
वेल सुर काडी : येकी उगवीती कोडी : नानापरीच्या वीकडी : षेळ मांडी-
येला ॥ ३ ॥ येकी आलीयां बाहेरी : पाहे लुगडी तो नारी : म्हणे नाही
नेली चोरी : काये जाणो केव्हां : केला सकळी हाकार : तंव आलीया वा-
हेरा : आतां म्हणतील घरा : जावें कैसे परी : ॥ ४ ॥ तंव हासें वनमाळी :
वरी पाहोनी सकळी : लाजे रीघालीया जळी : मागें पुढें हात : लाज राषीली
गोपाळा : आम्हाजणीची सकळां : काये मागसी ये वेळां : देऊं गुळवाटी :
॥ ५ ॥ जोडुनीयां कर या गें सकळी समोर : वांयां नोबलावे फार : बडबड
कांहीं : ॥ भातुके भुशण : नाही चाड नेधें धन : करा येकचीत मन : या-
गें मजपासी : ॥ ६ ॥ येकी येकीकडे पाहे : लाज सांडुनीयां राहें : म्हणे
चला आतां सये : जाऊं तयापासी : जोडुनीयां हात : कैस्या राहील्या
नीवांत : तुका म्हणे केली मात : लाज राषीली तयांची : ॥ ७ ॥ छ ॥ १

८३६

आमचें उचीत हे ची उपकार : आपलाची भार : घालु तुज : ॥ १ ॥
भुक लागलीयां भोजनाची आळी : पांघुसुन काळी सीताचीये : ॥ २ ॥ जेणे
काळे उठी मनाची आवडी : ते ची मागो घडी : आवडते : ॥ ३ ॥ दुष
येउ नेदी आमचीया घरा : [व. पृ. १७३] चक्र करी फेरा : भोवंताला :
॥ ४ ॥ तुका म्हणे नाही मुगतीसवें चाड : हे ची आम्हा जन्म घेतां ॥ ५ ॥

हो कां दुराचारी : वाचें नाम जो उचारी : ॥ १ ॥ धृ ॥ त्याचा दास मी आंकीत : कायामनवाचासहित : ॥ छ ॥ नसो भाव चीती : हरीचें गुण गाती गीती : ॥ २ ॥ हो कां भलतें कुळ : सुध आथवा चाडाळ ॥ ३ ॥ करी आंनाचार : मुषी नामाचा उचार : ॥ ४ ॥ म्हणवी हरीचा दास ॥ तुका म्हणे धने त्यास : ॥ ५ ॥ छ ॥

८३८

मी दास त्याचा जया चाढ नाही : सुषदुष दोही वीरहीत जो : ॥ १ ॥ राहीलासे उभा भमिरचा तीरी : कट दोही करी धरुनीयां : ॥ २ ॥ नवल काई तरी पाचारीतां पावें : न स्वरीत धावे भगती काजे : ॥ ३ ॥ सर्व भार माझा त्यासी ओहे चीतां : तो ची मांझा दाता स्वहीताचा : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे त्यास गाईन मी गीती : आणीक ते चीती न धरी कांहीं : ॥ ५ ॥

८३९

आणीक कोन्हाचा न धरी संग : जेणें होये भंग माझ्या चीतां : ॥ १ ॥ वीठला वांचुन आणीक जे वाणी : नाईके मी कानी आपुलीये : ॥ २ ॥ समाधानासाठी बोलाली हे मात : परी माझें चीत नाही कोठें : ॥ ३ ॥ जीवा-हुनी मज ते ची आवडती : आवडे ज्यां चीती : पांडुरंग : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे माझें तो ची जाणे हीत : आणीकाच्या चीत नेदी बोला : ॥ ५ ॥ छ ॥

८४०

काये माझे नेती वाईट म्हणोन : करु समाधान कास्यासाठी : ॥ १ ॥ काये लोक मज नेती परलोका : जातां कोन्हा येका नीवारैल : ॥ २ ॥ न म्हणे कोन्हासी उतम वावीट : सुषे माझी कुट : घात मागें : ॥ ३ ॥ सर्व भार माझा असे पांडुरंगा : काये माझें जगा : सर्वें काज : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे माझें सर्व हे साधन : नामसंकीर्तन वीठोबाचें : ॥ ५ ॥ छ ॥

८४१

यासी कोन्ही म्हणे नीदेची उतरे : नागवला घरे तो ची येक : ॥ १ ॥ आढ वाटें जातां लाई नीट सोई : धर्मनीत ते ही ऐसी आहे : ॥ २ ॥ नाई-कतां सुषें करावे ताडन : पाप नाही पुन्य असे फार : ॥ ३ ॥ [व. पृ. १७४] जन्मव्यध फार चुकतील दुषें : षंडावा हा सुषें मान त्याचा : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे नीबं वील्हीया वाचुन : अंतरीचा सीण : कैसा जाये : ॥ ५ ॥

८४२

सर्ववीसी माझा त्रासलासे जीव : आतां कोण भाव नीवडुं येक :
॥ १ ॥ सवसाराची मज न साहे वारता : आणीक म्हणतां माझें कोन्ही : ॥ २ ॥
देहे सुष कांही बोलीले उपचार : वीश ते आदर बंद वाटे : ॥ ३ ॥ उपाधी
दाटनी प्रतेस्टा गौरव : होये माझा जीव कासावीस : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
कांहीं आणीक न साहे : आवडती पाय वैस्णवांचें ॥ ५ ॥ छ ॥

८४३

आणीक कांहीं उतराचें काज : नाही आतां काज बोलावया : ॥ १ ॥
भीन भीन देहेभावना स्वभाव : नव्हे कांही देव येकवीध : ॥ २ ॥ गुणद्रोश
कोणे नीवडावे धर्म : कोण जाणे कर्म आकर्म ते : ॥ ३ ॥ तरी च भलें
आतां न करावा उद्वेग : दुषाचा प्रसंग : तोडावया : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
गुन गाई या देवाचे : वेई माझें वाचें : हे ची धनी : ॥ ५ ॥ छ ॥

८४४

आपल्य वीचार करीन जीवासी : काये या जनासी चाड मज : ॥ १ ॥
आपले स्वहीत जाणती सकळे : नीरोधीतां बळे दुष वाटे : ॥ २ ॥ आईको
नाईको कथा कोन्ही तन्ही : जाउनीयां घरी सुषें नीजो : ॥ ३ ॥ माझी कोण
बोज जाला हा सेवट : दोषोनीयां वाट आणीका लागी ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
भाकु आपुली करुना : जयाची वासणा : तया फळे : ॥ ५ ॥ छ ॥

८४५

॥ ४ ॥ हरी तु नीस्तुर नीर्गुन : नाही माया बहु कठीन : नव्हे तें करीसी
अनं : कवणें नाहीं केले तें : ॥ छ ॥ घेउनी हरीचंद्राचें वैभव : राजे घोडे
भागें सर्व : पुत्र पत्नी जीव डोंबांघरी अस्पवीली : ॥ १ ॥ नळा दम(यं)तीचा
वीयोग : वीघडवीला त्यांचा संग : अैसे जाणे जग रे पुराणे बोलती : ॥ २ ॥
राजा सीध चक्रवर्ती : रे कुपाळु दया भुती : तुळवीलें अंती : तुळे मास तयांचे :
[व. पृ. १७५] ॥ ३ ॥ कर्णा मीडतां स्वरंगणी : बाणी व्यापीयेला रनी मागसी'
पाहुनी : तेथे दांत तयाचें : ॥ ४ ॥ बळी सर्वसे उदार : जेणे उभारीला कर :
करुनीयां काहार : तो पाताळी घातला : ॥ ५ ॥ श्रीयाळाचा घरी धरने
माडीले मुरारी : मारवीलें करी : त्याचे बाळ त्या हाती : ॥ ६ ॥ तुज भावे
जे भजती : त्याच्या सवसारा हे गती : ठाव नाही पुढती : तुका म्हणे
करीसी तें : ॥ ७ ॥ छ ॥ छ ॥

नाम म्हणतां मुगती नाही : हा उपदेश करीती कांही : बहीर हो रे
 त्याचा ठाई दुष्ट वचणे नाईकेती : ॥ १ ॥ धृ ॥ ज्याचा राहीले मानसी : ते
 ची पावले तयासी : चाचपतां मेली पीसी : हो भलतीसीं वाचाळें : ॥ छ ॥
 नववीधेचा नीसेधु : जेणे मुखें करीती वाडु : जन्मा आले ते ची नींदु : शुकर
 याती सवसारा : ॥ २ ॥ आपलीया नामासाठी : लागें संकासुरा पाठी : वीदा-
 रुनी पोटी : वेद चान्ही काढीयेले : ॥ ३ ॥ कीती सांगावे वेळोवेळा : नाही
 आठव चांडाळा : नामासाठी वाळा : क्षीरसागरी बैसवीलें : ॥ ४ ॥ जे पवाडे
 गर्जती : नाम प्रल्हादाचा चीती : जळतां बुडतां राषे हाती वीशाचा : ॥ ५ ॥
 जनी प्रसीध हे बोली : नामें गणीका तारीली : आणीक उधरीली रें : चाडाळें
 माहा दोसी : ॥ ६ ॥ कायें वर्णुं ऐसी कीती : तुका म्हणे नाम क्षयाती जाती
 नरकाप्रती : नीसेधीती ते येक : ॥ ७ ॥ छ ॥

नीवडे जेवन सेवटीच्या घांसें : होये त्याच्या ऐसैं : सकळ ही : ॥ १ ॥ धृ ॥
 न पाहीजे जाला बुधीचा पालट : केली षटपट जाये वायां : ॥ छ ॥ संपा-
 दीलें होये धरीलें तें सोग : वीटवणा वेंगं पडीलीयां : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
 वर्म नेणतां जे रांधी : पाववी ते बुधी : आवकंळा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

पुरवीली आळीं : जे जे केली ते ते काळी : ॥ १ ॥ धृ ॥ माये तरी
 ऐसी सांगा : कृपाळु वा पांडुरंगा : ॥ छ ॥ [व. पृ. १७६] घेतले नुतरी :
 उचलुनी कडीयेवरी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे घांस : मुषी घाली ब्रह्मरस ॥ ३ ॥

न लगे मरावें : ऐसा ठाव दील्हा देवें : ॥ १ ॥ धृ ॥ माझ्या उपकारा-
 साठीं : वागवीला म्हण कंठी : ॥ छ ॥ घरी दील्हा ठाव : आवघा सकळ ही
 वाव : ॥ २ ॥ तुका म्हणे येके ठाई : कोठे माझें तुझे नाही : ॥ ३ ॥ छ ॥

नाही लाग माग : नेदषेसे केले जग : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां बैसोनीयां
 षावें : दील्हे अर्हें देवें : ॥ छ ॥ नीवारले भये : नाही दुसऱ्याची सोयें
 ॥ २ ॥ तुका म्हणे काही : बोलायाचे काम नाही : ॥ ३ ॥ छ ॥

८५१

आमगळ बाणी : नये आईकों तें काणी : ॥ १ ॥ धृ ॥ जो हे दुसी
हरीची कथा : त्यासी क्षेये रोग वेथा : ॥ छ ॥ याती वर्णे वरीस्ट : परी तो
चांढाळा पापीस्ट : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पाप : काये नावडे ज्या बाप : ॥ ३ ॥

८५२

कैसा सीनळीचा : नव्हे अैसी ज्याची वाचा : ॥ १ ॥ धृ ॥ वाचे
नुचारी गोवींदा : सदा करावी परनींदा : ॥ छ ॥ कैसा नरयेगावां : जाउनी
न पवे वीसावां : ॥ २ ॥ तुका म्हणे दंड : कैसा न पवे तो लंड : ॥ ३ ॥

८५३

आचरना ठाव नाही आंगी स्वता भाव ॥ १ ॥ धृ ॥ करवी आणीकाचें
घात : घोडी काढुनी पतीत : ॥ छ ॥ स्वानाचीये परी : मीस्टानासी वीटाळ
करी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे येसां : सटव ची ना पांचा दिसा : ॥ ३ ॥ छ ॥

८५४

गर्भाचे धारण : तीने वागवीला सीण : ॥ १ ॥ धृ ॥ व्याली कुऱ्हाडीचा
दांडा : वर न घली च तोडा : ॥ छ ॥ उपजला काळ : कुळा लावीला
वीटाळ : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जाये : नरका आभगताची माये : ॥ ३ ॥ छ ॥

८५५

पत्नासी जे नेती : तीचा षोटा स्नहे प्रीती : ॥ १ ॥ धृ ॥ वीधीपुरतें
कारण : बहु वारावें वचन : ॥ छ ॥ सरवस्व नाडी : अैसी लाघवाची बेडी :
॥ २ ॥ तुका म्हणे दुरी : राषतां हें तो च बरी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

८५६ काला

[व. पृ. १७७] आवघे अवधीकडे : दील्हे पाहे मजकडे : आस सवगंडे :
सहीत थोरी लागली : ॥ १ ॥ धृ ॥ करिं घरीला आबोला : माझा वांटा देवी
मला : सीदोगीचा केला झाडा : आतां नीवडे ना : ॥ छ ॥ भुक लागली आनंतां
का रे नेणसी जाणतां : भागलो वळीतां : गाई सैरा असाळा : ॥ २ ॥ तुका
करुना भाकी : हरी पाहे गोळा टाकी : घेता जाला मुषी : भीतरे वाटी
आणीकां : ॥ ३ ॥ छ ॥

आम्ही गोवळी रानटे : न हो जनातील धीटे : ॥ १ ॥ धृ ॥ सीदोरी-
चा करू काला : येक वाटीतो येकला : ॥ छ ॥ घेळो आपआपल्यासी :
अमंचीं तीं आम्हां असी : ॥ २ ॥ म्हण मीळालो नेणतें : तुका कान्होबा
भोवते : ॥ ३ ॥ छ ॥

वळी गाई धावे घरा : आमंच्या करी वेरझारा : ॥ १ ॥ धृ ॥ नावं
घेतां तो जवळी : बहु भला कान्हो बळी : ॥ छ ॥ नेदी पडों उने पुरे :
म्हणे अवघे ची बरें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे चीता : वाटे न व्हावः
परता : ॥ ३ ॥ छ ॥

म्हणती धालो धनीवरी : आतां न लगे सीदोरी ×
× × × × × × × ×
कान्होबा : घेळु माडु राणी : बैसऊं गोठणी : गाई × × ×
करुणी : ॥ छ ॥ न लगे जावे घरा : चुकली × × ×
झारा : संजन सोवीरा : माये बाप तु आ × × तुका
म्हणे भरलें पोट : आतां कास्या × × × ट : पाहाणे ते वाट :
माणें पुढे राहीली : ॥ ३ ॥

× × सगती : जाली अमची नीस्वीती : ॥ १ ॥ धृ ॥ नाहीं
देषीले ते मीळे : भोग सुषाचे ते सोहळे : ॥ छ ॥ घरी ताकाची सरवर :
येथे नवनीताचे पुर : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आतां : आम्ही न वजों
दवडीतां : ॥ ३ ॥ छ ॥

कामें पीडलो माया : बहु मारी नाही दया : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुझ्या
राहीलों आधारे : जालें आवघे च बरे : ॥ छ ॥ तुझे लागलो संगती : आतां
येतो काकुळती : ॥ २ ॥ तुका म्हणे तुझ्या भीडा : कान्होबा हे गेली
पीड : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

[व. पृ. १७८] कान्होबा तुं आलगत : नाही लाज बहूं धीट ॥
 पाहिलें वाईट : बोलोनीयां वोषटें : ॥ १ ॥ धृ ॥ परी तु न संडीसी षोडी ॥
 करीसी केली घडघडी : पाढीसी रोकडी : तुटी माये आम्हांसी : ॥ छ ॥
 ठाईचा गोवळ : आवीचारी अनर्गळ : चोरटा सींदळ : असा पीटु डांगोरा ॥
 ॥ २ जन्ही तुझी आई : आम्ही घालु सर्वा ठाई : तुका म्हणे ते ही : तुज
 वाटे भुशेणे : ॥ ३ ॥ छ ॥

भोजनाचा काळी : कान्हो माडीयेली आळी : × ला करु वनः
 माळी : अने येकवाटा : देवी नी × × × ते म्हणो तों जननी : हात
 पीटुनी मेढी × × आंग घाली : ॥ १ ॥ धृ ॥ कैसा आळी घे × ते च
 करवीसी : घेवी दुसरे तयेसी : × × × × × आतां काये करु :
 नये × × णो मारुं : नये वुझावीतां स्थीरु : कांहीं × × अवघे ची केले
 येकें ठाई : आंता × × × ×
 मातें बरे जानवाल : आंग चोरुनी आपुलें : तोडीयेलें येक बोलें : कैसें
 सुषडुष : ॥ २ ॥ ताट पावलें झांकीलें : होते तैसें तेथें केलें : ॥ भीनाभीन
 नीवडीलें : आने वेगळाली : ॥ वीस्मीत जननी : भाव देषोनीयां मनी : म्हणे
 नाही यैसा कोन्ही : तुज सारीषा रे : ॥ ४ ॥ हरुशली माये : सुष आंगीं न
 समाये कवळुनी बाहे : देती आळीगण : अनंदे भोजनी : तेथे फीटलीसैं
 धणी : तुका म्हणे कोणही सांडा सेशे मज : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

येथे बोलो न काये : होवा गुरु तरी जाये : ॥ धृ ॥ मज न साहे
 वांकडे : ये वीठलकथेपुढें : ॥ छ ॥ आईकोन मरसी कथा : जा रे आहेसी
 तो जीत : ॥ २ ॥ हुरमतीची चाड : त्याणे न करावी बडबड : ॥ ३ ॥
 पुसेल कोणही त्यास : जा रे करी उपदेश : ॥ ४ ॥ [व. पृ. १८९] आम्ही
 वीठलाचे वीर : फोडु कळीकाळाचें सीर : ॥ ५ ॥ घेउं पुढती जन्म : वानु
 कीर्त मुषें नाम : ॥ ६ ॥ तुका म्हणे मुगती : नाही आस ची ये चीती : ॥ ५ ॥

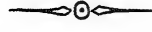
(वरील 'येथें बोलोन काये : ' हा ८६४ वा अभंग पुन्हां लिहिला आहे)

आनुहाती गुंतला णेने बाहे रंग : वृती येतां म × ×

[येथें संताजीची ही वही संपली आहे. पुढील पानें गहाळ झालेली दिसतात.]

सूचना,

श्रीतुकोबारायांचें चरित्र व माहिती मीं *‘महाराष्ट्र-सारस्वत’ नांवाच्या माझ्या पुस्तकांत दिली आहे ती जिज्ञासूंनीं पहावी. त्यांत महाराजांचे अस्सल हस्ताक्षराचा फोटो दिला आहे. या गाथ्यावरून सुचलेले विचार निराळा निबंध लिहून प्रासिद्ध करण्याचा माझा विचार आहे.

पुस्तकाच्या प्रती पुढील ठिकाणीं मिळतील.

भारत-इतिहास-संशोधक-मंडळ पुणे.

* किं. ६. भारत-इतिहास-संशोधक-मंडळ-ग्रंथमाला. पु. २३ पुणे.

तुकारामबुवांचा अस्सल गाथा.

भाग दुसरा.

महाराजांचे टाळकरी व लेखक
संताजी तेली जगनाडे यांचे वहीबरहुकुम.

विनायक लक्ष्मण भावे.

किंमत १ रु.

शके १८४२.

हे पुस्तक पुणे येथे, आर्यभूषण छापखान्यांत रा. अनंत विनायक
पटवर्धन यांनी छापिले व रा. विनायक लक्ष्मण
भावे यांनी ठाणे येथे प्रसिद्ध केले.

तुकारामबुवांचा अस्सल गाथा

भाग दुसरा.

(८६६)

[व. प्र. १२] सुधें गोवी ? सी भोजाना ॥ लंपउनीयां आपणा ॥ २ येकें
येक बुझावीसी : तुका म्हणे ठक होसी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

॥ वीठळ (८६७)

आम्हीं जाणों तुझा भाव : दुढ ॥ धरीयले पाव : ॥ १ ॥ धृ ॥ फांको
नेदु चुकावीता : ॥ नेघो थोडें बहु देतां : ॥ बहुतां दीसांचें लीगाड : ॥ आलें
होत होत : जड ॥ २ ॥ तुका म्हणे (३०) आता : नेघो सर्व मही देता
॥ ३ ॥ छ ॥ ४ छ ॥ छ ॥

(८६८)

+ सुनीयां अ + ती जोडी दील्ही तुझे ? हातीं ॥ १ ॥ धृ ॥ त्याचे
हे ची उपकार : ॥ अंती आम्हासी वेव्हार : ॥ नामारुपा जाला ठाव : ॥
कोण म्हणत तुज देव ? येक : ॥ तुका म्हणे हारी तुला ठा (व) दील्हा
घरी : ॥ ३ ॥

(८६९)

[व. प्र. १५] न करावी चींता : भये न धरावे चीता : ॥ १ ॥ धृ ॥
दासां साहे नारायेण : होये रक्षीतां आपण : ॥ छ ॥ नलगे प्ररीहार : काहीं
योजावे उतर : ॥ २ ॥ न धरावी संका : ॥ नये बोलो म्हणे तुका : ॥ ३ ॥

(८७०)

पडतां जड भारी : दांसी आठवावा हरी : ॥ १ ॥ मग तो होउं नेदी
सीण : आड घाली सुद्रसेन : ॥ छ ॥ नामाच्या चींतने वारा वाटा पळती
वीधें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे प्राण : देवा करावा आर्पण : ॥ ३ ॥ छ ॥

१ ही वही दुसरी आहे. २ ह्या वहीत ल बदल क आणि क बदल ल
असा तत्कारयुक्त आहे. पण येथें पहिल्या भागाप्रमाणें ल व क हें छापिलें आहे.

८७१

आपुलीया लाजा : धांवे भक्ताचीया काजा ॥ १ ॥ धृ ॥ नाम धरीलें
दीनानाथ करावया सती वत : ॥ छ ॥ अघात नीवारी : छाया पीतांबरें करी :
॥ २ ॥ उभा करं कटीं : तुका म्हणे या च साटीं : ॥ ३ ॥ छ ॥

८७२

गर्जतां पवाडे : जेथे श्रुती मौन्य पडे : ॥ १ ॥ धृ ॥ तेथे माझी वाचा
कीती : ॥ पुरे कराया अस्तुती : ॥ छ सीणली सहश्र तोंडें : शेशा फणी येंसैं
बेडें ॥ २ ॥ तुका म्हणे मही : सींधुपात्र न पुरे शाही : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

८७३

येव्हडा प्रभु भावे : ॥ त्याणें संपुस्टी राहावें : ॥ १ ॥ धृ ॥ होये भक्ती
केला तैसा : पुरवी धरावी ते इछा : ॥ छ ॥ येव्हडा जगदानी : मागे तुळसीदल
पाणी : ॥ २ ॥ आला नामारुपा : तुका म्हणे जाला सोपा : ॥ ३ ॥ छ ॥

८७४

पाहातां रुप डोळा भरे : अंतर नुरे वेगळे : इछावसें षेळ माडीं : अवघे
सा ? डी वाहेरी ॥ १ ॥ धृ ॥ तो हा नंदा नंदनु बाइये : यासी काय परीचार :
॥ छ ॥ दीसोतो हा नव्हे तैसा : असे दीसाव्यापक : ला घ वाहे षोळसाटी : ॥
होतां भेटी पसरावें : ॥ २ ॥ म्हणउनी उभी ठालें ॥ परतलें या वाटा : आड
करून जावं तुका जो यां लोका दावी तो ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

८७५

[व. पृ. १६] हीं घाटावें लागत : येका सीतें कळे भात ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ क्षीर नीवडा तें पाणा : चोंची हंसाचीये आनी : ॥ छ ॥ आंगडें फाडून गोदडें
करी : अवकळेच्या त्या परी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कण : ॥ मुर्सी कैचे होये सीण
: ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

८७६

साळोमाळो हरीचे दास : म्हणउनी केला नास : ॥ १ ॥ धृ ॥ अवघें
वच मंगल केलें : म्हणती येकाचें आपुलें : ॥ छ ॥ मोडूनी संतांची वचनें ॥ करीती
आपणा भुशेणें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कवी : जगामध्यें रुढी दावी : ॥ ३ ॥ छ ॥

८७७

जायांचे अळंकार : बुडउनी होती चोर : ॥ १ ॥ धृ ॥ त्यांस ताडनाची
पुजा योग घडे बरा वोजा : ॥ छ ॥ अभीळासाच्या सुषें : ॥ अंतीं होती काळीं
मुखें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे चोरा : होये भुभुसेन मातेरा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

कालउनी विश : केला अमृताचा नास ॥ १ ॥ धृ ॥ यैश्या अभां-
ग्याच्या बुधी : ॥ सत्य मोडी नाही सुधी : ॥ छ ॥ नाक कापुन लावी सोनें :
कोन अलंकार त्यणें ॥ २ ॥ तुका म्हणे बावी : मोडून मजारी
बांधावी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

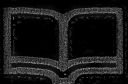
कण भुसाच्या आधारे : + + नीवडीता बरें : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये घो
+ + + धा (?) नी ताकामधी घाटी लोणी : सुइनीपुढें चेंटा :
काये लपवीसी चाटा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे शान दीमाषाचे तें भनंभन : ॥ ३ ॥ छ ॥

वीकल तेथें वीका : माती नावं ठेउनी बुका : ॥ १ ॥ धृ ॥ हा तों नीवा
(?) डाचा ठाव : खरें षोटें नीवडीता भाव : ॥ छ ॥ गन्हवरं + वी (?) धी
पोट वाढवीलें चींधी ॥ २ ॥ लाऊ जाणे वी ? लहे तुका मा (?) या आणी
कल्हे ॥ ३ ॥

[व. पृ. १७] वीशई अद्वये : त्यासी आम्हां बोलों नये : ॥ १ ॥ धृ ॥
देव तेथुनी नीराळा : असे नीह्काम वेगळा : ॥ छ ॥ वासनेची गुंती : तेथें कैची
ब्रम्हंस्थीती : ॥ २ ॥ तुका म्हणे अस्था देहीं येथें नाही जमेती ॥ ३ ॥ छ ॥

नमीतों देवा : माझी येके ठाई सेवा : ॥ १ ॥ धृ ॥ गुण अवगुणं
नीवाडा : म्हैस म्हैस रेडा रेडा : ॥ छ ॥ जनी जनार्दन : ॥ साक्षी त्यासी
लोटांगण : ॥ तुका म्हणे षडे : नीवडूं दळणी घडघडे ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

आपलें मरण पाहीळें म्यां डोळां : तो जाला सोहोळा : अनुउपम्यें :
॥ १ ॥ ॥ धृ ॥ अनंदें दाटली तीन्ही त्रीभुवनें सर्वात्मकपणें भोग जाला :
॥ छ ॥ येकदेसी होतों अहंकारें अथीला त्याच्या त्यागें जाला सुकाळ हा :
॥ २ ॥ फीटलें सुतक जन्ममरणाचें : मी माझ्या संकोचें दुरी जालों : ॥ ३ ॥
नारायेणा दिल्ला वसतीचा ठाव : ॥ ठेउनीयां भाव : ठेलों पाई : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे दील्लें उमटुनी जगी : बेतलें तें आंगी लाउनीयां : ॥ ५ ॥ छ ॥

८८४

बोळविला देहे आपुलेनी हातें : ॥ हुतासीली भुतें ब्रह्मा आग्नी : ॥ १ ॥
 ॥ घृ ॥ येऊ वेळे केलें सकळ कारण : आंतां नारायेण नारा(य)ण ॥ छ ॥ :
 अमृतसजीवनी नीववीली घाई : आंगें तये ठाई : ॥ हारपली : ॥ २ ॥ येका-
 दसी केलें जाग्रण उपवास : ॥ बारांवां दीवस भोजनाचा : ॥ ३ ॥ अवधीं कर्में
 केली कुशस्फोटापासी : समध येकेसी उरला नामा : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे आंतां
 आनंदी अनंदु : ॥ गोवींदी गोवीदु : वीस्तारला : ॥ छ ॥ २ ॥ छ ॥

८८५

[व. पृ. १८] पीडदान पीडे ठेवीलें करुनी : तीळ तीळवणी मुळत्रई
 : ॥ १ ॥ सारीले संकल्प येका ची वचनें : ब्रह्मीं ब्रह्मां अर्पणें : सेवटीच्या ॥ छ ॥
 सत्रे आपसव्य बुडालीं अकर्मि : ॥ येकायेक तुमी येको वीष्णु : ॥ २ ॥
 पीत्रुपुत्रत्वाचें जालें अवसान : जनी जनार्दन अभेदैसी ॥ ३ ॥ आहे तैसी
 पुजा पावली सकळ : सहज तो काळ सार्धीयेला : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे केला
 अवध्यांचा उधार : आतां नमस्कार सेवटीचा : ॥ १५ ॥ छ ॥ ३ ॥

८८६

स्वामीसेवा गुरुभक्ती : पीत्रुवचन सेवा पती : ॥ १ ॥ घृ ॥ हे च वीष्णुची
 मांहांपुजा : भाव न धरीतां दुजा : ॥ छ ॥ असत्य नोबलें नुषें : ॥ दुषवे आणी-
 कांच्या दुषें : ॥ २ ॥ नीस्वेयाचें बळ : तुका म्हणे ते च फळ : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

८८७

कोण जाणे कोणा घडे उपासना : कोण या वचना : प्रती पावे : ॥ १ ॥
 आतां माझा श्रोता वरता तुं ची देवा : करावी ते सेवा : तुझी च म्यां : ॥ छ ॥
 कुशळ चतुर येथे न सरे ते : करीतील रीतें : तर्कमते : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
 जालें केणे येक घरीं : मज आण हरी : तुम्हां गांठी ॥ ३ ॥ छ ॥

८८८

क्षेरला सागर : गंगा वोषें मीले : आपण ची षेळे : आपणासी ॥ १ ॥
 ॥ घृ ॥ मधील ते वाव अवधी उपाधी : तुम्हां आम्हां मधी : ते ची परी : ॥ छ ॥
 घट मठ जाले आकासाचे पोटी : वचनेची तुटी : तेथे ची तें : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणे बीजें बीज दाषवीलें : ॥ फळ पुष्प आलें गेलें वायां : ॥ ३ ॥

८८९

दुधाचे वागरी : मद्याचा बुंद : पढीलायां सुध : नव्हे मग : ॥ १ ॥
 नसें सळा मुखें न करावें श्रवण : अहंकारें मन वीटांळलें : ॥ छ ॥ काये

करावी तीं बतीस लक्षेणें : नाक नाहीं तेणें वायां गेलें : ॥ २ ॥ [व.पृ.१९]
तुका म्हणे अन जीरां नेदी मासी : ॥ आपलीया जैसी सर्वसर्गें : ॥ ॥ छ ॥

८९०

असो आतां येसा धंदा : तुज गोवींदा आठउं : ॥ १ ॥ धृ ॥ रक्षिता तूं
होसी जरी : काये येरी करावें : ॥ छ ॥ काया वाचा मन पाई राहे ठई करुंतें :
॥ २ ॥ तुका म्हणे गाईन गीती : रुप चीतीं धरुनी ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

८९१

येथीचीया अळंकारें : काये घरें पुजन : ॥ १ ॥ वैकठीचीया लाऊं
वाटा : ॥ सर्व सांटा : ते ठई : ॥ छ ॥ येथीया नासीवतें : काये रीतें चाळउं :
॥ २ ॥ तुका म्हणे वैष्णवजन : माझे गण समुदाये : ॥ ३ ॥

८९२

अवधीयांच्या आलों मुळें : येक वेळ न्यावया : ॥ १ ॥ धृ ॥ सीध सी
होवें सीध होवें : आधी ठावें : करीतां ॥ छ ॥ जोंवरी ते घटीका डुरी : आहे
उरी तो काळ : ॥ २ ॥ मंगळांचे वेळे उभे : आसा शोभे सावध : ॥ ३ ॥
अवधीयांचा योग घडे : तरी च जोडे : स्लाघीता : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
पाहे वाट : बहुत आटी करुनी : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

८९३

धनें देहुं गांव : पुने भमी ठाव : तेथे नांदे देव पाडुरंग : ॥ १ ॥ धृ ॥ धन्ये
क्षेत्रवासी लोक दर्ईवाचे : उचारीती वाचे नामघोश : ॥ छ ॥ कर कटी उभा वीस्वाचा
जनिता : वामागी ते माता रघुमाई : ॥ २ ॥ गरुड पारी उभा जोडु यां कर ॥ २ ॥
अस्वथ समोर : उतरा मुषे : ॥ ३ ॥ दक्षेणे शंकर ली + हरेस्वर : शोभे गंगा-
तीर : इद्रायेणी : ॥ ४ ॥ लक्ष्मी नारायेण बलाळाचें बन : तेथ आधी-
स्थान : सीधेस्वर : ॥ ५ ॥ वीघ्नराज द्वारी : बहीरवं बाहेरी : हनुमंत सेजारी :
सहीत दोधे : ॥ ३ ॥ दास तुका तेथे करीतो कीर्तन : हृदई चरण वीठोवाचे :
॥ ७ ॥ छ ॥

८९४

भोरपचाने सोग पालटीलें वरी : बगध्यान धरी मळा जैसा : ॥ १ ॥
टीळे माळा मैद मुद्रा लावी आंगी : देषो नेदी ज ? ही [व. पृ. २०]
फाते जैसा : ॥ २ ॥ ढीवर या मळा : चारा घाली जैसा : भीतरील फांसा
कळों नेदी : ॥ ३ ॥ षाटीक हें स्नहेवादे पसु पाळी : कापावया नळी : तयासाठी :
॥ ४ ॥ तुका म्हणे तैसा भला मी लोकात : परी कुपावंत पांडुरंग : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

८९५

आमचा वीनोद त जगा मरण : करीती भावहीण : देखोवेसी : ॥ १ ॥ न
कळे संतंत हीताचा वीचार : तों ही दारोदार : घाती फेरे : ॥ २ ॥ वंदाले वंदावे
नीदीले नोंदावे : येक गेले जावें : त्या च वाटा : ॥ ३ ॥ तुका ह्याणे कोणही
नार्हके सांगता : होती येमदूता वरपडी : ॥ ४ ॥ छ ॥

८९६

दीप घेउनीयां धुंडीतां आंधार : ॥ भेटे हा वीचार अवघटीत : ॥ १ ॥
धृ ॥ वीरुदास आम्हीं नीभों कळीकाळा : भुलों मृगजळा न घडें तें
॥ छ ॥ उघळीतां माती रवीकळा मळे : हें कैसें न कळें । भाग्येहीना :
॥ २ ॥ तुका म्हणे नुणे झांके हुतासेन : हे तवं वचन : वाउगें ची : ॥ ३ ॥

८९७

मृत्युलोकी आम्हां आवडती परी नाही येका हरीनामावीण : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ वीटलें या चीत प्रपंच्यापासुनी : वमन तें मनीं : बैसलेंसे : ॥ छ ॥
सोने रुप धन मृतीकेसमान : मानीकें पाश्यान घडे तैसे : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे तैश्या दीसतील नारी : रीसांचीया परी : आम्हां पुढें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

* एक अंभगाची जागा सोडली आहे.

८९८

[व. पृ. २१] संतासी तों नाही सन्मानाची चाड : परी पडे दोड अव्हेरीता
: ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणउनी तया नव जावें ठाया : ॥ होतुसे घात या दबळाचा :
॥ छ ॥ भावहीना आड येतीसे असंका । उचीतासी चुका घालावया : ॥ २ ॥
तुका म्हणे जेथे संकोच दुरुसेगें : तया ठाया जाणें : अनुचीत : ॥ ३ ॥

८९९

म्हणउनी जालों क्षेत्रीचे सन्यांसी चीत आशापासी : आवरुनी : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ कदापी ही नव्हे सीमाउलंघण : ॥ केलें विसर्जन अव्हांनी च ॥ छ ॥
पारीखा तो आंतां जालां दुजां ठाव : दड केला भाव : येकवीध : ॥ २ ॥

* मुळांत * बोटें जागा सोडिली आहे.

९००

[व. पृ. २२] बळें बाह्याकारें संपादीलें सोंग ॥ नाही जाला त्याग
अंतरीचा : ॥ १ ॥ धृ ॥ येसैं येतें नीत्य माझ्या अनुभवा : मनासी हा ठावा
समाचार : ॥ २ ॥ जाग्रुतीचा नाही आठव स्वप्नी : जातो विसरोनी सकळ

१ हा अर्भग भा. १ मध्ये ३९ व्या पृष्ठावर-२०५-आला आहे. थोडा पाठ-
भेद आहे.

हैं : ॥ ३ ॥ प्रपंचा बाहेरी नाहीं जालें चीतः केले करी नीत्य वेवसावः ॥ ४ ॥
तुका म्हणे मज भोरप्याचे परीः जालें सोंग वरीः आंत तैसें : ॥ ५ ॥

९०१

म्हणवीतों दास ते नाहीं करणीः आंतवरी दोनी भीन भावः ॥ १ ॥
गातों नाचोतों तें दाषवीतो जनाः प्रेम नारायेणा नाहीं आर्गीः ॥ २ ॥
पावीजे तें वर्म न कळे ची कांहींः ॥ बुडालों या डोहींः डंवाचीयेः ॥ ३ ॥
भांडवल काळेंः हातोहातीं नेलेंः माप या लागलेंः आयुश्यासीः ॥ ४ ॥
तुका म्हणे वांयां गेलो यैसा दीसैंः होईल या हांसैंः लोकीकाचेंः
॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

९०२

न कळतां काये करावा उपायः ॥ जेणें राहे भावः तुझा पाई ॥ १ ॥
येऊंनीयां वास करीसी हृदईः यैसें घडे कई कासयाणेंः ॥ २ ॥ साच भावें
तुझें चींतन मानसीः राहे हें करीसीः कई देवाः ॥ ३ ॥ लटीकें हें माझें
करुनीयां डुरीः ॥ साच तुं अंतरींः येउनी राहेंः ॥ ४ ॥ तुका म्हणें मज
राषावें पतीताः ॥ आपुलीया सता पांडुरंगाः ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

९०३

भाडवल माझें लटीक्याचे गाठीः ॥ उदीम तो तुटी यावो हा चीः
॥ १ ॥ धृ ॥ कैसी तुझी वाट पाहों कोण्या तोडेंः भोवंती कीं (?) रें ?
भाडें गर्भवासः ॥ छ ॥ चहुं षाणीचीया रंगलोंसैं रंगें ॥ सुस्ट दुस्ट आंगें
धरुनीयांः ॥ २ ॥ बहुतांचे बहु पालटलों सळेंः बहु आले काळे रंग आंगाः
॥ ३ ॥ [व. पृ. २३] उकलुनी नये दावीतां अंतरः ॥ घडीचा पदर
सारुनीयांः ॥ ४ ॥ तुका म्हणे करीः करी ? गो व लें सं ? वंसाटीः
आपरा पालटीः संगें देवाः ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

९०४

जन्हीं माझी कोण्हीं कापीतील मान तन्हीं नको आन वदों जीव्हेः
॥ १ ॥ धृ ॥ सकळां इंद्रियां हे माझी वीनतीः नका होऊं परतीं पांडुरंगाः
॥ छ ॥ आणिकाची मात नाइकावी कानीः आणीक नयेनी न पाहावेंः ॥ २ ॥
चीता तूं रे पाई राहावें अषंडीतः ॥ होउनी मिश्रीत येकवीधः ॥ ३ ॥ चाला
पाये हात हें ची काम कराः माझ्या नमस्कारा वीठोवासी ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
तुम्हां भये काये करीः आमंचा कैवारीः नारायेणः ॥ ५ ॥

९०५

येक भाव चीती : तरी न लंगती युगती : ॥ १ ॥ धृ ॥ कळो अले
अनुभवे : म ? ज माझीया ची जीवे : ॥ छ ॥ आठव ची पुरे : सुष अवघे
मोहरे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मन पुजा इच्छी ना(रा)येण

९०६

मनोमये पुजा : बहु पढीये केशीराजा : ॥ १ ॥ धृ ॥ घेतो कल्पनेचा
भोग : न मानेती वाहेरंग : ॥ छ ॥ अंतरीचे जाणे : अवघे वर्तमान घुने :
॥ २ ॥ तुका म्हणे कुडे : कैसें सरे याचे पुढे : ॥ ३ ॥

९०७

थोडे परी नीरे : अवीट ते घ्यावे षरे : ॥ १ ॥ धृ ॥ घ्यावे ज्याणे
नये तुष्टी : बीज वाटे बीजापोटी : ॥ छ ॥ चीत ठेवी गोही : आणीकांसी
चाड नाही : ॥ २ ॥ आपले ते ही फार : तुका म्हणे राषे सार : ॥ २ ॥ छ ॥

* मुळांत चार ओळी जागा मोकळी सोडिली आहे.

: ॥ काला : ॥ ९०८

[व.प्र. २४] आजी वोस अवरावती : काला पाहावया येती : ॥ देव
वीसरती : देहेभाव आपुला : ॥ १ ॥ धृ ॥ अनंद न समाये मेदीनी : चारा
वीसरलीं र पाणी : तटस्त होउनी गाई ठेलीं स्वापद : ॥ छ ॥ जें देवांचें देवत :
उभें आहे या रंगात : ॥ गोपाळां सहीत : ॥ क्रीडा कान्होबा : ॥ २ ॥
जया सुषाची सीरणी : तें च पावले मेदिनी तुका म्हणे मुनी : न लभे जें
धुंडीता : ॥ ३ ॥

: ॥ काला : ॥ ९०९

हा रस अनंदाचा : घोश काला हरीनामाचा : कोण दइवांचा : भाग
लाहे येथील : ॥ १ ॥ धृ ॥ पुन्ये पाहीजे बहुत : जन्मातरीचे संचित : ॥
होइल करीत : आला आधीकारी तो : ॥ छ ॥ काये पाहाता भाई : हरुशें
नाचों घनघाई : पोटभरी काहीं : घेतां उरीं नेठवी : ॥ २ ॥ जें सुष दुष्टी
आहे : तें च अंतरी जो लाहे : तुका म्हणे काये : कळीकाळ बापुडे :
॥ ३ ॥

९१०

तुकाचा गोसावी यांचा काला : ।

[व.प्र. २५] येमुने पावळी : गडीयां बोले वनमाळी : ॥ आणां सीदोऱ्या
सकळी : काला करुं आजी : अवघें येके ठाई : करुनी सवाद त्याचा पाहीं :

मजपासी आहे तें ही तुम्हां माजी देतो : ॥१॥ धृपद : ॥ म्हणती बरवें गोपाळ ॥
 वांती सकळ : मोहोरी पावे अनंदें : ॥ छ ॥ षडर्की सोडीयेला मोटा : अवघा
 केला येकवटा : काला करुनीयां वाटां : गडीयां देतो हरी : ॥ येकापुढें येक :
 घाली हात पसरी मुष : ॥ गोळां पावे ? तया सुष : आधीक ची वाटे : ॥ १ ॥
 ॥ धृ ॥ म्हणती गोड जालें : म्हणती गोड जालें : आणीक देई नाहीं पोटा धालें
 ॥ छ ॥ हात नेतो मुषापासी : येर आशा तोड वासी : षाये आपण तयासी :
 दावी वांकुल्या : ॥ देउनीयां मीठी : पळे लागतील पाठी ॥ धरून काढी-
 तील बोटीं : मुषामाजी षाती : ॥ ३ ॥ धृ ॥ म्हणती ठकडा रे : म्हणती ठकडा
 रे : ॥ ठकडा कान्हा झांसा लावी भरी राणा : दुम करीतो शाहाणा :
 पाठोपाठीं त्याचा : ॥ छ ॥ अवर्षीयांचें षाये कवळ कुसण माझी माये : ॥
 सुरवर म्हणती हाये : सुषा अंतरलों : ॥ येक येका मारी : दूंगा तोंडा
 पाठीवरी : गोळा न साहावे हरी : ॥ म्हणे पुरे आंतां : ॥ ४ ॥ धृ ॥ येतो
 काकुळती : येतो काकुळती : ॥ गोळा न सावे श्रीपती : ॥ म्हणे षेळोलों
 [व. पृ. २६] आतां नीगुती : सांगो आदरीलें : ॥ छ ॥ आनंदाचे फेरीं
 माजी घालुनीयां हरी : येक घालीती हुंवरी : वाती सींगें पावे : ॥ वांकडे
 बोवडे : षुडे येक मुडेये येक लुडे : ॥ कृष्णा आवडतीं पुढें : बहू भार्वाक ते
 : ॥ ५ ॥ धृ ॥ करी कवतुक : करी कवतुक : त्यांचें देषोनीयां मुष । हरी वांट
 (?) तसेसुष : षदाषदा हांसे : ॥ छ ॥ येकयेकांचें उचीस्ट : षांतां न मनीती
 वीट : केलीं लाजतीं तीं धीट : ॥ आपुलीया संगें : ॥ नाहीं गेली ज्याची भुक
 : त्याचें पसरवी मुष : अवर्षीया देतो सुष : सारीषे ची हरी : ॥ ६ ॥ धृ ॥
 म्हणती भला भला : म्हणती भला हरी तुझी संगती रे बरी : ॥ आतां चाळ-
 वीसी तरी : न वजों आणीका सवें : ॥ छ ॥ गाई वीसरल्या चार : पक्षी स्वाप-
 दाचें भार : जालें येमुनेचें स्थीर : जळ वाहों ठेलें : ॥ देव पाहाती सकळ :
 मुषें घोटूनीयां लाळ : धन्य म्हणती गोपाळ : धीग्य जालों आम्हीं : ७ ॥ धृ ॥
 म्हणती कैसें करावें : म्हणती कैसें करावें : ॥ येमुनाजळीं होवें : मळ शेश
 ध्यावया ॥ छ ॥ सुरवरांचें थाट : भरलें येमुनेचें तट : ॥ तव अधिक ची व्होंट : ॥
 मटमटां वाजवी : ॥ आनंदें सहीत : क्रीडा करी गोपीनाथ : म्हणे येमुनेत हात :
 नका धोउं कोणही : ॥ ८ ॥ धृ ॥ म्हणती जाणे जीवीचें । म्हणती जाणे जीवीचें ॥
 लाजे त्या कैडचें : शेश याचें : थोरीवे : ॥ छ ॥ धन्य दीवस काळ : आजी
 फावला गोपाळ : म्हणती धालों रे सकळ : तुझीयान हातें : ॥ मानवले गडी :

येकयेकाचे आवडी : दहीं पादलें परवडी : धनीवरी आजी : ॥ ९ ॥ धृ ॥ तुझा
संग बरवा : तुझा संग बरवा : नीत्य आम्हां या देवा : ॥ यैसैं करुनी
चारावें : ॥ छ ॥ तवं म्हणे वनमाळी : [व. पृ. २७] घ्या रे काठिया
कांबळीं : आंतां जाउं षेलींमेळी : गाई चारावया : तुका म्हणे प्रेमें
धालीं : कोणहां न साहावे चाली : ॥ गाई गोपाळांसी केली : आपण
यां सरी : ॥ १० ॥ धृ ॥ आजी जाला आनंदु : आजी जाला आनंदु : चालें
परमानंदु : ॥ सवें आम्हां सहीत ॥ छ ॥ १० ॥ छ ॥ छ ॥

९११

अवघे गोपाळ मीळोनी या रे करुं काला : काये कोणाची सीदोरी :
यैसी पाहों द्या मला : ॥ नका कांहीं मार्गे पुढें ठेउं येथे । षरें च बोला : वंची
वचला तो ची रे येथें भोवंडू त्याला : ॥ १ ॥ धृ ॥ घेतल्या वांचुन झाडा नेदीं
आपुलें कांही : गोही येकायेक बहुतें : देती मोकळें नाहीं : ॥ ताक सांडी येर
कालवीं भात भाकरी दहीं : आळें घेंतो मधी बैसला नाहीं आणवी तेंहीं ॥ छ ॥
येक नाहीं धीर तांतडी : दील्ल्या सोडन मोटा येक सोडीती गांठी रे : येक
चालती वाटा : ॥ येक उभा भार वाहोनी : पाहे उगा ची घोटा : येक ते सारु-
नी आराळे : आंतां यैसे ची घाटा : ॥ २ ॥ येकीं थीरावील्या गाई रे : यकें
वळ त्या देती : ॥ येकांच्या फाकळ्या वोढाला : फेरे भोंवते घाती : येक चारा-
बोरां गुंतले : नाहीं जेवन चीती : ॥ येक येकां चला म्हणंता येक हुंबरी घेती :
॥ ३ ॥ येकीं येकें वाटा लावीलीं भोळी नेणती मुलें : आपण घरीं च गुंतलें
माळा नासीलीं फुलें : गांठीचें तें सोड नावडे : षाये अइतें दील्लें : सांपडळे
वेठी भार रे : बोझीं वाहाता मेले : ॥ ४ ॥ येक ते माया गोवीले घरीं बहुत
कामें वार्ता ही नाहीं तेथीची : तया कांहीं च ठावें : जैसैं सीळें होतें
संचीत : तैसैं लागलें षावें : हातोहाती गेले वेचो- [व. पृ. २८]
नी मग पडीलें ठावें : ॥ ५ ॥ येकीं हातीं पाई पटे रे आंगीं लाविल्या राषा :
येक ते सोलीवं बोडीके : येकीं सपाट सीका : येक ते अळसी तळी रे : वरी
वाढल्या काषा : ॥ सीदोरी वांचुन बुंधी रे : केला अवघ्यां वाषा : ॥ ६ ॥ तुका
म्हणे कान्होबा आम्हां वाटून द्यावें : आहे नाहीं आम्हांपासीं रे तुज अवघें ठवें : ॥
मोकळितां तुज शरण आम्ही कोणास जावें : ॥ ऋपावंत ऋषा केली रे पोट
भरे तों षावें : ॥ ७ ॥ छ ॥

गोपाल म्हणती कान्होबा : या रे कांहीं मागों : आपुलाली आम्हीं
जीवीची तथा आवडी सांगो : येक म्हणती उगे रे उगे मागें ची लागों : ॥ नीजों
नका कोणहीं घरी रे : आजी अवघे जागों : ॥ १ ॥ धृ ॥ जाणोनी नेणता
हरी रे : मधीं उगा ची बैसे : ॥ नाइकोनी बोल आईके कोण कोणाचे कैसे :
येक येकाच्या संवादा जाण नीमळे यैसे : ॥ पोटीचें वोंठास आणवी : देतो
तयांस तैसें : ॥ छ ॥ येक म्हणती बहु रे आम्हीं पीडलों माया : नेंदी दर्हीं भात
सीदोरी : ताक घालीते प्येया : ॥ तापलों वळीतां गोधनें : नाहीं जीवन
छाया : ॥ आतां मागों पोटभरी रे : याच्या लागोनी पायां : ॥ २ ॥ येक
म्हणती अरे तुमचें पोट तें कीती : गाई म्हेंसी घोडीं मागों रे : ॥ धन संपती
हती : कन्या कुमरें दासी रे बा जां व री सु प ती : देव गडी कान्होबा
आमुचा : आम्हां काये वीपती : ॥ ३ ॥ येक म्हणती बेटे हो कोण करी
जतन : गाढव तैसें च घोडं रे याचा कोण तो मान : ॥ लागे बवरोग वाहातां :
षांदी चौघे जन : ॥ हातीं काढ्या डोया बोडक्या हींढों मोकळें
राण : ॥ ४ ॥ येक म्हणती + + णी रे बहु सावजें फार :
फाडफाडूं षाती डोळे रे : पाये नेतील कर : [व. पृ. २९]
राखोनी राखे आपणा यैसा कैचा सुर : ॥ बैसोनी राहों घरीं रे : कोण
करी हे चार : ॥ ५ ॥ घरीं बैसलीयां बहुतें बहु सांगती कामें : रीकामें
कोणहांस नावडे यैसें आम्हांस ठावें : चौघां मधीं बरें दीसेसें तेथे नेमक होवें
लपोनी षोळतां सहज : ॥ भलें गडीयां सवें : ॥ ६ ॥ येक म्हणती गडी ते
भले मीळती मता : केली तयां बरी चाले बरी आपुली सता : ॥ नसावें
तेथे तैसें षेळ हानती लाता : ॥ रडी येक येका गेलीयां : गोधळ उडती
लाता ॥ ७ ॥ येक म्हणती षेळतां : उगीं राहाती पोरें : यैसें काये घडों
सके रे : कोणही लाहान थोरें : ॥ अवघीं येतो रागा रे : येका म्हणतां बरें :
संगें वाढे कळहो : राहावें येकाकी च बरें : ॥ ८ ॥ येक म्हणती येकला रे :
जासील कोठे : सांडी मांडी हें वाउगें : तुझे वळ ची षाटे : ॥ अवघीयांची
सीदोरी तुझे भरीली मोटे : ॥ ठाई राहा उगे ठाईचे : का रे सीणसी वाटे :
॥ ९ ॥ तुका म्हणे काहा ये काहाण्यां रे : सांगाल गोस्टी : वाटावे तुमचे

बोल रे : भुका लागल्या पोटी जागा करूं या रे कान्होबा : मार्गो कवळ
ताटी : धाले गडी तुका ढेंकर देती वीठल कंठी : ॥ १० ॥ छ ॥
येथून पाऊण पान कोरें : ॥ काळा : ॥

९१३

[व.पृ. ३०] आंगें आनुभव जाला मज : संत रज चरणाचा : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ सुखी जालों या सेवने : ॥ दुख नेणे या वरी : ॥ छ ॥ नीर्माल्याची
तुलसीदळे : वीरगुजळें : चरणीची : ॥ २ ॥ तुका म्हणे भाव सार : करुनी
फार : मीश्रीत : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९१४

देवासी आवतार : भक्तासी संसार : दोहींचा विचार येकपणें : ॥ १ ॥ धृ ॥
भक्तांसी सोहोळे देवाचीया आंगें : ॥ देव त्यांच्या सगें : ॥ सुख भोगी : ॥ २ ॥
देवें भक्तां रूप दीलहासे आकार : ॥ भक्तीं त्याचा पार वाखानीला : ॥ ३ ॥
येका आंगें दोन्हीं जालीं हीं निर्माण : देवभक्तपण : स्वामीसेवा : ॥ ४ ॥
तुका म्हणे येथे नाहीं भीन भाव : ॥ भक्त तो ची देव : देव भक्त : ॥ ५ ॥

९१५

संतांचे गुणदोश आणीतां मना : केला या उगाणा सुकुताचा : ॥ १ ॥
पीळनीयां पुष्प पाहे परीमळ : चीरुनी केळी केळ : गाढव तो : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे गंगे अशीसी वीटाळ : लावी तो चांडाळ : दुख पावे : ३ ॥

९१६

संत संगती न करावा वास : येखादे गुणदोश आंगा येती : ॥ १ ॥ धृ ॥
मग त्या दोशां नाही परीहार : होये अपहार सुकुताचा : ॥ छ ॥ तुका म्हणे
ते नमस्कारावे दुरुन : अंतरी धरुन राहें रूप : ॥ २ ॥ छ ॥ छ ॥

९१७

संतांसी तों नाही सन्मानाची चाड : परी पडे दोड अव्हेरीता :
॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणउनी त्या नव जावें ठाया : होतुसे घात या दबळांचा : ॥ छ ॥
भावहीना आड येतीसे असंका : उचीतासीं तुका : घालावया : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे जयां संकोच दुरुसेन : त्या ठाया जाणें : अनुचीत : ॥ ३ ॥

१ हा च अभंग भाग १ मध्ये ५४४ वा आहे. २ पूर्वी ८९८ वा हा च
अभंग आहे.

९१८

संतांपासी बहु असावं मर्यादा : फळकटाचा धंदा : उर फोडी : ॥ १ ॥ धृ ॥
बासर (?) तो भुंके गाढवाचे परी : उडे पाठीवरी दंड त्याणें : ॥ छ ॥ समये नेणें
तें वेडें चाहाटळ : अवगुणांचा वोंगळ : मान पावे ॥ २ ॥ तुका म्हणे काय वाये
चाळवाणी : हागवण घाणी पीटीपीटी : ॥ ३ ॥ छ ॥

९१९

[व.पृ. ३१] संताच्या हेळना : बाटैल जें तोंडें : प्रतक्ष तें कुंड : चर्मकाचें :
॥ १ ॥ धृ ॥ भेंसळीचें वीर्य ऐस्या अनुभवे : आपलें परावें : नाही खळा : ॥ छ ॥
सत्यासी जो सोध काढी तो चांडाळ : ॥ धरावा वीटाळ : बहु त्याचा : ॥ २ ॥
तुका म्हणे प्रस्था केली या च साटी : कांहीं माझे पोटी : ॥ संका नुरो : ॥ ३ ॥ छ ॥

९२०

हरीजनाची कोन्हा न घडावी नींदा : साहात गोवींदा : नाही त्याणें ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ रुपा येउनीयां : धरी आवतार : भक्तां आभयेंकर : खळां कस्ट : ॥ छ ॥
दृपदीच्या कोपें : कौरवांची शांती : होउनी श्रीपती : साहें केला : ॥ २ ॥ न
साहे ची बन्नु पांडवांसारीखा : धुडावीला सखा बळीभद्र : ॥ ३ ॥ दुर्वासया आला
छळं अबरुसी : सुद्रसेन त्यासी : जाळीत फीरे : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे आंगीं
राखीली दुर्गंधी अस्वस्थामा वधी : पांडवकुमरा : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

९२१

संताचा महिमां : तो बहु दुर्गम : शाब्दी काम नाही येथे : ॥ १ ॥ बहु धड
जन्हीं जाली म्हेंस गाये : तरी होईल काये : कामधेनु : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आंगें
होंवें तें आपण : तरी च महींमान : येईल कळें : ॥ ३ ॥ छ ॥

९२२

नाहीं संतपण मीळत हाटी : हींडतां कपाटी : रानी वनी : ॥ १ ॥ नये मोल
देता धनाचीया रासी : नाही तें आकासी : पाताळी तें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मीळे
जीवाचीये साटी : नाही तरी गोस्टी : बोलों नये : ॥ ३ ॥ छ ॥

९२३

संताचीये पाई माझा विश्वास : राहींलोसें कास : धरुनी त्यांची : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ ते ची माझें हीत करीती सकळ : जेणें हा गोपाळ : कृपा करी : ॥ छ ॥
भागलीयां मज वाहातील कडे : त्यांचीयाणें जोडे : सुकृत हें : ॥ २ ॥
तुका म्हणे रुप धरीन आवडी : वचन तें न मोडी : बोलीले ते : ॥ ३ ॥

९२४

गंगाजळा पाहीं पाठीपोट नाही : अवगुण तो नाही : अमृतासी : ॥ १ ॥
 रवीदीपकाळीमां : काये जाणे हीरा : आणीका त्रीमीरां : नाश तेणे : ॥ २ ॥
 [व.पृ.३२] कर्पूर कांडणी : काये कोंडा कणी : सींधु मेळवणी : काये चाळे
 ॥ ३ ॥ परीस चींतांमणी : आणीकांचा गुणी पालटला नव्हे तैसें ॥ ४ ॥
 तुका म्हणे तैसे जाणा संतजन : सर्वत्र संपुर्ण : गगन जैसे : ॥ ५ ॥

९२५

फारंग्या वापर : लोखंडांचे ईळे : परी ते नीराळे : गुणमोलें : ॥ १ ॥
 पायेरी प्रतीमा : येक ची पाशाण : परी ते महींमान : वेगळालें : ॥ २ ॥
 तुका म्हणे तैसी नव्हे जनापरी : संतजना सरी सारीखीया : ॥ ३ ॥ छ ॥

९२६

संतसंग होवा : ॥ भलतीये परी : होवें त्याचे द्वारी : स्वानयाती :
 ॥ १ ॥ धृ ॥ रामनाम तेथे होईल श्रवण : घडल भोजन उचीस्टाचें : ॥ छ ॥
 कामारी बटीक : दीनपने रंक : तेथे भले : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सर्व हीत त्या
 सांगती : घडेल पंगती : सताचीया : ॥ ३ ॥ छ ॥

९२७

संताचीये घरी : दास मीं कामारी : दारीं परवरीं : लोळतसें : ॥ १ ॥
 धृ ॥ चरणीचें रज लागती आंगास : तेणें बेताळीस : उधरती : ॥ छ ॥
 उचीस्ट जमा : करीन पत्रावळी : घालीन कवळी : मुखामाजी : ॥ २ ॥
 तुका म्हणे मीं : आणीका वीचारें : नेणें हे ची सरें : मानीतसें : ॥ ३ ॥

९२८

वैष्णवांची कीर्ती गाईली पुराणी : सांही अठराजनी : चहुं वेदी : ॥ १ ॥
 येंसें कोन्ही दावा : ग्रंथांचे वाचक : कर्मठ धार्मीक : पुन्यसीळ । आदीनाथ
 शंकर : नारद मुनेस्वर : शुका असा थोर : आणीक नाही : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणे मुगुटमणी हे भक्ती : आणीक वीश्रांती : आरतीया : ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९२९

भक्तांचा महींमा : भक्त चि जाणंति : दुर्लभ । या गती : आणीकांसी
 ॥ १ ॥ ज्ञाणोंनी नेंणते : जाले तेणें सुखें : नोबलोनीं मुखें : बोलताती ॥ २ ॥
 आभेदेनी भेद : राखीयेला आंगी : वाढावया जर्गी : प्रेमसुख : ॥ ३ ॥ टाळ घोळ

कथा : प्रेमांचा सुकाळ : मुढ लोकपाळ : ॥ तरावया ॥ ४ ॥ तुका म्हणे हे आहे तयां टावें : जीहीं येकाभावे : जाणीतलें : ॥ ५ ॥

९३०

[व. पृ. ३३] भक्ती प्रेमसुख : नेणवे आणीकां : पंडीतवाचका : ज्ञानी-यांसी : ॥ १ ॥ अत्मनीस्ट जन्हीं जाले जीवनमुक्त : तन्हीं भक्तीसुख : दुर्लभ त्यां ॥ २ ॥ तुका म्हणे देव कृपा करील कांही : तरी च हें ठाई पडेल वर्म : ॥ ३ ॥

९३१

सांटवीला हरी : जीहीं हृदयेमंदीरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ त्याची सरली येरझार : जाला सकळ व्यापार : ॥ छ ॥ हरी आला हाता : मग कैची भये चींता : ॥ २ ॥ तुका म्हणे हरी : कांहीं उरों नेदी उरी : ॥ ३ ॥

९३२

जें ज्याचें जेवन : तें ची याचकासी दान : ॥ १ ॥ धृ ॥ आंतां जाउं चोजवीत : जेथे वसतील संत : ॥ छ ॥ होती धालीं पोटे : मागें उरलीं उचीस्टें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे धावं । पुढें खुटैल हावं : ॥ ३ ॥

९३३

धरावा तो बरा : ठाव वसतीचा थारा : ॥ १ ॥ धृ ॥ नीजवीलीयां जागवीती ॥ नीज पुरउनी देती ॥ छ ॥ येक वेवसाव : त्यांचा संग त्यांचा जीव : ॥ २ ॥ हीतें केलें हीत : गोही येक येक्यचीत : ॥ ३ ॥ वीशमांचें काही : आढ तया येक नाही : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे बरी : घरा येतील ते परी : ॥ ५ ॥ छ ॥

९३४

त्यांचीया चरणा : माझें दंडवत : ज्यांचें धनवीत : पांझरंग : ॥ १ ॥ धृ ॥ तेथे माझा जीव पावला वीसावां : ॥ म्हणउनी हांवां भरलासे : ॥ छ ॥ चरणीचे रज लावीन कपाळा : जे पदें राउळा : सोये जाती : ॥ २ ॥ आणीक ते भाग्यें : येथे कुरवंडीं : करुनीयां सांडी : इंद्रा यैसी : ॥ ३ ॥ वैष्णवांचा घरीं : देवाची वसती : वीस्वास हा चींती : सत्य भाव : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे सखे : हरीचे जे दास : आतां पुढें आस नाहीं दुजी : ॥ ५ ॥ छ ॥

९३५

नसतां अधीकार : ॥ उपदेसासी बळत्कार : ॥ नाहीं तरी केले होती चा ? ॥ २ ॥ माकड आणी गारुडी : ॥ १ ॥ धृ ॥ भीन भीन राज बोल : ॥

१ मागें हा अभंग २६६ वा आला आहे.

मीथ्या रजवनें फोल ॥ नसतां बुढीं बोल : बीज पेरी मुर्ष तो : ॥ छ ॥ नये बांधी ?
गांठी : ॥ पदरा आणी यैसी तुटी : ॥ असतां कसवटी : अरे सीस्टांचे अनुभव : ॥ २ ॥
उपदेस करी तुका : मेघवृस्टीने आईका : सकळपा (?) सी धोका : ज ह ज ते उ त
र म ? : ॥ ३ ॥ छ ॥

* लेखणी या अभंगास निराळी. पृ. ३४ वें कोरें सोडलें आहे.

[व. पृ. ३५] अळकापुरीस ज्ञानदेवाचे देउळी धरने बैसला ब्राम्हण :
त्याबदल तुकोवानें अभंग केले : ॥ ३१ येकतीस :

९३६

श्री पंढरीशा पतीतपावना : ॥ येकी वीज्ञापणा : पायांपांसी : ॥ १ ॥ अनाथा
जीवांचा तुं काजकैवारी : ॥ यैसी चराचरी : ब्रीदावळी ॥ २ ॥ न संगतां कळे
अंतरीचें गुज : ॥ आंतां तुझी लाज : तुज देवा : ॥ ३ ॥ आळीकर त्याचें करीं
समाधान : ॥ अभयाचें दान देउनीयां : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे तुं च षेळे दोहीं
ठाई : ॥ नसैल तो देई : धीर मज : ॥ ५ ॥ छ ॥

९३७

अगा ये उदारा अगा वीस्वभरा : ॥ रघुमाईच्या वरा पांडूरंगा : ॥ १ ॥ अगा
सर्वोत्तमा : अगा कृष्णारामा : ॥ अगा मेघशामा : वीस्वजनीत्या : ॥ २ ॥
अगा कृपावंता : जीवदान तुं दाता : ॥ अगा सर्व सता : धरीतीया : ॥ ३ ॥
अगा सर्वजाणा : अगा नारायेणा : ॥ करुणावचना चीत द्यावें : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे नाहीं अधीकार तैसी : ॥ सरती पायांपासीं : केलीं मार्गे : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

९३८

नव्हे दास घरा : परी जाला हा डांगोरा : ॥ १ ॥ धृ ॥ यास काये
करुं आंता : ॥ तुं हें सकळ जाणता : ॥ छ ॥ नाहीं पुन्य गाठी : जे हें
वेचुं कोणहां साटी : ॥ तुका कासंया उपाधी : ॥ वाढवीली कृपानिधी :
॥ ३ ॥ छ ॥

९३९

तुजवीण सता : ॥ नाहीं वाचा वदवीता : ॥ १ ॥ यैसें आम्ही जाणों
दास : ॥ झालों म्हणउनी उदास : ॥ छ ॥ तुम्ही [व. पृ. ३६]
दील्हा धीर : ॥ तरी हें मन जालें स्थीर : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आड :
॥ केलें मी हें तुजें कोड : ॥ ३ ॥ छ ॥

९४०

काये मीं जाणता : ॥ तुम्हाहुनीया अनंता : ॥ १ ॥ धृ ॥ जो हा करुं
अतीशये : ॥ काये तुम्हां दया न ये : ॥ छ ॥ काये तुज माहीं कृपा : ॥
वीस्वाचीया मायेबापा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे वाणी : माझी वदे तुम्हांहुनी :
॥ ३ ॥ छ ॥

९४१

काये ज्ञानेस्वरी उनें : ॥ तीहीं पाठवीलें धरणें : ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणउन
जाणविली मात : आइकोनीयां लीखीत : ॥ छ ॥ जन्हीं जाणें धनी : ॥
बदवी सेकवाची वाणी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सेवा : ॥ होता सांभाळीं हा
ठेवा : ॥ ३ ॥ छ ॥

९४२

ठेउनीयां डोई : ॥ पाई जालों येके सोई ई : ॥ १ ॥ धृ ॥ कारण तें
तुम्हीं जाणां : ॥ मीं तराळ नारायेणां : ॥ छ ॥ प्रसंगीं वचन : ॥ दील्लें तें च
घावें अनं : ॥ २ ॥ तुका म्हणे भार : तुम्हीं जाणा थोडें फार : ॥ ३ ॥ छ ॥

९४३

नको काहीं पडों ग्रंथांचीये भरी : ॥ सीघ्र वत करीं : हें ची आंतां :
॥ १ ॥ धृ ॥ देवाचीये चाडे आळवावें देवा : वोस देहेभावा : ॥ पाड्नीयां
॥ छ ॥ साधनें घालीती काळाचीये मुषी : ॥ गर्भवासा सेषी : न चुकतीं :
॥ २ ॥ उधाराचा मोक्ष होये नव्हे यैसा : पतज्ञासी इच्छा अवसेक : ॥ ३ ॥
रोकडी पातली अंगसंग जरा : ॥ आतां उजगरा कोठवरी : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे धाली नामासाटी उडी : पांडुरंग थडी : पाववील : ॥ ५ ॥ छ ॥ ८ ॥

९४४

देवापासी नाही मोक्षाचें गांठोलें : ॥ आणुनी नीराळें : धावें हातीं :
॥ १ ॥ धृ ॥ इंंद्रीयांचा जये साधुनीया मन : ॥ नीर्वीश का-

राम राम राम राम जय राम

[व. पृ. ३७]-रण आहे तेथे : ॥ छ ॥ उपास पारणी अक्षरांची आटी : ॥
सत्कर्मा सेवटी यैसें फळ : ॥ २ ॥ आदर संकल्प वारीं अतीशये : सहज तें काये
बुध जाणें : ॥ ३ ॥ सपनींच्या घायें वीवळसी वांयां : रडे रडतीयां सवें
मीथ्या : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे फळ आहे मुळापासीं : ॥ झरण देवासी :
जाई वेर्गी : ॥ ५ ॥ छ ॥ ९ ॥

९४५

तजीलें भेटवी आनुनी वासना : ॥ दावील्या जना काये काज :
 ॥ १ ॥ धृ ॥ आळवावें देवा भाकुनी करुणां : ॥ आपुलीया मना साक्ष करीं :
 ॥ छ ॥ नाही जावें यावें दुरुनी लांगत : ॥ आहे साक्षभुत अंतरीचा :
 ॥ २ ॥ तुका म्हणे हा आहे कृपासींधु : ॥ तोडी भवबंधु : तात्काळ :
 ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ १० ॥

९४६

पाहोनीयां ग्रंथ करावें कीर्तन : ॥ तेव्हां आलें जाणं फळ त्यासी :
 ॥ १ ॥ धृ ॥ नाहीं तरीं वायां केली तोंडपीटी : उरी ते सेवटी उरली च :
 ॥ छ ॥ पढोनीयां वेद हरीगुण गावे : ॥ ठावे ते जाणावे तेव्हां जाले : ॥ २ ॥
 तप तीर्थाटण तरी कार्येसीधी : स्थीर राहे बुधी : हरीचा नामीं : ॥ ३ ॥
 यागयेजांदीक काये दानधर्म : ॥ तरी फळ नामं कंठीं राहे : ॥ ४ ॥ तुका
 म्हणे नको कावाडाचे भरी : ॥ पडों सार धरीं हे ची येक : ॥ ५ ॥ ११ ॥

९४७

गोवींद गोवींद मना लागलीयां छंद : ॥ १ ॥ धृ ॥ मग गोवींद ते
 काया : ॥ भेद नाहीं देवा तथा : ॥ छ ॥ अनंदलें मन प्रेमें पाझरती लोचन :
 ॥ २ ॥ तुका म्हणे अळी : जेवी नुरे ची वेगळी : ॥ ३ ॥ छ ॥ १२ ॥

९४८

ज्यांचें जया ध्यान : ते च होये त्याचें मन : ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणउनी
 अवघें सारा ॥ पांडुरंग द्रुढ धरा : ॥ छ ॥ सम घुन त्याच पावे ? : ॥ उभा
 व्यापक इट ठाये : ॥ २ ॥ तुका म्हणें नभा : परता : अनुचा ही गाभा :
 ॥ ३ ॥ छ ॥ १३ ॥

९४९

[व. पृ. ३८] सुषे षावें अनं : ॥ त्याचें करावें चीतन : ॥ १ ॥ धृ ॥
 ज्याचे दील्ले त्यासी पावे : ॥ फळ आपणांसी फावें : ॥ छ ॥ असे हा आधार
 नाम त्याचें वीस्वंबर : ॥ २ ॥ नाहीं रीता ठाव : ॥ तुका म्हणे पसरीं भाव :
 ॥ ३ ॥ छ ॥ १४ ॥

९५०

संकोचोन काये जालासी लाहान : ॥ घेई आपोशण : ब्रम्हांडाचें :
 ॥ १ ॥ करुणी पारणें : आंचवें संसार : ॥ उसीर उसीरां लाऊं नको : ॥ छ ॥

धरकुलानें होता पाडीला आंधार : ॥ त्याणें केलें फार कासावीस : ॥ २ ॥
झुगारुनं दुर लपवीलें काषे : ॥ तुका म्हणे वाषे : कवतुकाचे : ॥ ३ ॥ छ ॥
॥ छ ॥ १५ ॥

९५१

माझ्या बापें मज दीधले भातुकें : म्हणउनी कवतुकें : क्रीडा करीं :
॥ १ ॥ धृ ॥ आळी केली पुढें बोलीलों वचन : ॥ उतम हें दान : आलें
याचें : ॥ छ ॥ घेउनी वीभाग जावे लवलाह्या : ॥ आलेती त्या ठाया :
आपुलीया : ॥ २ ॥ तुका म्हणे ज्ञानदेवीं समुंदाये : ॥ करा मीं पाये : येईन
वंदु : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ १६ ॥

९५२

ज्ञानीयांचा तुं राजा मांहाराव : ॥ म्हणती ज्ञानदेव येसैं तुम्हां :
॥ १ ॥ धृ ॥ मज पांमरां हे काये थोरपण : पाईची वाहान पाई बरी ॥ छ ॥
ब्रह्मांदीक जेथे तुम्हां वोळगणें : आणीक तुळने : काय पुरे : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे नेंणें युक्तीची षोळी : म्हणउनी ठेवीळी पाई डोई : ॥ ३ ॥ १७ ॥

९५३

बोलीलीं उतरें वेडी वांकुडी लेंकुरें : ॥ १ ॥ धृ- ॥ पद करा क्षेमा
आपराध : माहाराज तुम्हीं सीध ॥ छ ॥ नाहीं वीचारीला अधीकार म्यां
आपुला : ॥ २ ॥ तुका म्हणे ज्ञानेस्वरा राषा पांयापें कींकरा ॥ ३ ॥ १८ ॥
देवाचा धावा अभंग ७ सात उपदेस अभंग ११

९५४

काये तुम्हीं जाणा : ॥ करुं अवेहर नारायेणा : ॥ १ ॥ धृ ॥
तरी या लटीक्याची गोही [व. पृ. ३९] नीवडीली दुसरे ठाई
॥ छ ॥ कळों अंतरीचा गुण : नये फुटल्या वांचुन : ॥ २ ॥ आणीलें
अनुभवा : ॥ जनाच्या हें : ज्ञानदेवा : ॥ ३ ॥ पुढें कोंणहीं भीती : ॥
त्याच्या चीतासी वीस्रांती : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे बीजापोटीं ॥ फळ तैसें च
सेवटी : ॥ ५ ॥ १९ ॥

९५५

अवीस्वासीयांचें शरीर सुतकी : ॥ वीटाळ पातकी भेद आहे : ॥ १ ॥
त्याचा वेल काये जाइल मांडवा : ॥ होता तैसा ठेवा आला पुढें : ॥ छ ॥
मातेचे संकल्प होवा राजवींढा : ॥ कपाळीचें तोंडा : उभें राहे : तुंका म्हणे
जैसा कुचराचा दाना : ॥ परपाकीं जाणा : षोटा तैसा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ २० ॥

९५६

तामंसाची तपें पापाची सीदोरी : ॥ तमोगुणें भरी घातले ते : ॥ १ ॥
 ॥ धृ ॥ राज्यमद आढ : सुषाची संपती : ॥ उलंघुन जाती : नरयेगांवां :
 ॥ छ ॥ इद्रियें दमीली ईछा जीवीं (?) ॥ जीवी नागवी ती ठावीं : नाहीं
 पुढें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे हरीभजना वांचुन : करीतीं तो सीण : पाहों नये :
 ॥ ३ ॥ छ ॥ २१ ॥

९५७

हरीकथेवांचुन ईछीती स्वहीत : ॥ हरीजन चीत न घला तेथे : ॥ १ ॥ धृ ॥
 जाईल भंगोन आपुला वीस्वास : ॥ अवघीया : नास कारणाचां : ॥ छ ॥ ज्याचीये
 वैसावें भोजनपंगती : ॥ त्याचीये संगती तेंसैं पावें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे काये
 जालेती जाणते : देवा ही परते : थोर तुम्हीं : ॥ ३ ॥ २२ ॥

९५८

सेवकें करावें स्वामीचें वचन : ॥ त्यासी हुंतुपण कामा नये : ॥ १ ॥ धृ ॥
 घेईल जीव कां सांरील परतें : ॥ भंगलीयां ची तें : सांदी जना ? : ॥ छ ॥ षथेतें
 दावावी रवी केवी वाट (?) : ॥ आपलें ची नीट : उसंतावें : ॥ तुका म्हणे तो
 ज्ञानाचा सागर : ॥ परी नेंदी आग्र भीजो भेदें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ २३ ॥

९५९

जयायीये गावीं सोन्याचा पोंपळ : आगीं : येसैं बळ रेडा बोले : ॥ १ ॥ धृ ॥
 [व.पृ.४०] करील तें काये नव्हे मांहारज : ॥ परी पाहे बीज : सुध आंगीं ॥ छ ॥ जिणे
 हे घातली मुक्तीची गवांदी : ॥ मेळवीली मांदी : वैष्णवांची : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
 तेथे सुषा काये उणें राहे समाधाने : चीताचीया : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ २४ ॥

९६०

बहुतां छंदाचें बहुवस जन : ॥ नये वांदू मन त्यांच्या संगे : ॥ १ ॥ धृ ॥
 करावा जतन आपुला वीस्वास : ॥ आंगा आला रस आवडीचा : ॥ सुखाची
 समाधी हरीकथा माउली : ॥ वीश्रांती साउली : सीणलीयांची : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणे बुढे बांधोनी दगड : ॥ तेथे काये कोड : धांवांयाचें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥
 ॥ २५ ॥ छ ॥

९६१

हरीचे कथे नाहीं : ॥ वीस्वास ज्याचे ठाई : ॥ १ ॥ धृ ॥ त्याची वाणी अमं-
गळ : कान उंदीराचे बळिळ : ॥ छ ॥ सांडूनी हारस : करीती आणीक सायास
तुका म्हणे पीसी : ॥ वांयां गेली कीती यैसी : ॥ ३ ॥ छ ॥ २६ ॥

९६२

परमं अंमृताची धार : चाले देवा हे समोर : ॥ १ ॥ धृ ॥ उर्धवाहेनी हरी-
कथा : मुगटमनी सकळा तीर्था : ॥ छ ॥ सवाचें जीवन : जाळी मांहांदोश
कीर्तन : ॥ २ ॥ तुका म्हणे हरी : ॥ स्तुती वाणी इची थोरी : ॥ ३ ॥ छ ॥
॥ २७ ॥

९६३

आतां माझ्या मना : ॥ इची घडो उपासना : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसैं करीं गा पाडू-
रंगा : ॥ प्रेम बोंसडेसैं आंगा : ॥ छ ॥ सर्वकाल नये : ॥ वाचे वीट आढ भये
रंगा : ॥ २ ॥ तुका वैस्णवां संगती : ॥ हें च भोजन पंगती : ॥ ३ ॥ छ ॥ २८ ॥

९६४

उपास कराडीं : तीहीं करावीं बापुडीं : ॥ १ ॥ धृ ॥ आम्हीं वीठोबाचे दास : ॥
चींता झुगारावी आस : ॥ छ ॥ भक्ती- [व. पृ. ४१]—च्या उतकरशें : ॥ माहीं
मुक्तीचें हीं पीसैं : ॥ २ ॥ तुका म्हणे बळ : आगीं आमुच्ये सकळ : ॥ २ ॥ २९ ॥

९६५

करवीली तैसी केली कटकट : ॥ वांकडें का नीट : देव जाणें ॥ १ ॥ कोंणा
कारणें हें जालेंसे नीमीन : ॥ देवाचें कारण : देव जाणें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मीं
या अभीमानावेगळा : घालुनी गोपाळा : भार असें ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ ३० ॥

९६६

तुम्हीं येथे पाठवीला धरणेंकरी : त्याची जाली परी : आईका ते ॥ १ ॥ धृ ॥
काये पुढें वाडउनीयां वीस्तार : ॥ जाला समाचार : आईका तो : ॥ छ ॥ देवाचें
उचीत येकादश अभंग : ॥ मांहांफळत्याग : ॥ करुनी गेला : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे सेवा संमर्पुनी पाई : ॥ जालों उतराई ठावें असो : ॥ ३ ॥ छ ॥ ३१ ॥

ज्ञानदेवी बाह्यं धरणे बैसळा होता : दीवस ४२ ॥ बेताळीस : या कारणें
तुकावा गोसांवीं याणीं अभंग केलें येकतीस ३१ हें ठीही सही : ॥ हस्त
अक्षर : संताजी तेळी जगनाडे : कसबे चाकण : वीठळ

* पुढें पान २१ वें बाकी कोरें,

९६७ फाकः सीमवा

[व.पृ.४२] संघ करीसी ज्याच्या नांवें ॥ त्याचें तुज नाही ठावें ॥ आईक सांगोतों येक्या भावें ॥ सांपडे घरीं तें ॥ जीवउनी षावें ॥ रे वीठलः ॥ १ ॥ टीळ्ळे माळा करंडी सोंगः ॥ धरुनीयां चाळवीलें जगः ॥ पसरी हात नाही त्यागः दावी दगड आण पुजी मग रे वीठल ॥ २ ॥ राष लाउनी आंगं मळी ॥ वाहे ठोक मी येक बळी ॥ वासने हांती बांधवी नळी तया योनी गीळी रे वीठलः ॥ ३ ॥ को कोणतें राहाडीचें सुषः वरते पाये हडतें मुषः ॥ करवी पीडा भोगवी दुषः ॥ पडे नरकी ॥ न पळे मुषः ॥ रे वीठलः ॥ ४ ॥ सीकला फाका मारी हाका ॥ रांडापोरें मेळवि लोकां ॥ वीटवी शरमा गे रुका ॥ केलें तें गेलें आवघें चं फुका रे वीठलः ॥ ५ ॥ कळावें जना मीं येक बळी ॥ उभा राहे मांडूनीयां फंटी ॥ फोडून गुढवे कोंपर चोळी ॥ आपला वात करुन आपण तळमळी रे वीठलः ॥ ६ ॥ फुकट षलें ठकलीं वांया ॥ धरुनीयां सोंगें बोडक्या डोया ॥ सीवों नये ते अंतरीं माया ॥ संपादनीवीन वीटवीली काया ॥ रे वीठलः ॥ ७ ॥ धुळी माती कांहीं षेलों च नका ॥ जवादी चंदन ध्यावा बुका ॥ आपणां परीमळ आणीका लोका ॥ मोलाची महीमा फजीती फुका ॥ रे वीठलः ॥ ८ ॥ बहुत दुषी जाली यां षेलें ॥ आंगीं बुधी नाहीत बळें ॥ पाठीवरी तोबे तोंड काळें ॥ रसना इंद्रियें ॥ उपस्थ्याच्या मुळें ॥ रे वीठलः ॥ ९ ॥ काळे सांगोतों तें आईका तुका ॥ षेळ कांहीं अवगों च नका ॥ चला जावं आधीं पोटीं लागल्या भुका ॥ धाल्यावरी टाकमंटीका ॥ रे वीठलः ॥ १० ॥ छ ॥ छ ॥

९६८

देषोनीयां तुझ्या सगुणाचा आकार ॥ उभाकटीं कर ॥ ठेउनीयां ॥ १ ॥ धृ ॥ त्यणें माझें चीत वाटे समाधान ॥ वाटातें चरण नोसडावे ॥ छ ॥ मुखें गातों गीत वाजवीतों टाळी ॥ नाचोतो राउळी ॥ प्रेमसुषें ॥ २ ॥ [व. पृ.४४] तुका म्हणे केले तुझ्या नामा पुढें ॥ तुझें हें बापुडें सकळ हि ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९६९

धोंड्यासवें आदळीतां फुटे डोकें ॥ तों तों त्याच्या सुषें ॥ घामेजना ॥ १ ॥ इंगळांसी सनेधान अतत्याई ॥ क्षेम देतां काये सुष वाटे ॥ २ ॥ तुका म्हणे आम्हांसवें जो रुसलां ॥ तयाचा आबोला ॥ आकासासी ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१ हें पुढील शब्दाचें आद्याक्षर मुळांत ओळ संपल्यामुळें दुबार झालें आहे.
२ इति २३ वा पृष्ठांक च राहिलु आहे.

९७०

स[स. ?] रे आम्हां पासी येक सुध भाव : ॥ नाही तरी वाव उपचार :
॥ १ ॥ कोण माणी वरी रसाल बोलणें : ॥ नाही जाली मने वोळषी तों ॥ २ ॥
तुका म्हणें आम्हां जाणिविचें दुष : ॥ न पाहों या मुष : दुर्जनाचें ॥
॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९७१

जळो माझी तैसी बुधी : मज घालीं तुजमधी : ॥ आवडी तों वीधीनीसेधी च
चांगली : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुं स्वामी मीं सेवक : उंच नीच पद येक : ॥ यैसें
कवतुक नको करूं षंडणा : ॥ छ । रत्न शोभलें कोंदनें : ॥ अळंकरिं मीरवे
सोनें : ॥ यक असतां तेणें : दुजें केवी जाणावें : ॥ २ ॥ जळें न
षाती जळां : वृक्ष आपुलीया फळा : भोगीता नीराळा : त्याणें गोडी
नीवडीळी : ॥ ३ ॥ उरणं छाया सुष वाटे : माते बाळें पान्हां लोटे : ॥ येक येकां
भेटे : ॥ कोण सुष ते काळीं ॥ ४ ॥ तुका म्हणे हीत : हें च मानी माझें चीत
: ॥ नव्हे आतां मुक्ता : यैसा केला वीचार : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

९७२

स्वमुषें तुम्हीं सांगावी सेवा : यैसे माझें देवा मनोरथ : ॥ १ ॥ धृ ॥ नेघों
काहीं आम्हीं आपुल्या उदारा : चीत वीत घर जीवावरी : ॥ छ ॥ बोलों परस्परें
वाढवावें सुष : ॥ पाहावें श्रीमुष डोळेभरी : ॥ तुका म्हणे सते बोलोंतों वचन : ॥
करुणीयां : चरण साक्ष तुझें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९७३

[व.प्र.४५] न लगे हें मज तुझें ब्रह्मज्ञान : ॥ गोजीरें सगुण पढीये रुप :
॥ १ ॥ धृ ॥ लागला उसीर पतीतपावना : ॥ वीसरोनी वचना : गेलासी या :
॥ छ ॥ जाळु नीयां संसार : बैसलों आंगणी : ॥ तुझे नाही मनी : मानसींहीं :
॥ २ ॥ तुका म्हणें नको रागेजों वीठला : उठी देई मला भेटी आतां :
॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९७४

कमोदीनी काये जाणे तो परीमळ : ॥ भ्रमर सकळ : भोगीतसे : ॥ १ ॥
धृ ॥ तैसें तुज ठावें नाही तुझें नाम : ॥ आम्ही च ते प्रेम : सुष जाणो ॥ छ ॥
माते नृण बाळ दुर्धाची गोडी : ज्याची नये जोडी : त्यासी कामा : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे मुक्ताफळ सीपीपोटी : नाही त्याची भेटी : भोगीतया : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९७५

आमची का नये तुम्हांसी करुणां : कीती नारायेणां : आळवांवे : ॥ १ ॥
 छ का ये णा तुम्हीं दुर्बळांचे जीणें : वैभवाच्या गुणें : आपलीया : ॥ २ ॥ देती
 घेती करीती : * खटपट आणीक ॥ वेगळा कौक पाहोनिया ॥ ३ ॥ वाहातो
 संकल्प स्वहिताचे ॥ ४ ॥ तुका म्हणे मग देसी कोणा काळें ॥ चुकुर होतो
 आम्हीं ॥ ५ ॥ छ

९७६

रायाचें से व- (मध्येच गळालेला मागील व अभंग पुरा करणाऱ्यानें वर काढून
 ठेविला आहे) क : सेवटीचें पीडतां रंक : ॥ १ ॥ धृ ॥ तरी ते उणाव कवणा ।
 कां हो नेणा नारायेणा : ॥ छ ॥ परीसाचीयेभेटी : लोहोपणा नाहीं तुटी : ॥ २ ॥ :
 तुका म्हणे तुजें नाम कंठी : ॥ आम्हां काळासवें भेटी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९७७

धीर नव्हे मनें : काये तयापासी उणे : ॥ १ ॥ धृ ॥ भार घातलीया वरी :
 दांसां नुपेशील हरी : ॥ छ ॥ श्रीया यैसी घ्यावी आंटी : घ्यावी द्रव्याचीये
 साटी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पोटे : देवा बहू केले खोटे : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९७८

[व. पृ. ४६] द्रव्याचीया कोटी : नये गांडीची लगोटी : ॥ १ ॥ धृ ॥ अंती
 बोळवने साटी पांढरंग धरा कटी : ॥ छ ॥ लोभाची लोभीकें : यांचें सन्याधान
 फीके ॥ २ ॥ तुका म्हणें हीतें : जाग नको पडों रीतें : ॥ ३ ॥ छ ॥

९७९

तें च कीति वारेंवार : बोलों फार : बोलीलों : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां माझें
 दंडवत : + त तुमच्या संतचरणासी : ॥ छ ॥ आवडी ते नीच नवी : ॥ जाली
 + मागील ' को ' प्रमाणें पुनरावृत्त.
 जीवी वसती : ॥ २ ॥ तुका म्हणे बरवें जालें घरा आलें : बंदरीचें : ॥ ३ ॥ छ ॥

९८०

कोणापासीं आतां सांगों हा बोभाट कधी खटखट सरैल है : ॥ १ ॥ छ ॥ कोणा
 आरानुक होई कोणें काळी आपलाली जाली : उगउनी : ॥ २ ॥ माझा येणें दुषें

* येथून पुढें हा अभंग संपेपर्यंत शाई, डाक व अक्षर निराळें. मध्ये च कोणी
 तरी लिहून पुरें केला आहे.

फुटतसे प्राणः न कळतां जनः सुषी आहेः ॥ ३ ॥ भोगाआधीं मने मानीलासे
त्रासः पाहें लपायासः ठाव कोठेः ॥ ४ ॥ तुका म्हणे देतो देवाचें गाऱ्हाणेंः माझें
रीण याणेंः सांसीयेलेंः ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

९८१

उपासा सेवटीः अनांसवें होये भेटीः ॥ तैसी माझी मीठीः पडो पाईः
॥ १ ॥ धृ ॥ पुरवीं वासनाः साच सर्व जाणाः आंम्हां नारायेणांः अंकीताचीः
॥ छ ॥ बव्हां दीसां पुत्रां माते मधीं भेटीः तैसी दाटो पोटीः प्रीती उभडः ॥ २ ॥
तुका म्हणे धन कृपना सोईरेंः या परी दुसरेंः ॥ नव्हे अंतांः ॥ ३ ॥ छ ॥ छ

९८२

रंणी नीधतां [र] सुर न पाहें माघारेंः यैस्या मज धीरेंः राष आंतां ।
॥ १ ॥ धृ ॥ सवंसारा हातीं अंतरळों दुरीः आतां कृपा करींः नारायेणांः ॥ छ ॥
वागवीतों तुझ्या नामाचें हतीयारः हाची बडीवारः मीरवीतोंः ॥ २ ॥ तुका म्हणे
मज फीरतां माघारेंः तेथे उणे पुरेंः तुम्हीं जाणांः ॥ ३ ॥

९८३

[व. पृ. ४७] पाणीपात्र दीघांबराः हस्त करा सारीषेः ॥ १ ॥ धृ ॥ अवसेक देव मनीः
चीतनी च सादरः ॥ छ ॥ भीक्षा कामधेनु यैसीः अवकासींः शर्येणः ॥ २ ॥
पाधरोनी तुका दीसाः केला वास अलक्षीः ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९८४

आणीतां ते गतीः हंस काडळीं नव्हेतीः ॥ १ ॥ धृ ॥ सांडा सांडा रे
मीठारः येथे गाठी सवें धुरेः ॥ छ ॥ नाकेंवीण मोतीः उभे बाजारींः फजीती
॥ २ ॥ म्हणे हुकुमदाज तुकाः येथें कोणहीं फुंदों नका ॥ ३ ॥

९८५

तरटा पुढें बरें नाचेः सुस्तकाचें मुसळ ॥ १ ॥ धृ ॥ नको धरंराग मनीः
गांडमरणी सांगोतोः ॥ छ ॥ कांडीलीयां होतो मांडाः अळसें धोंडाः पडातें ॥ २ ॥
तुका म्हणे काठी सारः करीता फार शाहाणाः ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९८६

बहु टाळाटाळीः होते भोंवतां हे कळी ॥ १ ॥ धृ ॥ बरे नव्हेल सेवटींः
भये असों थावें पोटीः ॥ छ ॥ मुरगाळी कान गोसमाळी सावधानः ॥ २ ॥
आळबोळणा तुकाः यैसैं को इहा लेधुं नकाः ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१ हा अभंग मागे २७१ वा आला आहे.

९८७

राहीलें नीराला : पाहों कवतुक डोळ : ॥ १ ॥ धृ ॥ करुं जगाचा वीनोद :
डोळां पाहोनीयां छंद : ॥ छ ॥ भुललीं या संवसारें : आलें डोळ्यांसी मार्जीरें : ॥ २ ॥
तुका म्हणे माथा : कोणहीं नुचली सर्वथा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९८८

आम्हां येकवीधा पुन्य सर्वकाळ : ॥ चरण सकळ : स्वामीचे ते : ॥ १ ॥ धृ ॥
चीताचे (सं) संकल्प राहीलें चळण : अज्ञां ते प्रमाण : करुणी असो : ॥ छ ॥
दुजीया पासुन परतलें मन : केलें ध्यावें दान : होईल तें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आंतां
पुरला नवस : येकावीण वोस : सकळ हि : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९८९

राहाणें तें पांयांपासी : आणीकां रसीं वीटोनी : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसा धीर
देई मना : ॥ [व.पृ.४८] नारायेणां : वीनवीतों : ॥ छ ॥ अंतरीं तो तुझा वास : आणी
नास : कारणें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सेवटीचें : वाटे साचें राषावें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९९०

बाळ बाप म्हणे काका : तरी तो काये नीपराद : ॥ १ ॥ धृ ॥ जैसा
तैसा भाव गोड : पुरवी कोड : वीटल : ॥ छ ॥ साषरेसी म्हणता धोंडा : तरी का
तोडा : न रुचे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे अरुश बोल : ॥ नव्हे बोल आहा च : ॥ ३ ॥

९९१

चंदन तो चंदनपणें : सहजगुणें संपन : ॥ १ ॥ धृ ॥ वेधलीया धन्ये जाती :
भागें होती सन्मुष : ॥ छ ॥ परीसाआंगीं परीसपण : बाणांनीं तें राहीलें : ॥ २ ॥
तुका म्हणे कैची घंती : सुजाती ते ठाईची : ॥ ३ ॥ छ ॥

९९२

मरण माझें मरोनी गेलें : मज केलें अंबर : ॥ १ ॥ धृ ॥ ठाव पुसला बुड
पुसलें ॐ सें वसलें अक्षई : ॥ छ ॥ आला होता पुर : धरला धर : जीवनी
: ॥ २ ॥ तुका म्हणे बु (?) नादीचें जालें : साचें : उजेवन : ॥ ३ ॥ छ ॥

९९३

ईनामाची भरली पेंठ : वाहाती दाट मारग : ॥ १ ॥ धृ ॥ अवघे ची येती
बाण : अवघी कुण : लाभचे : ॥ छ ॥ अडचणी त्या केल्या दुरी : देण्यां उरी
ध्याण्यांच्या : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जोडी जाली : ते आपुली आपणां : ॥ ३ ॥
छ ॥ छ ॥ छ ॥

९९४

लये लक्ष्मीं मन न ज्हाये तीस्चळ : मुषे तेथे बळ । आसनाचें : ॥ १ ॥ धृ ॥
हैं तों असाध्ये जी सरवत्र जना : भलें नारायेणां : आळवीतां : ॥ छ ॥ कामनेचा
त्याग वैरागे या नावें : कुटूंब ते सर्वे : वीशयेजात : ॥ २ ॥ कर्म उसंतावें चालतां
पाउळीं : होये जों राहीळीं : देहेबुधी : ॥ ३ ॥ भक्ती ते नमावें जीवजात भुत :
सांतउनी उत : कामक्रोध : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे साधे साधनें अवघडें : देतां हैं सांकडें :
जीव बळी : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

९९५

वेदांचें गंहुंवर न कळे पाठका : आधीकार लोकां : नाहीं येरां : ॥ १ ॥ धृ ॥
वीठोबाचें नाम सुलभ सोपारें : तारी येकसरें भवसींधु : ॥ छ ॥ जाणत्यां न
साधे मंत्र [व. पृ. ४९] तंत्र काळ : येर तों सकळ मुढ लोक : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
वधिनीसेधे लोपला : उछेद या जाला मारगाचा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९९६

आळवीण स्वर्ग : यस्या मधुरा उतरें : ॥ १ ॥ धृ ॥ येगे ये पांडूरंगे : प्रेम
पान्हा मज दे गे : ॥ छ ॥ पसरुन चोर्ची : वचने ये करुणेची ॥ २ ॥ तुका
म्हणे बळी : आम्ही लडीवाळें आळी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९९७

साधावया भगतीकाज : नाहीं लाज धरीत : ॥ १ ॥ धृ ॥ भीस्में पण केला
षरा : ॥ धनोरधरां रक्षीलें : ॥ छ ॥ यैसीयासी शरण जावें : शक्ती जीवें न वंची ।
॥ २ ॥ तुका म्हणे साक्ष हाती : तो म्यां चीती धरीयेला : ॥ ३ ॥ छ ॥

९९८

यैसैं कां हो न करा काहीं : पुढें नाहीं नास ज्या : ॥ १ ॥ धृ ॥ या वीस्वभरा
श [र] णांगत : भुतजात वंदुनीयां : ॥ छ ॥ श्रुतीचें कां नेचा फळ : सार मुळ
जाणोनी : २ ॥ तुका म्हणे पुढें काहीं : वाट नाहीं यावरी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

९९९

वंदीन मी भुतें : आतां अवधीं समस्तें : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुमची करीन भावनां :
पदोपदीं नारायेणा : ॥ छ ॥ गाळुनीयां भेद प्रमाण तो यैसा वेद : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे मग : नव्हे दुजीयाचा संग ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१ हा अभंग मार्गे ११२ वा आला आहे. २ हा अभंग मार्गे ४२७ वा आला आहे.

१०००

वीधीने सेवन : वीशत्यागातें समान : १ धृ ॥ मुषे धर्म देव चीधी : आदी
अवसान अंती : ॥ छ ॥ बहु अतीशये षोटा तर्कें बहु होती वाटा : ॥ ३ ॥ तुका
म्हणे भावें : कृपा करीजेतें देवें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१००१

भोगें घडे त्याग : त्यागें आंगा याती भोग ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसैं उफराटें
वर्म : धर्माचे आगीं धर्म : ॥ छ ॥ देव अंतरें तें पाप : षोटे उगवा संकल्प : ॥
२ ॥ तुका म्हणे भीड षोटी : लाभ वीचारा पोटीं : ॥ ३ ॥ छ ॥

१००२

तुकाराम बहुत मीठा रे भर राषों शरीर । तनकी करूं नावडी :
उतारु पैल तीर : ॥ १ ॥

१००३

[व. पृ. ५०] ठकीलें काळा मारीली दडी : दील्ही कुडी टाकुनी :
॥ १ ॥ धृ ॥ पांघु (घु) रलों बहु काळें घोंगडें वाळे साडवलें : ॥ छ ॥ नये यैसैं
माग वरी : परतें दुरी पळालों : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आड सेवा : लावीली हे वा धांदली
॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ १

१००४

घोंगडीयांचा पालट केला : मुंला मुलां आपल्यात : ॥ १ ॥ धृ ॥
कान्होबा तो मीं च दीसैं : लावीलें : पीसैं : सवंगड्या : ॥ छ ॥ तो बोले मीं
उगा च बैसैं : अनारीसैं न दिसे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे दील्लें, सोंग : नेंदी वेंग
जाउं देव ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ २ ॥

१००५

षेलो लागलों सुरकवडी : माझी घोंगडी : हारपली : ॥ १ ॥ धृ ॥
कान्होबाचे पडलिलें गळा : घेई गोपाळा देई झाडा : ॥ छ ॥ मीं तों हा मे
उघडा जालों : अवघ्यां आलों : बाहेरीं : ॥ २ ॥ तुका म्हणे बुधी काची
नाहीं ठाई ची : मज : पासी : ३ ॥ छ ॥ छ ॥ ३ ॥

१००६

घोंगडीयांची येकी रासी : ॥ त्या च पासी तें ही होतें : ॥ १ ॥ धृ ॥
माझीयाचा मारग दावा : ॥ केला गोवा उगवों या ॥ छ ॥ होवें यैसैं

नीसंतान : घोईन अन तुजपासी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे लाहान मोटा : ॥
सांडा ताठा : हा देवा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ ४ ॥

१००७

नाही तुझे पडत गळा : पुढें गोपाळा जावं नको : ॥ १ ॥ धृ ॥ चाहाड तुझे
दावीन घरीं : ॥ बोलण्यां उरी : नाही यैसा : ॥ छ ॥ तुम्हा आम्हां पडादा
होता : सरला आतां सरोवरी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे उरती गोठी : ॥ पडीली
मीठी : न सुटे : ॥ ३ ॥ छ ॥ ५ ॥ छ ॥

१००८

तुम्हां आम्हां उरि तों बरी : ॥ जनाचारी : आहे तैसी : ॥ १ ॥ धृ ॥
माझे घोंगडें टाकुन देई : ॥ येके ठा [वं. प्र. ५१] ई : मग असों : ॥ छ ॥
वीरोधानें पडे तुटी : कपट पोटी नसावें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे तुं जाणता
हरी मज वेव्हारी : बोलवीसी : ॥ ३ ॥ छ ॥

१००९

माझ्या मुषावांटा न यो हें वचन : होंवें हें संतान : ॥ द्रव्य कोन्हा : ॥ १ ॥
धृ ॥ फुकाचा वीभाग पतन दुषासी : ॥ दोहीं मुळें त्यासी : ॥ तें ची साधे : ॥ छ ॥
नाईकावी नींदा स्तुती माझ्या कानें : ॥ सादर या मनें : होंउं नये : ॥ २ ॥
तुका म्हणे देवो असाध्य या : मुळें ॥ आसा मोहोजाळें : ॥ गुंतलीयां
: ॥ ३ ॥ छ छ ॥

१०१०

न मीळो षावया न वाढो संतान : परी हा नारायेण : कृपा करु : ॥ १ ॥ धृ ॥
यैसैं माझे वाचे मज उपदेसीं : आणोका लोकांसीं : हें ची सांगें : छ ॥ वटिंबो
शरीर होवी कां वीपती : परी राहो चीतीं : नारायणु : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
नासीवंत हें सकळ आठवे गोपाळ तें ची : हीत : ॥ ३ ॥

१०११

माझ्या वीठोबाचा कैसा प्रेमभाव : आपणां ची देव होये गुरु : १ ॥ धृ ॥
पंढीये देहभाव : पुरवीते वासना : अंतीं तें आपणापांसी न्यांवे : ॥ छ ॥ मागें
पुढें उभा राहे सांभाळीत : आलीयां अघात नीवारावे : ॥ २ ॥ योगेक्षेम त्याचें
जाणें जडभारी । वाट दावी करीं धरुनीयां : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे नाही वीस्वास
ज्या मनी पाहावें पुराणी : वीचारुनी : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१०१२

जाळा तुम्हीं माझे जाणतपण : येनें माझा खुन मांडियेला : ॥ १ ॥
 धृ ॥ खादलें पचे तरी च हीत : बोकीलीयां थीत पीडी पींड : ॥ छ ॥ तरी च
 भलें भोगे जोडीलीयां धन पडिलियां खान : ॥ जीवनासी : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणे मज करीं गा वीठला : नेणता ची भला दास तुझा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०१३

येम सांगे दुतां : तेथे नाहीं तुम्हां सता : ॥ जेथे होये कथा : सदा
 घोश नामाचा : ॥ १ ॥ धृ ॥ नका जावं तया गावां : ॥ नामधारकांच्या
 सीवां : सुद्रसेन येवा : घरटी फीरे भोंवती : ॥ छ ॥ चक्र गदा घेउन हरी :
 उभा राहे त्याचा द्वारी : लक्ष्मीं कामारी : रीधी [व. पृ. ५२]
 सीधी सहीत : ॥ २ ॥ ते बळीयां सीरोमनी : ॥ हरभगत ये मेदीनी ।
 तुका म्हणे कानी : येम सांगे दुतांचे ॥ ३ ॥

१०१४

हें ची दान दे गा देवा : तुझा विसरु न व्हावा : ॥ १ ॥ धृ ॥ गुणगार्हिन
 आवडी : ॥ हे ची माझी सर्व जोडी : ॥ छ ॥ नव्हे मुग्त न मंगे संपदा :
 संतसंग देई सदा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे गर्भवासीं : सुखें घालावें आम्हासी : ॥
 ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०१५

आमंची कृपाळु तुं होसी माउली : ॥ वीठले साउली : शरणागतां : ।
 ॥ १ ॥ प्रेमपान्हा स्तनी सदा सर्वकाळ दुस्टी हे निर्मळ : अमृताची ॥ २ ॥
 ॥ भुक तान दुख वाटों नेंदी सीण : अंतरीचे गुण : जाणोनीयां : ॥ ३ ॥ आसा
 नुस्णा माया : चींता धाडी दुरी : ठाव आम्हां करी : खेळावया : ॥ तुका
 म्हणे लावी : संताचा सागात : जेथे न पवे हात : कळीकाळाचा : ॥ ५ ॥

१०१६

नागरगोंडें बाळरूप : तें स्वरूप काळीचें : ॥ गार्हगोपाळांच्या संगें :
 आलें लागें : पुंडलीका : ॥ १ ॥ धृ ॥ तें हें ध्यान दीगांबर : कटीं कर
 मीरवती : ॥ छ ॥ नेणपणें उगे ची उभें : भक्तीलोभें राहिलें : ॥ नेणें वरदळाचा
 मान : ईटे चरण सम उभें : ॥ २ ॥ सहज कटावरी हात : दहीं भात :
 सीदोरी : ॥ मोहरी पावा गांजीवा पाठी : धरीली काठी : ज्या का : ॥ ३ ॥

रम्ये स्थल चंद्रभागाः पांडुरंगा कीडसी : भामां दक्षणमुख वाहे : दुस्ती पाहे :
समोर : ॥ ४ ॥ तारावेसे मुढ लोक : दीधली भाक पुंडलीका : तुका म्हणे
वकुंठवासी : भक्तांपासीं राहीला ॥ ५ ॥

१०१७

[व.पृ.५३] तुज पाप ची नव्हे तैसें : नामघेतां जवळी वसे : ॥ १ ॥ धृ ॥
चाल केळसी मोकळा : म्हण वीठल वेळोवेळां : ॥ छ ॥ पंच पातकांच्या कोडी :
माहां जळतां न लगे घडी : ॥ २ ॥ केली मागें नको राहों : तुज जमान
आम्हीं आहों ॥ ३ ॥ करी तुज जीं करवती : आणीक नामे घेउ कीती : ॥
४ ॥ तुका म्हणे तेथें काळा : रीग नाहीं नीघती ज्वाळा : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

१०१८

आतां तळमळ केली पाहीजे सीतळ : ॥ १ ॥ धृ ॥ करील तें पाहे
देव : पाई ठेउनीयां भाव : ॥ छ ॥ तो ची अनंदाता : नाहीं आणीकाची सता :
॥ २ ॥ तुका म्हणे दासा : नुपेक्षील हा भर्वसा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०१९

जाणतें लेंकळं : माता लागे दुरी धरु : ॥ १ ॥ धृ ॥ तैसें न करीं कृपा-
वंते : ॥ पांडुरगे माझे माते : ॥ छ ॥ भेटी मुगताफळा : नव्हे मागुतीया जळा :
॥ २ ॥ तुका म्हणे लोणी : ताका सांडी नीवडूनी : ॥ ३ ॥ छ ॥

१०२०

आठ प्रहर माता : वाहे वेडीयांचीं चींता : ॥ १ ॥ धृ ॥ तैसें करीं वो
माझे आई : ठाव देउन राखें पाई : ॥ छ ॥ काढीतां तळमळी : वाहेर जीवनातून
मासोळी ॥ २ ॥ तुका म्हणे कुडी : जेवी प्राणाची आवडी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०२१

आम्हीं उतराई : ॥ भाव नीरोपुनी पाई : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुम्हीं पुरववि
आळी करावी ते ॥ लडीवाळी : ॥ छ ॥ आमुंचा हा नेम : तुम्हा उचीत हा
धर्म : ॥ २ ॥ तुका म्हणे देवा : जाणो सांगीतली : सेवा ॥ ॥ ३ ॥ छ ॥

१०२२

वीश पोटीं सर्पा : जन भीतें तया दर्पा : ॥ १ ॥ धृ ॥ [व.पृ. ५४]
पंच भुतें नाहीं भीन : ॥ गुण सुख देती सीण : ॥ छ ॥ चंदन प्रीथे
वासें आवडे तें जाती थैसें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे दाना : ॥ कुचर मीळो नये
अना : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१ हे तीम्ही अभंग ह्या च क्रमानें ६८९, ६९०, ६९१ असे पूर्वी आले आहेत.

१०२३

कुंभा अवघ्यां येक आवा : ॥ पाक ये की गुफेडावा ॥ १ ॥ धृ ॥ येसे
भीन भीन वांटे : केले परारब्धे साटे : ॥ छ ॥ हीरे दगड येके स्वानी : ॥
कैचें वीजातीस पाणी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सीरी : ॥ येक येकांची
पाईरी ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०२४

तारीयेले जड : उदकावरी जे दगड : ॥ १ ॥ धृ ॥ तो हें न करी तें काई :
॥ कां रे लीहीन व्हा पाई : ॥ छ ॥ सीळा मनुष्य जाली : ज्याच्या चरणाचे
चांली : ॥ २ ॥ वामरांचा हातीं लंका : घेववीली म्हणे तुका ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०२५

जातो न येती ये वाटा : काये नीरवीतो करंटा : ॥ १ ॥ धृ ॥ कैसा
जाला बेशरम : साज नाही न म्हणें राम : ॥ छ ॥ पाहे वैन्यांकडे : डोळे
वासुन स्नहें रडे : ॥ २ ॥ बांधोन येमा हाती : ॥ दील्हा त्याची नाही खंती :
३ ॥ नाही यापें काम : येसैं जाणोतो अधम : ॥ ४ ॥ अझुन तन्ही मुंका : काये
होसी म्हणे तुका : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१०२६

येथाविंधी पुजा करी : सामग्री तों हे नाही : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां माझा
सर्व भार : तुं दातार चालवीता : ॥ छ ॥ मंगळ तें तुम्हीं जाणा : नारायेणां :
काये तें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे समपील : तुज विठला : देहभाव : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०२७

भवसिंधुचे हे च तारुं : मज विचारु : पाहातां : ॥ १ ॥ धृ ॥ चीर्तीं तुझे
धरीन पाये : सुख काये : तेथे तें : ॥ छ ॥ माझ्या खुनं मना पासिं जे ये रसीं :
बुडावें तुका म्हणे वर्म आलें : हाता भलें : माझ्या हें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०२८

हे ची तुझी पुजा : अतां करीन केसिराजा [व. पृ. ५५]
॥ १ ॥ धृ ॥ अवघीं च तुझीं पदे : नमस्कारीन अभेदै : ॥ छ ॥ न वर्जती
दीसा : जायें तेथे ची सरीसा : ॥ २ ॥ नव्हे येकदेसी : तुका म्हणे संकल्पेसी :
॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०२९

जालें भांडवल : अवघा पीकला वीठल : १ ॥ धृ ॥ आतां वाणी कास्या-
साटी : वाव धरा वा च पोटी : ॥ छ ॥

१०३०

लांब धावे पाये चोरी : भरोवरी जनाच्या ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां कैसें होये
यांचें : सीजतां काचें राहीलें : ॥ छ ॥ खाये वोकी वेळोवेळां कैसी कळो : राहेल :
॥ २ ॥ तुका म्हणे भावहीण : त्याचा सीण : पाचावा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

फुगडी १०३१

फुगडी घालीतां उघडी राहें : लाज गे सांडूनीं येकायेकी पाहें : ॥ १ ॥ धृ ॥
फुगडी गे अवघें मोडी गे : तरी च गोडी गे : सौंसार तोडी गे ॥ छ ॥ मागें जें
सीकली होतीस पोटी : तें च वीचारुनी : आतां उचारी व्हांटीं : ॥ २ ॥ त्रीगुणाची
वेणी तुझे उडे ते पाठी : आवरुनी धरीं : घाली मुळबंदी गांठी : ॥ ३ ॥ आगळें
पाउल जीके येकायेक : पावसील मांन हे मानवती लोक : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
तुज मज मधें येकभाव : सम तुकें बार घेंवं पावों उंच ठाव : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

ळखटा १०३२

लये लये लखटा : ॥ मुळबंदी कासोटा : भावा केलें साहे : आतां माझें
पाहे : ॥ १ ॥ हातोहातीं गुंतली : जीवपणा मुंकली : धीर माझा निका : सांडी
बोल फीका : ॥ २ ॥ अंगीकारी हारी नको पडों केरी : लाज धरीं भांडे ।
जग झोडी रांडे : ॥ ३ ॥ बैस भावा पाठीं गे : माझ्या आईकें गोठी गे : केला
सांडी गोहों : धरीं येथे मोहो : ॥ ४ ॥ पाठमोरा डोल [व. प्र. ५६]
आवरीतो बोल : ॥ पांगलीस बाळा : पुढें अवकळा : ॥ ५ ॥ आता उभी ठाई :
उभाउभी पाहीं : नको होउं डूकरी : पुढें गाढवी कुतरी : ॥ ६ ॥ नाम केलें खरें :
आपलें म्यां बरें : तुका म्हणे येरी : पांगवील्या पोरी ॥ ७ ॥ छ ॥ छ ॥

१०३३

मन गुंतलें कुळ्या : ॥ जाये धावोनी त्या ठाया : ॥ १ ॥ धृ ॥ परती
माघारें तो बळी : सुरयेक भुमंडळीं : ॥ छ ॥ नेउन घाली घालां : काये होईल
नेणें याला : ॥ २ ॥ तुका म्हणे याणें : ॥ बहु नाडीले स्याहाणे : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०३४

भावबळें कैसा जालासी लाहान : मागें सती ध्यान वरणीयेलें : ॥ १ ॥ तें
मज उचीत करुनी देवा : ॥ दाखवी केशवा : मायेबापा : ॥ २ ॥ पाहोनीयां डोळा

बोलन गोस्ती : आळंगुनी मीठी : देईन पाई : ॥ ३ ॥ चरणी दुस्ती उभा राहेन
समोर : ॥ जोडूनीयां कर : पुढें दोन्हीं : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे उतकठीत वासना :
पुरवीं नारायेणां : अर्त माझे : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१०३५

कुपाळु म्हणउनीं बोलती पुराणें : ॥ नीर्धार वचनें याची मज : ॥ १ ॥
आणीक उपाये नेणें मीं काहीं ॥ तुजें वर्म ठाई पडे तैसें : ॥ २ ॥ नये धड
काहीं बोलतां वचन : ॥ रीघालों शरण : सर्व भावें : ॥ ३ ॥ कुपा करीसी तरी
थोडें तुज-काम : ॥ माझा तरी श्रम बहु हरे : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे मज दाखवीं
श्रीमुख : ॥ हरैल या भुक : डोळ्यांची ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१०३६

माझ्या इंद्रियांसी लागलें भांडण : ॥ म्हणतील कवन : रसना धाली : ॥ १ ॥
करीती तळमळ : ॥ हस्तपादभाळ : नेत्रांसी दुकोळ पडीला थोर : ॥ २ ॥
गुण गाये मुख : आईकती कान : ॥ अमचें कारण : तैसें नव्हे : ॥ ३ ॥ दृष्टेणें
फीट सकाळांचा पांग : ॥ जेथे ज्याचा भाग : घेईल तें : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे
यैसें करीं नारायेणां : ॥ माझी ही वासना : येसी आहे : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१०३७

[क.पृ.५७] सर्वभावें आलों तुज ची शरण : ॥ कायावाचा मनें सहित देवा :
॥ १ ॥ आणीक दुसरें न ये माझ्या मना : ॥ राहीली वासना : तुझा पाई : ॥ २ ॥
माझीया जीवासी कांहीं जडभारी : ॥ तुजवीन वारी : कोन येक : ॥ ३ ॥
आम्हीं तुझे दास : आमचा तुं रुणी : चालत दुरुणी : आलों मागें : ॥ ४ ॥ तुका
म्हणे आतां घेतलें धरणें : ॥ हीसेवाकारणें : भेटी देई : ॥ ५ ॥

१०३८

कई मात माझे आईकती कान : ॥ बोलतां वचन संतमुखी : ॥ १ ॥ केला
पांडुरंगे : ता माझा अंगीकार : मग होईल धीर : माझ्या जीवा : ॥ २ ॥ म्हणउनी
मुख अवलोकीतां पाये : ॥ हे ची मज आहे थारी आसा : ॥ ३ ॥ माझीया मनाचा
हा ची वीसवास : ॥ न करी सायास : साधनाचे : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे मज होईल
भर्वसा : तरलों मीं येसा : साच भावें : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१०३९

मांउस चर्म हाडें : ॥ हीं अवधीं देवा गोडें : ॥ १ ॥ धृ ॥ जें जें हरीनामीं
रंगलें : ॥ काहीं न वजे वांयां गेलें : ॥ छ ॥ वेद खाये सखासुर : ॥ त्याचें
वागवी कळीवर : ॥ २ ॥ तुका म्हणे येसा हा बराडी भगतरिसा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०४०

घेसी तरी घेई संतांची भेट्टी : ॥ आणीक ते गोस्टी : नको मना : ॥ १ ॥ धृ ॥
सर्वभावें त्याचें देव भांडवल : ॥ आणीक ते बोल न बोल न बोलती : ॥ छ ॥
करीसील तरी संताचा सांगात : ॥ आणीक ते मात नको मना : ॥ २ ॥ बैससील
तरी संतांच मधी : ॥ आणीक ते बुधी नको मना : ॥ ३ ॥ जासी तरी जाई
संताचीया गावां : ॥ होईल वीसावां : तेथे मना : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे संत सुखाचे
सागर : मना नीरंतर धणी घेई : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१०४१

संताचीये गांवी प्रेमाचा सुकाळ : ॥ नाहीं तळमळ दुखलेश : ॥ १ ॥ धृ ॥
तेथे मीं राहेन होउनी याचक : ॥ घालीतील भीक : ते ची मज : ॥ छ ॥ संताचीया
घरीं वरो भांडवल : ॥ अवघा वीठल : धनवीत : ॥ २ ॥ संताचें भोजन अमृताचे
पान : ॥ करीती कीर्तन : सर्वकाळ : ॥ ३ ॥ संताचा उदीम उपदेसाची पेट : प्रम-
सुख साटी : घेती देती : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे [व. पृ. ५८] तेथे आणीक
नाहीं परी : ॥ म्हणउनी भीकरी : जालों त्यांचा : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ २ ॥

१०४२

संताचे सुख जालें या देवा : ॥ म्हणउनी सेवा करीं त्यांची : ॥ १ ॥ धृ ॥
तेथे माझा काये कोण तो वीचार : ॥ वर्णीवया पार : महींमा त्यांचा : ॥ छ ॥ निर्गुण
आकार : जाला गुणवत : ॥ घालीं दडवत : पुजुनीयां : ॥ २ ॥ तीर्थे त्याची ईच्छा
करीती नीत्य काळ : ॥ होवया निर्मळ : आपणासी : ॥ ३ ॥ अस्तमा सीधीचा
कोण आला पाड : ॥ वागे नेदी आड : कोणही तया : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे ते
बळीयां सीरोमनी : ॥ राहीले चरणी : नीकट वासैं : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१०४३

चीतीं नाहीं तें जवळी असोन काये : ॥ वछ सांडी माये : तेणें न्यायें : ॥ १ ॥
प्रीतीचा वायो गोड लागे मात : जरी जाये चीत : मीळोनीयां : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
अवघें फिकें भावेंवीण : ॥ मीठ नाहीं अनं त्याणें न्यायें : ॥ ३ ॥ छ छ ॥

१०४४

वीठो सांपडावया हातीं : ॥ ठावी जाली येकी गती : ॥ न धरी भये चीती :
बळ कीती तयाचें : ॥ १ ॥ धृ ॥ लागे आपण ची हाती : कीव भाकीं काकुलती :
करा मग चीतीं : असैल तें तयाचें : ॥ छ ॥ येकलीया भागे बळें : कै सांपडे

तो काळें : वैष्णवांच्या मेळें : उभा धाकें हाकेसी : ॥ २ ॥ बांधा माझीया
जीवासी : ॥ तुका म्हणे प्रेमपासी : न सोडीं तयासीं : ॥ सरवस्वा उदार :
॥ ३ ॥ छ ॥

१०४५

जो मानील तो देईल काये : ॥ न मानी तो घेउन जाये : ॥ १ ॥ धृ ॥
आम्हां वीठल सर्व : भुर्ती : राहो चीती : भलतैसा : ॥ छ ॥ अध्यान तें जना
काई : जेल्ले वांयांवीण ठाई : ॥ ९ ॥ वंदी नींदी तुज तो गा : ॥ तुका म्हणे पांडू-
रंगा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०४६

मार्गे पुढें पाहे : सांभालुनी दोन्हीं ठाये : ॥ चुकाउनी जाये : गडी राखे
गडीयांसी : ॥ १ ॥ धृ ॥ : मुरडे दंडा दोहीं तोंडा : गडीयां सावद करी : ॥ भेटतीयां
सागे : तया हाल : तुज वरी ॥ छ ॥ गडीयां गडी : वांदून देई : ज्याचा सोडी :
ते ची ठाई : आगळ्या बळें : करील काये [व. पृ. ५९] तुज देन
लागे : डाये : ॥ २ ॥ नवां घरीं पाउला करीं : सांपडे तो तेथे घरीं :
जोंकोन डाव : करी : टाहों सता आणीकावरी : ॥ ३ ॥ सांपडोनी डाई :
बहुकाळ गुंतलासी : बळीया गडी फळी फोडी : न धरतां त्यासी : ॥ ४ ॥
चुकाटी जो खाये : मीळोन आंगी जाये : गुंतलासी काये : तुका म्हणे आझुनी :
॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१०४७

सीधीचा दास नव्हे श्रुतीचा अंकीला : ॥ होईन वीठला : सर्व तुझा : ॥
१ ॥ धृ ॥ सर्व काळ सुख आमंचा मानसीं : ॥ राहींलें जयासी : नास नाही : ॥
छ ॥ नेणें पुण्यें पाप : न पाहे लोचेनि : ॥ आणीका वांचुनी : पांडूरंगा : ॥ २ ॥
न करीं आस : मुग्तीचे सायास : ॥ भगती प्रेमरस : साड्नीया : ॥ ३ ॥ गर्भवासीं
धाक नाही येतां जातां : ॥ ह्दई राहातां नाम तुझें : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे जालों :
तुझा ची अंकीला : नीमेंमी वीठला : ॥ कळीकाळसी : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१०४८

जन्मा येउनी तया लाभ जाला : ॥ बीडवई भेटला पांडूरंग : संवसारदुखें
नासीलीं तेंणें : ॥ उत्तम हें केणें : नामघोश : ॥ १ ॥ धृ ॥ धने ते संत सीध मानभाव
: ॥ पढरीचो ठाव : टाकीयेला : प्रेमदाते ते च पतीतपावन : धने दुरुसेण :
त्यांला ॥ छ ॥ पाव ट नी यां पंथें : जालीया सीधी : ॥ वोळगे समाधी : सायो

जीता : ॥ प्रेम आराणुक : नाहीं भये धाक : तेणें सुखें : काही चींता ॥ २ ॥ तें
दुर्लभ संवसारासी : जडजीव उधार : लोकांसीं : तुका म्हणे त्यासी : धने मागे
दरुसेने : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

१०४९

काये दीवस गेला अवघा र्चा वऱ्हाडें : ॥ तें आलें सांकडें : कथे माजी : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ क्षीण येऊ ठाई : मन स्थीर नाहीं : आराणुक कई : होईल पुढें : ॥ छ ॥
कथेचें वीरस दोशांमुळ होये : तरण उपायें : कैचा माती : ॥ २ ॥ काये तें
सांचुनी उरलें हें मागें : घटीका येक संगें : काये गेलें : ॥ ३ ॥ ते ची
वाणी येथे करा उजळनी : काढावीं मथुनी : शब्दरत्ने : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे हें ची
बोलव [व. पृ. ६०] या चाड : उभयेतां नाड : हीत असे : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१०५०

सुधासुध नविडे कैसें : चर्म मासें भीन नाही ॥ १ ॥ धृ ॥ काहीं अधीक
नाहीं उनें : कवन्या गुणें : देवासी : छ ॥ उदक भीन असे काई : ॥ वाहाळा
बावी : सरीता नई : ॥ २ ॥ सुर्या तेजें नीवडी काये : रस्मीं रसां : सकळा स्वाये :
॥ ३ ॥ वरना भीनं दुधा नाहीं : सकळा गाई : सारीखें ॥ ४ ॥ करीतां भीन :
नाहीं माती : मडक्या गती : भीनं नावें ॥ ५ ॥ व्रते येकवीध अर्शीं नाहीं
सुधासुध : ॥ ६ ॥ तुका म्हणे पात्रें चाड : कींवा वीश अमृत गोड : ॥ ७ ॥ छ ॥

१०५१

देव अवघा प्रतीपादी : वंदी सकळां येका नींदी : ॥ १ ॥ ध ॥ तेथे
अवघें गेलें वांया : बीश घांस येक ठाया : ॥ छ ॥ सर्वांग ऋवाळी : येकी उपडी
रोमावळी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे चीत : ॥ नाही जयाचें अंकीत ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०५२

मज माझा उपदेश : ॥ आणीकां नयो याचा रीस : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुम्हीं अवघे
पांडुरंग : ॥ मीं दुष्ट सकळ चांग : ॥ छ ॥ तुमंचा शरणागत : ॥ काहीं करा माझें हीत :
॥ २ ॥ तुका पाये धरी : ॥ मीं हें माझें दुरी करीं : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०५३

न धरी प्रतेस्टा कोन्हाची येम : ॥ म्हणतां कारे राम : ॥ लाजा झनीं : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ सांपडे हातीचें सोडवील काळा : ॥ तो का वेळोवेळा : नये वाचे ॥ छ ॥ कोन
लोक जो हा सुटला तो येक : गेले कुंभपाक : रवरवांत : ॥ २ ॥ तुका म्हणे हीत तो
म्हणां वीठल : ॥ न म्हणे तो भोगील : ॥ कळेल तें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०५४

काये देवें खातां घेतलें हातीचें : तें आलें तयाचें भयें थोर : ॥ १ ॥ धृ ॥
म्हणतां गजरें राम येकसरें : पळती पापें थोरें : भये धाकें : ॥ छ ॥ काये वोळवेल
हातपाये आंग : नासलें हें चांग : रुप काई : ॥ २ ॥ कोण लोकीं सांग घातला बाहेरी
: ॥ म्हणतां हरी हरी तुका म्हणे : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०५५

म्हणवीतां हरी न म्हणे तयाला : ॥ दरवडा पडीला देहा माजी : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ आयुस्य धन त्याचें नेलें येमदुती : ॥ भुलवीला नीस्चीती कामरंगें : ॥ छ ॥
नावडती कथा देउळासी [व पृ. ६१] जातां : प्रीये धन सुता : लक्ष तेथे :
॥ २ ॥ कोण नेतो तयां घटीका दीवसा येका : कां रे म्हणे तुका नागवसी : ॥
॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

१०५६

कथे बैसोनी सादरें : सुखचर्चा परस्परें : ॥ नवल काये तो उधरे : आणीक
तरे सुगंधें : ॥ १ ॥ धृ ॥ पुण्ये घेई रे फुकाचें : पाप दुष्ट वासनेचें : पेरील्या
बाजाचें : फळ घेई सेवटी : छ ॥ कथा वीरस पाडी अळसें : ॥ छळणा करुणें
मोडा रसें : ॥ बुडवी आपणा सरीसैं : ॥ वीटाळसें ना वे सी : ॥ २ ॥ सजन
चंदनाचीये परी दुर्जन देशत्यागें दुरी : ॥ राहो म्हणे हरी : वीनती करी : तुका
हे : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

१०५७

उतरलों पार सत्य जाला हां नीर्धार : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुझें नाम धरीलें कठीं :
पडीली संवसार तुटी : ॥ छ ॥ तुज मज नाहीं भेद : ॥ केला सहजें वीनोद :
॥ २ ॥ तुं माझा आकार : ॥ मीं तों तु च नीर्धार : ॥ ३ ॥ मीं तुजमाजी देवा :
घेसी माझ्या आंगें सेवा : ॥ ४ ॥ मीं तुजमाजी अंचळ : मजमाजी तुझें बळ :
॥ ५ ॥ तुं बोलसी माझ्या मुखें : मीं तों तुजमाजी सुखें : ॥ ६ ॥ तुका म्हणे
दवा : वीपरीत ठाई नावां : ॥ ७ ॥ छ ॥

१०५८

जाणें त्याचें वर्म : नेणें त्याचें कर्म : केल्यावीन धर्म : नेणवती : ॥ १ ॥
मैथुनाचें सुख सांगीतल्यां सुन्यें : अनुभवा वांचुन : कळो नये : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे बीबळया : ॥ ठाई पावली वीलया : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

० '१' मुद्दाम समासांत लिहिला आहे.

रवी रस्मी कळा : नये काढीतां नीराळा : ॥ १ ॥ धृ ॥ तैसा आम्हां
जाला भाव : आगीं जडोन ठेला देव : ॥ छ ॥ गोडी साखरेपासुनी : ॥ कैसा
नीवडती दोन्ही : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नाद उठी : वीसेन जाये नभापोटी : ॥ ३ ॥ छ ॥

दोन्ही हात ठेउन कटी : उभा भीमरेचा तटी : ॥ कस्टलास साटी : भगती
काजें वीठला : ॥ १ ॥ धृ ॥ भागलासी मायेबापा : बहुश्रम केल्या खेपा [व.पृ.६२]
आम्हांलागी सोपा : दैत्यां काळ कुदांतु : ॥ छ ॥ होतास क्षीरसागरी :
मही दाटली असुरीं : म्हणउनी घरीं : गौळीयांचे अवतार ॥ २ ॥ केला पुंडलीकें
गोवा : तुज पंढरीस देवा : ॥ तुका म्हणे भावा : साटी हाती सांपडसी : ॥ ३ ॥ छ ॥

राम म्हणे ग्रासोग्रासीं : तो ही जेवीला उपवासी : ॥ १ ॥ धृ ॥ धने धने
तें शरीर तीर्थत्रितांचें माहेर : ॥ छ ॥ राम म्हणे भोगीं त्यागीं तो ही न लीपे ते
आंगी : ॥ २ ॥ राम म्हणे वाटे चाली : ॥ येज्ञ पाउलोपाउली : ॥ ३ ॥ राम
म्हणे करीतां धंदा : ॥ ध्यान समाधी ते सदा : ॥ ४ ॥ नीत्य राम ध्याये : ॥
तुका वंदी त्याचे पाये : ॥ ५ ॥ छ ॥

गोड जालें पोट धालें : अवचीत वाचे आलें म्हणतां पाप गेलें : वांठल सेंवा
वेसी : ॥ १ ॥ धृ ॥ सत्य माना रे सकळ : उधरीळा अजामेळ मांहापातकी
चांडळ : नामांसाठीं आपुलीया : ॥ छ ॥ चीत पावलें अनंदा : मुख समाधीचें
सदा : ॥ म्हणतां गोवींदा : वेळोवेळां वाचेसी : ॥ २ ॥ हें जाणती अनुभवी ।
जया चाड तो चोजवी : तुका म्हणे दावी : रुप तें ची अरुप : ॥ ३ ॥
छ ॥ छ ॥

तुज नाम नाही : तरी माझें सांग काई : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां बोल संतांपुढें ।
वाद सांगै नवाडे : ॥ छ ॥ तुज रुप नाही : तरी माझें दावी कांहीं : ॥ २ ॥
अमर तुं खरा : नव्हे मीं कैसा दातारा : ॥ ३ ॥ खेळसी तुं लीळा : तेथे मीं काये
नीराळा : ॥ ४ ॥ साच तुं लटीकी : तैसा मीं हीं म्हणे तुका : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१०६४

आम्हां सकाळ सुखाचा : ॥ जवळी हाट पढरीचा : सादावीती वाचा :
 रामनाम वैष्णव : ॥ १ ॥ धृ ॥ घ्या रे आपुलाले परी : कांहीं नका ठेउं उरी : ॥
 वोसरतां भरी : तोंड वरी अंबरे : ॥ छ ॥ वाहे बंदर द्वारका : खेप आली : पुंढ-
 लीका : ॥ उभा ची वीकालें येका : संनकादीकां : सांपडलें : ॥ २ ॥ धनें हे
 भुमंडळी : प्रकटली : नामांवळी घेतीं जीं दुबळीं : तीं आगळी सदैवें : ॥ ३ ॥
 मापें आपुळन हातें : ॥ कोन्ही नाही नीवारीतें : पैस करु — [व. पृ. ६३]
 —नियां चीतें : घ्यावें हीतें : आपुस्या : ॥ ४ ॥ नाही वांटीतां सरलें : आहे तैसें ची
 भरलें : ॥ तुका म्हणे गेलें : वांयावीण नेघता : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१०६५

जयासी नाही : येकादसी व्रत : ते ची जाणा प्रेत : रुप शव : ॥ १ ॥ धृ ॥
 याचे दीवस नीत काळ : लेखीतोहे : ॥ रागें दांत खाये : कारकरां : ॥ छ ॥
 जयाचे द्वारी : तुळसीवृंदवन नाही : तें समसानग्रहा जाणा : ॥ २ ॥ जयाचे
 कुळी नाही वैष्णव : त्याचा बुडे भवनदी तापा : ॥ ३ ॥ वीठलाचें नामनुचारीतां :
 मुख अधोउर्ध येक कुंभ तैसें : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे त्याचे : कस्ट हातपाये : ॥ कीर्तनां
 नव जाये : ॥ हरीचीया : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१०६६

कासयानें पुजा करुं केशीराजा : हा ची संदेह माझा : फेडीं आतां :
 ॥ १ ॥ उदकें न्हानु तरी स्वरुप तुझें : तेथे माझें काये वेचे देवा : ॥ २ ॥
 गंधाचा सुगंध : पुस्पाचा परीमळ : तेथे मीं दुबळ : काये करुं : ॥ ३ ॥ वावों
 दक्षणा तरी धातु नारायेण : ब्रह्म तें ची अनं : दुजें काये : ॥ ४ ॥ फळदाता :
 तु च तांबोल अक्षता तरी कायें आतां : वावों तुज : ॥ ५ ॥ गातां तुं अंकार
 टाळी नाद स्वर : नाचावया ठाव : नाही कोठे : ॥ ६ ॥ तुका म्हणे मज :
 अवघें तुझें नाम : धुपदीप राम : कृष्ण हरी : ॥ ७ ॥ छ ॥ छ ॥

१०६७

आगी लगो जाणपणा : आढ न यो नारायेणा : घेईन प्रेमपान्हां : ॥ भरीन
 सुख नीवोंडे : १ ॥ धृ ॥ यासी तुळ येसैं काहा : दुजें त्रीभुवनी नाही : ॥
 काला भात दहीं : ब्रंहांदीका दुलभ : ॥ छ ॥ नीमींशा अर्द संतसंगती : वास
 वैकुण्ठी कल्पांती : तीं माक्षपदे होती ते वीश्रांती : बापुडी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
 हें ची देई : मींतुपणा खंड : नाही : ॥ बोलीलों त्या नाही : अभेदाचा
 आढी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

संतांपासीं बहु असावें मर्यादा : ॥ फळकटाचा धंदा : उरफोड : ॥ १ ॥ धृ ॥
 वासर तो भुंक गाढवाच परी : उडे पाठीवरी : दंड त्याणें : ॥ छ ॥ समये नेणें तें
 वेडे चाहाटळ : ॥ अवगुणाचा वोगळ : मन पावे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे काये :
 वाये चाळवाणी : पीट पीट घाणी : हागवनेची : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

१०६९

[व. पृ. ६४] फटकाळ आंगारा : फटकाळ देव्हारा : फटकाळ विचारा :
 चाळवीलें : ॥ १ ॥ धृ ॥ फटकाळ हा देव : फटकाळ हा भगत : करवीतो
 घात : आंगीकां जीवां : ॥ २ ॥ तुका म्हणे अवघे : फटकाळ हें जनं :
 अनुभवी हे खुण : जाणतील : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०७० आरती

कनकाचा पर्यायिणी : उजळुनी आरती : रत्नदीप सोभा : पाजळेलीया
 जोती : ॥ १ ॥ धृ ॥ बोवाळुं ये माय सभा साजीरा : राहीरखुमाईसत्यभामेच्या
 वरां : ॥ छ ॥ मंडित चत्रभुज दीव्य कानीं कुंडलें : श्रीमुखाची शोभा : प्रभा
 तेज फांकलें : ॥ २ ॥ वैजयंती माळ वरी शोभे श्रीमंत : संखचक्रगदापद्म :
 अयोध्ये शोभत : ॥ ३ ॥ सांवळा सकुमार ॥ जैसा कर्दळीगाभा : ॥ चरणीची
 नेपुर् वांका गर्जती नभा : ॥ ४ ॥ बोवाळीतां मन उभें ठाकलें ठाई : ॥ समा-
 द्रुष्टी तुकया : समाधी लागली पाई : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१०७१ आरती

तुं ची तुं आत्मांराम : नव्हेसी देहधारी : स्तुती जरी होये : झडो माझी
 वैखरी : ॥ पातकी मुढ जन : पडतील आघोरी : यालागी अवतार : केला
 महीवरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ जयेजया भगतराया : धर्ममुर्ती तुकया : आरती
 बोवाळीन : भावें तुझीया पांयां : ॥ छ ॥ जये जया भगतराया : ॥ छ ॥ तुझा
 ठाई असे ब्रह्म : कोन्हां न कळें नेम : जन हें काये जानें : ॥ अनुभवी तो
 राम : टाकुनी अभीमान : जीवीं धरीलें प्रेम : ॥ बोलोनी महीमा तुझा : जना
 दिल्ला विश्राम : ॥ २ ॥ अद्भुत महीमां तुझा : काये वर्णु दातारा : उदकेवीण
 अनें : दीवस कर्मिले तेरा : ॥ आतां हे यैसी प्राप्ती : काये घडेल येरां :
 उदकीं कागद गा : दीन राखीले अठरा ॥ ३ ॥ यैकतां तुझें वचन : मन

होये उन्मन : सचीतानंद गाभा : तुझा ठाई पुर्ण : नित्य हें असो माझें :
 तुझा पाई अनुसंधान : करुणी कुपादान : देई ईतुकें जाण : ॥ ४ ॥ शास्त्रें
 आणि वेदांत : सींस्टाचार समस्त आणीला येकवाक्या : जन केलें कुतार्थ :
 विशेष रामेस्वरा : प्रेम दील्लें बहुत : ॥ वीनवीतो दास वीठा : ठेवीं मस्तकीं
 हात : ॥ ५ छ ॥ छ ॥ छ ॥

१०७२ ओव्या १००

[व.पृ.६५] गाईन वोवीये पंढरीचा देव : आमंचा तो जीव पांडूरंग : ॥ १ ॥
 रंगलें हे चीत माझें : त्या पाई : म्हणउनी घेई : हा ची लाहो : ॥ २ ॥
 लाहो करीन मीं हा ची सर्वसारी : रामकुस्णहरी : नारायेण ॥ ३ ॥
 नारायेण नाम घालितां तुकासी : ॥ न येती या रासी : तपें तीर्थे : ॥ ४ ॥
 तीर्थें रज माथां बंदीती संताचे : जे गाती हरीचे : गुणवाद : ॥ ५ ॥
 गुणवाद ज्याचे गातां पुज्यजाले : ॥ बढीवार हा बोले : कोण त्यांचा : ॥ ६ ॥
 त्यांचा पार नाहीं कळला वेदांसी : आणीक ही रुसी : वीचारीतां : ॥ ७ ॥
 वीचारीतां तैसा होये त्यांच्या भावें : नीजरूप ठावें : नाहीं कोण्हां : ॥ ८ ॥
 कोण्हां कवतुक न कळे हे माव : ॥ नीजेलीयां जीव धंदा करी : ॥ ९ ॥
 करुनी कवतुक खेळे हा ची लीळा व्यापुनी नीराळा : पाहातुसे : १० ॥
 सेवटी आपण येकला ची खरा : सोंग हा पसारा : नट केला : ॥ ११ ॥
 लावीयेले चाळां मीपणें हें जन भोग त्यांकुन भोगवीसी : ॥ १२ ॥
 वीशई गुंतलीं वीसरलीं तुज : ॥ कन्यापुत्र भाज : धनलोभा : ॥ १३ ॥
 लोभे गीळी फांसा अवींसाच्या आसा : ॥ सांपडोनी मासा तळमळी : ॥ १४ ॥
 तळमळ याची तरी च सपैल : जरी हा वीठल : आठवीती : ॥ १५ ॥
 आठवे हा तरी संतांचा सांगात : ॥ कींवा हें संचीत : जन्मातर : १६ ॥
 जन्मांतरे तीन भोगीतां कळती : केलें तें पावती : ॥ करीतां पुढें : ॥ १७ ॥
 पुढें जानोनीयां : करावें संचीत : पुजावे अतीत : देवद्वीज : ॥ १८ ॥
 जन्म तुटे यैसें नव्हे तुम्हां जना पुढीलया पावना : धर्म करा : ॥ १९ ॥
 करा जप तप अनुष्ठानें याग : ॥ संती हा मारग : स्थापीयेला : ॥ २० ॥
 लावीयेलीं कर्म सुध आचरणें : ॥ कोण्ह्यां येका तेंणें : काळे पवे : ॥ २१ ॥
 पावले सत्वर : नीह्मं उदार : ॥ जींकीली अपार वासना हे : ॥ २२ ॥
 वासनेचें मुळ छेदील्या वांचुनीं : ॥ तरलोंसैं कोन्हीं : न म्हणावें ॥ २३ ॥
 न म्हणावें जालों पंडीत वाचक : करुं मंत्र घोश : अक्षेराचा : ॥ २४ ॥

पाळ्याला येक त चो आवडान : ॥ लाक दम मान : देह सुख : ॥ २५ ॥
 सुखें तरी घडे : भजनाचें सार : वाचे नीरंतर : रामराम : ॥ २६ ॥
 राम हा उचार तरी च बैस वाचे : अनंतां जन्मांचें : होईल पुण्यें : ॥ २७ ॥
 पुन्ये यैसैं कोण रामानामापुढें : ॥ काये तें बापुडें : यागयेज्ज : ॥ २८ ॥
 याग येज्ज तपें : सौंसारदायेकें : ॥ न तुटे हा येकें : नामेवीण : ॥ २९ ॥ [व.प्र. ६६]
 नामेवीण भवसींधु पावे पार : यैसा हा वीचार : नाहीं दुजा : ॥ ३० ॥
 जाणती हे भगतराज माहामुनी : ॥ नामसुख धनी : ॥ अमृताची : ॥ ३१ ॥
 अमृताचें नीज सारतत्व बीज : ॥ गुह्याचें हे गुज : रामनाम : ॥ ३२ ॥
 नामें असंक्षात तारीलें आपार : ॥ पुराणीं ही सार प्रसीध हें : ॥ ३३ ॥
 हें ची सुज आम्हीं घेउं सर्व काळ : ॥ करुनी नीर्मळ हरीकथा : ॥ ३४ ॥
 कथाकाळीं लागे समाधी : ॥ तत्काळ हे बुधी : ॥ दुस्ट नासे : ॥ ३५ ॥
 नासे लोभ मोहो आसा वृष्णा माया : ॥ गातां गुणं तथा : वीठोबाचे : ॥ ३६ ॥
 वीठोबाचे गुण मज आवडती : ॥ आणीक हें चीतीं न लगे काही : ॥ ३७ ॥
 काहीं कोणहीं नका सांगो हे उपाव : ॥ माझे मनी भाव : नाहीं दुजा : ॥ ३८ ॥
 जाणोनीयां आम्हीं दील्हा जीवभाव : ॥ द्रुढ याचे पाव : धरीयेले : ॥ ३९ ॥
 धरीयेले आतां नोसी जीवेंसी : ॥ केला सेवीसीं नीरधार : ॥ ४० ॥
 नीरधारें आतां राहीलों ये नेटीं : ॥ संवसारें तुटी : करुनीयां : ॥ ४१ ॥
 येणे अंगीकार : केला पांडुरंगें : रंगविलें रंगें : आपुलीया : ४२ ॥
 आपुली पाखर घालुनीयां वरी : ॥ आम्हांसी तो करी : येत्न देव : ॥ ४३ ॥
 देव राखे तथा आणीकांचें काये : करीतां उपा

(पुढें ६७।६८।६९ पूर्वार्ध हीं पानें फाटलीं गेलीं आहेत.)

[व.प्र. ६९ उ०] आंगीं : ॥ कर्मत्यागी : लंड तो : ॥ २ ॥ तुका म्हणे लंड
 त्यासी : । भक्ती दुसी हरीची : ॥ ३ ॥ छ ॥

१०७३

पुर आला आनंदाचा : लाटा उडती प्रेमाच्या : ॥ १ ॥ घृ ॥ बाधों वीठल
 सागडी : ॥ पोहोन जाउं पैल थडी : ॥ अवघे जन गडी घाला उडी भाईनो : ॥ छ ॥
 हें नाहीं सर्वकाळ : ॥ अमुप अनंदाचें जळ : ॥ २ ॥ तुका म्हणे बहुतें पुन्यें :
 ॥ बोघ आला पंथें येणें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

१०७४

गंगा आली आम्हांवरी : ॥ संत पाउलें साजीरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ तेथे करीन
अंबोळी : उडे चरणरजधुळी : येती तीर्थावळी : पर्वकाळ सकळ : ॥ छ ॥
पाप जळालें पळाले : भवदुख दुरावलें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे धन्ये जालों : ॥ सप्त
सागरांत न्हालों : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

१०७५

सकळ चीतामणी शरीर : जरी जाये अहंकार : समुळ आशा : नींदा
हींवासा : नाही कपटबुधी : देहे नीर्मळ : स्फटीक जसा : [व. पृ. ७०]
॥ १ ॥ धृ ॥ मोक्षाचीं तीर्थे न लगे वाराणसी : ॥ येती तयापासी सकळ
जने : तीर्थी तीर्थे जाला : तो येक मोक्षी : तेणें ची दुरुसेणे : ॥ छ ॥ मन सुध तया
काये करीती माळा : मंडीत सकळां भुसणासी : ॥ हरीच्या नामें गर्जती सदा :
आनंद तथा मानसी : ॥ २ ॥ तन मन ध्यान : दिल्लें पुरुशोत्तमा : आश्या
नाहीं कवणाची : तुका म्हणे परीसाहुर्ना आगळा : उपमा काये वर्णु त्याची :
॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०७६

अणोंरणीयां थोकडा : तुका आकाशयेव्हडा ॥ १ ॥ धृ ॥ गीळुनी सांडीलें ॥
कळीवर : ॥ भवस्रमाचा आकार : ॥ छ ॥ सांडीली त्रीपुटी दीप उजळीला घटी :
॥ २ ॥ तुका म्हणे आतां : उरलों उपकारापुरता : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

१०७७

धर्णी तुपरे गुण गाता : रुप दृस्टी न्याहाळीतां : ॥ १ ॥ धृ ॥ वरवा बरा
पांडुरंग : ॥ कांती सावळी सुरंग : ॥ छ ॥ सकळ मंगळांचे सार : सुखसीधीचें
भांडार : ॥ २ ॥ तुका म्हणे या सुखा : ॥ नाही पार नव्हे लेखा : ॥ ३ ॥ छ ॥

१०७८ अभंग १६

नेणती वेदस्रुति : ॥ तुज कोंण्हीं : ॥ आम्हां भावीकां वाचुनी : ॥ १ ॥ धृ ॥
रुप आवडे आम्हांसी : तैसा होसी रुसीकेशी : ॥ छ ॥ आम्हीं भावें वळीवंत : ॥
तुज घालुं हृदयांत : ॥ तुका म्हणे तुज धाक : देतां पावसील हाक :
॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०७९

कळों आलें तुझें जीणें : ॥ देवा तुं माझें पोसणें : ॥ १ ॥ धृ ॥ वाट पाहासी
आठवाची : ॥ सता सतंत कईची : ॥ छ ॥ बोलवीतां यावें रुपा : ॥ सदा
नीगुणी च लपा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे तुं परदेसी : ॥ येथे आंम्हां आंगेंजीसी :
॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०८०

करुं स्तुतीपरत्वे नींदा : ॥ तुम्ही जाणा हें गोवींदा : ॥ १ ॥ धृ आम्हां
लडीवाळां : ॥ चे बोल : ॥ करा कवतुक नवल : ॥ छ ॥ बोलवा उतरी : ॥ तुम्हां
रंजवीतों हरी : ॥ २ ॥ मागोतों भातुकें : ॥ तुका म्हणे कवतुकें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ ३

१०८१

तुं पांढरा स्फटीकमणी : ॥ करीसी आणी — [व. पृ. ७१]
— कां त्याहुनी : ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणउनी तुझ्या दारा : ॥ न येत ते ठकले
दातारा : ॥ छ ॥ तुझी ठावी नांदतुक : ॥ अवघा बुडवीला लोक : तुका म्हणे ज्याचे
घेसी : त्यासी हें ची दाखवीसी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ ४

१०८२

तुजसी समडुं ची खोटा : परता परता रे थोंटा : ॥ १ ॥ धृ ॥ देव काये तुझें
व्यावें : आप आपणां ठकावें : ॥ छ ॥ जेथे मुदल नये हाता : ॥ वेज लेखावें
मोजीतां : ॥ २ ॥ तुका म्हणे येसा : ॥ त्रीभुवनी तुझा ठसा : ॥ ३ ॥ छ ॥ ५

१०८३

याची हाका तुझे दारी : ॥ सदा देखों रीणकरी ॥ १ ॥ धृ ॥ सदा करीसी
खंडदंड : ॥ देवा बहु गा तुं लंड : ॥ छ ॥ सुषे गोवीसी भोवता : लपउनीयां
आपणा : ॥ २ ॥ येकें येक तुझावीसी : तुका म्हणे ठक होसी : ॥ ३ ॥ छ ॥ ६

१०८४

आम्हीं जाणो तुझा भाव : ॥ हुढ धरीयले पाव : ॥ १ ॥ धृ ॥ फांकों नेंदु
तुकावीतां : ॥ नेघों थोंडें बहु देतां : ॥ छ ॥ बहुतां दीसाचें लीगाड : ॥ आलें होत
होत जड : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आतां : ॥ नेघों सर्वस्व देता : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ ७

१०८५

सोसुनीयां अपती : जोडी दील्ही तुझे हार्ती : ॥ १ ॥ धृ ॥ याचे हे ची
उपकार : अंती आम्हांसी वेव्हार : ॥ छ ॥ नाव रुपा जाला ठाव : ॥ कोण म्हणें
तुज देव : ॥ २ ॥ तुका म्हणे हरी : तुला ठावा दील्हाघरीं : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ ८

हे तीन हि अभंग ८६६-६७-६८ असे पूर्वी आले आहेत.

१०८६

आम्हीं देतो हाका : कारे जालासी तुं मुंका : ॥ १ ॥ धृ ॥ नोबलसी नारा-
येणा : कळलासी : ॥ क्रीयाहीणा : ॥ छ ॥ आधीं करुं चौघाचार : मग साडूं
भीडभार : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सेवटी तुम्हां आम्हां घालुं तुटी : ॥ ३ ॥ छ ॥ ९

१०८७

नव्हे भीडा हें कारण : ॥ जाणे करुं येसैं जन : ॥ धृ ॥ जों जों धरावा
लोकीक : ॥ रवडवीतोसी आणीक : ॥ छ ॥ चाल जावं संतापुडें : ते हें नीवडती कोडें :
॥ २ ॥ तुका म्हणे तुं नीलज आम्हां रोकडी गरज : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ १०

१०८८

बहु होता भला : पर ये रांडेनें नासीला : ॥ १ ॥ [व. पृ. ७२]
धृ ॥ बहु सीकला रंग चाळे : ॥ खों खोटें याचे वेळे : ॥ छ ॥ नव्हतें
आळवीत कोणहीं : ईनें केला जगरुणी : ॥ २ ॥ ज्याचें त्यास नेंदी देउं : ॥ तुका
म्हणे धांवे खांड : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ ११

१०८९

काये करावें तें आतां : झालें न येसैं बोलतां : ॥ १ ॥ धृ ॥ नाहीं दोघांचीये
हाती : ॥ गांठी घालावी येकांती : ॥ छ ॥ होये आपलें काज : तो हे भीड सांडूं
लाज : ॥ २ ॥ तुका म्हणे देवा : हातीं नीवडूं हा गोवा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ १२

१०९०

गण वर हत्या हें तो न सरे नेंदीतां : ॥ धृ ॥ हें कां नेणां पांडूरंगा : ॥ तुम्हीं
सांगतसा जगा : ॥ छ ॥ माझा समंधु तो कीती : ॥ चुकवा लोकांची फजीती : ॥ २ ॥
तुका म्हणे याची साटी मज घेतां नये तुटी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ १३

१०९१

आपलें मागता : ॥ काये नाहीं आम्हां सता : ॥ १ ॥ धृ ॥ परी या
लोकीका कारणें : ॥ उरी ठेवीलें बोलणें : ॥ छ ॥ येची आतां घडी : ॥ करुन
बैसतां चीपडी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे करीतो तुला : ॥ ठाव नाहीसैं वीठला :
॥ ३ ॥ छ ॥ १४ ॥

१०९२

केली सलगी तांडपीटी : ॥ आम्ही लढीवाळ : धाकटीं : ॥ १ ॥ धृ ॥ न
बोलावें तें ची आलें : ॥ देवा पाहीजे साहीलें ॥ छ ॥ ॥ अवघ्यांमध्ये येक वेडें : ॥ ते ची
सळवीती कोडें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मायेबापा : ॥ आम्हांवरी कोपो नका :
॥ ३ ॥ छ ॥ १५ ॥

सीकउनी बोल केलें कवतुक नवल : ॥ १ ॥ धृ ॥ आपणीयां रंजवीलें :
बापें माझया वीठलें ॥ छ ॥ हातीं प्रेमाचें भातुके : ॥ आम्हां देउनीयां नीकें :
तुका म्हणे टाहो : ॥ पाहे खुमाईचा नाहो : ॥ ३ ॥ येकोन अभंग १६

१०९४

मागें बहृत : ॥ याची गेले साधुसंत : ॥ १ ॥ धृ येसीं गर्जती पुराणें : ।
नका जाउं अडराणें : ॥ छ ॥ चोखाळल्या वाटा : नलगे पुसाव्या : ॥ धोपटा :
॥ २ ॥ कुंचे झळकती पताका : ॥ गरुडटके म्हणें तुका : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

१०९५

काये नव्हे केलें ॥ येका चिंतितां वीठलें : ॥ १ ॥ धृ ॥ सर्व साधनाचें
सार : ॥ भवसीधु उतरी पार : ॥ छ योग याग तपें : ॥ केलें तयानें उमापें :
॥ २ ॥ तुका म्हणें जपा : ॥ मंत्र तींअक्षेरी सोपा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०९६

[व.प्र. ७३] करुनीयां जतन : ॥ कोणां कामां आलें धन : ॥ धृ ॥ यैसैं
जाणत जाणतां : ॥ कारे होतोसी नेणता ॥ छ ॥ प्रीयापुत्र बंधु नाहीं तुज त्यासी
समंधु : ॥ २ ॥ तुका म्हणे येका हरीवीण नाही सखा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०९७

माझ्या मुखा बांटा न यो हें वचन होवें हें संतान : द्रव्य कोन्हा : ॥ १ ॥ धृ ॥
फुकाचा बीभाग : पतन दुखासी : ॥ दोन्ही मुळें त्यासी : तें ची साधे : ॥ छ ॥
नाईकावी नींदा अस्तुती माझ्या काने : ॥ सादर या मनें : होउं नये ॥ २ ॥ तुका
म्हणें देव असाध्ये यामुळें : ॥ आशा मोहोजाळें गुतलीयां : ॥ ३ ॥ छ ॥

१०९८

नीमळो खावया न वाढो संतान : । परी हा नारायेण कृपा करु : ॥ १ ॥ धृ ॥
यैसैं माझे वाचे मज उपदेसी : ॥ आणीकां लोकासी : हे ची सांगें ॥ छ ॥ वीटंबो
शरीर होवी का वीपती : ॥ परी राहों चीती : नारायेणु : ॥ २ ॥ तुका म म्हणे
नासीवंत हें सकळ : आठवें गोपाळ : तें ची हीत । ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

१०९९

माझ्या वीठोबाचा कैसा प्रेमभाव : ॥ आपण ची देव : होये गुरु : ॥ १ ॥
धृ ॥ पढीये देहभाव पुरवीते वासना : अतीं ते आपणा : पासी न्यावें : ॥ छ ॥

१ हे तीन द्वि अभंग मागें १०९९-१०-११ हे आले आहेत.

जाळा तुम्हीं० ॥ येम सांगे० वगेरे पृष्ठ १९८ वर आलेले च अभंग
पुन्हां. ' नामधारकांच्या ' ० येथें ७३ पृष्ठ संपतें.

‘ आमची कृपाळु० ’ इत्यादि १०१५ वा पुन्हां.

११००

जीवजीती जीवनासंगें : मळा मरण त्या वीयोगें : ॥ १ ॥ धृ ॥ जया
चीती जैसा भाव : ॥ तयाजवळी तैसा देव : ॥ छ ॥ सकळा पदीये भानु :
परी त्या कर्मळाचे जीवन : ॥ २ ॥ तुका म्हणे माता : ॥ वाहे तान्हया
चीता : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११०१

सेजेचा येकांत आगीपासीं कळे : ॥ अधपात ॥ १ ॥ धृ ॥ राहो
अथवा मग जळो आगी मधीं : ॥ नीवाडू तो आधी : होउनी गेला : छ ॥
भेणे झडपणी :

[येथून पुढें दोन बोटें जागा मुळांत कोरी सोडिली आहे.]

११०२

नाहीं दुकळलों अना परी या मानु जनार्दना : ॥ १ ॥ धृ ॥ देव केला
सर्वसाक्षी : ॥ काळी आणी सुध पक्षीं : ॥ छ ॥ भोगी भोगवीता : ॥ बाळा
सवें तें ची पीता : ॥ २ ॥ कर्म अकर्म जळालें : ॥ प्रोट तुका तें उरलें : ॥ ३ ॥

[पुढें पान संपेपर्यंत म्हणजे चार बोटें जागा मुळांत कोरी.]

११०३

[व.पृ. ७५] आतां येथे लाजे नाहीं तुझें काम : ॥ जाई मज राम : आठउं
दे : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुझे भीडे माझे बहु जाले घात : ॥ केलों या अंकीत : दुर्जनाचा :
॥ छ ॥ माझे तें मज पारीखे माहेर : ॥ नटोनी साचार : चाळवीलें : ॥ २ ॥
सुखासाठीं मज माझे लांघीलें खांदी : ॥ तेणे बहु मादी मेळवीली ॥ ३ ॥ केला
चौघांचा : मज माझे मधीं : ॥ नाहीं दीलही शुधी : धरूं आशा : ॥ ४ ॥
तुका म्हणे आतां घेईन काटीवरी : ॥ २ ॥ धीतां कैवारी केला देव : ॥ ५ ॥ छ १

११०४

आजीवरी होतों तुझे सतेषाली : ॥ तोंवरी तों केली बीटंबणा : १ ॥ धृ ॥
आतां तुज राहों नेंदी या देशांत : येसां म्यां समर्थ केला धणी : ॥ छ ॥ सापें
रीगु केला कोठें बाळपणी : ॥ होतीती : ॥ पापीणी : काये जाणो ॥ २ ॥ तुका म्हणे
म्यां हा बुडवीला वेव्हार : तुझें ची दोपथ सोलावया : ॥ ३ ॥ छ २

११०५
 देवाच्या नीरोपें पीटीतो डागोरा :॥ लाजे नका थारा : देउं कोणही :॥१॥
 धृ ॥ मोडीले थे रांडे सुपथ मारग : चालवीलें जग : येमपथे : ॥ छ ॥ परीचारीं
 केली अपली च रुढी : ॥ पोटाचींते कुडी : ठावी नाही : ॥२॥ तुका म्हणे आणा
 राउळा धरुण फजीत करुण : सोडूं मग : ॥ ३ ॥ ३ ॥ छ

११०६

कंटी कुस्मणी : ॥ नाहीं अशोभे ते वाणी ॥ १ ॥ धृ ॥ हो कां पुरुश
 अथवा नारी : ॥ रांड तया नावें षरी : ॥ छ ॥ नाही हातीं दान : ॥ सुरपणाचें
 कांकण : ॥ २ ॥ वाळीलीं तीं संती केली बोडुन फजीती : ॥ ६ ॥ तुका म्हणे
 ताला नाही त्याची हीनकळा : ॥ ४ ॥ छ ॥ छ ॥

११०७

आम्हीं सदेवं सुढकें : ॥ जवळी चोर येतां धाके : ॥ जाउं पुडती भीके :
 कुतरीं घर राघती : ॥ १ ॥ धृ ॥ नांदनुक तरी यैसी सा : गा : ॥ नाहीं तरी वांया
 भागा : ॥ थोरपण आंगा तरी थैस आणावें : ॥ छ ॥ अक्षेई साचार : ॥ केलें
 सायासांनी घर : थेरंड सीवार : दुजा भार न साहाती : ॥ २ ॥ धनकन
 घोघरीं : पोष्ट भरे भीकेवरी : जतन तें करि : कोण गुरें वांसरें : ॥ ३ ॥ जाली
 सकळ ही नीस्चीती : भांडवल सेणमाती : झळझळीत भीती : वृंदावणें तुळसीचें
 ॥ ४ ॥ तुका म्हणे देवा अववा नीरवीला हेवा : कुंडुंवाची सेवा : तो ची करी
 आमुची : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

११०८

भुतीं भगवंत भाव : ॥ मात्र सहीत जीव अद्वैत तो ठाव : ॥ नीरंजन येकला
 ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसीं गर्जती पुराणें : वेदवाणी सकळ जनै : संत गर्जती तेणें :
 अनुभवें नीर्भर : ॥ छ ॥ माझें तुझें हा वीकार : नीरसतां येकंकार : ॥ न लगे
 काहीं फार : वीचार ची करणें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे दुजें : ॥ हें तों नाही च सहजें
 संकल्पाच्या काजें : आपआप वाढले : ॥ ३ ॥ छ ॥

११०९

धृ मन करा रे प्रसन : सर्व सीधीचें कारण : ॥ मोक्ष अथवा बंधन : ॥
 सुखसाधन ईछा तें : ॥ छ ॥ मने प्रतीमा स्थपीली : मने मना पुंजा केली : मने
 ईछा पुरवीली : मन माउली सकळांची : ॥ १ ॥ मन गुरु आणी सीश्य : ॥ करी
 आपुलें ची दास्ये : ॥ प्रसन आपआपण्यांस : ॥ गती अथवा अवगती : ॥ २ ॥

साधक वाचक : आणी पंडीत : ॥ श्रोते वक्ते आईका मात : ॥ तुका म्हणे अनु
देवत : नाही नाही दुसरे : ॥ ३ ॥ छ ॥

१११०

नेणें फुंकु कान : नाही येकांतीचे जन : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुम्हीं आका हो संत : ॥
माझो सादर वृत्तांत : ॥ छ ॥ नाहीं देखीला तो डोळां देव दाषउं ते कळा : ॥ १ ॥
चीतनाच्या सुषे : ॥ तुका म्हणे नेणें दुषे : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११११

त्याग तरी यैसा करा : ॥ अहंकारा दवडावें : ॥ १ ॥ धृ ॥ मग जैसा तैसा
राहें : ॥ काये पाहें उरलें तें : ॥ छ ॥ अंतरीचें वीसंम गाढें : ॥ येउं पुढें नेदावें :
॥ २ ॥ तुका म्हणे सुध मन : समाधान पाहीजे : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१११२

[व.पृ.७७] वेद जया गाती : आम्हां तयाची संगती ॥ १ ॥ धृ ॥ नाम धरीयेले
कर्ठी : अवघा सांठवीला पोटी : ॥ छ ॥ उक्काराचें बीज : हातीं आमुचेतें नीज :
॥ १ ॥ तुका म्हणे बहु मोटें : अणोरणीयां तें धाकुटें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१११३

देव बराडी बराडी : देठासाठीं घाली उडी : ॥ १ ॥ देव भ्येड देव भ्येड :
राषे बळीचें कवाड : ॥ २ ॥ देव भावीक भावीक : होये दासांचें सेवक : ॥ ३ :
देव हो या देव हो या जैसा म्हणे तैसा तया : ॥ ४ ॥ देव लाहान देव लाहान ॥
तुका म्हणे अणोरण : ॥ ५ ॥ छ ॥

१११४

गेलें पळालें दीवसा रोजें : ॥ काये म्हणतोस माझें माझें : ॥ १ ॥ धृ ॥
सळे धरणी बैसला काळ फांकों नेंदी घटीका पळ : ॥ छ ॥ कां रे अब्यापीन
कळे : केंस फीरले कान डोळे : ॥ २ ॥ हीत कळोनीयां असतां हातीं : ॥ तोडीं
पाडुन घेसी माती : ॥ ३ ॥ तुज ठाउकें मीं जाणहार : पाया सोधुन करीसी घर ।
॥ ४ ॥ तुका म्हणे वेगें : पंढरीराया : शरण रीघें : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१११५

धृ ॥ करे तुम्हीं नीरमळ हरीगुण गाना : नाचत अनंदरूप वैकुंठा जाणा :
॥ १ ॥ काये गणीकेचा याती अधीकार मोटा : दोसी अजमेळ : यैसीं नेली
वैकुंठा : ॥ १ ॥ यैस नेणों मार्गे कीर्ती : अनंत अपार : ॥ पंचमांहादोसी

पातकां नाहीं पार : ॥ २ ॥ पुत्राचीया लोभे : नसट म्हणे नारायेणं : कोण
कर्तव्य तुका म्हणे त्याचें पुन्य : ॥ ३ ॥

१११६

उठाउठीं अभीमान : जाये यैसें खळ कोण : ॥ १ ॥ धृ ॥ तें ये
पंढरीस घडे खळां पाझर रोकडे : ॥ छ ॥ नेत्रीं अश्रुचीया धारा : कोठें रोमांच
शरिरा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे काळा : कोठें अभेद देखीला : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१११७

[व.पृ.७८] वाघें उपदेसीला कोल्हा : सुखें खावं द्यावें मला : ॥ १ ॥
॥ धृ ॥ अंती मरसी तें न चुके : मज ही मारीतोसी भुके : ॥ छ ॥ येरु मला :
मला निवाड तुझ्या तोंडें जाला : ॥ २ ॥ देहे तों जान्हार : घडेल हा उपकार :
॥ ३ ॥ येरु म्हणे मनी : यैसें जावें समजोनी : ॥ ४ ॥ गांठी ठकांठकां : त्यांचा
धर्म बोले तुका : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१११८

सुखें वालंब दावी गो हा : माझें दुख तुम्हां न णवे पाहा हो : ॥ १ ॥ धृ ॥
आवडीचा मारीला वेडा : होये होये कैसा म्हणतो भीडा : ॥ छ ॥ निपट मज न चले
अनं : पाईली गहुं सांजा ती ण ॥ २ ॥ अखंड मज पोटांची वेथा : दुध भात
साखर पथ्या : ॥ ३ ॥ हाड गळोन गेले मासें : माझें दुख तुम्हां नेणवे कैसें :
॥ ४ ॥ गेले वारीं तुम्ही आणीली साखर : च्यारी दीस गेली साडे दाहा सेर :
॥ ५ ॥ आंगी चंदन लावीं भाळीं : अखंड सुळ माझे कपाळी : ॥ ६ ॥ दो
पाहारा मज लेहें येती : म्हणउनी पडें बांज सु पती : ॥ ७ ॥ आथुरुनावरी
आलीं फुलें : नसा [येथें ७८ वे पृष्ठाचा पूर्वाध संपला.]

भातळी ते आन : पालावया : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ ६ ॥

१११९

: ॥ गेला तरी सुखें जावो नरकासी : कळकीया वींशी सीवो नये :
॥ १ ॥ धृ ॥ रजस्वला करी वेलासी अघात : ॥ अंतरे तो हीत : दुरी बरें : ॥ छ ॥
उगीं च कां आली नासवांवी फळे : ॥ वीटाळ वीटाळें कालउनी : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे लोणी घालुनी सेणांत : ॥ उपेगाची मात : का — ये तेथें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

गौळणी ११२०

आजी कां वो तुं दीगसी दुस्चीती : करीतां काम न लगे तुझां चीती :
दील्ले ठेउं तें वीसरसी हातीं : ॥ काये नेणों बैसला हरी चीती ३० । १ धृ ॥ सर परती

जालीस आतां भांडः ॥ कैसें दावीसी जगासी या तोंडः ॥ व्याली मायेते लाजवीली रांडः ॥ नाहीं थार दोन्हीं ठाई जाला खंड वो ॥ : छ ॥ आहे तैसें तें उमटलें [व.पृ.७९] वरीः बाहे संपादनी अंतरीची चोरीः नाहीं मर्यादा नीसंक बावरीः मन गोवीदी ॥ काम तें देहे करी ३० ॥ २ ॥ नाहीं करीत उत्तर कोणहासवेंः पराधीन भोजन दील्लें खावेंः नाहीं अंचळ सांवरावा ठावेंः देखों उदासीन गे देहे भावें ३० ॥ ३ ॥ कोठे नेणों हा फावला येकांतः सदा कीलकील भोवतीं बहुत ॥ दोघें येकवाट बोलावया मातः नाहीं भये धरीलें दीलहात वोः ॥ ४ ॥ करी कवतुक सेळ सेळे कान्हाः दावी लाबव भांडवी सासुसुनाः ॥ परा भक्ती हे शुध तुम्हीं जाणाः तुका म्हणे हें कळों यावें जनाः वोः ॥ ५ ॥ १

११२१ गौळणी

धृ ॥ या ३० या चला जाउं सकळाः पाहों हा सोहोळाः आजी वृंदा-
गणीचाः ॥ छ ॥ वाईला गोपालें वेणुनाद पडे कालीः धीर नव्हे मनीः चीत जालें चंचळः ॥ १ ॥ उरलें तें सांडा काम नका करुं गोवीः हे ची वेळ ठावी मज कुणभेटीचीः ॥ २ ॥ नीवतील डोळेयाचें श्रीमुख पाहातांः बोलत तीं आता घरींची सोसु वाटः ॥ ३ ॥ कुणभेटीआड कांहीं नावडे आणीकः लाज तरी लोक मने जाली उदासः ॥ ४ ॥ येकायेकीं साधावीत चालीयेत्या सवेंः ॥ तुका म्हणे देवेंः रुप केल्या तन्मयेः ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ २ ॥

११२२ गौळनी

धरीला पालव न सोडी माझा येणेंः कांहीं करीतां या नंदाचीया कान्हेः येकली न ये तें मीं थैसें काये जाणेः कोठे भरल्यें या अवघड्या राणेंः ॥ १ ॥ धृ ॥ सोडी पालव जाउं दे मज हरीः वेळु लागलारे कोपतील घरीः सासुदारुण हा सासुरा ही भारीः तुज मज सांगतां नाहीं उरीः ॥ छ ॥ सखीया बौसीया होती या मजपासीः तुज फावलें रें फांकतां तयांसीः होतें अंतर तरी सांपडतें कैसी येकायेकीं कैसा आंगी जडलासीः ॥ २ ॥ कैसी भागली करीतां उतरः शक्ती मावळल्या असुडीतां वकरः स्वामी तुक्याचा भोगी या चातुरः भोग भोगी त्याचा राणे लोकाचारः ॥ ३ ॥ छ ॥ ३ ॥

११२३ गौळनी

[व.पृ.८०] भरला उलंडून रीता करीं घटः मीस पाण्यांचें गोवींदाची चटः ॥ चाले शडशडां उसंतुनी वाटः पाहे पाळतुनी उभा ते चीं नीटः ॥ १ ॥ धृ ॥ चाळां लावीयेत्या गोपी गोपीनार्थेंः जाणे आवडी तें रुप तेथे तेथेः ॥ दावी

बहुतांच्या बहुवस पंथें : गुणांतीतें : खेळ मांडीयेला येथे : ॥छ॥ मनी आवडी
तें करावें उतर : कांहीं नीत्याचा पाहोनी आधार : उगा राहें कां मारीसी
कर : ॥ मात वाढवीते उतरें उतर : ॥ २ ॥ सुखें अंतरीच्या बाहे ठसठसी : म्हणे
वीनोद हा काये सो ग यांसी : ॥ तुज मज काये सोईरीक येसी : नंदानदनु
या थोरपणें जासी : ॥ ३ ॥ धरीली खोडी देई टाकुनी यां मार्गे : नये वीनोद
हा कामा मज संगें : ॥ मीठी घालीन या जीवाचीया त्यागें : ॥ नाहीं पडीलीं
ठावी तों तुझी संगें : ॥ ४ ॥ करी कारण तें कळों नेदी कोणहां : घरीं वीस्वास
तो बाहेरंग जना : ॥ मन मीनलें तुका म्हणे मना : भोग अंतरीचा पावे
नारायेणां : ॥ ५ ॥

११२४ गौळणी

नका काहीं उपचार माझ्या सरीरा : करूं न साहाती : बहु होतो उबारा मनो-
जन्य वेथा : वेध जाला अंतरा : लवकरी आणा नंदाचीया कुमरा : ॥ १ ॥ धृ ॥
सखीया वो साजणी तुम्हीं प्राण वल्लभा : नीवेदीला भाव आत भुत या लोभा
उमटलें आंगीं वो सावळी हे प्रभा : साच हे अवस्था : कळे मज माझ्या क्षोभा :
॥ छ ॥ नये कळों नेदावी हे : दुःखीयासी मात : आसावा तयासीं अखंडीत येकांत :
येकायेकी साक्षी : तेथे आपुलें चीत : कोण्या काळे होईल नेणें भाग्य उदित
॥ २ ॥ देहेभान स्वादसान : नीद्रे खंडण : राहीले ताटस्थ उन्मळीत लोचन :
अवघें वोसावोनी : उरले ते चरण : तुका म्हणे दर्शनापें आलें जीवन : ॥ ३ ॥ छ ॥

११२५ गौळणी

आजी नवल मी आलीये या राने : भेटी अवचीत नंदाचीया कान्हे :
गोवीलें सांगतां वो सकळ ही जने : होते संचीत वो आणीयेलें तेणें : ॥ १ ॥
धृ ॥ गेलें होउनी न चले आतां काहीं : साद घालीतां जवळी दुजें नाही
[व.प्र.८१] आंगी जडला वो उरलें तें काई : आतां राखतां गुमान भलें बाई : ॥
छ ॥ बहु काम मज नाहीं आराणुक : येक सारीतां तों पुढें उभें येक : ॥ आजी
टाकुनी आलीये सकळीक : पुढें रचलें आणीक कवतुक : ॥ २ ॥ चींतां करीतां
हरीली नारायेणें : आंगसगें मीळतां दोवेजणें : सुखें नीभर जाली त्याच्या गुणें :
तुका म्हणे खुंटलें येणें जाणें : ॥ ३ ॥ ४

११२६ गौळणी

हरी तुझी कांती रे सावळी : मी रे गोरी चांपखांची कळी : ॥ तुझीया
स्पर्श होईन काळी : मग हें वाळी जन मज : ॥ १ ॥ धृ ॥ उगा राहें न करी

चाळा : तुज कीती सांगारे गोवळा : तुझा षरवड रे कांबळा : अरे नंदबाळा
 अलगटा : ॥छ॥ तुज भये लाज संकां नाही : मज सजणें पीसुनें व्याही : आणीक
 मात बोलों काहीं : कैसी भीड नाही तुज माझी : ॥२॥ मज काये म्हणेल हें जन :
 धीकारीती : विभचारीन : तुझे आंगीं देषोनी लक्षण : मग वीटंबना होईल : ॥
 ३ ॥ तुझीये आंगीं घुसुट घाणी : बहुत षासी दुध लोणी : ॥ घरीचें बाहेरी
 चोरुणी : ॥ मीं रे चांदीणी सकुमार : ॥ ४ ॥ वचन मोडी नेंदी हात : कळलें
 न साहेसी मात : तुकया स्वामी गोपीनाथ : जीतमुक्त करुनीयां भोगी : ॥
 ५ ॥ छ ॥ छ ॥ ५

११२७ गौळणी

गोरस घेउनी साते नीघल्या गौळणी : पुढें कुरुणाची करणी कायी करी
 तेथें : ॥ झाला पानसारा मीठी घातली पदरा : आधीं दान माझें सारा मग
 चला पथें : ॥ १ ॥ धृ ॥ सर जाउं दे रे सर जाउं दे रे : सर जाउं दे परता :
 : मुळीं भेटलासी आतां : नाट लागलें संचीता : षेण घुंटलीया : ॥ छ ॥ येरी
 आंसुडी पदरा : धरी आपण दुसरा : येकी झोंबतील करा : क काये वेडा होसी
 : ॥ आलों बहुवेळा : नेणो गेरा कीं सावळा : सर परता गोवळा : काये
 [व.पृ.८२] बोलोतोसी : ॥२॥ जडला जीव्हारीं : फांकों नेदी तथा नारी : जेथे
 वरम तें धरी जाउं पाहे तीचे : आम्हीं येथे अधीकारी : मागें केली तुम्हीं चोरी :
 आतां सांपडल्यावरी : मागें कळे त्याचें : ॥ ३ ॥ बोलील्या हांसोनी : आम्हीं
 सासुरवासिनीं : कारे झोंवसी दुरुणी : करीं मात कांहीं : वांयां परनारी : कैसा
 धरीसील करी : तथां कळलीयां उरी : तुम्हां तुम्हां नाहीं : ॥ ४ ॥ तथा हार्ता
 सांपडल्या : हाट पाट चुकवील्यां कुरुण मीळणी मीळाल्या : त्या ही न फीरती
 : ॥ तुका म्हणे चीतीं : काही न धरावी पंती : होतें तुमचा संचीती : वोढवलें
 आजी : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ ६ ॥

११२८ गौळणी

पडीली मुळी धांवे ते सईराट : छंद गोवींदाचा चोजवीत वाट : ॥ मागें
 सांडुनीयां सकळ बोभाट : वंदी पदांबुजें ठेउनी लल्हाट : ॥ १ ॥ धृ ॥ कोण्ही
 सांगा वो या गोवींदाची सुधी : होतें वईलें लपाला आता खांदी : ॥ कोठे
 आड अली हे देहभुधी : धांव आळवीं करुणां कृपानीधी : ॥ छ ॥ मागें
 बहुतांचां अंतरल संग : मुळें जयाचीया त्याणें केला त्याग : पहिलें पाहातां

हैं हारपलें आंग । खुंटली वाट नाहीसैं जालें जग : ॥ २ ॥ शोकें योग
घडला सकळांचा : गेल्या शरण हा अन्याये आमुचा : ॥ केला उचार घडल्यां
दोशांचा : जाला प्रकट स्वामी तुकयाचा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११२९ गौळणी

मीळोनी गौळणी : देती यशोदे गाव्हाणी दहीं दुध तुप लोणी : सीकां
नुरे काही : मेळउनी पोरें : जेथे रीघे येकसरें : वेगी आणुणी सामोरें : अवघें ची
खाये : ॥ १ ॥ धृ ॥ हरी सोंकला तो वारी : तुज लाज नाहीं तऱ्ही : आम्हां सांपडतां
उरी : तुज [व.पृ.८३] मज नाहीं : ॥ छ ॥ तुज वाटतसे कोढ : तया लागलेंसैं
गोढ : ॥ काय हासतेसी वेढ तुज लागलें गे : ॥ आम्हीं जावों तुजवरी पोरें
चाळवील्या पोरि : काये सांगो भांडखोरी : लाज वाटे : आम्हां : ॥ २ ॥ मुख
मलीन वदनें : उभा हडती येध्योने : तवं दसवंती म्हणे : आणा सीकळाउं : ॥
थोर आणीला कांटाळा : घरीदारीं लोकपाळा : डेरां रीघौनी घुसळा : तेथ लोणी
खावें : ॥ ३ ॥ येस्या मिळौनी सकळा दांवे लाउं त्याच्या गळा ॥ कैस्या
बांधती उसळा : येथ राहे रे उगा : ॥ बरा सांपडला हरी : आतां करीसील
चोरी : डोळे घालुनीयां येरी येरी : सवें हासल्याती : ॥ ४ ॥ तवं फांसल्या सकळा
उपडूनीयां उसळा : मोडी वृक्ष मावी मळा : अर्जुन दोन्ही : गजरु दसवंती नव्हे
धीरु : ॥ दांवे तुकयादातारु आगील्या वेगी : ॥ ५ ॥

११३०

[व.पृ.८४] भाष हा शरीरी : दुष्टी न फीरे माधारी : तया देषतां हे : ॥ ४ ॥
वैरभाव नाही : आपपर कोणहां काही : सोक मोहो दुष ठाई : तेथ नीरसली :
॥ तुका म्हणे सुषी : केली आपल्या सारीषी : स्वामी माझा कवतुकीं :
बाळवेशें घेले : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

(ही अर्धी च ओळ त्या च शाईनें व त्या च
लेखणीनें अक्षरास ओळ निराळी काढून
अशीच वाजूस लिहिली आहे.)

कळों नेदि माव त्यासि त्याचे ठाउके

११३१ गौळणी

ये रे कुसणा घुणावीती : पेलों भातुके : मळिनीयां बाळा येके ठाई
कवतुके : ॥ पेलोळोतोसे दावी लझलसापें मुकें : ॥ १ ॥ धृ ॥ अषंडीत
चटे त्याणी चटवीला कऱ्हां : ॥ आवडे तें त्यासी वाहाती संकल्प मना : ॥

काया वाच मनं रूपीं गुतल्या वासना : येकांताचें सुष जाती घेउनीयां
 राना : ॥ छ ॥ अवधीयांचा जाणे जाला भेलासा हरी : मीळोनीयां देती
 तेथे तयां जाये भीतरी : ॥ कळो नेदी घरीच्यां करी गोउनीयां चोरी :
 हातोहातीं नेती परेपरता दुरी : ॥ २ ॥ आनंदें नीर्मर आपणासी अपण :
 कीडितील बाळा तजीलें पारीषें जन : ॥ येकायेकीं तेथे नाहीं वीशम भीन :
 तुका म्हणे येका नारायेणावांचुन : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०३२ गौळणी

धृ ॥ या वो या चला जाउ सकळा : पाहों हा सोहोळा : आजी
 वृंदावनीचा : ॥ छ वाईला गोपाळें वेणुनाद पडे कानी : धीर नव्हे मनी :
 चीत जालें चंचळ : ॥ १ ॥ उरलें तें सांडा काम नका करुं गोवी हे ची
 वेळ ठा मज कृष्णभेटीची : ॥ २ ॥ नीवतील डोळे याचें श्रीमुख पाहातां :
 चालत तीं आतां घरीची सोसुं वाईट : ॥ ३ ॥ कृष्णभेटी आड कांही नावडे
 आणीक : लाज तरी लोक मने जाली उदास : ॥ ४ ॥ यकायेकी सा [व. १. ८५]
 दावीत चालीयेलां सवें : ॥ तुका म्हणे देवें रुपी केल्या तन्मये : ॥ ५ ॥

१०३३ गवळनी

धृ ॥ देंषीला डोळा बैसला मनी : तो वदनी उचारी : ॥ छ ॥ कोणही
 येकी भुलळि नारी : ॥ वीकतां गोरस म्हणे ध्या हरी : ॥ १ ॥ आपलीयाचा
 वीसरभोळा : ॥ गोवींद कळा : कवतुकें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे हांसे जन : ॥
 नाहीं कान ते ठाई : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०३४

आत हरी बाहेर हरी : ॥ हरीनें घरी कोडीयेलें : ॥ छ ॥ हरीनें
 कामा घातला चिरा : ॥ वीतावरा मुकवीलें : ॥ १ ॥ हरीनें जीवें केली
 सांटी : ॥ पाडीली तुटी सकळासी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे वेगळा नव्हे : ॥
 हरी भोवें भवंताला : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१०३५

हरीनें माझें हरीलें चीत : ॥ भार वीत वीसरळें : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां
 कैसें जावें घुरा नव्हे बरा : लोकीक : ॥ छ ॥ पारषीयांसी सांगतां गोटी : ॥
 घरीचीं कुटी घातील : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नीवांत राही : ॥ पाहीलें पांही
 धनीवरी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११३६ गवळनी

होतें दीवस हें बहुत मानसी : आजी नवस ते पुरले नवसी : ॥ भेटी होवी ते जाली गोवींदासी : आंता सेवा करीन नीस्चयेंसी गे : ॥ १ ॥ धृ ॥ स्थीर स्थीर मज ची साहे करा बहुत कस्ट सोसील्या येरझारा : येथें आडमज न साहावे वारा : देउनी कपाट आलें तें दुसरें वारा ॥ छ ॥ मुळ साता हे सायासांची जोडी नेदीं होउं वेगळें येकी घडी : ॥ नाही लोकीक हा स्मरला आवडी : आतां येणे काळें या लोभें वेडी : ॥ २ ॥ उदये उर्दई धरीला अवकाश : नीस्थीतीनें नीस्वीती सावकास : ॥ धीर्यें गोडी बहुत आला रस [व. पृ. ८६] तुका म्हणे हा मागुता न ये दीस : ॥ ३ ॥

११३७ गौळणी

स्वयें सुषाचें गे जाले अनुभव : येकीपासी येकी सांगतील भाव : ॥ अवघ्यां अवघा हा कैसा नवलाव : ॥ सर्वसाक्षी तेथे ची त्यांचा जीव : ॥ १ ॥ धृ ॥ आपा आपणासी करीती नवल : परी वाद्वावाद न षंडीती बोल : ॥ येका मेघस्यामैं जळधरें वोल : रसी उतावाळि हृदये सषोल गे : ॥ छ ॥ श्रुती परावीया मुषें रुचीकर : प्रीतीपात्राचा गौरवीं आदर : परस्परें ही सादरें सादर : योगें सजनाच्या सुषा नाही पार : ॥ २ ॥ येक वीश्ये तो सकळांचा हरि : त्याचे आवडीने आवडी ईतरी : अंध बहीर त्या परतें जनाचारी : ॥ त्याची कीर्ती गाईली पुराणातरी : ॥ २ ॥ भक्ती वालभ न तुटे चराचरीं : अस्त अनास्त यैसी ठेवी उरी : ॥ दुरी जवळी सचीता यैसी धरी रंगारंगा यैसैं होणें लागे हरी : ॥ ४ ॥ तुका लाधला हें उचीस्ट भोजन : आला बाहेरी परीमळें वोसंडोन : पडीलें कानी त्या जीवाची जतन : धरीले येका चीतें सेवटीं चरण : गे : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

११३८

(पुढें अर्धेअधिक पान कोरें आहे.)

[व. पृ. ८७] बैसउनी फेरों : गडी मध्ये भागी हारी : अवघीयांचें करी : समाधान सारीषें : ॥ १ ॥ धृ ॥ पाहे तो देषे समोर : भोगी अवघे प्रकार : हरुशें झेली कर : कवळ देती मुषी ते : ॥ छ ॥ बोले बोलती यासवें : देतील तें त्यांचें घ्यावें : ॥ येक येकां ठावें : येरयेरां अटशे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे देवा : बहु आवडीच्या हेवा : कोण्हांचीया जीवा : ॥ वाटों नेदी विशम : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ १ ॥

११३९

आम्हां नीकटवासें : कळों आलें जैसें तेंसें : नाहीं अनारसिं :
 कान्होबा अंतरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ पीढती आपलाल्या भावना : जैसी जयाची
 वासना : कर्माचा देवणा : पाहे लीळा कोतुके : ॥ छ ॥ षेळु षेळे न पडे
 डाई : ॥ ज्याचा भव त्याचा ठाई : पडतील डाई : कोण्ही कोडी उगवीती : ॥ २ ॥
 तुका म्हणे कवळ : हातीं घेउनी गोपाळ : ॥ देतो ज्याचें जैसें बळ : त्यासी
 तैसा वीभाग : ॥ ३ ॥

११४० काला

काम सारुनी सकळ : आले अवघे गोपाळ : जाली आंतां वेळ : म्हणती
 आणा सीदोन्या : ॥ १ ॥ धृ ॥ देती आपलाला झाडा : गाई बैसवील्या वांडा :
 दोंदील बोवडा : वांकड्यांचा हरी मेली : ॥ छ ॥ आपलालीये आवडी :
 मुदा वांघल्य परवडी : नीवडुनी गोडी : हरी मेळवी त्यांत तें : ॥ २ ॥ भार
 वागवीला षांदी : नव्हती मीळाली तों मादी : सकळांचे संधी : वोझीं अवघीं
 उतरली : ॥ ३ ॥ मार्गे करुनी तांतडी ॥ त्यासी रागा येती गडी : येथे काये
 कुडी : तुझी मीथ्या भावना : ॥ ४ ॥ येक येकाच्या सवादें : कैसैं धाले
 ब्रम्हांनदें : ॥ तुका म्हणे पदें : या रे वंडु हरीची : ॥ ५ ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ :

११४१ काला

याल तरी या रे लागें : अवघे माझ्या [व. पृ. ८८] समागमें : ॥
 १ ॥ धृ ॥ आजी देतों पोट मरी : पुरे म्हणाल तोवरी : ॥ छ ॥ हळु हळु
 चाला : कोण्ही कोन्हासी न बोला : ॥ २ ॥ छ ॥ ४ ॥ तुका म्हणे सांडा
 घाटें : तेणें नका भरूं पोटें : ॥ ३ ॥ ४ ॥

११४२ काला

सीकें लींबियेलें दुरी : होतों तीषांचीये वरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुम्हीं हो :
 दोहीकडे : मुष पसरुनी गडे : ॥ छ ॥ वाहाती ज्या धारा : घ्या रे दोहीं ज्या
 कोंपरा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे हातीं टोका : आधीक उनें नेंदी येका : ॥ ५ ॥

११४३ काला

लपाले ते मेड : त्यांस येथे जाला नाड : ॥ १ ॥ धृ ॥ धीट
 घेती धनीवरी : सीकी उतरीतो हरी : ॥ छ ॥ आपलीया मती : पडींली वीचारी
 चरीती : ॥ २ ॥ तुका लागे पांयां : कई पावाल या ठाया : ॥ ३ ॥ ६ ॥

११४४ काला

धालें मग पोट : केला गड्यानी बोभाट : ॥ १ ॥ धृ ॥ ये रे ये रे नारा-
येणा : बोल आबोलण्यां घुना : ॥ छ ॥ घांदावरी भार : ॥ ते सीणती बहु फार :
॥ २ ॥ तुकाच्या दातारें : ॥ नेलीं सुषी केली पोरें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११४५ काला

पाहाती गौळणी : तवं पालथीं दुधानी : ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणती नंदाचीया
पोरें : ॥ आजी चोरी केली घरें : ॥ छ ॥ त्यावीण हे नासी : नव्हे दुसरीया
येसी : ॥ २ ॥ सर्वे तुका मेला : त्याणें या गुणा आणीला : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

११४६ काला

आतां येसैं करूं : दोघां धरुनीयां मारूं : ॥ १ ॥ धृ ॥ मग टाकी हे षोढी :
तोंडी लागली ते गोडी : ॥ छ ॥ कोंडू घरांमधी न बोलोन जागों बुधी : ॥ २ ॥
बोलावीतो देवा : तुका गड्यांचा मेळावा : ॥ ३ ॥ ९ ॥

११४७ लळीत

पैईल पैईल आले हरी : संघ चक्र शोभे करी : ॥ १ ॥ धृ ॥ गरुड येतो फडत्कारें :
[व.पृ.८९] ना भी ना भी म्हणे त्वरें : ॥ छ ॥ मुगुट कुंडळांचे दीप्ती : ॥ तेजें
लोपलें गभस्ती : ॥ २ ॥ पीतांबर झळके कैसा : ॥ उजळीती दाही दीसा : ॥ ३ ॥
मेघस्याम वर्णु हरी : ॥ डोळस मुर्ती हे सारी : ॥ ४ ॥ चतुर्भुज वैजयेंती : ॥
गळां माळ असे रुळती : ॥ ५ ॥ तुका जा पै संतुष्ट : ॥ घरा आलें वैकुंठ-
पीठ : ॥ ६ ॥ छ ॥ छ ॥

११४८ लळीत

वीठल कीर्तनाचे अंती : जये जये हरी जे म्हणती : ॥ १ ॥ धृ ॥ तेंच
सुकुताचें फळ : वाचा रामनामैं नीषळ : ॥ छ ॥ बैसोनी हरीकथेसी : ॥ होय
सावध चीतासी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे त्याचें जन्म : सुफल जालें भवकर्म : ॥
३ ॥ छ ॥ छ ॥

११४९ लळीत

न चलवे पंथ : वेच नसतां पालवी : ॥ शरीर वीटंबीलें : वाटे भीक
मागवी : ॥ १ ॥ धृ ॥ न करी रे तैसें आप आपणा नीत राम राम तुम्ही
सकळ म्हणा : ॥ छ ॥ राम म्हणवीता रांडा पोरे, नीरवीसी : ॥ पडसी येमां-
हाची रे जाचीती चौऱ्यासी ॥ २ ॥ सुषी नाही राम तो अमहत्पारा : तुकां
म्हणे लाज नाही तया गंव्हारा : ॥ ३ ॥

११५० लळीत

थडीयेसी असतां : पाशाणाच्या सांगडी : ॥ बुडतां मध्ये भागी : तेथे
कोण घाली उडी : १ ॥ धृ ॥ न करीं रे तैसें आपआपणीयां : ॥ छ ॥ सावधपणें
सोमोळ वाटी भरुनीयां प्याला : मरणा अंती वैद आणवीतो गहीळा : २ ॥
तुका म्हणे ठाई याच करीं हा वीचारुं : ॥ जवं नाहीं पाताळा : हा येमाचा
कीकरुं : ॥ ३ ॥ छ

(पुढें वहीचें पान तिसरा हिस्सा कोरें आहे.)

श्रिगणेशाये नमः : ॥ ११५१ अंधळा

[व. पृ ९०] देषत होतों आधीं : मागें पुढें सकल : ॥ मग हे दुस्ती
गली : वरी आलें पडळ : त्रीमीर कोंदलेसे : वाढे वाढत प्रवळ भींत मीं जालों
देवा : काये ज्याल्याचें फळ : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां मज दुस्ती देई : ॥ पांझुरंगा
मायेबापा : ॥ शरण आलों आलों आंता : नीवारुनीयां पापा : अंजन लेवउनीं :
करीं मारग सोपा : ॥ जाईन सीधपथें : अवध्या चूकती षेपा : ॥ छ ॥ होतसे
षेद चीता : कांहीं नाठवे वीचार ॥ जात होतों जना मागें : तो ही सांडीला आ-
धार : ॥ हा ना तोसा ठाव जाला : अवघा पडीला आधार : ॥ फीरली माझीं
मज : कोन्हीं नेदीती आधार : ॥ २ ॥ जोंवरी चळन गा : तवं म्हणती माझा :
मानीती लाहान थोरें : देहे सुखाच्या काजा : ॥ ईंद्रीयें माळवली आला
बागुल आजा : ॥ कैसा वीपरीत जाला तो च देह नव्हे दुजा : ॥ ३ ॥ गुंतलों
या सर्वसारें : कैसा जालोंसें अंध : मीं माझें वाढउनी : माया वृष्णेचा वध : ॥
स्वहीत न दीसे ची : केला आपला वध : ॥ लागलें काळ पाठीं : सर्वें कामं
क्रोध : ॥ ४ ॥ लागती चालतां गां : गुण दोशांच्या ठेंसा : सांडीली वाट मग :
जालों नीराळा कैसा : पाहातो वाट तुझी : थोरी करुनी आशा : ॥ तुका
म्हणे वैद राजा : पंदरीच्या नीवासा : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

११५२

भगवंतां तुज कारणें गा : मेलों जीतची कैसी : नीह्कामबुधी ठेलों : ॥ चळन
नाहीं तयासी : ॥ न चलती हात पाये : दुस्ती फीरली कैसी : जाणतां नेदखों गा :
क्षर आणी अक्षरासी : ॥ धृ ॥ वीठोबा दान दें गा : तुझ्या सारीखें नाम :
कीर्त हे वाखानली थोरी वाढली सीमा : ॥ छ ॥ भुगती भुगती तुं ची येक : होसी
सीधीचा दाता : म्हणउनी सांडवली : शोख भयें लज्या चींता : सर्वस्वें त्याग
केला : धांव पातली आतां : [व. पृ. ९१] ऋपादान देई देवा : येउनी

सामोरा आतां : ॥ २ ॥ सर्वसारसागरु गा : भवदुखाचें मुळ : जनवाद आथरुन :
 माजी केले वींगळ : ॥ ईद्रीयें वज्रघातें : तपे उष्ण व जाळ : ॥ सोसीले काये करुं :
 दुर्भर हे चांडाळ : ॥ ३ ॥ ती हीं लोकी तुझें नाम : वृक्ष पलव शाखा : वेधलों
 वरी खोडा : भाव घेउनीं टेंका : ॥ जानवीं (?) नरनारी : जागो धरम लोकां : ॥
 पावती पुण्येंवंत : । सोये आमंची येका : ॥ ४ ॥ नाठवे आपपर : आतां काये
 बा करुं : सारीखा दोहीं सवा : हारपला वीचार : ॥ घातला यौगक्षेम : तुज आपला
 भार : ॥ तुकथा शरणागता : देईं अभयें करु : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

११५३ पांगुळ

पांगुळं जालों देवा : ॥ नाही हात ना पाये : बैसलों जयावरी : ॥
 सर्ईराट तें जाये : ॥ खेटीतां कुंपकांटी : खुंट द्रडी न पाहे : ॥ आधार नाहीं
 मज : कोन्ही बाप ना माये : ॥ १ ॥ धृ ॥ दाते हो दान करा : जाते पंढर-
 पुरा : न्या मज तेथवरी : ॥ अखंमा तो सोईरा ॥ छ ॥ ह्रींढितां गव्हाने गा :
 सीणलों दारोदारीं : ॥ न मीळे ची दाता कोन्हीं : जन्मदुखातें वारी :
 कीर्ति हे संतामुखी : तो ची दाखवा हरी : ॥ पांगळां पाये देतो : नादे
 पंढरपुरीं ॥ २ ॥ या पोटाकारणें गा : जालो पांगीला जना : न
 सरती बाप माये : नाहीं भीकें खंडना : ॥ पुंहाडा म्हणती येकें : ॥
 तया नाहीं कारुणा : ॥ स्वान हें लागे पाठी : आशा बहु दारुणां :
 ॥ ३ ॥ काये मीं चुकलों गा : मागें नेणवे कांहीं : ॥ न कळे ची
 पापपुन्य : तेथे आठव नाहीं : ॥ मीं माजी भुललों गा : दीपपतंग सोई : ॥
 दया मज जीवदान : संत मानभाव काहीं : ॥ ४ ॥ दुरुणीं आलों मीं गा :
 दुख जालें दारुणं : यावया येथवरी : हें ची होतें कारण : ॥ दुर्लभ भेटी
 तुम्हां : जालें पाई दुरुसेण : वीनवीतो तुका संता : दोन्हीं कर जोडून :
 ५ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

११५४ पांगुळ

देश वेश नव्हे माझा : सहज फीरत आलों : [व. पृ. ९२]
 करु सता कवणावरी : कोठे स्थीर राहीलों : पाये डोळे म्हणतां
 माझें : तीहीं कैसा मोकलीलों : ॥ परदेसी नाहीं कोन्ही : ॥ अंध पांगुळ
 जालों : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां माझी करीं चींता : दान दे गा भगवंता : ॥ पाठीं
 पोटीं नाहीं कोण्ही : नीरवीं सजन संता : ॥ छ ॥ चालतां वाट पुढें : भये
 वाटातें चीती : बहुतें जनें गेलीं : ॥ नाहीं आलीं मागुतीं : ॥ नेदखे काये जालें :

कान तरी आईकती : ॥ बैसलों संदे भागी : तुज धरुनी चीतीं : ॥ २ ॥
 भाकीतों करुणां गा : जैसा साडीला ठाव : ॥ न भरे ची पोट कधी : नाही
 नीस्चल पाव : हींडतां भागलों गा : लक्ष चौऱ्यासी गावं : धरुनी राहीलों गा :
 हा ची वसता ठाव : ॥ ३ ॥ भरवसा काये आतां : कोण आणी अवचीता : ॥
 तैसी च जाली कीर्ती : ॥ तयां मज बहुतां : ॥ म्हणउनी मारीं हाका : सोय
 पावें पुन्यवंता : ॥ लागली भुक थोरी : तु च कृपाळु दाता : ॥ ४ ॥ संचीत
 सांडवलें : कांहीं होतें जवळी : ॥ वीत गोत पुत माया : तुटली हे लागावळी :
 नीकहामं जालों देवा : होतें माझे कपाळी : ॥ तुका म्हणे तूं ची आतां : ॥
 माझा सर्वस्व बळी : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

११५५ अधळा

सहज मीं आंधळा गा : नीजनीराकार पथें : वृती हे नीउतीं
 जाली : जन न दीसे तेथे : मीं माजी हारपलों : ॥ ठाई जेथीचा
 तेथे : ॥ अटशे तें ची जालें : कांहीं द्रुशे चें होतें : ॥ १ ॥ धृ ॥ सुखें
 मी नीजेलों गा : सुन्य सारुनी तेथे : ॥ त्रिकुट सीखरीं गा : ॥ दान
 मीळे आईतें : ॥ छ ॥ टाकीली पात्र झोळी : धर्म अधर्म आशा : कोल्हाळ
 चुकवीला : ॥ त्रीगुणाचा वळसा : ॥ न मंगें भीक आतां : ॥ : यैसा जाला
 भरवसा : पावली सत्रांवीं गा : तीणें पुरली ईछा : ॥ २ ॥ उर्ध मुखें आळवीला :
 सोहुं शब्दाचा नाद : ॥ अरुप जागवीला : दाता देउनी छंद : ॥ घेउनी आला
 दान : ॥ नीज तत्व नीज बोध : ॥ स्वरुपीं मेळवीला : नाम ठेवीले भेद : ॥ ३ ॥
 शब्द हा बहुसार : उपकारांची रासी : ॥ म्हणउनीया [व.पृ.९३] लवीला : मार्गे
 येतील त्यांसी : ॥ मागुनी आली वाट : सीध बोळीची तैसी : ॥ तरले तरले
 तरती गा : आणीक ही वीस्वासी : ॥ ४ ॥ वर्म तें येक सार : द्रुढ धरावा भाव :
 जाणीव नागवण : नेदी लागों हा ठाव : ॥ म्हणउनी संग टाकीं : सेवीं अद्वैत
 भाव : ॥ तुका म्हणें हा ची संती : मार्गे केला उपाव : ॥ ५ ॥ छ ॥

११५६

उंसिर कां केला कृपाळु वा गा विठला ॥ १ ॥ मज दिल्लें कोणहा हाति :
 छ ॥ कोठवरी धीर धरूं मन करु स्थिर ॥ २ ॥ तुका म्हणे जीव ऐसी भाकितसे
 किव ॥ ३ ॥

[व. पृ. ९६] ॥ धृ ॥ कोडें रे कोडें : आईका हें कोडें : उग
 ॐनी फार राहे गुंतोनीयां थोडें : छ ॥ पुसतसें सांगा मीं हें : मीं हें माझें
 येसैं काई : रुसों नका नुगवे तो झवें आपली आई : ॥ १ ॥ सांगोतो हें
 मुळ काहीं न धरावी पंती : ॥ ज्यालें ज्यवो मेलें मरो : ॥ परारब्धां हर्ती :
 ॥ २ ॥ तुका म्हणे अभीमान सांडावा सकळी : न ये आंगावरी : वांयां येउं
 देउं कळी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

११५८

नुगवे तें उगउन सांगीतलें : भाई : ॥ घालुनीयां ताळा : आतां
 सुधें राषा घाई : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां नाहीं काहीं : ॥ राहीलें : ॥ म्यां
 आपण्या आपण पाही : ॥ छ ॥ कमाईस मोल येथे नका रीस मानु : ॥ नीवडूनी.
 नये नीडुं मज कोण्हां वाणुं : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पदोपदी कान्हो वणमाळी :
 जयेजत मग सेवटीले येका वेळीं : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

११५९

बोलोंनीयां दाउं तुम्ही कां नेणा जी देवा : ॥ ठेवाल ते ठेवा : ठाई
 तैसा राहेन : ॥ १ ॥ धृ ॥ पांगुळलें मन : काहीं नाठवे उपाये : म्हणुंउनी
 पाये जीवीं धरुनी राहीलों : ॥ छ ॥ त्यागें भोगें दुष काये सांडावें मांडावें : ॥
 यैसी धरीयेली जीवें : माझ्या थोरी असंका : ॥ २ ॥ तुका म्हणे माते बाळ
 चुकलीयां वनी : ॥ न पवतां जननी : मरण पावे वीठले : ॥ ३ ॥
 छ ॥ छ ॥

११६० भुपाळी

असो वाट पाहें काहीं नीरोप कां मुळ : ॥ कां हें कळवळ : तुज उमटे च
 ना : ॥ १ ॥ धृ ॥ अवो पांडुरंगे पंढरीचे नीवासे : लाउनीयां आसे : चाळउनी ठेवी-
 लें : ॥ छ ॥ काये जन्मा येउनीयां केली म्यां जोडी : ॥ येसैं घडीघडी : जीवा
 येतें आठउः ॥ २ ॥ तुका म्हणे घरा पावें ची ना वीभाग : ॥ धीकारिते जग :
 हे ची लाहें हीसोबें : ॥ ३ ॥ छ ॥

११६१

कां गा कींवीलवाणां केलों दीनाचा दीनाचा दीन : काये तुझी हीण :
 शक्ती जालीसी दीसे : ॥ १ ॥ धृ ॥ लाज येते मना [व. पृ. ९७] तुझा
 म्हणवीतां दास : गोडी नाहीं रस बोलीलीया सारीषी : ॥ छ ॥ लाजवीली

मार्गे संताची उतरें : कळों येतें षरें : दुजें येकावरुनी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
माझी कोणें वदवीली वाणी : ॥ प्रसादावाचुनी : तुमंचीया वीठला : ॥ ३ ॥
छ ॥ छ ॥

११६२ भुपाळी

जळो माझें कर्म वांयां केली कटकट : ॥ जालें तैसें तंट : नाही आलें
अनुभवा : ॥ १ ॥ धृ ॥ पुढें आंता धीर काये देउं या मना : यैसें नारायणा : प्रेरीलें
तें पाहीजे : ॥ छ ॥ गुणवंत केलों दोश जाणा साटी : ॥ माझें माझें पोटी : ॥
बळकट दुशण : ॥ २ ॥ तुका म्हणे अहो केशीराजा दयाळा : ॥ बरवा
हा लळा : पाळीयेला सेवटी : ॥ ३ ॥

११६३

येई गा वीठला येई गा वीठला : ॥ प्राण हा फुटला : आळवीतां : ॥
१ ॥ धृ ॥ पडीयेलों वनी थोर चींत वनी : ॥ उसीर आझुनी : लावीला कां : ॥
छ ॥ काये तुज नाही लोकीकाची संका : ॥ आपल्या बालका : मोकलीतां : ॥ २ ॥
तुका म्हणे बहु षंती वाटे जीवा : ॥ धरीयेलें देवा दुरी दीसे : ॥ ३ ॥
छ ॥ छ

११६४

आपल्ये गांवींचें नेदषेंस जालें : वीदेसीं येकलें : कीती कंदूं : ॥ १ ॥ धृ ॥
म्हणउनी पाहें मुळ येतां वाटे : ॥ जीवलग भेटे : कोणहीं तन्हीं : ॥ छ ॥
पाहातां अवघ्या दीसतील दीसा : सकळ ही वोसा : द्रुस्टीपुढें : ॥ २ ॥
तुका म्हणे कोणहीं नं संगे वारता : ॥ तुझी वाटे चींता पांडूरंगा
॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११६५

जन तरी देषें गुंतलें प्रपंचें : ॥ स्मरण हें सांचें त्यांसी नाहीं : ॥ १ ॥
धृ ॥ म्हणउनी मार्गे परतलें मन : घालणीचें वन : देषोनीयां ॥ छ ॥ ईद्रीयांचा
गाजे गोंधळ ये ठाई : ॥ फोडीतसे डोई : अहंकार : ॥ २ ॥ तुका म्हणे देवा
वासन्येच्या आटें : ॥ केली तळपटें बहुतांची : ॥ ३ ॥ छ ॥

११६६

पापपुनं सुषडुषाची मंडळें : येका येक बळें : डाव घेती : ॥ १ ॥ धृ ॥
कवतुक डोळा : [व. पृ. ९८] पाहीलें सकळ : नाचवीतो काळ : जीवांसी

तैं : ॥ सर्गींचीया भोगें सरता नरका : मागां पुढा येका येक दोन्हीं : ॥ २ ॥
तुका म्हणे भये उपजलें मना : ॥ वेई नारायेणा : कंडीये मज : ॥ ३ ॥ छ ॥ छा ॥

११६७

वीठल हा चीतीं गोड लागे गातां गीती ॥ १ ॥ धृ ॥ आम्हां वीठल
जीवने : टाळ चीपळीया धन : ॥ छ ॥ वीठल वीट वाणी : अमृत हे संजी-
वनी : ॥ २ ॥ रंगला या रंगें तुका वीठल सर्वांगें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

११६८

लुटा संत जन : ॥ अमुप हें रासी धन : ॥ १ ॥ धृ ॥ तारुं लागलें
बंदरीं : ॥ चंद्रभागेचीये तीरी : ॥ छ ॥ न लगे कांहीं बळ : ॥ धांव घाला रे
सकळ : ॥ २ ॥ तुका जवळी हमाल : ॥ भार चालवी वीठल : ॥ ३ ॥

११६९

धांवें तास फावे : दुजे उगउनी गोवें : ॥ १ ॥ धृ ॥ घ्यावें भरुनीयां घर :
मग नाही घेरझार : ॥ छ ॥ धनी उभें केलें : पुढलीकें या उगलें : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे ठसा : ॥ गेला पडोनीयां येसा : ॥ ३ ॥

११७०

नव्हे मतोळ्याचा वाण : ॥ नीत नवा नारायण : ॥ १ ॥ धृ ॥ सुष उप-
जे सेवने : घरें टांकसाळी नाणें : ॥ छ ॥ लाभ हातोहाती : ॥ आधीक पुढतो पु-
ढती : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नेंणो कीती : ॥ पुरोनी उरलें पुढती : ॥ ३ ॥ छ ॥

११७१

घातले दुकान : देती आलीयासी दान ॥ १ ॥ धृ ॥ संत उदार उदार : ॥
भरलें अमुप भांडार : ॥ छ ॥ मागत्याची पुरे : धणी आणीकांसी उरे : ॥ २ ॥
तुका म्हणे पोते भरले देवें नव्हे रीतें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११७२

नर अस्तुती आणी कथ्येचा वीकरा : मज नको दातारा : ॥ घडों
देउं : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसी ये कुपेची भाकीतों करुणा : ॥ आहेसी तुं राणा :
उदाराचा : ॥ छ ॥ भुतांचा मछर : आणी संतनींदां : ॥ मज नको गोवींदा
घडों देउं : ॥ २ ॥ परावीया नारी आणी परधना : नको देउं मना : [व.पृ. ९९]
वरी येउं : ॥ २ ॥ देहे अभीमान नको देउं सीरी : ॥ चढे कांहीं परी : येक
देवा : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे तुझ्या पांयाचा वीसर : नको वारेंवार : पडों देउं : ॥ ५ ॥

११७३

लोकीका पुरती नव्हे माझी सेवा : ॥ अन्यन केशवा : दास तुझा : ॥ १ ॥
 ॥ धृ ॥ म्हणुनी करी पांयांपासी आळी आणीक वेगळी नेणें परी : ॥ छ ॥
 येकवीधें आम्हीं स्वामीसेवेसाठी : ॥ वरी तो ची पोटी : येक भाव : ॥ २ ॥
 तुका म्हणें करी सांगीतलें काम : ॥ तुम्हां धर्माधर्म ठावे देवा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११७४

जन्ममरणाची वीसरलों चींता : तुं माझा अनंता : मायेबाप : ॥ १ ॥
 ॥ धृ ॥ होतील ते डोळां पाहेन प्रकार : ॥ भयों आणी भार : नीरसली : ॥ छ ॥
 लीगाढाचें मुळ होती पंच भुतें : ॥ त्यांचे त्यापुरतें : वीभागलि : ॥ तुका म्हणें
 जाला प्रपंच पारीषा जीवासी तु सषा : पांडुरंग : ॥ ३ ॥ छ ॥

११७५

यांच्यां संगें होतों पडीलों भोवनी : ते केली धोवनी : झाडूनीया : ॥ १ ॥
 धृ ॥ आंता येकायेकी मनासी वीचार : करुं नाही भार दुजीयाचा : ॥ छ ॥
 प्रसादसेवनें आली उस्तावळी : ॥ उचीत ते काळी : अवचीत : ॥ छ ॥ तुका
 म्हणे वर्म सांपडलें हातीं : ॥ सांडीयेली घंती : चींता देवा : ॥ ३ ॥ छ ॥

११७६

आवडी भोजन प्रकार परवडी : भीन भीन गोडी : येका रसा : ॥ १ ॥ धृ ॥
 भोगीत्या पंगती : लाधलो प्रसाद : ॥ तीहीं नाही भेद : राषीयेला : ॥ छ ॥
 पाकसीधी संतां हस्तकें वीनयोग आवडीचे भाग सीध केले : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणे आला उचीस्ट प्रसाद : ॥ त्याणें हा आनंद : माझ्या जीवा : ॥ ३ ॥

११७७ वासुदेव

[व. पृ. १००] रामनाम दोनी अक्षरें : सुलभ आणी साचारें : जागा
 मागीलीया पाहारें : सेवटीचें गोड तें ची खरें : ॥ १ ॥ धृ ॥ राम कुण वासुदेवा :
 जाणवी जनासी : वाजवी चीपळीया : टाळ घागरीया घोसी : ॥ छ ॥ गाये
 वासुदेव वासुदेवा : भीन नाही आणीकां नावां : दान जानोनीयां करी यावा :
 नेठवी उरी कांहीं ठेवा रे : ॥ २ ॥ नीज घेउनी या फीरती : येक वेळ
 जाणवीती : धरुनी राहा चीती : नेधें भार साडीं काम हाती रे : ॥ ३ ॥ सुपात्रीं
 सर्व भाव : मी ती सर्व वासुदेव : जाणती कपाळुव : जयां भीन भेद नाहीं ठाव
 रे : ॥ ४ ॥ सुर दाने जीवें उदार : नाहों वासुदेवीं वीसर : वाढे कीर्त चराचर :
 तुका म्हणे तयां नमस्कार रे : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

११७८

बोल बोले आबोलणें : आंत जागें बाहेर नेजेलें : आसे घरांत घरकुल
केलें : नेणें अथा कीं उजेडलें गा ॥ १ ॥ धृ ॥ वासुदेव करीतों फीरा : वाडीयांत
बाहेर दारा : कोण्हीं काहीं तऱ्हीं दान करा : जाब नेदा च होतों सामोरा गा :
॥ छ ॥ हातीं दीडी टाळ मुर्षी गाणें : ॥ होतो गजोर बहु नेत्यान : नाहीं
नीवडीली थोर लाहानें : नका नीजों भीकेचीया भेणें गा : ॥ २ ॥ मीं वासुदेव
तत्वता : कळों येईल वीचारीतां : ठावा आहें सभागीयां संता : ॥ २ ॥ नाहीं दुजा
आणीक मागता गा : ॥ ३ ॥ काये जागा च नेजेलासी : सुनी जागउनी दारा-
पासी : तुझ्या हीतापाठिं करीतें व्यासी : भेटी नेघेस वासुदेवासी गा ॥ ४ ॥ यैसें
जागवीलें अवघें जन : होतें संचित तीहीं केलें दान : तुका म्हणे दु(ब)ळीं कोन
कोण : ॥ गेली वासुदेवा वीसरो न गा : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

कान्होबाचा ११७९ वासुदेव

(गातो वासुदेव मी आवीका : चीत ठेउनी ठावी भावें येका : डोळे
झाकुनी राती करु नका : काळ करीत बैसला लेषा गा : ॥ १ ॥ धृ ॥ राम
राम क्षमरा आधी : करा लाहो गाठी घाला मुळबंदी :) [व. पृ. १०१]
सांडा वाउगीया उपाधी : लक्ष लाउनी राहा गोवीदी गा : ॥ छ ॥ क्षीन-
भगुर नाही भरवसा :

एवढें लिहून झाल्यावर पान कोरें.

११८०

[व.पृ.१०२] संमर्थाचा ठाव संचलाची असे द्रुबळाचे आसे : पुढें
करी : ॥ १ ॥ धृ ॥ पावलें घेईन पदरी हें दानं : येकांती भोजन : करुं
जाउं : ॥ छ ॥ न लगे पाहावी उचीता वेळ : ॥ आयाचीत काळ : साधला
तो : ॥ २ ॥ तुका म्हणे पोट धालीया उपरी : गोरवा उतरीं पुजुं
देवा : ॥ ३ ॥ छ ॥

११८१

उदार तुं हरी : यैसी कीर्त चराचरी : अनंत हे थोरी : गर्जतील
पवाडे : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुझ पार्ई माझा भाव : पुसीं जन्ममरणाचा ठाव : ॥
देवाचा तुं देव स्वामी सकळ ब्रम्हांडा : ॥ छ ॥ मांगणें तुज मागों : जीवभाव
देवा सांगो : लागों तरी लागों : पांयां तुमच्या दातारा : ॥ २ ॥ दीसों

दसी कोढीसवाणें : तरी तुज ची हें उनें : ॥ तुका म्हणें जीणें : माझें तुज
आध्यान : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११८२

पाहा कीती आले : शरण समान ची केले : नाही वीचारीले गुण
दोश : कोण्हांचे : ॥ १ ॥ धृ ॥ मज सेवटींसा द्यावा : ठाव तयांची ये देवा :
नाहीं करीत हेवा : कांहीं थोरपणाचा : ॥ छ ॥ नाही पाहीला आचार : कुळ-
गोत्राचा वीचार : फेंडें आला भार : मग न म्हणें दगड : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
सर्व जाणा : तुझ्या आल्यावरी मना : ॥ केला तो उगाणां : घडल्या मांहा
दोशांच्या : ॥ ३ ॥ छ ॥

११८३

तुझ्या रुपें माझी काया : भरो द्यावी पंढरीराया : दर्पणींची छत्राया :
येका रुपे भीनत्व : ॥ १ ॥ सुष पडीलें साटवणें : सता वेच सनेंसने : ॥ अड-
चणीचे कोणें : च्यान्ही मागें उगवले : ॥ छ ॥ वसो डोळ्यांची वाडुली : ववळें
भीन छत्रा आली : कृष्ण अंजनें चाली : नव्हे प्रती मावारी : ॥ २ ॥ जीव
ठसावला जीवें : मना आलें तेथे जावें : फांटा पडीला नावें : तुका म्हणे
षडले : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११८४

[व. पृ. १०३] आतां चुकलें बंधन : गेलें नीवारोनी दान :
आपले ते वाण : सावकासें वीकावें : ॥ १ ॥ धृ ॥ लाम भोडला अनंत : घरीं
सांपडलें वीत : ॥ हातो हातीं थीत : उरो तळ नल्हाची : ॥ छ ॥ होतें गोवीलें
वीसारें : माप जालें थेकसरें : होतें होरें वारें : तों ची लाहो साधीला : ॥ २ ॥
कराया जतन : तुका म्हणे नीज धन : केला नारायेण : साहे नेदी वीसंभो :
॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११८५

सोसों सोसें मारुं हाका : होईल चुका म्हणउनी : ॥ १ ॥ धृ ॥ मागे पुढें
क्षीणभरी : नव्हे दुरी अंतर : ॥ छ ॥ नाम सुषी बैसला चाळा : वेळो वेळां
पडताळी : ॥ २ ॥ तुका म्हणें सुषी केलें : ॥ या वीठलें बहुत : ॥ ३ ॥ छ ॥

११८६

बैसोनीयां षांउ जोडी : अढा अढी चुकउनी : ॥ १ ॥ धृ ॥ येसें केलें
नारायेणें : बरवें जीणें सुषाचें : ॥ छ ॥ घरीच्या घरीं भांडवल : ॥ न लगे बोल
वेचावे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आटाआटी : चुकली दाटी । सकळ : ॥ ३ ॥

११८७

पांडूरंगे पांडूरंगे : माझे गंगे माउलीये : ॥ १ ॥ धृ ॥ पान्हां घाली प्रेम-
धारा : पुरक्षीरा लाटों दे : ॥ छ ॥ आंगें आंग मेळवणी : करी धणी फेडाया : ॥
२ ॥ तुका म्हणे घेईन उड्या : सांडीन कुड्या : भावना : ॥ ३ ॥ छ ॥

११८८

धरुनीयां चाली हांवा : येईन गावां : धावंत : ॥ १ ॥ धृ ॥ पाठवीसी
मुळ तरी लवकरी वीठले : ॥ छ ॥ नाचैन त्या प्रेमसुषें : कीर्त मुषें गाईन : ॥
२ ॥ तुका म्हणे संतमेळी : पाये धुळी वंदीन : ॥ ३ ॥ छ ॥

११८९

आपल्याचा करीन मोळा : माझ्या कुळाचाराचा : ॥ १ ॥ धृ ॥ अव-
धीयांचे वंदीन पाये : ॥ ठायाठाये नेदधें : ॥ छ ॥ [व. पृ. १०४] नेंदी तुटों
समाधान : थांबु जन सकळ : ॥ २ ॥ तुका म्हणे झाडा होये : ॥ तों हे सोये
न संडी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११९०

मायेबापाचीये भेट्टी : अवध्या तुट्टी : संकोचें : ॥ १ ॥ धृ ॥ भोगीलें तें
आहे सुष : खातां मुप मोकळें : ॥ छ ॥ ॥ छ ॥ उत्तम तें बाळासाटी : लावी वांटी :
माउली : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जाली धणी : अनंभें मनी : न समाय : ॥ २ ॥ छ ॥

११९१

उदासीनाचा देहै रुप : ब्रम्हं रुप : नाही पुन्ये पाप लागत या : ॥ १ ॥ धृ ॥
अनुताप आंगी अज्ञीचीया ज्वाळा : नाही मृगजळा वीझों येत : ॥ छ ॥ दोश
येस्या नावें : देहाचा आदर : वीटाळी अंतर = अहंभाव : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
जाये नासोनीयां पतीं : तंव चीती : बघतात : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११९२

बंधनाचा तोडूं फासा : देउं आसा टाकुनी : ॥ १ ॥ धृ ॥ नाही तें च
घेतां सीरी : होईल दुरी नीज पय्य : ॥ छ ॥ ॥ नाथीलें ची माझें तुझें : कोण वोझें :
वागवी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे अंतराये : देवीं काये जीणें तें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११९३

सकळ पुजा स्तुती : करावी तें व्होंवें या रीती : ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणउनी
वारा जन : संतपुजा नारायेण : ॥ छ ॥ सेजवावें तें बरी : दावी उमंटूनी टेंकरी : ॥ २ ॥
तुका म्हणे सुरा : दुधा म्हणतां केवी बरा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

११९४

अहो पंडीत जन तुमंचे वंदीतों चारण : ॥ १ धृ ॥ नका करुं नर
अस्तुती : ॥ माझी परीसावी विनती : ॥ छ ॥ छ ॥ अने अछ्यादन : ॥ परारब्धा
हैं अध्यान : ॥ २ ॥ तुका म्हणे वाणी सुषे वेचा नारायेणी : ॥
३ ॥ छ ॥ छ ॥

११९५ टीपरी

[व.पृ.१०५] दोनी टीपरी येक चीनाद : सगुण निर्गुण नाहीं भेद : ॥ कुसरी
आंग मोडीतल परी : मेळवीती : येकची छंद : ॥ १ ॥ धृ ॥ काहीं च नव जाये
वांयां रे खेळीया : येक बसवंत अवघीयां : शम वीशम तेथे होउं च नदी :
जागवीउनें आगळीयां : ॥ छ ॥ संत मंत सीध खेळतील घाई : ॥ तें ची सांभाळी
माझा भाई रें : ॥ हात राखेन हाने टिपण्या टीपरे : मळींन जाई त्याचे सो +
रे : ॥ २ ॥ वताळाचें अवघें ची जाईल वांयां : काये ते रमीं स्मीधारुणी
काया : नीवडूनी बाहेरी काढीती निराळा : नीमळे जो संतांचीया घा रे : ॥
३ ॥ प्रकाराचें काज : नाहीं सांडीं लाज : नीसंक होउनीयां खेळ रे : नेणतीं
नींच येक : पावलीं मान : वीठल नामाचीया बळें रे ॥ ४ ॥ रोमांच गुढीया
हालवीती आंग : ॥ भाववळें खेळी येते चाग रे : ॥ तुका म्हणे कंठ शब्ददात :
तथांस वीठोबाचा संग रे : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

११९६ टिपरी

या रे गडी नो धरुं घाई : जाणे तो ही नेंणता : नाम गावों : टाळी
वाहों : आपलीया हीता : ॥ १ ॥ धृ ॥ फावले तो घ्या रे आतां : प्रेमदाता
पांडूरंग : आजी दीवस सोनीयांचा : वोडवला रंग : ॥ छ ॥ हींडती राणों-
राण : भुजंगांत कांत्यावन : सुख तयाहुन : आम्हां गातां नाचतां : ॥ २ ॥
म्हणे तुका ब्रह्मादिकां : सावळे सुखा दुलभ तें : आजी येथें आलें सुखें :
नाम मुखें : कीर्तनी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

११९७ टिपरी

भीमातीरीं येक रचलें नगर : त्याचें नावं पंढरपुर रे : तेथील मोकासी :
च्यारी हात त्यासी बाईला सोळा हजर रे : ॥ १ ॥ धृ ॥ नाचत जावं त्याच्या
गांवां रे : खेळीया सुख देईल वीसावां रे : ॥ पुढें गेले ते नीधाई जालें : वानी-
तील त्याची सीमा रे : ॥ छ ॥ बळीया आगळा : पाळी लोकपाळां : रीगु नाहीं

कळीकाळा रे : पुंडलीकु पाटील : केली कुळवाडी : तो जाला भवंदुखा वेग-
ळा रे : ॥ २ ॥ संत सजन मांडीला दुकान : जया जें पाहीजे तें आहे रे : ॥
भुरती भुरती फुका च साटी : तयेसी कोणही न पा (हे) रे : ॥ ३ ॥ दोनी च हाट भरी-
येले दाट : आपार मीळाले वारकरी रे : ॥ न वजों म्हणती आम्हीं वैकुंठा :
जी [व. पृ. १०६] हीं देखिली पंढरी रे : ॥ ४ ॥ बहुत दीवस मज
होती आस : आजी घडलें सायासी : तुका म्हणे होये तुमंचीया पुण्ये :
भेटी तयाच्या पांयांसी : ॥ ५ ॥ छ ॥

११९८ टीपरी

षळु मांडीला वाळुवंटी घाई : नाचती वैष्णव भाई रे : ॥ क्रोध अभी-
मान केला पाउटणी येकयेकां लागतील पाई रे : ॥ १ ॥ धृ॥ नाचती अनंद कळोळी
रे : पवीत्र गाणें नामावोळी : कळीकाळावरी घातलीसे कास येकाहुनी येक
बळी रे : ॥ छ ॥ गोपीचंदन उठी तुळसीच्या माळा : ॥ हार मीरवती गळां :
टाळमृदंग घाई पुरपवसुशाव : अनुंउपम्यें सुख सोहोळा : ॥ २ ॥ ल्बुद(लुब्द)ली
नादीं लागली समाधी : ॥ मुढ जन नारी नर लोकाः पंडीत ज्ञानी
योगी मानभाव : येक ची सीध साधका : रे : ॥ ३ ॥ वर्ण अभीमान
वीसरली याती : ॥ येकयेकां लोटांगणी जाती : नीर्मळ चीतें जाली नवनीतें :
॥ पाशाणा पाझर सुटती रे : ॥ ४ ॥ होतो जयेजयेकार गर्जे अंबर : ॥
मातले वैष्णव वीर रे : तुका म्हणे सोपी केली पायेवाट : उतराया
भवसागर : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

११९९ लळीत

[व. पृ. १०९] संतगाती हरी कीर्तनी : त्यांचें घेईन पायेवणी : ॥
॥ १ ॥ धृ॥ हे ची तप तीर्थ माझें : आणीक नेणें काहीं दुजें ॥ छ ॥ काया
कुरवंडी करीन : संत मंत वोवाळीन : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नेणें काही :
अवघें आले संतापाई : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१ पुढें सर्व पान कोरें च सोडिलें आहे.

२ पृ. १०७ व १०८ वर पंढरीचा महीमा लिहिला आहे. तो संदासीवाचा आहे.

१२०० लळीत

कथेची सामग्री देहे अवसान वरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ नको जाऊं देऊं
भंगा : गात्रें माझी पांडुरंगा : ॥ छ ॥ आयुष्य करी उने : परि मज आवडी
कीर्तन ॥ २ ॥ तुका म्हणे हाणी यावांचुन मना नानी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छे ॥

१२०१ लळीत

रत्नजडीत सीहासण : वरी बैसेले आपण : ॥ १ ॥ धृ ॥ कुंचे
ढळेत दोहीं बाही : जवळी खुमा राही : ॥ छ ॥ नाना उपचारी : ॥ सीधी
वोळगती कामारी : ॥ २ ॥ घेऊन पायेरषा : उभा बंदी : जन तुका : ॥ ३ ॥

१२०२ लळीत

हीरा शोभला कोंदनी : जडीत माणीकाचीं घाणी : ॥ १ ॥ धृ ।
कैसा दीसे नारायेण : मुष सुषाचें मंडण : ॥ छ ॥ कोटी कोटी कळा : ॥
पूर्णमेच्या पूर्ण कळा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे दुस्टी धाये : ॥ ण हातांची
मार्गे न ये : ॥ ३ ॥ छ ॥ ४ ॥ छ

१२०३ लळीत

गांव वानु तुज तुझा करूं अनुवादु : जीकडे देषां तीकडे : सर्वमये
गोवींदु : ॥ १ ॥ धृ ॥ अनद रे वीठोवा जाला माझे मनी : ॥ देषीले लोचनी
ईटेसहीत पाउले : ॥ छ ॥ न करीं कांहीं तप रे मुक्तीचे सायास : ॥ हा च
जन्मो जन्मीं गोडभक्तीचा सौरस : ॥ २ ॥ तुका म्हणे प्रेमा आम्हां उने तें
काई : ॥ वैकुंठीचा राणां : सांठवीला : हद्दई : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

: ॥ फाक : ॥ १२०४

[व पृ. ११०.] संपै करीसी ज्याच्या नावें : त्याचें तुज नाही ठावे :
॥ आईक सांगोतां येक्या भावें : ॥ सांपडे घरीं तें जीरउन खावें : रे वीठल :
॥ १ ॥ टीळे माळा करंडी सोंग : धरुनीयां चाळवीलें जग : ॥ पसरि हात
नाहीं त्याग दावी दगड आणी पुजी तें भग : वीठल ॥ २ ॥ राख लाउनी
आंग मळी : वाहे ठोक मीं येक बळी : वासने हातीं बांधावी नळी तथा
योनी गीळी उगळी रे वीठल : ॥ ३ ॥ कोण ते राहाडीचें सुख : ॥
वरते पाये हडतें मुख : ॥ करवी पीडा भोगवी दुख : पडे नरकी : नुपळे
मुख रे वीठल : ॥ ४ ॥ सीकला फाका मारी हाका : रांडा पोरे मेळवी लोका :
वीठवी शरीर : मागे रुका : केळें ते गेलें अवघें च फुका : रे वीठल : ॥ ५ ॥ कळावें
जना मीं येक बळी : ॥ उभाराहे मांडूनीयां फळी : ॥ फोडूनी गुढवे कोंपर चोळी .

आपला घात करुनी : आपण ची तळमळी : रे वीठल ॥ ६ ॥ फुकः
 खेळें ठकलीं वायां : धरुनी सोंग बोडक्या डोया : सीवों नये ते अंतरी
 माया : संपादनी वीन : वीठंबीली काया : रे वीठल : ॥ ७ ॥ धुळी माती
 खेळों च नका : जवादी चंदन घ्यावा तुका : आपणा परीमळ : आणीका
 लोकां : मोलाची मंहीमा : फजीती फुका : रे वीठल : ॥ ८ ॥ बहुत दुखी
 जालीयां खेळें : आंगी बुधी नाहीत बळें : ॥ पाठीवरी तोबे तोंड काळें :
 रसना ईंदीये उपस्थाच्या मुळें रे वीठल : ॥ ९ ॥ काये सांगोतो तें आईका
 तुका : ॥ खेळ काहीं अवगों च नका : चला जांव : आधीं पोटी लागल्या
 मुका : धाल्यावरी टाकमंटीका रे वीठल : ॥ १० ॥ छ ॥ छ ॥

१२०५

आहे तें ची आम्हीं मागों तुजपासी : ॥ नव्हों अपैसी क्रियाहीनें : ॥
 १ ॥ धृ ॥ नोबलावीं वर्मे तों च बरें दीसे : प्रकट ते कैसे गुण करुं : ॥ छ ॥
 येका येसैं येका द्यावयाचा मोळा : हें तुम्हां गोपाळा : नाहीं येसा : ॥ २ ॥
 तुका म्हणे लोकां नाहीं कळो आलें : ॥ करावें आपुलें जतन तों : ॥ ३ ॥

१२०६

आम्हीं याची केली सांडी : कोठें तोंडीं : [व. पृ. १११] लागवें :
 : ॥ १ ॥ धृ ॥ आहे तैसा असो आंतां : ॥ चींते चींता वाढते : ॥ छ ॥
 बोलील्याचा मानी सीन : ॥ भीने भीन रांहावें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आम्हां
 णे आम्हांपासी : धीरा येसी जतन : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२०७

आम्हांपासी याचें बळ : कोण काळ वरीतों : ॥ १ ॥ धृ ॥ करुनी
 ठेलों जीवें साटी : होये भेटी तोंवरी : ॥ छ ॥ लागलों तो न फीरें पाठीं :
 पडिल्या गांठी : ॥ वांचुनी तुका म्हणे अवकासें : ॥ तुमच्या येसैं
 हो देवा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२०८

बोलीलें ची बोलें पडताळुनी : उपजत मनी : नाहीं संका : ॥ १ ॥
 धृ ॥ बहुतां ची माये बहुत कृपाळु : साहोनी कोल्हाळ : ॥ बुझावीसी : ॥
 छ ॥ बहुतांच्या भावें वांटीसी भातुकें : बहु कवतुकें : षेळवीसी : ॥ २ ॥
 तुका म्हणे येसैं जाणतसों वर्म करुणां तो स्रम : न वजे वायां : ॥ ३ ॥
 छ ॥ छ ॥

१२०९

नाहीं भ्यालों तरी पावलों यां ठाया : ॥ तुम्हां आळवायां : ॥
जवळीकें : ॥ १ ॥ धृ ॥ सताबळें आतां मागून भोजन : ॥ केलें तें चीतन :
आजीवरी : ॥ छ ॥ नवनीता साटीं : षादला हा जीव : ॥ थोड्या साटीं
कीव : कोण करी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे ताक न लगे हें घाटें : ॥ पांडूरंगा
घोटें ॥ चाळवणें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२१०

सारीन तें आतां येका ची भोजने : ॥ वारीन मागणे : वेळोवेळां :
॥ १ ॥ धृ ॥ सेवटीचा घांस गोड करीं माते : अगे कृपावंते पांडूरंगे : ॥ छ ॥
वंचु नये आतां काहीं च प्रकार : धाकल्याचें थोर जाल्यावरी : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे आता बहु जाला वावो : ॥ काहीं नेदी ठाव : उरों मार्गे :
॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२११

पोट धालें मग न लेगे परती : जालीयां नीस्वींती षेळ गोड : ॥ १ ॥ धृ ॥
आपुलीया हातें [व. पृ. ११२] देई वो कवळ : वीठल सीतळ : जीवन वरी :
॥ छ ॥ घराचा वीसर होईल अनर्दे : ॥ नाचैन मी छंदे प्रेमाचीया : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे तों च वरी करकर : मग हें उतर षंडईल : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२१२

बोलावीसी तरी : तुझ्या येईन उतरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ कांहीं कोड कवतीकें : ॥
हातीं बावया भातुकें : ॥ छ ॥ बोलवीसी तैसें : करीन वनसरीसें : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे देवा : माझे चळण तुज सवा : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२१३

दील्लों जीवभाव : तेव्हां साडी म्यां ठाव : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां वंते तुझी सता ॥
बंध सकळा अनंता : ॥ छ ॥ माझीया मरणें : तुम्ही बैसवीलें ठाणें : ॥ २ ॥
तुका म्हणे कांहीं : मीं हें माझे येथे नाही : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२१४

येकांचीये वेठी : सांपडलों फुकासाटीं ॥ १ ॥ धृ ॥ घेतो काम सताबळें : माझे
करुनी भेंडोळें : ॥ छ ॥ धावें मार्गे मार्गे : जायें तीकडे ची लागें : ॥ छ ॥ तुका
म्हणे नेले माझे सर्वस्व वीठलें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२१५

करावी ते बोंब : आतां वाढवावा स्त्रमं : ॥ १ ॥ धृ ॥ अवघे ची
येकमये : राजे बोलों चालों नये : ॥ छ ॥ दुजीयाची सता : ॥ न चलेसी
जाली अतां : ॥ २ ॥ आतां नाहीं तुका : ॥ पुन्हा हारपला लोकां : ॥ ३ ॥

१२१६

येणें पंथें आली त्यांची नीसंतानें जाली : ॥ १ ॥ धृ ॥ यैसी अवघड
वाट : ॥ आलों कळोनी बोभाट : ॥ छ ॥ नागवीलीं थाटें : ॥ उरों नेंदीती
लंगोटें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे चोर : पुढें उभा कटी कर : ॥ ३ ॥ छ । छ ॥

१२१७

बराडीयाची आवडी पुरे : ॥ जया झुरे सार्टी तें : ॥ १ ॥ धृ ॥ तैसें
जालें माझ्या मना : ॥ नुठी चरणावरुणी : ॥ छ ॥ भागलीयां पेणें पावे : ॥
वीसांवे तें ठाकणी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे छाया भेटे : बरें वाटे बरें वाटे तापे
त्या : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२१८

आतां द्यावें अभयेदान : ॥ जीवन ये कुपेचे : ॥ १ ॥ धृ ॥ उभारुनी
बाहो देवा : [व. पृ. ११३] हात ठेवा : मस्तकी : ॥ छ ॥ ना मे ना भी या
उतरें : करुणाकरें सांतवीजें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे केली आस : त्या हा दीस
फळाची : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२१९

बहु जन्मे सोस केला : त्यांचा जाला परीनाम : ॥ १ ॥ धृ ॥
बीठलसैं नाम कंठीं आवडी पोटी : संवीतें : ॥ छ ॥ येथुन तीथवरी आतां :
न लगे चींतां : करावी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे धालें मन : हें ची दान सकुनाचें
: ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२२०

उसंतील्य कर्मवाटा : बहु मोटा आघात : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां सीघ्र
यावें सीघ्र यावें : हातीं न्यावें धरुनी : ॥ छ ॥ भागलों ये षटपटे : ॥ षटपटे
करीतां : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कुपावंतां : माझी चींता षंढावी : ॥ ३ ॥

१२२१

तुम्हांसी हें अवघें ठावें : कीती द्यावें स्मरण : ॥ १ ॥ कां बा तुम्हीं
यैसैं नेणें : नीस्तुरपणें टाळीत असा : ॥ छ ॥ आळखीतां झयेबापा : न ये कुपा
आझुनी ॥ २ ॥ तुका म्हणे जगदेशा : ॥ काये असा नीजेलें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२२२

नेलें सळेंवळें चीतांवीतीचें गांठाळें : ॥ १ ॥ धू ॥ साहे जालीं घरीच्या
घरी : होता ठाई च कुंठोरी : ॥ छ ॥ मीं पातलों या भावा : ॥ कपट तें नेनें
देवा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे उघडें केलें : माझें माझ्या होते नेलें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२२३

जाला हा डांगारा : मुर्षी लाहनाचे थोरा : ॥ १ ॥ धू ॥ नागवीलों जणा चारी : ॥
कोण्हीं वैसें नेंदी दारी : ॥ छ ॥ संचीताचा ठेवा : ॥ आतां आला तैसा ध्यावा :
॥ २ ॥ तुका म्हणे देवें : म्हणो : केलें हें बरवें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२२४

सोंबें सोष वाटे : ॥ हीमतीचें धीर गाढें : ॥ धू ॥ येथे केलें नव्हे काई
लंडीपन षोटें भाई : ॥ छ ॥ करीती हाये हाये : ॥ परी नव्हे कोण्ही साहे :
॥ २ ॥ तुका म्हणे घडी : साधलियां येकी थोडी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२२५

उगवल्या गुंती : यैशा मागें नेणो कीती : ॥ १ ॥ धू ॥ घ्यात केली आज्ञा-
मेळें : ॥ होतें नीघालें दीवाळें : ॥ छ ॥ मोकलीला प्रायेस्वीती [व. पृ. ११४]
कोण्हीं न धरीती हाती : ॥ छ ॥ २ ॥ तुका म्हणे मुक्त वाट : वैकुंठीची घडवडाट :

१२२६

कीती चौघाचारें : येथे गोवीली वेव्हारें : ॥ धू ॥ आसे बांधवीले गळे : ॥
होउं न सकती नीराळे : ॥ आपलें आपण : कलें कां नाहीं जतन । २ ॥ तुका
म्हणे घंडदंडें : येरझारी परती लंडे : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२२७

पांडुरंगा यैसा साडूनीवेव्हारा : आणीकांची करा : आस वांयां : ॥ १ ॥ धू ॥
बहुतांसी दील्हा उधार उदारें : ॥ नीवडीना षरें षोटें कांहीं : ॥ छ ॥ याचीया
अंकीता वैकुंठ वंदर : आणीक वेव्हार : चाळीत ना : ॥ २ ॥ तुका म्हणे माझे
हातीचें वजन : ॥ यासी बोल कोण : ठेउं सके : ॥ ३ ॥

१२२८

ठेउनी ईमान राहीलों चरणी : ॥ म्हणउनी धणी कृपा करी : ॥ १ ॥
धू ॥ आम्हांसी भादार करणें जतन : ॥ आलें गेलें कोण : उंचनीच : ॥ छ ॥
करुणें साभाळीं राहीलों नीराळा : ॥ येक येक वेळा : ॥ अज्ञा केली : ॥ १ ॥

२६५
तुका म्हणे यावा दाषवी नीत : ॥ देवा नाही चीत : येथे देणें :
॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२२९

बहु काळी बहु काळी : आम्हीं देवाची गोवळी : ॥ १ ॥ धृ ॥ नाही बीट देतो
मातें : जेंउं बैसवी सांगातें : ॥ छ ॥ बहु काळें बहु काळें : माझें पांघरे कांबळें :
॥ २ ॥ तुका म्हणे नाही : ॥ साचें आमचें : येसैं कांहीं : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२३०

बहु बरा बहु बरा : या सांगातें मीळे चारा : ॥ १ ॥ धृ ॥ म्हणउनी
जीवें साटी : घेतली कान्होंवाची पाठी : ॥ छ ॥ बरवा बरवा दीवस : ॥
समागमांचा नीमरिय : ॥ २ ॥ पुढती पुढती तुका : ॥ सोंकला सोंकवीतो लोकां : ॥
३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२३१

आतां जागें रे भाई जागें रे : ॥ चोर नीजेल्यां नाडून भागे रे : ॥ १ ॥
धृ ॥ येसैं ठाउकें आसोन नेंगा : दुष पावाल पुढीले प्यणां : ॥ छ ॥ आतां नका
रे भाई नका रे : ॥ [व. पृ. ११५] आहे गाठीं तें लुटउं लोका रे : ॥ २ ॥
तुका म्हणे येकांच्या बायें : कां रे जाणोनी न धरा भये : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२३२

मुदल जतन जालें : ॥ मग लाभाचें तें काये आलें : ॥ १ ॥ धृ ॥ बरी
देउनी अंतर गांठी : ॥ राषा पारीण्या मिठी : ॥ ७ ॥ घाला पडे थोडे च वाटे :
॥ काम मेंदाचे च पेटे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे वरदळ षोटें : फांसा अंतरीच्या
कपटें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२३३

मज आंगाच्या अनुभवें : ॥ काये वाईट बरवें ठावें : ॥ १ ॥ १ ॥ धृ ॥
जालों दोहींचा देषणां : ॥ मागें पुढें हीं न ये मना : ॥ छ ॥ वोस वसती
ठावी : ॥ परी हे चाली दुष पावी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे घेउं देवा : ॥ सर्वें
करुनी बोळावा : ॥ ३ ॥

१२३४

पाववांचें ठाया : ॥ येसैं सर्वें बोलों तया : ॥ १ ॥ धृ ॥ भावा येसी
क्रीया (= क्रीया) राषें : ॥ घाल्या षोटेपणें वाषे : ॥ छ ॥ नेठउं अंतर : ॥

काहीं भेदाचा पदर : ॥ ३ ॥ तुका म्हणे जीवें भावें सत्य मानी जे हें
देवें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

१२३५

येकांचीया घात्या टोंके : येक फीके उपचार : ॥ १ ॥ धृ ॥ येसी सवे
गोवळीया : ॥ भाव तया पढीयेता : ॥ छ ॥ येकांचे थे उस्टें पाये : ॥ येकां
जाये टाकुनी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे बहु सोपें : बहु रुपें अनंत : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२३६

कन्हयां रे जगजेठी : देई भेटी येक वेळ : ॥ १ ॥ धृ ॥ काये मोकलीलें
वनी : ॥ सावजानी वेढीलें : ॥ छ ॥ येथवरी होतां संग : ॥ आगें आंग लपवीलें :
॥ २ ॥ तुका म्हणे पाहीलें मार्गें : ॥ यकृच्या वेगें : अतरला : ॥ ३ ॥

१२३७

आपल्या आम्हीं पुसीलें नाही : ॥ तुज कांहीं करणें : ॥ १ ॥ धृ ॥ माग मार्गें धांवती
आलों : ॥ कांहीं बोलों यासाठी : ॥ छ ॥ बहु दिस होतें मनी : घ्यावी धणी येकाती :
॥ २ ॥ तुका म्हणे उभा राहे : ॥ कान्होंवा पाहे : यांकडें : ॥ छ ॥ छ ॥

१२३८

[व. पृ. ११६] धन्ये बाया यैशा नारी : ॥ घरीं दारी नादेत्या ॥ १ ॥ धृ ॥
चोरुनीया : येती त्यांसी : न कळता : ॥ छ ॥ दोहीं ठाई समाधान : संग कठीण :
बहुत : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जीवें साठी : ॥ दुर्लभ भेटी : हे देवा : ॥ ३ ॥

१२३९

तुजवरी ज्याचें मन : दुरुशण : देई त्यांचे : ॥ १ ॥ धृ ॥ कैसा जाती सुध
भाव : हात पाये नांव रीती : ॥ छ ॥ अवधीयांचा करुनी मेळा : ॥ तुज डोंळा
रोखीलें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मज आढ : लपोनी कोड दावीं देवा : ॥ ३ ॥
छ ॥ छ ॥

१२४०

उदासीना पावल्या वेगीं : ॥ आंगा अंगी जडलीया : ॥ १ ॥ धृ ॥ वेढाळीला भोंवता
हरी : ॥ मधें फेरी नाचती : ॥ छ ॥ मना आले करीती चार : ॥ त्या फार तो
येकला : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नारायेणी : ॥ नीरांजनी : मीनलीया : ॥ ३ ॥
छ ॥ छ ॥

१२४१

वीशमाची संका वाटे : ॥ सारीषें भेटे : तरी सुष : ॥ १ ॥ धृ ॥
म्हणउनी चोरीलें जना : ॥ आल्या राणा येकांती : ॥ छ आंतां दुजीयास
कळों नये : जयां सोये नाहीं हे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मोकळें मन : नारायेण :
भोगासी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२४२

आळींगणें कंठाकंठी : ॥ पडे मीठी सर्वगें : ॥ १ ॥ धृ ॥ न घडे मागे
परते मन : ॥ नारायेण : संभोगें : ॥ छ ॥ वचनासी वचन मीळे : ॥
रीषती ढोळे ढोळ्यांत : ॥ २ ॥ तुका म्हणे अंतरधानी : जीव जीवनी
वीराला : ॥ ३ ॥

१२४३

कोणहीं सुना कोणही लेंकी : ॥ कोणहीं येकी सतंतां : ॥ १ ॥ धृ ॥ अवधीयांची
जगनीद : ॥ जाली धींद सारीषी : ॥ छ ॥ अवध्या अ(व)ध्या जाल्या
चोरा : ॥ वीता वरा मायेवापा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे करा सेवा : आलें जीवावरी
तन्हीं : ॥ ३ ॥

१२४४

[व. पृ. ११७] येथील जे येकी घडी : तये जोडी पार नाहीं : ॥
१ ॥ धृ ॥ कीर्ती त्यांचा सासुरवास : ॥ कैचा रस हा तेथे : ॥ छ ॥ अवघे
दीस गेले कामें : ॥ नाहीं जन्में बंढणा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे रतल्या जनी :
सोडा झनी : कान्होबा : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२४५

माझा पाहा अनुभव : ॥ केला देव आपला : ॥ १ ॥ धृ ॥ बोलीलें
तें ची द्याल : तरी होवें ते काळी : ॥ छ ॥ सोसीलीयां जगनीद : ॥ मग
गोवींद : म्हणीयारा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे धीर केला : त्याणें याला : गोवीलें ॥ ३ ॥

१२४६

आलयें धावंती धावंती : भेटी होईल म्हुण : ॥ तवं ते टळलि वेळ वो
माझा उरला सीण : ॥ १ ॥ आंतां काये करूं वो मज भेटेले कैसा : ॥ हरीलागी
प्राण फुटे वो थोरी लागली आसा : ॥ छ ॥ लावीला उसीर बहुती बहु वोढीती
वोढा : सांभाळीतां सांग असंग : दुष पावलें पीडा : ॥ २ ॥ जळो अंतां सवं-

सार वो : कयीं सेवट पुरे : ॥ तुकथाच्या स्वामी गोपाळालागी जीव हा
झुरे : ॥ ३ ॥

१२४७

जेथे आठवती स्वामीचे मज पाये : उतम ते ठाये : रम्ये स्थळें : ॥ १ ॥
धृ ॥ राण अथवा घर : येकांत लोकांत : ॥ समाधान चीतनें ते घरी : ॥ धने
काळ सरे अनंद जो रुपें : वाहातां संकल्पें : गोवींदाच्या : ॥ ५ ॥ तुका म्हणे
लाभ काळ तें ची चीणें : ॥ भाग नारायेणें : उतम ते : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ छ ॥

१२४८

आतां नव्हे गोड कांहीं करीतां संसार : ॥ आणीक संचार जाला माजी :
॥ १ ॥ धृ ॥ ब्रम्हंरसें गेलें भरोनीयां आंग : ॥ आधील तो रंग पालटला : ॥ छ ॥
रसनेचीये रुची कंठीं नारायेण : बैसोनीयां मन नीववीलें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
आंता बैसलें ठाकणी : ॥ ईछेची ते धणी : पुरईल : ॥ ३ ॥

१२४९

प्रथम भेटी आळींगण : मग चरण वंदावे : ॥ १ ॥ धृ ॥ येसा माझा
भोळा बाप : ॥ हरी ताप कवळुनी : छ ॥ न संगतां सीण भाग : पांडु [व. पृ. ११८]
रंग जाणतसे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कृपावंतें : ॥ द्यावें भातें : न मंगतां :
॥ ३ ॥ छ ॥

१२५०

सर्व काळ माझे चीतीं : ॥ हे च धंती राहीली : ॥ १ ॥ धृ ॥ बैसलें तें रुप
दोळां : वेळोवेळां : आठवे : ॥ छ ॥ वेव्हाराची सरली मात अषंडीत अनुसंधान :
॥ २ ॥ तुका म्हणे वेध जाला : आंगा आला : श्रीरंग : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२५१

आतां कास्यासाठी दुरी : अंतर उरी राषीली : ॥ १ ॥ धृ ॥ करीं लवकरी मुळ :
लाहाने तीळ मुळीचीया : ॥ छ ॥ दोहीं ठाई उदगेवाणें : ॥ दुरुसेणें नीस्वीती :
॥ २ ॥ तुका म्हणे वेग व्होवा : येसी जीवा उदकंठां : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२५२

कोठें भोग उरला आंता : अठवीतां तुज मज : ॥ १ ॥ धृ ॥ आड कांहीं न ये
दुजें : ॥ फळ बीजें : आणीलें : ॥ छ ॥ उदगे ते वांयांवीण : ॥ कैचा सीण :
चीतने : ॥ २ ॥ तुका म्हणे गेला भ्रम : तुमच्या धर्म पांयांचा : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२५३

संसार तो कोण देषे : ॥ आम्हां सषे हरीजन : ॥ १ ॥ धृ ॥ काळ ब्रम्हां-
नवे सरे : ॥ आवडी उरे संचली : ॥ छ ॥ सपणी हीं नाही चींता : राती जातां
दीवस : ॥ २ ॥ तुका म्हणे ब्रह्मरसें : ॥ सेउं सरीसें भोजन : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२५४

चींता नाहीं गावीं : बीस्पुंदासांचीये : घोश जयेजयेकर सदा : ॥ १ ॥
धृ ॥ नारायेण घरीं सांटवीलें धन : ॥ अवघाची वाण : तया पोटी : ॥ छ ॥ संवंग
सकळां पुरे धनीवरी : ॥ सेवावया नारी नर बाळां : ॥ २ ॥ तुका म्हणे येणें
अनर्दे अनंदु : ॥ गोवीर्दे गोवीर्दु : पीकवीला ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२५५

करीती तयांस वेवसाव आहे : ॥ येथे व्हो रे साहे : येकमेकां : ॥ १ ॥
धृ ॥ गातां आईकतां समान ची घडे : लाभें लाभ जोडे : वीशशता : ॥ छ ॥
प्रेमाचें भरीतें भातें घ्यावें आंगी : नटें टाळी रंगी : सुरत्वेसी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
बहु जन्माचें षंड [व. पृ. ११९] णं : होईल हा सीण : नीवारोणी : ॥ ३ ॥

१२५६

पडीली हे रुढी जगा परीचार : ॥ चाळीती वेव्हार : सत्य म्हणुन :
॥ १ ॥ धृ : ॥ मरणाची कां रें नाहीं आठवण : ॥ संचीताचा धन : लोभ हेवा :
॥ छ ॥ देहाचें भये तें काळाचें भातुकें : ग्रासुनी तें येकें टेवीलेंसे : ॥ २ ॥
तुका म्हणे काहीं उघडा रे डोळे : ॥ जाणोनी आंधळे होउं नका :
॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२५७

हीत नाहीं ठावें जननी-जनका : ॥ दावीला लोकीकाचार तीहीं :
॥ १ ॥ धृ ॥ अंधळ्याचे काठी लागलें अंधळें : घात येका वेळें पुढें मार्गे : ॥ छ ॥
न धरावी चाली : करावा वीचार : वराल आहार गळीं लावी : ॥ २ ॥ तुका
म्हणे केला नीवाडा रोकडा : ॥ राउत हा घोडा हातोहातीं : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२५८

जेथे पाहें तेथे कांडीती भुस : ॥ चीपाडें चोंबुन : पाहाती रस :
॥ १ ॥ धृ ॥ काये सांगो देवा भुलले जीव : ॥ बहु यांची येतीसे कीव :
॥ छ ॥ वेठीचें मोटलें लटीकें वी फुगे : ॥ पेनीयां जाउन भीक्षा मागे : २ ॥

तुका म्हणे कां उगे ची षोल : ॥ जवळी दाषवीं : ॥ आपण्यां बोल :
॥ ३ ॥ छ ॥

१२५९

जाणीवेच्या भारें चेंपला उर : ॥ सदा बुरबुर सरे ची ना : ॥ १ ॥ धृ ॥
कीती यांचें आईको कानी : ॥ मारीलें घाणी नाळकरी : ॥ छ ॥ मीठेंवीण
अंळणी बोल कोरडी फोल घसघस : ॥ २ ॥ तुका म्हणे डेंगा : न कळे हीत :
कीती फजीत : कं तऱ्ही : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२६०

मोकळें मन रसाळ वाणी : यां जें गुणी संपन : ॥ १ ॥ धृ ॥
लक्ष्मीं ते औस्या नावें : भाग्यें ज्यावें तरी येणें : ॥ छ ॥ नम्रता नमन
आंगी : नेधे रंगी पलट : ॥ २ ॥ तुका म्हणे ज्याच्या नावें : घेतां होवें
संतोसी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२६१

[व.पृ.१२०] ब्रम्हनीस्ट काडी : जरी जीवानावें मोडी : ॥ १ ॥ धृ ॥
तया घडली गुरुहत्या : ॥ गेलां उपदेस तो मीथ्या : ॥ छ ॥ सांगितलें
कानी : रुप आपलें ची घाणी : ॥ २ ॥ भुतांच्या भछरें : ॥ ब्रम्हज्ञान
नेलें चोरें : ॥ ३ ॥ सीकल्या सांगे गोस्टी : ॥ भेदें क्रोध वाहे पोटी : ॥ ४ ॥
तुका म्हणे वानी : ॥ नींदा स्तुती लावी स्तनी : ॥ ५ ॥ छ ॥

१२६२

गडुं येकी जाती : परी त्या पाधानी नासीती : ॥ १ ॥ धृ ॥ वर्म
जाणावें तें सार : कोटे काये थोडें फार : ॥ छ ॥ कमाईच्या सार : जाती
दावीती प्रकार : ॥ २ ॥ तुका म्हणे मोल : ॥ गुण मीथ्या फीके बोल :
॥ ३ ॥ छ ॥

१२६३

जातो वाराणसी : नीरवी गाई घोड्या म्हैसी ॥ १ ॥ धृ ॥ येतो
गेलों नाहीं यैसा : ॥ सत्य माना हा भरवसा : ॥ छ ॥ वरळा भुस घावें : ॥
नका काढु माझीं पेंवें : ॥ २ ॥ बोकीलीया वोका : नाहीं वेचीला म्यां रुका :
॥ ३ ॥ सांगा जेवाया ब्राम्हण : ॥ तरी माझी कापा मान : ॥ ४ ॥

मीकरीयाचे पाठी : ॥ लागा घेउनीया काठी : ॥ ५ ॥ नाही माझे मनी :
पोर रांडा नागवणी : ॥ ६ ॥ तुका म्हणे नस्ट : होतें तैसें केलें पस्ट :
॥ छ ॥ छ ॥

१२६४

पतीतमीरासी : ॥ ते म्यां धरीयेली जीवासी : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां बळीया
सांग कोण : गोही तुझें नाम मन : ॥ छ ॥ पावनाचा ठसा : ॥ दावीं मज तुझा
कैसा : ॥ २ ॥ वाव तुका म्हणे जालें : ॥ रोष पाहीजे दावीलें : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२६५

हरी हरी तुम्ही म्हणारे सकळ : ॥ त्याणें मायाजाळ तुटईल : ॥ १ ॥ धृ ॥
आणीकां नको कावाडाचे भरी : ॥ पडों येथे थोरी नागवण : ॥ छ ॥ भावें तुझ-
सीदळपाणी जोडी हात : ॥ म्हणवीं पतीत वेळेवेळा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे हा
कुपेचा सागर : ॥ नामासाठीं पार पाववील : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२६६

संतांच्या हेळना बाटैल जें तोंड : ॥ प्रतक्ष तें कुंड चर्मकार्चें : ॥ १ ॥ धृ ॥
भेंसळीचें वीर्यें यैस्या आनुभवें : ॥ आपलें परावें नाही घळा : ॥ छ ॥ सत्यासी
जो शोध काढीतो चांडाळ : ॥ धरावा वीटाळ बहु त्याचा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
केला प्रज्ञा यांची साटी : ॥ काहीं माझे पोंटी संता(का) न न्हो : ॥ ३ ॥ छ ॥

[व. पृ. १२१]

१२६७

भुमी अवधी सुध जाणा : ॥ अमंगळ हे वासना : ॥ १ ॥ धृ ॥ जैसै वास-
पळे जीव : ॥ साडीं नसतां आंगी घाव : ॥ छ ॥ जीव अवघे देव : ॥ षोटा
नागवी संदेह : ॥ २ ॥ तुका म्हणे सुध : ॥ मग तुटलीयां भेद : ॥ २ ॥ छ ॥

१२६८

सरतें माझें तुझें : तरी हें उतरतें वोझें : ॥ १ ॥ धृ ॥ न लगे साडावें
माडवें : ॥ आहे सुध ची स्वभावें : ॥ छ ॥ वातला तो आशामोहों जालें गळा
फांसा : ॥ २ ॥ करीता नारायेण : येव्हडें वेचीतां वचन : ॥ ३ ॥ लाभ हाणी हे
समान : तैसा मानअपमान : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे याचे नाव साधीलें तें
साचें : ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

१२६९

जप करीता राग : आला जवळी तो रागः॥१॥ धृ॥ नको भोवंताले जगी :
पाहों जवळी राष आंगी : ॥ छ ॥ कुडीयाची पंगती : ॥ सदा भोजन पंगती :
॥२॥ तुका म्हणे ब्रम्ह : ॥ साधी वीरहीत : हे कर्म : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२७०

गावे म्हण गीत : ॥ धरुन राहें तैसें चीत : ॥१॥ धृ॥ हें ची थोर
अवघड आहे : ॥ अनं देषोनी भुक राहे : ॥ छ ॥ अईकावी म्हण कथा : तैसें
धरुनी राहें चीता : ॥२॥ तुका म्हणे धनी : नव्हे जेवील्यावांचुनी : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२७१

मांहरासी सीवे कोपें : ब्राम्हण तो नव्हे : ॥ १ ॥ धृ॥ तथा प्राश्चित
कांहीं : देहेत्याग करीतां नाही : ॥ छ ॥ नातळे चांडाळ : त्याचा अंतरी
वीटाळ ॥ २ ॥ ज्याचा संग चीतीं : ॥ तुका म्हणे तो ते याती : ॥ ३ ॥

१२७२

तेलीनीसी रुसला वेडा : रागे कोरडें घातो भीडां : ॥१॥ धृ॥ आपलें
हीत ओपण पांही : ॥ संकोच तो न धरीं कांही : ॥ छ ॥ नावडे लोकां टाकीलां
मोहो : ॥ बोडीले डोंकें सांडीला मोहो : ॥ २ ॥ सेजारीनीच्या गेली रागें :
॥ कुतन्यानी घर भरले मामें : ॥ ३ ॥ पीसा रागें भाजीलें घर : ॥
नागवली नेणे फार : ॥ ४ ॥ तुका म्हणे वोंच्या रागें : ॥ फेडीलें सावलें देषीलें
जमों : ॥ ५ ॥

१२७३

[व. पृ. १२२] करीतां देवार्चन : ॥ घरा आलें संत जन ॥१॥ धृ॥ तरी तें
सारावे परते : हे च पुजावे आरतें : छ ॥ सालेग्राम वीस्णुमुर्ती : ॥ होत भलते
हे जाती : ॥ २ ॥ तुका म्हणे संधी : ॥ आधीक वैष्णवांची मांदी :
॥ ३ ॥ छ ॥

१२७४

करावें गोमटें : ॥ बाळा माते तें उमटे : ॥१॥ धृ॥ आपलीया-
हुनी : ॥ असे वाल्हे तें जननी : ॥ छ ॥ वीयोगें तें तीस : तीच्या उपचारें
वीस : ॥२॥ तुका म्हणे पायें : ॥ डोळा उपचारे ज्या न्यायें : ॥ ३ ॥
छ ॥ छ ॥

१२७५

संताचा अतीकर्म : देवपूजा ते अधर्म : ॥१॥ धृ ॥ येती दगड ते वरी : ॥
मंत्रपुस्पें देवासीरी ॥ छ ॥ अतीतासी गाळी : देवा नीवेयास पोळी : ॥ २ ॥
तुका म्हणे देवा : ॥ ताडण भेदकांची सेवा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२७६

थैसे कुळी पुत्र होती : बुडवीती पुर्वजा : ॥१॥ धृ ॥ चाहाडी चोरी
भांडवला : वांटा आला भा(गा)सी : ॥ छ ॥ याचीयाने दुषी मही : ॥ भार तो ही
न साहे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे ग्रामपसु : केला नासु आयुशाचें : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२७७

करणें तें देवा : ॥ हे ची येकी पावे सेवा : ॥१॥ धृ ॥ अवघें घडें याणें
सांग : ॥ भक्त देवाचें तें आंग : ॥ छ ॥ हें ची येक वर्म : ॥ काये बोलीला तो धर्म :
॥ २ ॥ तुका म्हणे षरें : षरें त्रीवाचा उतरें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२७८

गांठोळीस धन भांकावी करुणा : ॥ दाउनी संजना कीव पीडी : ॥१॥
नाठेळाची भक्ती कुचराचें बळ : ॥ कोरडे वोंगळ मार पाये : ॥ छ ॥ सांडोव्यास
घाली देवाची करंडी : वील्हाळ त्या धोंडी : पुजा दावी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे येसे
माकडाचे छंद : ॥ अवघें ची धंद धदली ते : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२७९

चालावा पंथ त्या पावीज तें ठायी : ॥ आईकील्या वांयां : वारता त्या :
॥१॥ धृ ॥ आईका जी वोजे पडतुसैं पायां : भावाची ते जांयां : वाट नव्हो :
॥ छ ॥ व्याली कुमारीचा अनुभवे अनुभव : सांगतां तो भाव : येत नाही : ॥ २ ॥
तुका म्हणे येथे पाहीजे आराले : बीब नीवळलें तरी भासे : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

[व. पृ. १२३] १२८०

अनुतापयुक्त : गेलीयां अभिमान : वीसरु वचन मागीलाचा : ॥१॥
धृ ॥ त्याचे पाये माझे लागेत कपाळी : भोगे उस्तावळी धन्य काळ : ॥ छ ॥
शढ उर्मी जीहीं हाणीतल्या लाता : ॥ शरण यां संता आल्या वेगी : ॥ २ ॥
तुका म्हणे जाती वळे लौकरी : ॥ ठाईची अंतरी : सुध होती : ॥ ३ ॥
छ ॥ छ ॥

१२८१

अनुताप दोश : ॥ जाळी न लगतां नीमीश ॥ १ ॥ ध्रु ॥ परी तो राहे वीसां वला : ॥
आदी अवसान तो भला : ॥ छ ॥ हें ची प्रास्चीत : अनुतापीं न्हालें चीत : ॥ २ ॥
तुका म्हणे पापा : नये सीवों अनुतापा : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२८२

घोल बोले पडे तें पीके उतमं : उथळांचा श्रम : वायां जाये : ॥ १ ॥ ध्रु ॥ लटी-
क्याचे आम्हीं न व्हों सांटेकरी : थितें घाले भरी पदरीचें : ॥ छ ॥ कोणा येहे-
लोकीं पाहीजे पसारा : दंभ पोटा भरायाचे चाडे : ॥ २ ॥ तुका म्हणे कंसी आगी
जें उतरे : ॥ तें ची येथे सवे : जाती शुध : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२८३

गोमंट्या बीजाची फळें हीं गोमटी : बाहे तें ची पोटीं समतुक : ॥ १ ॥ ध्रु ॥
जातीच्या संतोशें : चीतासी वीसांती : प्रतोनी मागुतीं फीरों नेणें : ॥ छ ॥
षण्याचे पारषी येत नाही तोटा : नीवडे तोषाटा : दाळें डुसी : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
मज सत्याची आवडी : करीतां तांतडी : येत नाही : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२८४

जीहुवे जाला चळ : नेघे अवसान ते पळ : ॥ १ ॥ ध्रु ॥ हें ची वोसनां वोन-
उटी : ॥ देव सांठवला पोटी : ॥ छ ॥ नाहीं बोढा वारा : पडीला प्रसंग तो बरा : ॥
॥ २ ॥ तुका म्हणे जाली : मज हे अनावर बोली : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२८५

मन जालें भाट : ॥ कीर्त मुषें घडघडाट : पडीयेली वाट : ये च चाली
स्वभावें : ॥ १ ॥ ध्रु ॥ बोलें देवाचे पवाडे : नीत नवे ची रोकडे : ज्यांपरी
आवडें : तैसा तैसा करुनी : ॥ छ ॥ रोंषी राहावें समोर : पुढें मागें चाले भार :
करावें उतर : सेवा रुजु करुणी : ॥ २ ॥ पुरवरसळा देकारें : संतोशाच्या अभयें-
करें : आंगीच्या उतारें : तुक्या स्वामी : श्मशारी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२८६

[व. पृ. १२४] डुरी तों ची होतों आपुले असंके : ॥ नव्हते ठाउके
मुळभेद : ॥ १ ॥ आतां जेथे तेथे येईन सांगार्तें : ॥ लपाया पुरतें उरों नेदी :
मिथ्या मोहें मज लाविला उसीर : ॥ तरी हें अंतर जालें होतें :
॥ २ ॥ तुका म्हणे कां रे दाषवीसील मीन : लटीकाची सीट : लपंडाई : ॥ ३ ॥

१२८७

कळो न ये तों ची चुकावीतां बरें : मग पाठमोरें काये काज : ॥ १ ॥
धृ ॥ धरीलेती आतां व्याजी माझा डाव : सांपडतां भाव : यैसा आहे : ॥
छ ॥ होतासी अंतरें झांकलीया बळी : तो मी हा न्याहाळी : धरुणी दृष्टी : ॥
२ ॥ तुका म्हणे तुज रडीची च षोडी : आहा च बराडी : तो मी
नव्हे : ॥ ३ ॥

१२८८

पोटाचे नटर्ती नये पाहों छंदे : ॥ वीषयांच्या भेदें : वीषरूप : ॥ १ ॥ धृ ॥
अर्थी परमार्थ कैसा घडों सके : ॥ चीत लोभीं भीके : सोंगें वांया : ॥ छ ॥ देवाची
चरीत्रें : दाखवीती लीळा : लाववाच्या कळा : मोहावया : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
चीती राहे अभीळास : दोघां न (र)येवा(स)स मानची : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२८९

मोल देउनीयां सांठवावे दोश : ॥ नटांचे वेश : पाहोनीयां : ॥ १ ॥ धृ ॥
हरीदासां मुखें हरीकथा श्रवण : ॥ तेथे पुन्यें पुनें वीशसता : ॥ छ ॥ हरीतील वस्त्रें
गोपीकांच्या वेशें : ॥ पाप त्यासरीसैं मात्रागमन : ॥ २ ॥ तुका म्हणे यैसैं बहु
जालें जन : ॥ सेवाभक्तीहीण रसीं गोडी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२९०

धृ ॥ वीठोवा वीसांवया : ॥ वीसांवया पडों देई पायां : ॥ छ ॥ बहु क्षीद
क्षीण : आलों सोसुनीयां वन : ॥ १ ॥ बहुतां काकुळती : आलों सोसीली फजीती :
॥ २ ॥ केली तुजसाटी : तुका म्हणे बहु आटी : ॥ ३ ॥

१२९१

कां गा धर्म केला : आसोन सतेचा आपुला ॥ १ ॥ धृ ॥ उभाउभीं पाये
जोडी : आतां फांको नेंदी घडी : ॥ छ ॥ नको सोडुं ठाव : आतां घेउं नेंदी वाव :
॥ २ ॥ तुका म्हणे ईछा : ॥ [व. पृ. १२५] तैसा करीन सरीसा : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२९२

तुमंची तों भेटी नव्हे यैसी जाली : ॥ कोरडी च बोली : ॥ ब्रम्हज्ञान :
॥ १ ॥ धृ ॥ आतां ने बलावें यैसैं वाटे देवा : ॥ संग न करावा : कोणहांसवें :
॥ छ ॥ तुम्हां नीसीत्यासी सांपडलें आंग : ॥ नेदावा हा संग : वीचारीलें : ॥ २ ॥
तुका म्हणे माझी राहीली वासना : आवडी द्रशेणांची च होती : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२९३

मोक्षाचें आम्हांसी नाही आवघड : तो आसे उघड : गांठोळीस : १ ॥
 धृ ॥ भक्तीचे डोहोळे : होतील जीवासी : नवल तेवीसी : पुरवीता : ॥ छ ॥
 ज्याचें त्यासी देणे कोण तें उचीत : मानुनीयां हीत : ॥ घेतों म्हण : ॥ २ ॥ तुका
 म्हणे सुबें देई सवसार : ॥ आवडीस थार करीं माझे : ३ ॥ छ ॥

पुढें अर्थ पानापासून 'ज्ञानेश्वरांचि आदि' पृ. १३० अक्षरपर्यंत कोणी दुसऱ्यानें
 लिहिली आहे. पृ. १३१ वर कान्होबाची अमरती कडवी ५ लिहिली आहे. पुढें पृ. १३२
 वर ज्ञानेश्वराची आदी पूर्ण करून निथांवळि ज्ञानदेव-नामदेव संवाद लिहिला आहे.
 तो ५६४ पानापर्यंत लिहिला आहे. शेवट

अभंग तासन : संपुर्ण तीर्थावळीचे : ॥ सकें १६१० वीभव नाम सव-
 छरे पौशवदी ३० अमवास्या वार सुकुरवा ते दीनी समाप्ता हस्त अक्षर संता-
 जी तेळी जगनाडे याची पोथी कसबे चाकण : शुभं भवतु.
 असा आहे.

१२९४

[व. पृ. १६४] धन्य दीवस आजी दुरुशणं संतांचें : ॥ नादे तयां घरीं : देवत
 पंढरीचें : ॥ १ ॥ धृ ॥ धने पुन्येवंत कैसा जाला सौसार : देव आणी भक्त दुजा
 नाहीं वीचोरु : धन्ये पुर्व पुर्वपुन्य वोडवलें नीरुतें : संतांचें दुरुशेण : जालें भाग्यें
 बहुतें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे धन्य मज जोडली जोडी : ॥ संतांचे चरण : न वीसंभें
 अर्थ घडी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ १ ॥ छ ॥

व. पृ. १६५ कोरें आहे.

व. पृ. १६६

१२९५

मातेचीये चीती : अवघी बाळकाची व्याती : ॥ १ ॥ धृ ॥ देहे वीसरे
 आपुला : जवळी घेतां सीण गेला : ॥ छ ॥ दावी प्रेमभाते : आणी आंगावरी
 चढेतें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे संतांपुढें : ॥ पाई शोंबें लाडेंकोडें : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२९६

कोणा पुण्या फळ आलें : आजी देषीली पाउलें : ॥ १ ॥ धृ ॥ येंसें नेणे
 नारायेणा : ॥ संती सांभाळीलें दीना : ॥ छ ॥ कोण लाभ काळ : दीन आजी मंगल
 : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जाला : येव्हडा लाभ कां बीठला : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२९७

योगाचें तें भाग्य क्षमा : आधीं दूमा इंदीयें : ॥ १ ॥ धृ ॥ अवधीं भाग्यें
येती घरा : देव सोयेरा : जालीया : ॥ छ ॥ मीरासीचें सेत : नाहीं देत : पीक
उगलें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे उचीत जाणा : उगीच सीणा कास्याला :
॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१२९८

मान इछी तो अपमान पावे : ॥ अमंगळ सवे : ॥ अभाग्याची : ॥ १ ॥
धृ ॥ येकाचीये आंगीं दुजीयाचा वास : आसा पुढें नास : सीध करी : ॥ छ ॥
आधीं फळासी कोठें पावों सके : वासनेची भीके : वरी चाली : ॥ २ ॥
तुका म्हणे राजहंस दोरा नावें काये तया द्यावें : अलंकाराचें : ॥ ३ ॥ छ ॥

१२९९

जालें समाधान : ॥ तुझे धरीले चरण : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां उठावेंसें मना : ॥
येत नाहीं नारायेणां : ॥ छ ॥ सुरवाडीकपेणें : येथे सांपडलें : त्यजें : ॥ २ ॥
तुका म्हणे भाग : गेला नीवारला लाग : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१३००

मुषाकडे वास : पाहें धरुनीयां आस : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां होईल तें
सीरी : ॥ मनोगत अज्ञा धरी : ॥ छ ॥ तुम्हीं अंगीकार : ॥ केला (पा)हीजे हें
सार : ॥ २ ॥ तुका म्हणे दारी : उभे याचक मीं हरी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१३०१

नाहीं माथा भार : तुम्हीं घेत हा वीचार : ॥ १ ॥ धृ ॥ जाणौनीयां यैसें
केलें : ॥ दुरी आंगेंसी लाविलें : ॥ छ ॥ आतां बोलावें आवडी : नाम द्यावें घडी :
॥ २ ॥ तुका म्हणे दुरी : देवा षोटी यैसी उरी : ॥ ३ ॥

१३०२

माझें जड भारीं : आतां अवघें तुम्हांवरी : ॥ १ ॥ धृ ॥ जालों अकीत
अकीला तुमंचा मुकलों मागीला : ॥ छ ॥ करीतो जें काम : माझी सेवा तुझें
नाम : ॥ २ ॥ तुका पांयां लागे : काहीं नेदी ना न मगे : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१३०३

चीता यैसी नको देउं आढवण : ज्याणें देवाचे चरण : अतरे तें : ॥ १ ॥
धृ ॥ आलीया वचने राम नाम ध्वनी : आईकावी कानी : यैसें गोड : ॥ छ ॥ मछ-

राचा ठावो नको देउं शरीरी : लाभेवीण दुष देतो जीवा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे
राहे अंतर सीतळ : ॥ शांतीचें तें बळ क्षेमा आर्गी : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१३०४

तुम्हीं आम्हीं भलें आतां : ॥ जालों चीतां कास्याची : ॥ १ ॥ धृ ॥ आप-
लाल्य असों स्थळी मौन्य कळी : वाढेनी : ॥ छ ॥ सहजें मनी होतें : तें उन्वीतें
घडलें : ॥ २ ॥ तुका म्हणे नसतें आगा : येतें संगां : सारीषें : ॥ ३ ॥ छ ॥

१३०५

कोण पुन्य कोना गांठी : त्यांस यैसीयांच्या भेटी : ॥ १ ॥ धृ ॥
जीहीं हरी धरीला मनी : दील्लें सवंसारा पाणी : ॥ छ ॥ कोण हा भाग्याचा :
यैसीयांसी बोले वाचा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे तुटी : सोसार त्यांचे
भेटी : ॥ ३ ॥ छ ॥

१३०६

मज दास करी त्यांचा : संत दासांच्या दासांचा : ॥ १ ॥ धृ ॥ मग होत
कल्पवरी : सुषे गर्भवास हरी : ॥ छ ॥ नीच वृती काम : परी मुषी तुझें नाम : ॥
२ ॥ तुका म्हणे सेवे : ॥ माझें संकल्प वेचावे : ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥

१३०७ डाक

आम्हीं वीर जुंझार : करूं जमदाढे मार : तापटीले भार : मोड जाला
दोश्यांचा : ॥ १ ॥ धृ ॥ जाला हाहाकार : आले हाकीत जुंझार : संघ-
चेकाचे सुंधार : कंठी [व पृ. १६८] हार तुळसीचे : ॥ छ ॥ रामनामाकीत
बाण : गोपी लावीला चंदन : झळकती नीशान : गरुड टके पताका : ॥ २ ॥
तुका म्हणे काळ : जालों जीकोनी नीस्वळ : ॥ पावला सकळ : भोग आम्हां
आमुचा : ॥ ३ ॥

१३०८ डांका

पेचर षडतर : काळ कांपती असुर : नांदे भीमरातीर : पंढरपुरपाटणी : ॥ १ ॥ धृ ॥
करीं का रे हाकारा : सहश्रु नामे येकसरा : दवडींते पेचरा : अंगसंगें करुनीयां :
॥ छ ॥ सीते जाली झडपनी : राहाण वासुगीचा बणी : पावली जननी झोंटी
मोकळीयां कैसी : ॥ २ ॥ लावीलें कावरें : प्रल्हादा म्हैसासुरें : आली आली
येकसरें : दांत घाती रंगासी : ॥ ३ ॥ वसुदेवांचीं बाळें : सात षादलीं ज्या
काळें : आली आली भोगवेळे : तथा कारणें तेथे : ॥ ४ ॥ पांडवे बापुडीं : वांझें
केली फीरती वेडी : धावोनीयां काढी : आंगसंगें त्राहाटीली : ॥ ५ ॥ नामाचें

चींतनः तेथे धांवते आपणः न वीचारीता हीन दीनः भाव देषे जयाचाः ॥ छ ॥
कुळीची देवताः तुका म्हणे आम्हां माताः काये भयें भुतांः काळ येम-
दुतांचेः ॥ १ ॥

१३०९ डांक दुसरी

वीनती घातली अवधारीः मज देव अभयें कंरीः पडीले षेचरीः आणीका वारीः
नावांचीः ॥ १ ॥ धृ ॥ येईं गे येकलोः रंग वोडवलाः हरीनामी उठीलाः
गजरु केला हाकाराः ॥ छ ॥ देवांचे देवतेः तुज नीमीलें आदीनाथेः ये गे
ऋपावंतेः भोगा माझ्या धावंतीः ॥ २ ॥ न लवीं आतां वेळः अईत सारीली सकळः
तुका म्हणे कुळः आसुचीये देवतेः ॥ ३ ॥ छ ॥ छ ॥ ३ ॥

१३१० डांक

पुढें येते देवीः तीची जती चालों द्यावी मागील झाडावीः झाड मान
आसुडीः ॥ १ ॥ ध्रु ॥ येकीवीरा आली आंगाः आतां नीवारिल रोगाः माझ्या
भक्तापासीं सांगाः पुजा भावें करावीः ॥ छ ॥ मेढां मारावा वालोळः पुजा पावली
सकळः [व. पृ. १६९] तुम्हीं केलें बळः मग ते ठाईं न पडे ची ॥ २ ॥ तुका
म्हणे मुळी लागली ते आली ते आली कुळीः वंदुनी सकळीः जीवेंभावें
(ओ) वाळाः ॥ ३ ॥ छ ॥ ४ ॥

१३११ डांक

देवी देव जाले भोग सरला यावरीः सांगाया दुसरीः पुढें नाहीं उरलीः
॥ १ ॥ धृ ॥ हरी नाम देव नामः तुम्हीं गाउनीयां जागाः पेंठवनी मागाः नका
ठेउं लीगाडः ॥ छ ॥ सेवटीं सुताळी बरवी वाजवावी डांकः ॥ ताळा घाली येकः
सरलीयाचे सेवटींः ॥ २ ॥ गुंडाळा देव्हाराः मान नेती मानकरीः ॥ तुका म्हणे
बरीः आजी कोडीं उगवलीः ॥ ३ ॥ ५ ॥

लळीत १३१२

न कळे भाव मुनी मागे येकी अंतुरीः ॥ साटी सवछराः जन्म तया
उदरीः ॥ १ ॥ धृ ॥ कैसा आकळ गे माये चपळः ॥ त्रीभुवनव्यापक
सकळ गेः ॥ छ ॥ हनुमंता भेटीः गर्व हरीला दोहींचाः गरुड वीटंबनाः
रुपा सत्यभामेच्याः ॥ २ ॥ द्रौपदीचा भेद पुरवीला समईः रुसी फळवणी
देठों लावीतां ठाईः ॥ ३ ॥ अर्जुनाचे रथीं कपी स्थिबीं ठेवीलाः दोहीं पैजा
गर्व तेथे हरी दाडलाः ॥ ४ ॥ भावभक्ती सत्वगुणः जाला दुर्जनाः ॥ तुका
म्हणे सकळां छेदेंः षेळे आपणः ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥

ळळीत १३१३

गळीत जाली काया : हें च लळीत पंढरीराया : ॥ १ ॥ धृ ॥ आळें
अवसानापासी : रुप धरीयेलें मानसी : ॥ छ ॥ वाईला कळस : येथे स्थीरावला
रस : ॥ २ ॥ तुका म्हणे गोड जालें : नारायेणें पोट घालें : ॥ ३ ॥ छ ॥

तुळसीस्तोत्र व हिंदी पद लिहीणारे अन्य हि मित्र आहेत. १८९ वें अर्धमान कोरें आहे.
१९० व्या पानापासून नामदेवाचे १७ अंभंग आहेत. ते १९४ अर्ध्या पानापर्यंत आहेत.
पुढें एका जनार्दनानाचे आहेत. ते १९५ च्या अर्ध्यापर्यंत आहेत. पुढें ४ ओळी
अन्यलिखित तुकाराम अंभंग असून पुढील पान कोरें आहे १९६ चें अर्ध पान कोरेंच
आहे. पुढील अर्धावर 'वीठळ मुंडा' असा मधळा असून हिंदी पदें आहेत तीं.

१३१४

अवल नाम अला बडा : ले ते भुल न ज्याये : ईलाम त्याकालजमु-
पर : तां ही तुंब बज्याये : ॥ १ ॥ धृ ॥ अला येक तु नबी येक तुं : ॥ छ ॥
काटते सीर पावों : हातें नहीं जीव उरायें आगले देषे पछिले बुझे : ॥ आपें
हजुर आये : ॥ २ ॥ सब सवरी नच्याव म्याने : षडा अपनी सात : हात पावों
रषते जबाब नहीं अगली बात : ॥ ३ ॥ सुनो भाई बाज्यार नहीं : सब ही
नीरच्ये लाव : ॥ नंहां बडा नही कोये : येक ठेर मीलाव : ॥ ४ ॥ येक तार
नहीं पयार : जीवतनकी आस : कहे तुका सो हिमुंडा : राषलीये पाये न पास :
॥ ५ ॥

१०७५ मुंडा

संबाल येरां उपर तल्लें : दोन्हों मारके चोट : नज(र) करे सोही राष : पसुवा
जावे लुट : ॥ १ ॥ धृ ॥ प्यार घुदाई प्यार घुदाई : प्यार घुदाई रे बाबा जीकीर घुदा
[व. पृ. १९७] ॥ छ ॥ उडे कुदे दुंगा न च्यावे : अगले भुल न पयार :
लडबडं षडबड : का हे का षच्यलावे भार : ॥ २ ॥ कहे तुका च्येलो येका :
हमें जीन्हों के सात : ॥ मीलावे तो उस्य यना : तो ही चढे गा हात : ॥ छ ॥
छ ॥ छ ॥ २ ॥ छ

१३१६ मुंडा

तंम भज्याये तं बुरा : जीकीर ते करें : सीर काटे उर कुटे : तांहा सब
डरें : ॥ १ ॥ धृ ॥ तांहा येक तुं ही : ॥ तां हा येक तुं ही तां हा येक तुहीं रे
बाबा हमें तुम्हें नही : ॥ छ ॥ दीदार देषो भुले नहीं कसिय पस्याने कोये :
सच्या न हीं पकडुं सके : झुटाझुटे रोवें : ॥ २ ॥ कीसे कहे मेरा : कीन्हों सात

लीया भासः ॥ नहीं मोलों मीले जीवना झुटा कीया नासः ॥ २ ॥ सुनो भाई कैसा तोही : होये तैसा होये : ॥ बांट घाना अला कन्हां : येक बारां तो हे ॥ ४ ॥ भला लीया भेषः मुठें अपना नफा देष : कहे तुका सोडी संका : हक अला येक ॥ ५ ॥ छ ॥ छ ॥ ३ ॥

१९७ वें अर्थ पान कोरें आहे.

१३१७ : ॥ लळीत :

[व. पृ. १९८] बहडवाल जन मन जालें नीस्चळ : चुकउनी कोल्हाळ : ॥ आला तुका : ॥ १ ॥ धृ ॥ प्रयेंकी नद्रा करावें शयेन : रघुमाई अपण : समवेत ॥ छ ॥ घेउनीयां आलों हाती टाळवीणा : सेवेसी चरणा : स्वामाचाया : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आतां परीसांवी सादरें : बोवडी उतरें पांडूरगे : ॥ ३ ॥ छ ॥

ळळीत १३१८

मांचे गाण माझा जवळील ठाव : ॥ नीरोपीन भाव होईल तो : ॥ १ ॥ धृ ॥ तुम्हां नीद्रा मज अज्ञां तें स्वभावे : उतरुनी जीवें : जाईन लोण : छ ॥ येकायेकी बहु करीन सुस्वरें : मधुरें उतरें : आवडीची : ॥ २ ॥ तुका म्हणे तुं ज(ग)दानी उदार फेडीसील भार : येका वेळें : ॥ ३ ॥ २

ळळीत १३१९

सीणलती सेवकां देउनी इछादाने : केला अभीमाने : अंगीकार : ॥ १ ॥ धृ ॥ आहो दीनानाथा आनंदमुर्ती : तुम्हांसी सोभती ब्रीदें यैसी : ॥ छ ॥ बहुतां वीनवीलें बहुतां प्रकारीं : सकळा ठाई हरी : पुरलेती : ॥ २ ॥ तुका म्हणे जी कुटुंबवडळ्या : ॥ कोण तुझी लीळा जाणें यैसी : ॥ २ ॥ छ ॥

ळळीत १३२०

अस्तुती करूं तरी नव्हे ची वेदां : ॥ तेथ माझा धंदा : कोणीकडे : ॥ १ ॥ धृ ॥ परी हे वैषरी गोडावली सुषें : ॥ रसना रस मुषें : इछीतसे : ॥ छ ॥ रूप वर्णावया कोठे पुरे मती : ॥ रोमीं होती जाती : ब्रम्हांडें ही : ॥ २ ॥ तुका म्हणे तुं यैसा येक साचा : यैसी तव वाचा : नाहीं जाली : ॥ ३ ॥ छ ॥ ४ ॥

१३२१ : ॥ लळीत :

नामपाठ मुतांफळाच्या वोवणी : ॥ हें सुष सगुणी : अभीनव : ॥ १ ॥ तरी आम्हीं जालों उदास नीर्गुणा : भक्तांचीया मना : मोक्ष न ये : ॥ छ ॥ [व. पृ. १९९] दयावें घ्यावें यैसा येथे उरे भव : काये ठायें ठाव : पुसुनीयां : ॥ २ ॥ तुका म्हणे आतां अभयेदान : करा म्हणा वीस्वभरा : दील्लें सुज यैसें : ॥ ३ ॥ छ ॥ ५ ॥

लळीत १३२२

पावला प्रसाद : आतां उठुनी जावे : ॥ आपला तों श्रम कळे आपु-
लीया जीवें : ॥ १ ॥ धृ ॥ आतां स्वामी सुषें नीद्रा करा गोपाळा : पुरले मनो-
रथ जातों आपुलीया स्थळा ॥ छ ॥ तुम्हांसी जागउं आम्हीं आपुलीया चाढा :
शुभाशुभ कर्म : दोश वाराया पीडा : ॥ २ ॥ तुका म्हणे दील्लें उचीस्टाचें
भोजन : ॥ नाही नीवडीलें आम्हां अपणीया भिन : ॥ ३ ॥ ६ ॥

१३२३ लळीत.

उठुनीयां तुका गेला निजस्थळा : उरले राउळा : माजी देव : ॥ १ ॥ धृ ॥
नीहुल जालें सेवका स्वामीत : अज्ञे करुन चीत समाधान : ॥ छ ॥ पहुडली-
यावरी अनंत शयेनावरी : तेथे नाही उरी कांहीं कामें : ॥ २ ॥ अवर्घी
बाहेरी घालुन गेला तुका : सांगीतलें लोकां : निजेले देव : ॥ ३ ॥ छ ॥ ७

तुकारामाच्या कवित्वाच्या संताजीने लिहिलेल्या दोन वहा मला मिळाल्या त्यांवरून ही गाथा (भाग १ पृ. १ ते १६९ व भाग २ पृ. १७० ते २६२) छापली आहे. सर्व पृष्ठे एक ठिकाणी बांधून घेतां यावीत म्हणून पृष्ठांचा अनुक्रम दुसरे भागास निराळा न देतां एकंदर धांवता दिला आहे. अभंगांचा अनुक्रम हि तसाच धांवता ठेविला आहे. या पुस्तकाचे शेवटीं अभंगाची सूची देणें इष्ट आहे, व त्याप्रमाणें सूची तयार हि केली आहे. ती शेवटीं द्यावी असा प्रथम विचार होता. परंतु तुकारामाच्या अभंगांची संताजी जगनाड्याने लिहिलेली आणखी तिसरी एक वही हातीं येण्याचा बराच संभव वाटूं लागला आहे. या करतां सूची देणें तूर्त तहकूब केलें आहे. तिसरी वही सुदैवानें हातीं आल्यास ती हि या दोहोंप्रमाणें च छापण्याचा विचार आहे. यावह्यांत असलेले अभंग या गाथेंत जसेच्या तसे च छापले आहेत. दुबार आलेले अभंग हि दुबार छापले गेले आहेत. ही गाथा छापतांना मूळाची नकल करण्याची व छापखान्याचीं प्रुफें तपासण्याची काळजी फार घेतली आहे. मुळांतील अक्षरें फार काळजीपूर्वक तपासून तशींच छापण्याचा यत्न केला आहे. पण इतकें हि करून चूक होणें शक्य आहे च. तरी अशा चुका फार काचित् आढळतील अशी खात्री वाटते. जेथें मूळ वहींत अक्षरें कागद फाटल्यामुळें नाहिशींच झालेलीं आहेत तेथें ++ अशा फुल्या घातल्या आहेत. व कागद चोळवटून किंवा चुरगडून जेथें अक्षरें नीट लागलीं नाहींत, तेथें तीं जशीं लागलीं तशीं तीं कंसांत दिलीं आहेत. पण जेथें हा निर्णय मुळींच करितां आला नाहीं तेथें ? असें प्रश्नचिन्ह घातलें आहे. पृष्ठ १६९ वरील २ टीपेवरून पहिल्या भागांत 'ल' बदल 'ळ' असें अक्षर-चिन्ह व 'ळ' बदल 'ळ' असें अक्षर-चिन्ह मूळ वहींत नाहीं, असें ध्वनित केल्याचा भास होतो, पण तसा प्रकार नाहीं. दोन्ही वह्यांत 'ल' बदल 'ळ' व 'ळ' बदल 'ळ' अशीं च चिन्हे आहेत. दोन्ही वह्यांचें लिखाण अगदीं एक धाटणीचें आहे.

